

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΦΥΛΟ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

Η κατασκευή της κοινωνικής κατηγορίας της «μουσουλμάνας».
Προσεγγίζοντας τη «γυναίκα του Αφγανιστάν» μέσα από ελληνικούς
ειδησεογραφικούς ιστότοπους.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΟΦΙΑ-ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ

(Α.Μ.: 5320M006)

ΑΘΗΝΑ, 2022

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Μαριάννα Ψύλλα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Αθηνά Αθανασίου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Ιωάννα Βώβου, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Σοφία-Μαρία Ε. Φραντζεσκάκη, 2022

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τη συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων της συγγραφέως.

Ευχαριστίες

Πρώτη θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την Καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου του τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού κ. Μαριάννα Ψύλλα που δέχθηκε να είναι η επιβλέπουσα, για τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε, τη βοήθεια και τις εύστοχες παρατηρήσεις – διορθώσεις της καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στις αξιότιμες Καθηγήτριες κ.κ. Αθηνά Αθανασίου και Ιωάννα Βώβου, που δέχθηκαν να είναι μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής. Ευχαριστώ θερμά την Καθηγήτρια κ. Αθηνά Αθανασίου για τις συζητήσεις και τις τοποθετήσεις της στον κύκλο μαθημάτων του διατμηματικού μεταπτυχιακού προγράμματος αλλά και τον ευρύτερο ακαδημαϊκό χώρο, οι οποίες αποτελούν πηγή έμπνευσης για μένα σε διαπροσωπικό και κινηματικό επίπεδο.

Θα ήθελα ακόμα να ευχαριστήσω όλες τις Καθηγήτριες του ΔΠΜΣ Φύλο Κοινωνία Πολιτική και τον Καθηγητή του ΠΜΣ Κοινωνική και Πολιτισμική Ανθρωπολογία κ. Γεώργιο Τσιμουρή, για την ασφάλεια που με έκαναν να νιώσω και την οπτική που με βοήθησαν να υιοθετήσω απέναντι σε κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, κάτι που θα με συνοδεύει σε όλες τις σχέσεις, σε προσωπικό και επαγγελματικό πλαίσιο. Ειδικότερα, θα ήθελα να τις/τον ευχαριστήσω διότι αποτέλεσαν με την ακαδημαϊκή αλλά και προσωπική τους στάση σε μια πολύ δύσκολη περίοδο, εν όψει της πανδημίας covid-19 και πρωτόγνωρες συνθήκες εγκλεισμού και περιορισμών, πηγές εμπειρίας και γνώσης για όλους/ες εμάς. Τέλος θέλω να ευχαριστήσω την οικογένεια,/ τους/τις συναδέλφους/ισσες, φίλους/ες που όταν προκύπταν ζητήματα που με δυσκόλευαν κατά τη διάρκεια συγγραφής της εργασίας προσπάθησαν να συνδράμουν με ζήλο. Επιπλέον ευχαριστώ θερμά τις συμφοιτήτριες και τους συμφοιτητές μου, για όλες εκείνες τις στιγμές που όταν η ψυχική και σωματική κούραση με κατέβαλλαν, ήταν πάντα εκεί για να ξεπερνάμε μαζί όλες τις δυσκολίες, με υποστήριζαν και μου προσέφεραν ασφάλεια, αγάπη και υποστήριξη.

Τέλος, θα ήθελα να αφιερώσω αυτή την εργασία σε όλες και όλους, εκείνες και εκείνους που μου διδάσκουν καθημερινά με τους αγώνες τους τι σημαίνει θέληση για ζωή, διεκδίκηση και κινηματική αλληλεγγύη.

Περιεχόμενα

Περίληψη	6
Abstract	7
Εισαγωγή	8
Μεθοδολογικό Σημείωμα.....	12
Μέρος Πρώτο – Ξεδιπλώνοντας το θεωρητικό πεδίο.....	20
Ενότητα 1. Η σύλληψη της «μουσουλμάνας» και η περίπτωση των «γυναικών του Αφγανιστάν»	20
1.1 Τροπικότητες στην κατασκευή της «μουσουλμάνας». Μια φεμινιστική ματιά	20
1.2 Η επίδραση του Οριενταλισμού στο αφήγημα της «μουσουλμάνας»	25
1.3 Αναγνώσεις της «ισλαμικής μαντίλας».....	29
1.4 Αναπαραστάσεις των μουσουλμάνων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης: Το κυρίαρχο πλαίσιο και το ορόσημο της 11 ^{ης} Σεπτεμβρίου	32
1.5 Φεμινιστικές θέσεις μετά την 11 ^η Σεπτεμβρίου: Λόγοι περί διάσωσης των «καλυμμένων γυναικών»	37
1.6 Σκιαγράφηση της θέσης των γυναικών στο Αφγανιστάν πριν τον Αύγουστο του έτους 2021	42
Μέρος Δεύτερο – Συζητώντας τους λόγους της ελληνικής ειδησεογραφίας	47
Ενότητα 2. Λόγοι που πλαισιώνουν την αναπαράσταση της «γυναίκας του Αφγανιστάν»	47
2.1 Εισαγωγή στο ελληνικό παράδειγμα.....	47
2.1.1 «Η γυναίκα του Αφγανιστάν ως παθητικό υποκείμενο».....	50
2.1.2 «Η γυναίκα του Αφγανιστάν ως δρώσα».	60
2.1.3 «Η Δύση ως σωτήρας».	64
2.2 Γενικές παρατηρήσεις γύρω από τους λόγους και τις «σιωπές» της ελληνικής αρθρογραφίας.....	78
Συμπεράσματα	82
Πηγές-Βιβλιογραφία	86
Πηγές.....	86
Βιβλιογραφία.....	88
Ελληνόγλωσση	88
Ξενόγλωσση	92
Αρθρογραφία	99

Ελληνόγλωσση	99
Ξενόγλωσση	103
Παράρτημα.....	104

Περίληψη

Με αφορμή την – εκ νέου – ανάληψη της εξουσίας του Αφγανιστάν από το κίνημα των Ταλιμπάν τον Αύγουστο του έτους 2021, η διεθνής πολιτική σκηνή και ο διεθνής μιντιακός χώρος έστρεψαν το «βλέμμα τους» στην κοινωνική θέση και κατ' επέκταση στα δικαιώματα των γυναικών του Αφγανιστάν, δεδομένης της στρατηγικής του συγκεκριμένου κινήματος αλλά και των αλληπάλλληλων και συνεχών παραβιάσεων στοιχειωδών δικαιωμάτων τους, κατά το παρελθόν, όταν οι Ταλιμπάν ήταν στην εξουσία, κατά την περίοδο 1996-2001.

Στην παρούσα έρευνα εξετάζεται ο τρόπος που αποτυπώθηκε η κοινωνική κατηγορία «γυναίκα του Αφγανιστάν» στους ελληνικούς ειδησεογραφικούς ιστότοπους – με την επάνοδο των Ταλιμπάν στην εξουσία του Αφγανιστάν και την εισβολή τους στην πρωτεύουσα της χώρας, την 15^η Αύγουστου του έτους 2021. Ειδικότερα επιχειρούμε να αναλύσουμε τις αναπαραστάσεις των «γυναικών του Αφγανιστάν» αλλά και τη θέση της «Δύσης» μέσα από την αξιοποιούμενη αρθρογραφία και ειδησεογραφία και να εντοπίσουμε «ψήγματα» του οριενταλιστικού λόγου στις αναπαραστάσεις αυτές. Υποστηρίζουμε ότι ο τρόπος με τον οποίο η κατηγορία αυτή απεικονίζεται από τους ειδησεογραφικούς λόγους αναπαράγει (ακόμα και με λανθάνοντα τρόπο) μια ρητορική επηρεασμένη από τον Οριενταλισμό, η οποία ακολουθεί σε βάθος χρόνου τη συγκεκριμένη έμφυλη κατηγορία και η οποία τοποθετεί τη Δύση σε θέση υπεροχής. Η μεθοδολογική προσέγγιση που αξιοποιείται στην παρούσα διπλωματική εργασία ακολουθεί έναν διεπιστημονικό τρόπο ανάλυσης του σώματος εργασίας που αντλεί από ένα ευρύ επιστημονικό πεδίο θεωρητικών κριτικών προσεγγίσεων ενώ υιοθετούνται μεθοδολογικά εργαλεία από την κλασική θεματική ανάλυση και το πεδίο ανάλυσης λόγου. Στο εμπειρικό μέρος επικεντρωνόμαστε σε ποικίλους λόγους της αρθρογραφίας και ειδησεογραφίας προερχόμενων από τους ιστότοπους της Εφημερίδας των Συντακτών, της Καθημερινής και του Πρώτου Θέματος.

Λέξεις κλειδιά:

μουσουλμάνα γυναίκα, μαντίλα, Δύση, Αφγανιστάν, μέσα μαζικής ενημέρωσης, ανάλυση λόγου

The construction of the social category of the "Muslim woman". Approaching the "Afghan woman" through greek news websites.

Sofia-Maria Frantzeskaki

Abstract

On the occasion of the - re - takeover of Afghanistan by the Taliban movement on August 2021, the international political scene and the international media turned their "gaze" to the social status and, by extension, the rights of Afghan women, given the strategy of this movement and the repeated and continuous violations of their basic rights in the past, when the Taliban were in power, in the period 1996-2001.

This research examines the way the social category "Afghan woman" was reflected in the Greek news websites - with the return of the Taliban to power in Afghanistan and their entry into the capital of the country on August 15, 2021. In particular, we attempt to analyse representations of "Afghan women" and the position of "the West" through the articles and news sites used and to identify the kind of orientalist discourse in those representations. We argue that the way in which this category is depicted by news discourses reproduces (even in a latent way) a rhetoric influenced by Orientalism, which follows this gendered category over time and which places the West in a position of superiority. The methodological approach utilized in this thesis follows an interdisciplinary way of analyzing the body of work that draws from a wide disciplinary field of theoretical critical approaches while adopting methodological tools from classical thematic analysis and the field of discourse analysis. In the empirical part, we focus on a variety of discourses in the articles and news articles coming from the websites of Efimerida ton Sintakton, Kathimerini and Proto Thema.

Keywords

Muslim woman, islamic headscarf, West, Afghanistan, media, discourse analysis

Εισαγωγή

Από τις 15 Αυγούστου 2021 οι λόγοι που παράγονται σε διεθνές και εθνικό επίπεδο και στρέφονται γύρω από τη θέση των γυναικών στο Αφγανιστάν, εστιάζουν στην εκ νέου απειλή των δικαιωμάτων τους με την είσοδο των δυνάμεων των Ταλιμπάν στην πρωτεύουσα της χώρας και κατ' επέκταση στην ανάληψη της εξουσίας της χώρας από το πολιτικο-θρησκευτικό κίνημα. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο παράγονται ερμηνείες από πολλαπλούς δρώντες της εγχώριας και διεθνούς πολιτικής σκηνής για το ρόλο της Δύσης, η οποία φαίνεται να «εγκαταλείπει» τις γυναίκες σε ένα αβέβαιο και δυσοίωνο μέλλον. Η διεθνής «ανησυχία» προέρχεται από το παράδειγμα διακυβέρνησης της χώρας από τους Ταλιμπάν τα έτη 1996-2001, οπότε και ανατράπηκε το καθεστώς τους με την κήρυξη του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας» και την έναρξη διεθνούς στρατιωτικής εκστρατείας κατά του Αφγανιστάν και του Ιράκ. Πολιτικοί και δημοσιογραφικοί λόγοι έχουν ως επίκεντρο τις φιγούρες των γυναικών του Αφγανιστάν, οι οποίες αποτυπώνονται ως «εύθραυστες», ευάλωτες απέναντι στη βία των Ταλιμπάν· υποκείμενα τα οποία δύνανται να «διασωθούν» με την παρέμβαση των δυτικών δυνάμεων, φέροντας ως παράδειγμα την κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους από το 2001 μέχρι τον Αύγουστο του έτους 2021. Με τις διάφορες αναφορές και καταγραφές βίαιων περιστατικών, αλλά και τις εκκλήσεις της Δύσης για προάσπιση των δικαιωμάτων και της ευάλωτης θέσης των γυναικών του Αφγανιστάν, αποκλειστικά προσδιορισμένων ως «θυμάτων», αναδύονται ρητορικές που φαίνεται να ενισχύουν ένα οριενταλιστικό «μοτίβο λόγου». Η παρούσα μελέτη διερευνά τους τρόπους με τους οποίους αναπαραστάθηκαν οι γυναίκες του Αφγανιστάν μέσα από λόγους τριών ελληνικών ειδησεογραφικών ιστότοπων μαζικής απεύθυνσης, μετά την άνοδο των Ταλιμπάν στην εξουσία, και ειδικότερα από την πτώση της Καμπούλ τον Αύγουστο του έτους 2021 μέχρι και το τέλος του ίδιου μήνα. Σκοπός του εγχειρήματος είναι να καταδείξει τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις των «γυναικών του Αφγανιστάν» αλλά και τη θέση της «Δύσης» μέσα από τους λόγους της αξιοποιούμενης αρθρογραφίας και ειδησεογραφίας. Υποστηρίζουμε πως βάσει του τρόπου με τον οποίο προβάλλεται η κοινωνική κατηγορία «γυναίκα στο Αφγανιστάν» σήμερα, ενυπάρχει και αναπαράγεται η αντίληψη, βάσει της οποίας η «Δύση» αποτελεί τη μόνη δυνατή «λύση» για τη «σωτηρία» των γυναικών στο Αφγανιστάν, αναπαράγοντας μια ρητορική επηρεασμένη από την οριενταλιστική σκέψη. Υπό το πρίσμα αυτό, υποστηρίζουμε ότι οι

γυναίκες του Αφγανιστάν προσεγγίζονται ως ενιαία/ομογενοποιημένη κατηγορία από τους λόγους των μέσων και κατασκευάζονται σε μια σειρά από αναπαραστάσεις, ως αποκλειστικά παθητικές και τρωτές υποκειμενικότητες, με τη Δύση να προβάλλεται (ρητά ή άρρητα) ως «σωτήρας» τους.

Βασική αιτία για την οποία εστιάζουμε στους λόγους που εκφέρουν τα μέσα ενημέρωσης είναι διότι τα μέσα στην σύγχρονη πραγματικότητα διεκδικούν δυναμικά και σταθερά τα στοιχεία της αντικειμενικότητας και της αναφοράς των «αληθινών» ειδήσεων, αποκρύπτοντας τον σημαντικό ρόλο τους ως «κατασκευαστές» των πολλαπλών εκφάνσεων της πραγματικότητας και κατά συνέπεια τον βασικό τους ρόλο ως δρώντες στο πλαίσιο κοινωνικής κατασκευής των ταυτοτήτων (Champagne, 1993). Επιπλέον ο λόγος των μέσων κρίνεται κομβικός αφού δύναται να παράγει ορατότητα για συγκεκριμένα υποκείμενα (Παπαηλία, 2013, σ. 455).

Η διπλωματική μελέτη αποτελείται από δύο βασικά μέρη τα οποία χωρίζονται σε επιμέρους ενότητες και υπο-ενότητες. Στο μεθοδολογικό σημείωμα αναλύουμε τη μέθοδο που αξιοποιήσαμε στο παρόν ερευνητικό εγχείρημα. Πιο συγκεκριμένα θα εξετάσουμε τη μεθοδολογική προσέγγιση με την οποία αναλύσαμε τα «παραγόμενα» δεδομένα της εργασίας (Mason, 2011, σσ. 85-86) και τη διαδικασία οριοθέτησης του σώματος ανάλυσης. Προκειμένου να προσεγγίσουμε το υλικό της εργασίας θα αξιοποιήσουμε μια πολυεπιστημονική και πολυπρισματική μέθοδο, με «αντανακλάσεις» από το χώρο της ανθρωπολογίας, της κοινωνικής και πολιτισμικής θεωρίας και της φεμινιστικής ανάλυσης. Ειδικότερα στο πρώτο θεωρητικό μέρος επιχειρούμε να αποτυπώσουμε και να εξελίσσουμε τη σκέψη μας γύρω από την αναπαράσταση της κοινωνικής κατηγορίας της «μουσουλμάνας γυναίκας» με την υιοθέτηση ενός τριπλού άξονα ανάλυσης, σε επίπεδο φεμινιστικό, ανθρωπολογικό και μινιτιακό. Στο εμπειρικό μέρος επικεντρωνόμαστε σε θεματικούς άξονες οι οποίοι προέκυψαν μέσα από τη συστηματική μελέτη του σώματος εργασίας σε συνδυασμό με τις θεωρητικές καταβολές από τις οποίες αντλεί η παρούσα έρευνα. Τα σχήματα – κατηγορίες, ταξινομούνται με την αξιοποίηση της μεθόδου της κλασικής θεματικής ανάλυσης, δίνοντας έμφαση σε ποιοτικά χαρακτηριστικά. Παράλληλα, εργαλεία που προέρχονται από το ευρύτερο πεδίο της ανάλυσης λόγου (discourse analysis), αποδίδουν στη μεθοδό μας έναν πολυτροπικό χαρακτήρα. Η θεματική ανάλυση αναδεικνύει τις πολλαπλές «σημασίες» που αναδύονται

μέσα από το κειμενικό περιεχόμενο ενώ το πεδίο ανάλυσης λόγου και η αξιοποίηση εργαλείων από την Κριτική Ανάλυση Λόγου (εφεξής ΚΑΛ), συμβάλλουν στον εντοπισμό μη «αθώων» γλωσσικών επιλογών. Απορρίπτοντας την ουδετερότητα της έρευνας και αποποιούμενη την απόσταση της αντικειμενικότητας, η συγκεκριμένη μέθοδος υποστηρίζει ότι κατά την διαδικασία της ανάλυσης ο/η ερευνητής/ρια θα λάβει «θέση» απέναντι στα δεδομένα που συγκεντρώνει και εξετάζει αφού αποτελούν «αναπόσπαστο μέρος των γλωσσικών πρακτικών» που μελετά (Chouliaraki & Fairclough, 1999 όπως αναφέρονται στο Στάμου, 2014, σ. 164), κάνοντας τη διαδικασία περισσότερο «πολιτική» (van Dijk, 1993, p. 252), γεγονός που αποτελεί σκοπό στο παρόν εγχείρημα. Άλλωστε όπως υπογραμμίζεται και από τη βιβλιογραφία, η εμπλοκή της ερευνήτριας με το υπό ανάλυση αντικείμενο είναι αδιαμφισβήτητη, λόγω της σχέσης που αναπτύσσει με αυτό αλλά και των προθέσεών της, αναπτύσσοντας έτσι μια «συνειδητή υποκειμενικότητα» (Ψύλλα, 2010, σ. 49) στη διαδικασία της έρευνας.

Το θεωρητικό μέρος αποτελείται από έξι υπο-ενότητες. Προκειμένου να εμβαθύνουμε στους λόγους της σύγχρονης ειδησεογραφίας και αρθρογραφίας που πλασιώνουν την έμφυλη κατηγορία «γυναίκα του Αφγανιστάν» η ενδελεχής μελέτη του τρόπου (και του λόγου) «κατασκευής» της «γυναίκας μουσουλμάνας» είναι απαραίτητη. Από την ανάλυση δεν μπορεί να λείπει η έμφαση στη θεωρητική πηγή από την οποία εκκινούσαν οι αναπαραστάσεις της αλλά και σε λόγους περί «μαντίλας», αφού η πρακτική της, αποτελεί κατεξοχήν «τόπο παραγωγής οριενταλιστικού λόγου» (Τσιμπιρίδου, 2006, σ. 58) και λαμβάνει κεντρική σημασία στις δυτικές συζητήσεις. Πριν αναλύσουμε το «ελληνικό παράδειγμα», εφόσον το παρόν εγχείρημα εντάσσεται στον μιντιακό χώρο, στην τέταρτη υπο-ενότητα θα μελετήσουμε τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις της μουσουλμανικής κοινότητας, και συγκεκριμένα της κατηγορίας των «μουσουλμάνων γυναικών» στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Παρακάτω, θα επικεντρωθούμε στις συνέπειες που είχε η 11η Σεπτεμβρίου 2001 στις αναπαραστάσεις αυτές και στην ανάδυση λόγων που νομιμοποιούσαν τη Δύση ως «σωτήρα» των γυναικών των ισλαμικών κοινωνικών. Στην πέμπτη υπο-ενότητα θα μελετήσουμε τις φεμινιστικές θεωρήσεις γύρω από τους κυρίαρχους αυτούς θεσμικούς λόγους, στον απόηχο της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Η σύντομη χαρτογράφηση της θέσης των γυναικών του Αφγανιστάν πριν από τον Αύγουστο του έτους 2021, δηλαδή πριν την επάνοδο των

Ταλιμπάν στην εξουσία, έχει σκοπό να ενισχύσει τις φεμινιστές κριτικές θέσεις της προηγούμενης υπο-ενότητας και να βοηθήσει στην εξαγωγή συμπερασμάτων.

Στο δεύτερο μέρος θα καταδείξουμε τον τρόπο με τον οποίο αποτυπώνεται η κοινωνική κατηγορία «γυναίκα στο Αφγανιστάν» σήμερα, μέσα από λόγους τριών ελληνικών ειδησεογραφικών ιστότοπων, και συγκεκριμένα της Εφημερίδας των Συντακτών, της Καθημερινής και του Πρώτου Θέματος. Κατά το αρχικό στάδιο, η επεξεργασία των λόγων της αρθρογραφίας ανέδειξε τρεις θεματικές ενότητες, οι οποίες συνδυάζονται τόσο με τις θεωρητικές προσεγγίσεις από τις οποίες αντλεί το παρόν εγχείρημα όσο και με τους σκοπούς της έρευνας. Στη συνέχεια, με τη συνεισφορά των αναλύσεων λόγου θα ακολουθήσει ερμηνεία των λόγων, σε σχέση πάντα με τους στόχους – υποθέσεις της εργασίας. Στην επόμενη ενότητα του δεύτερου μέρους θα συζητήσουμε τις γενικές παρατηρήσεις που προέκυψαν κατά την ανάλυση και ερμηνεία των λόγων των συγκεκριμένων ιστότοπων. Τις συμπερασματικές παρατηρήσεις θα ακολουθήσει η παράθεση πηγών, βιβλιογραφίας, αρθρογραφίας και παραρτήματος.

Αφορμή ενασχόλησης με το ζήτημα των «μουσουλμάνων της Ανατολής», όπως ονομάζει την έμφυλη αυτή κατηγορία η Τσιμπιρίδου (2006) στο έργο της, και ειδικότερα των «γυναικών του Αφγανιστάν» είναι όχι μόνο ο επαγγελματικός μου χώρος, ως εργαζόμενη στο πεδίο του προσφυγικού αλλά και οι πρώτες έννοιες με τις οποίες ήρθα σε επαφή ως πρωτοετής φοιτήτρια του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, «Ισλάμ/Δύση». Θεωρώ πως μέχρι σήμερα η ιδιότυπη αυτή σχέση αποτελεί σημείο εκκίνησης πλούσιων διαθεματικών και γόνιμων συζητήσεων τόσο στον ακαδημαϊκό χώρο, όσο και εκτός αυτού.

Μεθοδολογικό Σημείωμα

Στο σημείο αυτό συζητάμε το είδος της έρευνας που ακολουθήθηκε για το συγκεκριμένο εγχείρημα, τη μεθοδολογική προσέγγιση την οποία χρησιμοποιήσαμε για να προσεγγίσουμε τους λόγους των ιστότοπων και τον τρόπο σύστασης του corpus της εργασίας.

Στην μελέτη μας ακολουθείται μια ποιοτική μεθοδολογία. Προνόμιο των ποιοτικών μεθόδων είναι η δυνατότητά τους να αντλούν από ένα ευρύ φάσμα δεδομένων και όχι μόνο από αριθμητικά (Lund, 2005) αλλά και η ευχέρεια που παρέχουν στον/στην ερευνητή/τρια να κινείται ελεύθερα, αφού ανάλογα με το συλλεχθέν υλικό, ο/η τελευταίος/α δύναται να τροποποιεί τα ερευνητικά ερωτήματα (Ισαρη & Πουρκός, 2015, σ. 41). Πιο συγκεκριμένα, τα τελευταία δεν προσλαμβάνονται ως δεδομένα αλλά παραμένουν ανοιχτά και ευέλικτα και μπορούν να αναλυθούν μέσα στο χρόνο αναδεικνύοντας τη συνθετότητα του υπό διερεύνηση ζητήματος με σκοπό τη βαθύτερη κατανόηση της κεντρικής υπόθεσης εργασίας.

Σημειώνουμε ότι η βιβλιογραφία έχει αναδείξει ως μια από τις πιο δημοφιλείς προσεγγίσεις της ποιοτικής μεθόδου τον τύπο εκείνο που εστιάζει στα χαρακτηριστικά της γλώσσας, όπως η ανάλυση λόγου, η ανάλυση περιεχομένου κλπ. (Tesch, 1990). Στο παρόν εγχείρημα και όπως έχουμε αναφέρει στην εισαγωγή, υιοθετούμε μια πολυτροπική διεπιστημονική προσέγγιση. Συγκεκριμένα, αξιοποιείται τόσο η μεθοδολογία της κλασικής θεματικής ανάλυσης με έμφαση σε ποιοτικά χαρακτηριστικά, τα οποία συνάδουν με τους σκοπούς της έρευνας, όσο και το ευρύτερο πεδίο της ανάλυσης λόγου. Σε ένα πρώτο αρχικό στάδιο, το πεδίο της θεματικής ανάλυσης μας βοήθησε στην ταξινόμηση του corpus της εργασίας, δηλαδή «του συνόλου των δεδομένων» (Mucchielli, 1988, p. 38), με την εξαγωγή κεντρικών θεματικών αξόνων, οι οποίοι καλύπτουν το σύνολο των λόγων της αξιοποιούμενης αρθρογραφίας. Ειδικότερα, η μελέτη του σώματος εργασίας σε συνδυασμό με τις κριτικές θεωρητικές προσεγγίσεις και οι προθέσεις της ερευνήτριας, ανέδειξαν θεματικές εντός των οποίων θα κινηθούμε στο πλαίσιο της ανάλυσης λόγων όπως αυτοί παρατέθηκαν στην αρθρογραφία συγκεκριμένων ειδησεογραφικών ιστότοπων. Ακόμη, επικουρικά, αξιοποιούμε εργαλεία από το ευρύτερο πεδίο της ανάλυσης λόγου, «δανειζόμενες» στοιχεία τόσο από την κλασική ανάλυση λόγου όσο και την ΚΑΛ, μεθοδολογία που επιτρέπει τη χρήση

εργαλείων αναλόγως του σκοπού της έρευνας χωρίς να ακολουθεί ένα «κανονικοποιημένο μοτίβο» κατά τη διαδικασία ανάλυσης του υλικού (Phillips & Jorgensen, 2009, σ. 143· Στάμου, 2014, σ. 171), ευρισκόμενη σε συμφωνία με τη θέση που υποστηρίζει πως στη διαδικασία της έρευνας, η μεθοδολογία «ξαναεφευρίσκεται» έτσι ώστε να ανταποκρίνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στο σκοπό και το αντικείμενο της έρευνας (Bardin, 1977, p. 34).

Εστιάζοντας στην ανάλυση και μελέτη κειμένων και τάξεων Λόγου (Fairclough, 1995a) που παράγονται από τους κυρίαρχους θεσμούς μιας κοινωνίας και στους τρόπους με τους οποίους αναπαράγονται οι κοινωνικές ανισότητες και συγκροτούνται συγκεκριμένες ταυτότητες, η ΚΑΛ θεωρείται κατάλληλη μεθοδολογία στην ανάλυση λόγων που προέρχονται από τον μιντιακό χώρο (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020, σ. 593). Όπως τονίζει η σχετική βιβλιογραφία, τα μέσα δεν μεταδίδουν αλλά «δημιουργούν» γεγονότα ως συμβολικές αναπαραστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας και συμβάλλουν καθοριστικά στη διαμόρφωση του πλαισίου εντός του οποίου κατασκευάζονται οι όψεις της σύνθετης κοινωνικής πραγματικότητας (Hall, 2017·1982, pp. 65-66· Ψύλλα, 2010, σ. 15· 2009, σ. 20). Με δεδομένο ότι οι μιντιακοί λόγοι παράγουν και αναπαράγουν εξουσιαστικούς λόγους που δομούν τα σύγχρονα «καθεστώτα αλήθειας», αποτελούν καθοριστική «μηχανή αναπαράστασης» και έτσι είναι εξαιρετικής σημασίας ποιος εκπροσωπείται και τι μένει «εκτός» (Hall, Critcher, Jefferson, Clarke & Roberts, 1978, p. 95). Ακολουθώντας αυτή τη συλλογιστική ο Miller υπογραμμίζει πως:

αυτό το οποίο ασκούν τα μέσα (σ.σ. τα ΜΜΕ) είναι η εξουσία να εκπροσωπούν τον κόσμο με δεδομένους τρόπους. Και επειδή υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί τρόποι που μπορεί να κατασκευαστεί το νόημα για τον κόσμο, έχει βαθιά σημασία (...) ποιος και τι μένει στρατηγικά «εκτός». Αυτό που είναι γνωστό σε μας είναι ότι η γνώση για την κοινωνία εξαρτάται από το πώς αντιπροσωπεύονται τα πράγματα σε εμάς και αυτή η γνώση με τη σειρά της μας πληροφορεί τι κάνουμε και ποιες πολιτικές είμαστε προετοιμασμένοι και έτοιμοι να αποδεχθούμε (Miller, 2002, p. 246).

Με βάση τα ανωτέρω, η χρήση της ΚΑΛ δύναται να αναδείξει τη δύναμη του λόγου στη διατήρηση ή το μετασχηματισμό των «κοινωνικά προσδιορισμένων νοημάτων» (Στάμου, 2014, σ. 150) αλλά και να μας υποστηρίξει στη διερεύνηση συγκεκριμένων «μοτίβων λόγου» που διατυπώνονται με ρητό ή άρρητο τρόπο σε κείμενα, τα οποία προσλαμβάνονται με την πάροδο του χρόνου ως «αδιαμφισβήτητες

αλήθειες». Μια «κριτική ματιά» στους λόγους των μέσων ενημέρωσης, είναι δυνατόν να διευρύνει την κοινωνικοπολιτική αντίληψη και σκέψη αναφορικά με το τι λέγεται και τι αποσιωπάται, εξετάζοντας τον τρόπο με οποίο οι πρώτοι συντηρούν (ή αποδιαρθρώνουν) τις «φυσικοποιημένες» αντιλήψεις. Ακόμη η κριτική προσέγγιση ενδεχομένως να βοηθήσει στην ανατροπή και υπονόμηση των λόγων που εκφράζονται μέσα από το μιντιακό πλαίσιο, οι οποίοι συγκροτούν α-ιστορικές θέσεις και απόψεις· αποσκοπεί δε στην ανάγνωση των γεγονότων μέσω μιας πιο διευρυμένης πολιτικής «ματιάς».

Εφόσον η μελέτη μας εστιάζει σε «διαμεσολαβημένους λόγους», δηλαδή νοηματοδότησης ενός γεγονότος μέσω της μιντιακής αφήγησής του (Ψύλλα, 2010, σ. 15), παρακάτω συζητάμε συνοπτικά τον τρόπο με τον οποίο ο «λόγος» γίνεται αντιληπτός στο πεδίο ανάλυσης.

Ο «λόγος» (discourse) χρησιμοποιείται ευρέως από διάφορα επιστημονικά πεδία, πέραν της γλωσσολογίας, π.χ. στην ανθρωπολογία, στην κοινωνιολογία, στις πολιτικές επιστήμες κλπ. Όπως υπογραμμίζουν οι Phillips & Jorgensen (2009) ο λόγος αποτελεί μορφή δράσης την οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα υποκείμενα προκειμένου να μεταβάλλουν το κοινωνικό πεδίο αλλά παράλληλα μορφή δράσης ιστορικά και πολιτισμικά προκαθορισμένη, η οποία βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με άλλες διαστάσεις της κοινωνικής πρακτικής (σσ. 25-26). Κοινό σημείο όλων των σχολών ανάλυσης λόγου είναι η θέση πως ο τρόπος που μιλάμε δεν είναι ουδέτερος αλλά διαμορφώνει (και διαμορφώνεται από) το σύνολο του κοινωνικού πλαισίου. Ο ρόλος της γλώσσας είναι κεντρικός και η τελευταία δεν αντανakλά ουδέτερα μια δεδομένη πραγματικότητα αλλά η ίδια συνδιαμορφώνει την πραγματικότητα του σύνθετου κοινωνικού πεδίου που τελικά αντανakλά (ο.π., σσ. 31-32). Έτσι οι λογο-αναλυτικές σχολές συμφωνούν ότι ο λόγος «αποτελεί μια κοινωνική πρακτική που διαμορφώνει τον κοινωνικό κόσμο» (ο.π., σ. 48). Υπό το πρίσμα αυτό είναι εξαιρετικής σημασίας για τον/την αναλυτή/ρια να διερευνήσει τι παράγει νόημα, τι λέγεται και τι αποσιωπάται, και πως τα παραπάνω μεταφράζονται στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο, «φυσικοποιώντας» συγκεκριμένα νοήματα (ο.π., σ. 52).

Σύμφωνα με τους Fairclough και Wodak (1997) οι λογο-αναλυτικές προσεγγίσεις που υπάγονται στην σχολή της ΚΑΛ έχουν ορισμένες βασικές αρχές (p. 271). Καταρχάς, όλες οι προσεγγίσεις εστιάζουν στο πως ο λόγος, ως κοινωνική πρακτική

συνδιαμορφώνει (μαζί με άλλες διαστάσεις της κοινωνικής πρακτικής) το κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο, αναπτύσσοντας μια διαλεκτική σχέση με τις υπόλοιπες διαστάσεις του κοινωνικού πεδίου. Ως προσέγγιση «κριτική» δεν ενδιαφέρεται για τη γλώσσα καθ' αυτή αλλά για το πώς αυτή (συν)διαμορφώνει τις κοινωνικές δομές και πλαισιώνει τα κοινωνικά ζητήματα (Στάμου, 2014, σ. 160). Ο «λόγος» λοιπόν αποτελεί μία έκφραση κοινωνικής πρακτικής που συνδέεται διαλεκτικά με άλλες κοινωνικές δομές· η γλώσσα γίνεται αντιληπτή ως διαδικασία κοινωνική ενώ το κοινωνικό πεδίο συνδιαμορφώνεται από τα γλωσσικά φαινόμενα (Fairclough, 1989). Μια ακόμα βασική αρχή που διέπει τις προσεγγίσεις που αντλούν από την ΚΑΛ είναι ότι εφόσον η γλώσσα τελεί υπό διαλεκτική σχέση με την κοινωνία, πρέπει να εξετάζεται εντός του κοινωνικού πεδίου στην οποία και «διαπλάθεται» (Fairclough, 1989, pp. 20-25). Επιπλέον η ΚΑΛ υποστηρίζει ότι ο τρόπος λειτουργίας του λόγου (αυτό που ονομάζεται στο λογο-αναλυτικό πεδίο, ρηματική πρακτική) συμβάλλει στη αναπαραγωγή σχέσεων εξουσίας μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Έτσι, μέσω του λόγου δεν παράγεται ουδέτερο νόημα αλλά χαράσσονται συγκεκριμένοι σχηματισμοί που ενισχύουν (ή αποδιαιρθώνουν) τις παραστάσεις του κόσμου. Τέλος, εστιάζει στην ανάδειξη του τρόπου με τον οποίο ο «λόγος» αναπαράγει τις σχέσεις εξουσίας στο κοινωνικό πλαίσιο, γι' αυτό και ονομάζεται ως προσέγγιση «κριτική» (Philips & Jorgensen 2009, σσ. 121-122).

Ο Norman Fairclough ανήκει στους βασικούς θεμελιωτές της σχολής της ΚΑΛ. Η προσέγγισή του, την οποία και θα αξιοποιήσουμε «προσαρμοσμένα» στην έρευνά μας, αντιμετωπίζει τον λόγο ως «δημιουργήμα και δημιουργό» του κοινωνικού γίνεσθαι, τονίζει δηλαδή την διαλεκτική σχέση μεταξύ λόγου και κοινωνίας και προσεγγίζει το κοινωνικό πεδίο ως σύνολο θεσμών και σχέσεων το οποίο διέπεται από ρηματικές και *μη* ρηματικές πρακτικές (Chouliaraki & Fairclough, 1999· Fairclough, 1992, p. 64). Στην ιδιαίτερη αυτή προσέγγιση η κειμενική ανάλυση οφείλει να συνοδεύει και να συνοδεύεται από την κοινωνική ανάλυση, καθιστώντας έτσι απαραίτητη την «επιστράτευση» του επιστημονικού πεδίου της κοινωνικής θεωρίας, αποδίδοντας στην ΚΑΛ το χαρακτήρα της διεπιστημονικής μεθόδου. Η προσέγγιση του Fairclough μελετά τη γλώσσα ως επικοινωνιακό συμβάν το οποίο αναλύεται σε τρεις διαστάσεις (Fairclough, 1992, p. 73). Η Στάμου (2014) περιγράφοντας την κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough σημειώνει πως η τρισδιάστατη ανάλυση του τελευταίου

μελετά τον λόγο ως κείμενο (π.χ. λεξιλόγιο, γραμματική), ως ρηματική πρακτική (τρόπος που δημιουργείται, προσλαμβάνεται και ερμηνεύεται το κείμενο) και ως κοινωνική πρακτική (σ. 164). Επομένως δίδεται έμφαση τόσο στα γλωσσικά στοιχεία του κειμένου (Halliday, 1994), στη σύνδεση του κειμένου με το περικείμενο (context), δηλαδή τη διαδικασία «παραγωγής και κατανάλωσής του», αλλά και στο κοινωνικοπολιτικό συγκείμενο εντός του οποίου αυτό αναπτύσσεται, δηλαδή στη σχέση που αναπτύσσει το κείμενο με την κοινωνία και τις παραστάσεις που αυτό οικοδομεί (ή «ανοικοδομεί»), συνεπώς στον τρόπο που επιδρά ιδεολογικά το κείμενο στις κοινωνικές παραστάσεις.

Έχουμε ήδη αναφέρει πως στην εργασία μας χρησιμοποιούμε μια πολυτροπική μεθοδολογική προσέγγιση, χωρίς να ακολουθούμε ή να στοχεύουμε σε μια αυστηρή γλωσσολογική ανάλυση. Στο εμπειρικό μέρος της μελέτης, η θεματική ανάλυση συμπληρώνεται από λογο-αναλυτικές μεθόδους. Σε ένα πρώτο βηματισμό, το σύνολο των λόγων της αρθρογραφίας ανέδειξε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες εντός των οποίων κινηθήκαμε. Σε δεύτερο, συμπληρωματικό, επίπεδο, οι κειμενικοί λόγοι αναλύθηκαν με την αξιοποίηση πολλαπλών μεθόδων που ανήκουν στο ευρύτερο πεδίο της ανάλυσης λόγου. Στο εγχείρημά μας υποστηρίζουμε τη θέση πως η «κριτική στάση» δεν μπορεί να συνάδει με τη χρήση μιας «έτοιμης μεθόδου» (van Dijk, 2001, p. 95)· οποιοδήποτε γλωσσικό στοιχείο του κειμένου δύναται να αποτελέσει αντικείμενο ανάλυσης, εφόσον αυτό αντιμετωπίζεται μέσα από μια «κριτική σκοπιά» (Στάμου, 2014, σ. 171). Αξιοποιώντας τις παραπάνω θέσεις και αντλώντας από την προσέγγιση του Halliday και τη Συστημική Λειτουργική Γραμματική (εφεξής ΣΛΓ), στο εμπειρικό μέρος θα εστιάσουμε στη γραμματική εκφορά της γλώσσας. Η ΣΛΓ αποτελεί μέθοδο που επικεντρώνεται στο σημασιολογικό κομμάτι των γλωσσικών επιλογών και στην παραγωγή νοημάτων, μέσω της λεξικογραμματικής επιλογής. Πιο συγκεκριμένα, ο Halliday υποστηρίζει πως μέσω των γλωσσικών, ακόμα και ασυνείδητων, επιλογών, κατασκευάζονται νοήματα. Διαφορετικές επιλογές σε λέξεις ή στη γραμματική παράγουν διαφορετικά νοήματα άρα διαπλάθουν με άλλο τρόπο την κοινωνική πραγματικότητα. Εκκινώντας από τις βασικές προθέσεις του Halliday, κατά το στάδιο της ανάλυσης και ερμηνείας των λόγων της αρθρογραφίας, το ενδιαφέρον μας θα επικεντρωθεί κυρίως σε ρηματικούς, επιθετικούς και χρονικούς προσδιορισμούς και επιρρήματα και τον τρόπο

που αυτές οι «επιλογές» συνδυάζονται με τις εννοιολογήσεις που προκύπτουν μέσα από το κείμενο.

Ακόμη, στο πλαίσιο της ευρύτερης αξιοποίησης του πεδίου της ανάλυσης λόγου, κατά το στάδιο της ανάλυσης των λόγων των κειμένων, και προκειμένου να αποδομήσουμε το νόημα και τη σημασία που παράγεται από αυτούς, χρησιμοποιούμε εργαλεία της λεξικολογικής ανάλυσης, δίνοντας έμφαση σε «λέξεις – κλειδιά» είτε σε λέξεις τις οποίες προσεγγίζουμε ως «γλωσσικές ενότητες», δηλαδή λέξεις που αποδίδουν νόημα και συγκεκριμένες σημασίες στο κείμενο. Μέσω της δομικής λεξικολογικής ανάλυσης, μεθόδου «προεόρτιας» της ανάλυσης λόγου, εμβαθύνουμε σε περιπτώσεις όπου οι λέξεις παράγουν πολλαπλές σημασίες, εκφεύγοντας από το καταφανές περιεχόμενο (Ψύλλα, 1998, σσ. 90-91).

Η εργασία μας εστιάζει στο διαδικτυακό χώρο λόγω του σύγχρονου ρόλου του διαδικτύου και της ανοδικής πορείας που εμφανίζει στην πληροφόρηση και ενημέρωση του κοινού. Άλλωστε αποτελεί «κοινό τόπο» πως ο αντίκτυπος του ηλεκτρονικού τύπου στη διαμόρφωση εικόνων της κοινωνικής πραγματικότητας είναι καθοριστικός, αφού προσφέρει άμεση ενημέρωση, ως εναλλακτική πηγή πληροφοριών και γνώσης, ενώ αποτελεί έναν τρόπο πληροφόρησης όχι μόνο εύκολα προσβάσιμο αλλά και οικονομικά αποδοτικότερο. Εφόσον, δεδομένης της έκτασης και του χρόνου συρραφής μιας μεταπτυχιακής εργασίας, κρίνεται αδύνατη η επεξεργασία λόγων από το σύνολο των ελληνικών ειδησεογραφικών μέσων, η επιλογή συγκεκριμένων ιστότοπων αποτέλεσε μια σκόπιμη στρατηγική, αφού το corpus συγκροτήθηκε λαμβάνοντας υπόψη ιδεολογικά και πολιτικά κριτήρια. Συγκεκριμένα οι επιλεχθέντες ιστότοποι φαίνεται να καλύπτουν ένα ευρύ ιδεολογικό φάσμα, εκκινώντας από τις πιο προοδευτικές θέσεις της Εφημερίδας των Συντακτών στις πιο συντηρητικές του Πρώτου Θέματος. Πρόκειται για ιστότοπους εφημερίδων οι οποίες χωρίς να αποτελούν όργανα πολιτικών κομμάτων, λαμβάνουν πολιτική θέση και έχουν (κατά τη γνώμη της γράφουσας) ιδιαιτερότητες τόσο όσον αφορά στο κοινό στο οποίο απευθύνονται, όσο και στο ύφος της ειδησεογραφίας. Ο ιστότοπος της Εφημερίδας των Συντακτών επελέγη λόγω της πολιτικής θέσης της εφημερίδας, η οποία κινείται στους χώρους της κεντροαριστεράς και ενίοτε της ριζοσπαστικής αριστεράς, εκφράζοντας ένα μεγάλο εύρος προοδευτικών απόψεων. Η επιλογή του ειδησεογραφικού ιστότοπου της Καθημερινής οφείλεται στον πολιτικό και

επίσημο λόγο της αρθρογραφίας της αλλά και εξαιτίας του ότι πρόκειται για μια εφημερίδα «ιδιαίτερα προσφιλή» στον κύκλο των διανοούμενων (Ψύλλα, 2010, σ. 64). Όσον αφορά στο Πρώτο Θέμα, εάν και αποτελεί εφημερίδα στην οποία έχει ασκηθεί έντονη κριτική¹, ο ιστότοπός της, έχει εξαιρετικά υψηλά ποσοστά επισκεψιμότητας², κατατάσσοντάς τον στα πλέον πολυσύχναστα site που επισκέπτεται το ελληνικό κοινό.

Δηλωτικό χρονικό σημείο προκειμένου να συλλέξουμε το σώμα εργασίας ήταν η 15^η Αυγούστου του έτους 2021, ημερομηνία κατά την οποία οι δυνάμεις των Ταλιμπάν, εισέβαλλαν στην Καμπούλ, αναλαμβάνοντας την de facto κυβερνητική εξουσία μέχρι το τέλος του ίδιου μήνα. Η αρθρογραφία και ειδησεογραφία που αφορούσε στο υπό διερεύνηση πεδίο προβλεπόταν πλουσιότερη και αναλυτικότερη λόγω της πολιτικής ρευστότητας στην περιοχή αλλά και των αντιδράσεων της διεθνούς κοινότητας.

Προκειμένου να «εντοπίσουμε» το σώμα εργασίας ακολούθησε, για πρακτικούς – τεχνικούς λόγους, αναζήτηση υλικού μέσω μιας εμπειρικής μεθόδου και συγκεκριμένα με τη χρήση «παραδοσιακής» μηχανής αναζήτησης κατά τις αναφερόμενες ημερομηνίες στους επιλεγμένους ιστότοπους³, χρησιμοποιώντας «λέξεις-κλειδιά». Τα λήμματα που χρησιμοποιήθηκαν στη σύνθετη αναζήτηση ήταν «Αφγανιστάν γυναίκες» και «Ταλιμπάν γυναίκες». Στη συνέχεια ακολούθησε ανάγνωση των λόγων που προέκυψαν από την αναζήτηση, μέθοδος που μας βοήθησε να αποκλειστούν άρθρα που εάν και αναφέρονταν στην έκρυθμη κατάσταση της χώρας δεν εστίαζαν στην έμφυλη κοινωνική κατηγορία ή συνέβαινε το αντίθετο: άρθρα που εάν και αρχικά φαινόταν μέσω τίτλου πως επικεντρώνονταν στη «γυναίκα του Αφγανιστάν» επεκτείνονταν σε πληροφορίες πέραν του αντικειμένου ανάλυσης, αλλά και άρθρα τα οποία αναφέρονταν μόνο επιγραμματικά σε αυτό και δεν συνέβαλλαν ουσιωδώς στους σκοπούς της έρευνας. Δομικό βήμα για τη

¹ Στην εφημερίδα ασκήθηκε έντονη κριτική για τη δημοσίευση του δολοφονηθέντος Φύσσα Π. στις 18/9/2013 από το μέλος της εγκληματικής οργάνωσης της Χρυσής Αυγής, Γιώργο Ρουπακιά, παρά την άρνηση της οικογένειας. Ο εκδότης, Θ. Αναστασιάδης, υποστήριξε πως η δημοσίευση της φωτογραφίας είχε σκοπό την καταγγελία κάθε φασιστικής πρακτικής που μπορεί να εγκυμονεί η κοινωνία, παρόλα αυτά η δήλωση του αντιμετωπίστηκε με δυσπιστία λόγω των πυκνών δημοσιεύσεων της συγκεκριμένης εφημερίδας για τη δράση της Χ.Α. υπέρ των Ελλήνων πολιτών στο κέντρο της Αθήνας.

² Σύμφωνα με το <https://www.similarweb.com/top-websites/greece/>, είναι το πρώτο ελληνικό ειδησεογραφικό site σε επισκεψιμότητα.

³ Χρήση της μηχανής του «Google» και των «Tools», σε συγκεκριμένο χρονικό εύρος.

συγκρότηση του σώματος εργασίας αποτέλεσε η εφαρμογή ποιοτικών κριτηρίων επιλογής σε έναν αρκετά εκτενή «όγκο δεδομένων», τα οποία σχετίζονταν με το υπό ανάλυση αντικείμενο και τα οποία, κατ' επέκταση, συνδυάζονταν με τα αιτήματα της κεντρικής υπόθεσης εργασίας. Εφόσον μας ενδιαφέρει να κατανοήσουμε τους τρόπους με τους οποίους προσλαμβάνεται ή/και αναπαρίσταται η κοινωνική κατηγορία των «γυναικών του Αφγανιστάν», μέσα από τους λόγους της σύγχρονης αρθρογραφίας, κριτήριο επιλογής αποτέλεσαν λόγοι οι οποίοι εκκινώντας από την αλλαγή του πολιτικού πλαισίου στο Αφγανιστάν, «καταπιάνονταν» γύρω από τους δικαιωματικούς περιορισμούς που συναντά η έμφυλη κοινωνική κατηγορία. Ένα επιπλέον κριτήριο αποτέλεσε ο τρόπος με τον οποίο οι λόγοι της αρθρογραφίας, όπως αυτοί παρατίθενται στους σχετικούς ιστότοπους, διαχειρίζονταν την κοινωνική και πολιτική δράση των γυναικών του Αφγανιστάν. Τέλος, μας ενδιέφερε να εντοπίσουμε/κατανοήσουμε το σχήμα μέσα από το οποίο οι λόγοι της ειδησεογραφίας προσέγγιζαν είτε την επέμβαση είτε την αποχώρηση της δυτικής κοινότητας και συγκεκριμένα τον τρόπο που οι ενέργειες της τελευταίας συνδέονταν με την πρόοδο των έμφυλων δικαιωμάτων και κατακτήσεων στο Αφγανιστάν.

Μετά την παραπάνω αναγκαία οριοθέτηση, το σώμα εργασίας περιορίστηκε σε 26 άρθρα και ειδικότερα 7 άρθρα της Εφημερίδας των Συντακτών, 5 της Καθημερινής και 14 του Πρώτου Θέματος. Αφού συγκεντρώθηκε το corpus μελετήθηκε διεξοδικά και εις βάθος χωρίς να εξαιρεθούν άρθρα (έντυπη ή/και ηλεκτρονική μορφή) προκειμένου να είναι πιο σφαιρική η καταγραφή των στοιχείων και κατ' επέκταση να καλύπτονται – με όσο το δυνατόν πληρέστερο τρόπο – οι σκοποί της έρευνας, αλλά και να διατηρείται η αρτιότητα του corpus σε νοηματοδοτικό επίπεδο.

Σημειώνουμε πως τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των αναλυόμενων λόγων ποικίλουν. Εάν και η συντριπτική πλειοψηφία των υπό εξέταση λόγων προέρχεται από τη συνήθη αρθρογραφία (ρεπορτάζ-είδηση), η τυπολογία διαφοροποιείται σε λόγους που προέρχονται από συνεντεύξεις και άρθρα γνώμης μέχρι λόγους που εκφράζουν πολιτικές απόψεις και θέσεις φορέων, όπως αυτοί παρατέθηκαν από τους/τις αρθρογράφους των ιστότοπων.

Μέρος Πρώτο – Ξεδιπλώνοντας το θεωρητικό πεδίο

Ενότητα 1. Η σύλληψη της «μουσουλμάνας» και η περίπτωση των «γυναικών του Αφγανιστάν»

1.1 Τροπικότητες στην κατασκευή της «μουσουλμάνας». Μια φεμινιστική ματιά

Για να προσεγγίσουμε τον τρόπο με τον οποίο καλύπτεται και αποτυπώνεται η κοινωνική κατηγορία της «μουσουλμάνας γυναίκας» από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διεθνώς και να καταλήξουμε στο «ελληνικό παράδειγμα» του Αυγούστου του έτους 2021 και στις «γυναίκες του Αφγανιστάν», είναι απαραίτητη η αναφορά στην τροπικότητα των κυρίαρχων αναπαραστάσεων της κατηγορίας των «μουσουλμάνων γυναικών». Οι έννοιες «μουσουλμάνες της Ανατολής»⁴, «μουσουλμάνα γυναίκα», «γυναίκες του Αφγανιστάν», «Ισλάμ», «Ανατολή» και «Δύση» χρησιμοποιούνται στη μελέτη μας ως εννοιολογικά σχήματα και ως αναλυτικές κατηγορίες οι οποίες συγκροτούνται εντός ενός εξελισσόμενου και όχι στατικού κοινωνικού και πολιτικού πεδίου. Όπως θα συζητήσουμε στη συνέχεια, οι θεωρητικές κατασκευές του πρώτου μέρους συνδέονται με τη θεωρητική σύλληψη και τις εννοιολογήσεις που προκύπτουν στο εμπειρικό μέρος.

Το αρχέτυπο της μουσουλμάνας γυναίκας έχει υποστεί ιστορικά αρκετές μετατοπίσεις. Η παρουσία της ενσάρκωνε και ενσαρκώνει, συμβόλιζε και συμβολίζει το «πολιτικό, το οικονομικό, το πολιτισμικό και το ιδεολογικό χάσμα στις σχέσεις ευρωπαϊκών και μουσουλμανικών πληθυσμών κατά τη διάρκεια συγκεκριμένων ιστορικών στιγμών» (Zine, 2002, pp. 17-18). Συγκεκριμένα, η κοινωνική κατηγορία της «μουσουλμάνας γυναίκας» αποτέλεσε σε συμβολικό επίπεδο το δυνατότερο πολιτικό εργαλείο στη διαδικασία ετεροποίησης του Ισλάμ και στην ανάδειξη του ως «επικίνδυνου Άλλου». Χαρακτηριστικότερο που συνοδεύει την κυρίαρχη αναπαράσταση της μουσουλμάνας γυναίκας, η μαντίλα· το κεφάλι του γυναικείου σώματος και ο λόγος (ή καλύτερα οι λόγοι) περί μαντίλας αποτέλεσαν κεντρικό πεδίο «μάχης» μεταξύ «Δύσης» και «Ανατολής» (Τσιμπιρίδου, 2006, σ. 9). Η hijab⁵, που διέγραφε το σύνορο

⁴ Χαρακτηριστικός τίτλος του έργου της Φ. Τσιμπιρίδου, «Μουσουλμάνες της Ανατολής» Αναπαραστάσεις, πολιτισμικές σημασίες και πολιτικές (επιμ. Φ. Τσιμπιρίδου). Κριτική.

⁵ Εδώ αναφερόμαστε σε κάθε είδους γυναικείο ισλαμικό πέπλο .

μεταξύ «Δύσης/Ισλάμ», προσεγγίστηκε με όρους «αποκειμένου»⁶ από τη Δύση: ως αντικείμενο «έλξης» και ταυτόχρονα «αποστροφής» (Αθανασίου, 2007, σ. 256). Αρχικά αποτέλεσε «στοιχείο μυστικισμού και σεξουαλικοποιημένου ερωτισμού» και μετέπειτα «σημάδι περιφρονημένης διαφοράς» (Donnell, 2003, p. 123). Παρακάτω θα δούμε πως το έμφυλο σώμα της μουσουλμάνας κλήθηκε ιστορικά σε συνεχείς αναπροσαρμογές ήδη από την εποχή της αποικιοκρατίας. Πιο συγκεκριμένα θα παρατηρήσουμε πως μέσα από τα δυτικά αφηγήματα η κατηγορία της «μουσουλμάνας» αντανακλούσε τόσο τις μετατοπίσεις στις κυρίαρχες έμφυλες αφηγήσεις του ευρωπαϊκού χώρου αλλά και τις σχέσεις που αποκτούσε και διαπραγματευόταν η «Δύση» με το «Ισλάμ». Όπως διαπιστώνει η φεμινίστρια ανθρωπολόγος Abu-Lughod (2002) «η γνώση για τη θέση της γυναίκας μουσουλμάνας» κατά τη διάρκεια των αποικιοκρατικών αγώνων και μετέπειτα των ιμπεριαλιστικών παρεμβάσεων, «περιγράφηκε ως εξαιρετικά επείγουσα από τις δυτικές δυνάμεις», χωρίς να δοθεί η ίδια έμφαση σε λοιπές ιστορικές και πολιτικές μεταβλητές (p. 784) ενώ οι κυρίαρχες αναπαραστάσεις που αφορούσαν στη συγκεκριμένη κατηγορία αποτέλεσαν το εφελκυστικό σημείο για τις νεοαποικιοκρατικές (ιμπεριαλιστικές) επεμβάσεις της Ευρώπης στις ισλαμικές κοινωνίες (Αθανασίου, 2007, σ. 268).

Η ενασχόληση της Δύσης με την εικόνα της «καλυμμένης με πέπλο» μουσουλμάνας γυναίκας έχει ξεκινήσει από το μεσαίωνα. Κάνοντας μια συνοπτική ιστορική αναδρομή, γίνεται αντιληπτό ότι ήδη από το 16^ο αιώνα το κυρίαρχο αφήγημα που αφορά στην κατηγορία της «μουσουλμάνας» αποκτά αρνητική σημασία στον ευρωπαϊκό λόγο, εξαιτίας των ιστορικών και πολιτικοθρησκευτικών εξελίξεων: λόγω άνηθης της ισλαμικής αυτοκρατορίας και για λόγους σύμφυτους με τη θρησκευτική διαφορά δυτικού και ανατολικού κόσμου. Την μεσαιωνική εποχή οι κειμενικές αφηγήσεις δυτικών κληρικών και περιηγητών προσεγγίζουν τη «μουσουλμάνα» ως οντότητα σεξουαλική, μυστηριώδης και ερωτικό αλλά την εποχή της Αναγέννησης οι

⁶ Το καταστατικό «εκτός» στη διαδικασία συγκρότησης του υποκειμένου. Το αποκείμενο, όπως αυτό ορίστηκε και πλαισιώθηκε από την φεμινιστική θεωρία, αποτελεί τον επικίνδυνο Άλλο, ο οποίος υπονομεύει την «κανονική» συνθήκη/ροή των πραγμάτων [βλ. ενδεικτικά Kristeva, J. (2006). Από τη ρυπαρότητα στο μίση στο Α. Αθανασίου (επιμ.) *Φεμινιστική Θεωρία και Πολιτισμική Κριτική* (σσ. 361-378), Νήσος].

κυρίαρχες αναπαραστάσεις της προβάλλουν μια καταπιεσμένη «φύση» με σημείο αναφοράς τη μαντιλοφορία και τον περιορισμό στο χώρο του χαρεμιού (Kahf, 1999, p. 80). Μάλιστα όπως τονίζει η Kahf (1999) εάν και το «χαρέμι» εμφανίζεται πολύ νωρίτερα ως μορφή οργάνωσης της ιδιωτικής σφαίρας, το «δυτικό βλέμμα» εστιάζει σε αυτό το 17^ο αιώνα, για λόγους που συνδέονται με την σταδιακή ανάπτυξη του καπιταλιστικού πατριαρχικού συστήματος και τον έμφυλο διαχωρισμό της εργασίας, και εισέρχεται στα δυτικά αφηγήματα ως το «αρνητικό ιδεώδες του δυτικού νοικοκυριού» (p. 97). Ο αρχικά ενεργός ρόλος της μουσουλμάνας αντικαθίσταται από τη μορφή ενός σιωπηλού και βουβού υποκείμενου στις δυτικές περιγραφές. Η Αθανασίου (2007) υπογραμμίζει πως με την έλευση της αποικιοκρατίας, το 19^ο αιώνα, η θέση της μουσουλμάνας αποκτά εξαιρετική σημασία στον αποικιοκρατικό αγώνα: η «μάχη για το νόημα και το σώμα» της κατηγορίας «μουσουλμάνα γυναίκα» στο αποικιοκρατικό αφήγημα παρέχει αφενός την κάλυψη των πολλαπλών μορφών καταπίεσης που βιώνουν οι γυναίκες στη Δύση – πάντα συνυφασμένη με το εθνικό και ταξικό προφίλ τους – αφετέρου νομιμοποιείται μέσω αυτής ένα άλλο κυρίαρχο δυτικό αφήγημα: αυτό της «απελευθέρωσης» των γυναικών από τις πατριαρχικές καταπιεστικές δομές και παραδόσεις του Ισλάμ (σ. 37). Η δυτική εμμονή με το πέπλο από τη μία καλύπτει τους περιορισμούς και την υποδεέστερη θέση των γυναικών στις δυτικές κοινωνίες ενώ η επικέντρωση στην περιοριστική και καταπιεστική του «φύση» ηθικοποιεί την παρέμβαση της Δύσης στις ισλαμικές κοινωνίες που φέρονται να καταπιέζουν συστηματικά τις γυναίκες (ο.π., σ. 268). Μάλιστα η συγγραφέας αναφέρει ότι στο αποικιοκρατικό εγχείρημα «δεσμεύονται» μέρη του φεμινιστικού λόγου για την εξυπηρέτηση της πολιτικής αυτής στοχοθεσίας, δηλαδή της «απελευθέρωσης» των γυναικών (ο.π.: Ahmed, 1992, p. 153). Ενδεικτικό παράδειγμα χρήσης της «ψευδοφεμινιστικής» ρητορικής, αποτελεί ο λόγος του Λόρδου Cromer, στο αποικιακό αφήγημα της Αιγύπτου. Ο τελευταίος, με την ιδιότητα του επικεφαλής του βρετανικού συμβουλίου στην πρωτεύουσα της χώρας, τοποθετείται ως υπέρμαχος της χειραφέτησης των γυναικών «από τα δεσμά της μαντίλας», προκειμένου η χώρα να γνωρίσει την προοδευτικότητα του δυτικού πολιτισμού παρότι με την επιστροφή του στην Βρετανία τάσσεται φανερά εναντίον του δικαιώματος στην εκπαίδευση και στο δικαίωμα ψήφου των γυναικών (Chatty & Rabo, 1997, p. 19).

Το πιο χαρακτηριστικό μέσο «διαχείρισης» της Ανατολής προκειμένου να «προετοιμαστούν» οι δυτικές αποικιακές επεκτατικές παρεμβάσεις, ήταν η εδραίωση και η διαμόρφωση αποστολών «διάσωσης» των έμφυλων σωμάτων – η γενικευμένη κατασκευή των μουσουλμάνων γυναικών ως καταπιεσμένων στις δικές τους κοινωνίες, γεγονός που υποδηλώνονταν μαζικά από τη χρήση του πέπλου, το οποίο ταυτόχρονα υπονοούσε και ενίσχυε την εικόνα ελευθερίας των γυναικών στις δυτικές κοινωνίες (MacDonald, 2006, p. 9), εξυπηρετούσε κατεξοχήν τον αρχικό σκοπό. Άλλωστε όπως έχει επισημάνει και η Watson (1994) χαρακτηριστικά «[η] εικόνα μιας μουσουλμάνας με πέπλο φαίνεται να είναι από τους πιο δημοφιλείς δυτικούς τρόπους αναπαράστασης των προβλημάτων του Ισλάμ» (p. 153) ενώ η Mahmood (2005) τόνισε στο έργο της ότι το «πέπλο, όσο καμία άλλη ισλαμική πρακτική έγινε το σύμβολο και ταυτόχρονα το αποδεικτικό στοιχείο της βίας που το Ισλάμ άσκησε επί των γυναικών» (p. 195). Στο πλαίσιο του δυτικού αφηγήματος περί ανωτερότητας του ευρωπαϊκού πολιτισμού και κατ' επέκταση δυνατότητας κυριαρχίας και ελέγχου των λοιπών πολιτισμικών σχηματισμών, η διαδικασία της «αποκάλυψης» των γυναικών από το πέπλο, αποτέλεσε, σύμφωνα με τη φεμινιστική θεωρία και κριτική, κυρίαρχη στρατηγική, προκειμένου να γίνει δυνατός ο πλήρης έλεγχος των εδαφών της Μέσης Ανατολής, «εμφυλοποιώντας» την ίδια την ιδέα της αποικιοκρατίας (Fanon, 1965). Αυτή η «σχηματική εννοιολογική αντίφαση», από τη μία η δυτική έμμονη για το πέπλο από την άλλη η πράξη αποκάλυψης από αυτό, συνδέεται, σύμφωνα με τη μεταποικιακή και φεμινιστική θεωρία, με την «επιθυμία κατάκτησης» και εξερεύνησης των περιοχών της Μέσης Ανατολής κατά τη διάρκεια του αποικιοκρατικού εγχειρήματος (Yeğenoğlu, 1998, p. 64) με το έμφυλο σώμα της μουσουλμάνας να αποτελεί την ενσώματη μεταφορά των εδαφών της Μέσης Ανατολής (Shohat, 1993, p. 57). Ο όρος της «αποικιακής επιθυμίας» (colonial desire) χρησιμοποιείται στο έργο του Young (1995) προκειμένου να αναδείξει τη σύνδεση του αποικιακού λόγου και της σεξουαλικότητας.

Αντλώντας από τη σκέψη του Young, η Yeğenoğlu (1998) συγκρίνει την επιθυμία για «αποκάλυψη» από το πέπλο με την ανακάλυψη της «Ανατολής» από τη «Δύση», με την πρώτη να συνδέεται με την καλυμμένη, μυστηριώδη/σαγηνευτική αλλά και ταυτόχρονα επικίνδυνη θηλυκότητα (p. 11). Με αυτό τον τρόπο ο γεωγραφικός τόπος της Ανατολής μετατρέπεται σε «αντικείμενο διεξόδου, επεξεργασίας και κατάκτησης»

(Said, 1996, σ. 254). Ακολουθώντας τις παραπάνω θέσεις, η MacDonald (2006) προσεγγίζει την ανάγκη «αποκάλυψης» του έμφυλου σώματος αξιοποιώντας τους σεξουαλικοποιημένους όρους της «διείσδυσης» και «κατάκτησης» της αποικιοκρατίας, με τη μέθοδο της «αποκάλυψης» να αποτελεί «πειστήριο» προκειμένου να νομιμοποιηθεί ο επεκτατικός έλεγχος της Δύσης (p. 9).

Οι «μουσουλμάνες γυναίκες» φαίνεται πως αποτελούν τα δημιουργήματα «μιας αρσενικής εξουσιαστικής φαντασίας» (Said, 1996, σ. 250). Στο πλαίσιο του κυρίαρχου αφηγήματος, εμφανίζονται άλλοτε ως μαντιλοφόρα καταπιεσμένα και παθητικά υποκείμενα και άλλοτε ως υπερσεξουαλικές και μυστηριώδεις γυναίκες που μετέχουν στο χαρέμι. Η ερμηνεία της εικόνας του χαρεμιού στα μάτια των δυτικών παρατηρητών αναπαρήγαγε τη στερεοτυπική θέση της «μουσουλμάνας της Ανατολής» ερμηνεύοντας το ως σύμβολο της πατριαρχίας, του δεσποτισμού και της βαρβαρότητας των μουσουλμάνων (Kahf, 1999, p. 135). Ως χώρος μόνο για γυναίκες, το χαρέμι απωθούσε και ταυτόχρονα γοήτευε τους/τις δυτικούς/ες μελετητές/ριες, και λειτούργησε ως επιπλέον αποδεικτικό στοιχείο αναφορικά με τη βαρβαρότητα, τον συντηρητισμό των μουσουλμανικών πληθυσμών και τον αποκλεισμό των γυναικών από το δημόσιο χώρο. Αποτελώντας ταυτόχρονα πεδίο ένδειξης των πατριαρχικών δομών και παράλληλα ανάδειξης της αισθησιακής φύσης των γυναικών, μέσα στο χαρέμι οι γυναίκες, σύμφωνα με το βλέμμα των δυτικών αποικιοκρατών, «υποτάσσονταν» στην ικανοποίηση των ανδρών (MacDonald, 2006, p. 11). Στις δυτικές αναπαραστάσεις λοιπόν, το χαρέμι αποτελούσε ένα ακόμα «διακριτικό» του ισλαμικού πολιτισμού, μετά τη μαντίλα, έναντι του οποίου ο ευρωπαϊκός λόγος ανύψωσε τα δικά του σύμβολα αναφορικά με το φύλο και τη σεξουαλικότητα, τροφοδοτώντας παράλληλα τις δυτικές φαντασιώσεις για την πραγματοποίηση της δυτικής επέκτασης και «θηλυκοποιώντας» την ίδια την Ανατολή (Kahf, 1999, p. 108).

Απέναντι στην μονοδιάστατη απεικόνιση των μουσουλμάνων γυναικών επιχείρησαν να παρέμβουν οι πρώτες ταξιδεύτριες, μετέχοντας, κυρίως περιθωριακά, στα δυτικά αφηγήματα. Η λαίδη Mary Wortley Montagu (1665-1762) ως γυναίκα, ανήκουσα στην «ελίτ» των κοινωνικών τάξεων, «χαρτογράφησε» τις γυναίκες της ανώτερης τάξης που μετείχαν στο χαρέμι, υποστηρίζοντας πως κατάφερε να εισχωρήσει λόγω των χαρακτηριστικών της (ως αστή γυναίκα) στην «αληθινή φύση» των γυναικών αυτών. Σε

αντίθεση με τα ευρήματα άλλων μελετητών, υποστήριξε πως το χαρέμι δεν αποτελεί χώρο υποταγής των γυναικών και φιληδονίας των ανδρών αλλά ιδιωτικό χώρο της οικογένειας της ανώτερης τάξης ενώ κόντρα στις κυρίαρχες αποικιοκρατικές αφηγήσεις, προσέγγισε την ισλαμική μαντίλα ως «μέσο προστασίας από σεξουαλικές επαφές» και ελευθερίας κινήσεων (Montagu, 1965, p. 328). Ωστόσο το έργο της Montagu δεν κατάφερε να ξεφύγει από μια οριενταλιστική ρητορική, που εμπλεκόταν με λόγους για το φύλο και την τάξη, πλαισιώνοντας βέβαια τις «μουσουλμάνες της Ανατολής» με θετικό πρόσημο έναντι των ερμηνειών των λευκών περιηγητών, επαναλαμβάνοντας όμως το μοτίβο του κυρίαρχου λόγου της αποικιοκρατίας (Shohat, 1993, p. 73).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, παρατηρούμε πως οι ευρωπαϊκές δυνάμεις ήδη από το 19^ο αιώνα νομιμοποίησαν τις παρεμβάσεις τους στο όνομα των καταπιεσμένων «Άλλων» και «καλυμμένων» γυναικών. Τα αποικιοκρατικά αφηγήματα αδυνατώντας – αδιαφορώντας να κατανοήσουν τις ισλαμικές κοινωνίες, απέδωσαν στη «μουσουλμάνα» συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μη λαμβάνοντας υπόψη το σύνθετο κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό πλαίσιο (Ahmed, 1992, p. 166) των κοινωνιών. Το αρχέτυπο της διαμορφώθηκε μέσα από αναπαραστάσεις και αφηγήσεις δυτικού τύπου, οι οποίες επέδρασαν καταλυτικά στη γλώσσα και τη ρητορική εντός της δυτικής παράδοσης (Kahf, 1999, pp. 3-4). Οι μουσουλμάνες, αναπαραστάθηκαν κυρίαρχα ως ομοιογενή σώματα, βωβά, υποταγμένα και καταπιεσμένα, μέσω μονοδιάστατων ερμηνειών των λευκών δυτικών αποικιοκρατών, οι οποίοι καταφθάνοντας σε μουσουλμανικές περιοχές της Ανατολής «είδαν» εκείνα τα έμφυλα υποκείμενα που «έχρηζαν σωτηρίας» (Αθανασίου, 2007, σσ. 268-269).

1.2 Η επίδραση του Οριενταλισμού στο αφήγημα της «μουσουλμάνας»

Προκειμένου να εμβαθύνουμε στους λόγους για τους οποίους η κατηγορία «μουσουλμάνα γυναίκα» έλαβε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στις κυρίαρχες δυτικές αναπαραστάσεις είναι απαραίτητο να σταθούμε στο έργο του Edward W. Said.

Ο Said εισάγει στο ομότιτλο έργο του το 1978, την έννοια του Οριενταλισμού όπου αναλύει τη σχέση Δύσης – Ανατολής. Ο συγγραφέας εξετάζει τις απεικονίσεις της Ανατολής από τα τέλη του 18^{ου} έως τον 20^ο αιώνα επιχειρώντας να καταδείξει πως η

αλήθεια των απεικονίσεων αυτών προβάλλουν τη δυτική θεώρηση της Ανατολής⁷ αναπαράγοντας μια στερεοτυπική γνώση γι' αυτή. Αναλύοντας διεξοδικά τη σχεσιακότητα του ζεύγους «Δύση/Ανατολή» εκκινώντας από την εποχή της αποικιοκρατίας, καταδεικνύει πως η κατασκευασμένη αυτή «οντολογική και επιστημολογική διάκριση» (Said, 1996, σ. 13) ενέχει πολιτικές προεκτάσεις οι οποίες «καλύπτονται» από «φυσικοποιημένες αρχές» περί διακριτότητας των πολιτισμικών κόσμων, παραγκωνίζοντας την εμπορική – οικονομική και την επί μακρόν ιστορική τους σύνδεση. Βασικός του σκοπός είναι να ασκήσει κριτική στις κυρίαρχες δυτικές αντιλήψεις που αφορούν στην Ανατολή, καταδεικνύοντας πως ο δυτικός τρόπος κατασκευής της αποτελεί ένα πολιτικό και εξουσιαστικό εργαλείο της αποικιοκρατίας προκειμένου να κυριαρχήσει η πρώτη πάνω στη δεύτερη και να καταφέρει να ελέγξει τις κοινωνικές ομάδες της ευρύτερης περιοχής (Said, 1996, σσ. 13-14).

Η αποικιοκρατία ξεκινάει στα μέσα του 18^{ου} αιώνα με κυρίαρχες τις δυνάμεις της Αγγλίας και της Γαλλίας και αποτελεί πολιτική στρατηγική που συνδέεται με τη βιομηχανική επανάσταση (Magdoff, 2008, σ. 9). Οι αλλαγές στο οικονομικό και πολιτικό πεδίο των αποικιοκρατούμενων χωρών είναι τεράστιες: Ανοίγει το πλαίσιο μισθωτής εργασίας, οριοθετείται το εμπορικό υλικό και οι ύλες που εισάγονται στις αποικιακές χώρες, ενώ σε πολιτικό επίπεδο οι πολιτικές ελίτ των αποικιών αποτελούν τους συμμάχους των δυτικών αξιωματούχων – αποικιοκρατών, διευκολύνοντας τις νέες οικονομικές δομές. Το πλαίσιο της αποικιοκρατίας ολοκληρώνεται με τις παρεμβάσεις στην κουλτούρα και τη γλώσσα (ο.π., σ. 12). Το έργο του Said, αντλώντας από τον Magdoff, προσέφερε μια γενική θεωρία της αποικιοκρατίας αναλύοντας τις επιπτώσεις της αποικιοκρατίας, όχι με βάση οικονομικά αλλά εννοιολογικά κριτήρια. Την περίοδο που αναπτύσσει τη θεωρία του Οριενταλισμού, η γλώσσα αποτελεί κυρίαρχο εργαλείο το οποίο δύναται να μετατρέψει ένα ζήτημα κοινωνικής δομής σε ζήτημα λόγου. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, η στρατιωτική και οικονομική κατοχή που επέφεραν η αποικιοκρατία

⁷ Η Ανατολή μέσα από το έργο του Said φαίνεται να εκτείνεται από τη Ινδία μέχρι την ανατολική μεσόγειο και περιλαμβάνει τη Συρία, την Αίγυπτο, εδάφη της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής. Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η χρήση του όρου «Ανατολή» στη μελέτη μας, αναφέρεται κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής ενώ με τον όρο «Δύση» αναφερόμαστε στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Βόρεια Αμερική και στους πολιτικούς σχηματισμούς τους.

και μετέπειτα η περίοδος της αποικιακής νεωτερικότητας, αποτέλεσαν τη βάση της δημιουργίας ενός ηγεμονικού ιστορικού «λόγου» (discourse) που εκφράστηκε μέσω της πολιτικής εξουσίας και οδήγησε στην πολιτική κατάκτηση (Said, 1996, σ. 24). Ο συγγραφέας δανείζεται την έννοια του «λόγου» από το φουκοϊκό έργο⁸ και την εμπλοκή αυτού με την εξουσία, προκειμένου να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο η Ανατολή προσεγγίζεται από τους αποικιοκρατικούς λόγους και θεσμούς ως σύνολο κειμένων και ιδεών που παράγουν μια δεδομένη γνώση, η οποία επαναλαμβάνεται μέσα από τα αφηγήματα δυτικών μελετητών, ταξιδευτών και περιηγητών. Αυτή η παραγόμενη γνώση αποτελεί τον Οριενταλισμό, ο οποίος χωρίς να αποτελεί ιδεολογία ή «εποικοδόμημα»⁹ της αποικιοκρατίας, συνιστούσε τον τρόπο αναπαράστασης μιας ενιαιοποιημένης Ανατολής ως αποκλειστικά δυτικής κατασκευής (Hall & Gieben, 2003, σσ. 429-431). Όπως παρατήρησε αργότερα και η Yeğenoğlu (1998) σε μια φεμινιστική προσέγγιση του Οριενταλισμού, η Ανατολή αποτέλεσε ένα προϊόν λόγου, μια «πρακτική συγκρότησης της υποκειμενικότητας» και ο Οριενταλισμός μια μορφή «αποικιακού επιστητού» που διατηρήθηκε με επανάληψη, παραθέσεις συγκεκριμένων δηλώσεων και ανατολίτικες κατασκευασμένες αναπαραστάσεις (p. 38).

Μέσω της επαναληπτικής αυτής διαδικασίας και υπό το σύνθετο πλέγμα λόγου – εξουσίας – γνώσης, ο οριενταλιστικός λόγος φυσικοποίησε ό,τι μπορούσε να ειπωθεί για την Ανατολή· άλλοτε λανθάνων και άλλοτε ρητός, ο Said (1996) υποστήριξε ότι διέπει όλο το δυτικό σύστημα (σ. 248). Στο έργο της η Yeğenoğlu (1998) τονίζει πως χαρακτηριστικό του οριενταλιστικού λόγου είναι να κατασκευάζει το «αντικείμενο» για το οποίο συζητάει και η δύναμή του να παράγει ένα «καθεστώς αλήθειας» για το «αντικείμενο» στο οποίο αναφέρεται και το οποίο περιγράφει, εγκαθιδρύοντας μια συγκεκριμένη ταυτότητα για το τελευταίο και παρέχοντας παράλληλα δύναμη στο «υποκείμενο» στο οποίο μιλάει γι' αυτό (p. 91). Σημείο που καταλήγει ο Said είναι πως οι οριενταλιστικές θέσεις ενέχουν στοιχεία στερεοτυπικών αντιλήψεων που προέρχονται

⁸ Ο «Λόγος» στο έργο του Φουκό συγκροτείται μέσω καθεστώτων γνώσης και θέτει συγκεκριμένα όρια στη σκέψη. Αποτελεί ένα είδος γλώσσας που «υπακούει» στο νομιμοποιημένο καθεστώς γνώσης προκειμένου να θεωρηθεί αληθής. Έτσι και ο Οριενταλισμός επιβάλλει όρια στις σκέψεις για την Ανατολή, προδιαμορφώνοντας ένα συγκεκριμένο πλαίσιο στις ερμηνείες των οριενταλιστών.

⁹ Μάλιστα ο Said υποστηρίζει στο έργο του ότι ως τρόπος σκέψης προϋπάρχει της αποικιοκρατίας.

από τη δυτική ηγεμονία και οδηγούν σε αμετάβλητες αλήθειες που αφορούν στους πολιτισμούς και τις ταυτότητες της Ανατολής. Αποτέλεσμα των κυρίαρχων αυτών αντιλήψεων είναι η διαμόρφωση της εικόνας ενός «Άλλου» στον αντίποδα της Δύσης· αυτός ο «Άλλος» στα κυρίαρχα δυτικά αφηγήματα, χαρακτηρίζεται από «πρωτογονισμό», και «παθητικότητα» ενώ παρουσιάζεται ως «απειλή» για το δυτικό φαντασιακό. Μέσα σε αυτό το αντιθετικό πλαίσιο η «Δύση» απεικόνιζε τον πολιτισμό, τη λογική, την αρετή, τον σκεπτικισμό, την εξέλιξη, και τη δημοκρατική διακυβέρνηση και η «Ανατολή» την ανορθολογικότητα, την προσκόλληση στις παραδόσεις, την έλλειψη εμπειρίας, το δεσποτισμό, τον αυταρχισμό. Αυτά τα χαρακτηριστικά παρουσιάζονταν ως σταθερές και αμετάβλητες ταυτότητες για τον/την αναγνώστη/ρια του οριενταλιστικού λόγου: Η «Δύση», είμαστε «Εμείς» και η «Ανατολή» είναι οι «Άλλοι»: Η απόδοση της εικόνας του «Άλλου» στην Ανατολή προσέφερε στη Δύση όλα τα χαρακτηριστικά που επιζητούσε – έναν συνδυασμό πολιτισμού, ορθολογισμού, προόδου και νεωτερικότητας – τοποθετώντας τη στην ανώτερη ιεραρχική βαθμίδα του συνόλου των πολιτισμών.

Παρά τις κριτικές που δέχθηκε το έργο του Said τόσο από το φεμινιστικό (Lewis, 1996· Yeğenoğlu, 1998) όσο και από το πεδίο της ανθρωπολογικής και μεταποικιακής θεωρίας (Clifford, 1988· Young, 1990), η θεωρία του Οριενταλισμού παρείχε χώρο για την διατύπωση γενικότερων προβληματισμών αναφορικά με τις αναπαραστάσεις της πολιτισμικής διαφοράς και την κοινωνική κατασκευή της ετερότητας (Yeğenoğlu, 1998, p. 14). Όπως αναφέραμε η πολιτισμική διαφορά που προήγαγε η διάχυση της οριενταλιστικής σκέψης και ρητορικής στην ευρωπαϊκή κουλτούρα, αφορούσε τις «φυσικοποιημένες» διαφορές των πολιτισμικών πεδίων. Η συγκρότηση της «πολιτισμικής αντίθεσης» δια και μέσω του έμφυλου μουσουλμανικού σώματος λειτούργησε ενισχυτικά για τις δυτικές αφηγήσεις γύρω από το φύλο και τις δυτικές επεκτατικές πολιτικές. Σύμφωνα με την Τσιμπιρίδου (2006) η οριενταλιστική σκέψη ταυτοποιώντας την «Ανατολή» με το «Ισλάμ», το οποίο προσεγγίστηκε ως δυτικά κατώτερος και ταυτόχρονα «επικίνδυνος» και «απειλητικός Άλλος» (Said, 2002, σ. 26), τοποθέτησε την κοινωνική κατηγορία «γυναίκα» σε μια συγκεκριμένη «ιδέα» για το Ισλάμ και ό,τι αυτή συνεπαγόταν για τα δυτικά προτάγματα (Τσιμπιρίδου, 2006, σσ. 33-34). Ο τρόπος με τον οποίο η «γυναίκα των μουσουλμανικών κοινωνιών»

κατασκευάστηκε και κατανοήθηκε από το «δυτικό βλέμμα» αρχικά του παρατηρητή/ταξιδευτή και μεταγενέστερα του δυτικού αποικιοκράτη, αποτέλεσε το σημείο αναφοράς της μυθοπλασίας της ευρωπαϊκής νεωτερικότητας (Αθανασίου, 2007, σ. 267). Υπό το οριενταλιστικό πλαίσιο, «η ισλαμική κάλυψη» εμπλεκόταν σε συζητήσεις αναφορικά με την κοινωνική θέση των γυναικών, την προσκόλληση των μουσουλμανικών κοινωνιών στις παραδόσεις και κατ' επέκταση την οπισθοδρόμησή τους σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο, επιβεβαιώνοντας σε πολλαπλά επίπεδα την ανωτερότητα της Δύσης και την υπεροχή της δυτικής ταυτότητας. Η κυρίαρχη «ιδέα» για τη «μουσουλμάννα γυναίκα» ήταν απόλυτα ευθυγραμμισμένη με το οριενταλιστικό πλαίσιο: αυτή της «καλυμμένης», παθητικής και αόρατης γυναίκας της οποίας τη θέση οφείλει να υπερασπιστεί η «πολιτισμένη Δύση». Οι μονοδιάστατες αναπαραστάσεις των μουσουλμάνων γυναικών μέσα από τον αποικιοκρατικό – οριενταλιστικό λόγο αφορούσαν μια οικουμενική, α-ιστορική κατηγορία που ομογενοποιούνταν μέσα από τη μοναδικότητα της διαφοράς τους. Η ευάλωτη/δευτερεύουσα θέση των γυναικών των μουσουλμανικών κοινωνιών αναπαραστάθηκε μονοδιάστατα – χωρίς να δίνεται χώρος σε πολιτικά και ιστορικά αίτια – από την οριενταλιστική σκέψη/ρητορική, και χρησιμοποιήθηκε ως «νομιμοποιητικός λόγος» της αποικιοκρατίας με πρόσχημα την απελευθέρωση των γυναικών από τις κοινωνίες τους.

1.3 Αναγνώσεις της «ισλαμικής μαντίλας»

Όπως είδαμε στις προηγούμενες υπο-ενότητες η κατασκευασμένη εικόνα της μουσουλμάννας ως αποκλειστικά υφιστάμενη την καταπίεση με μοναδικούς δείκτες σημεία πολιτισμικής διαφοράς, αποτέλεσε βασικό νομιμοποιητικό παράγοντα για δυτικές επεμβάσεις στις ισλαμικές κοινωνίες. Ακολουθώντας, με κεντρικούς άξονες τις πολιτισμικές και θρησκευτικές διαφορές μεταξύ «Δύσης» και «ισλαμικής Ανατολής», σε συνδυασμό με τις ιστορικοπολιτικά δομημένες κοινωνικές – πατριαρχικές δομές των μουσουλμανικών κοινωνιών, κατασκευάστηκε ένας ακόμη από τους κυρίαρχους λόγους που το δυτικό φαντασιακό τοποθέτησε «Εαυτόν» στο υψηλότερο επίπεδο πολιτισμικής κλίμακας, ως μιας κοινωνίας ανώτερης, που αντανάκλα τον πολιτισμό, την ελευθερία και την ισότητα των φύλων, έχοντας ως ανάστροφό της την εικόνα της «καλυμμένης γυναίκας». Η θέαση της θέσης της «μαντιλοφορεμένης μουσουλμάννας» στις ισλαμικές

κοινωνίες, ως περιορισμένης στον ιδιωτικό χώρο, υπό τη συνεχή επιτήρηση των αρσενικών της οικογένειας, αποτέλεσε «σημείο αναφοράς» της κατωτερότητας του Ισλάμ στην ιεραρχική πολιτισμική κλίμακα, και στην ανάδειξη της ανωτερότητας του δυτικού πολιτισμού. Όπως αναφέραμε η «μουσουλμάννα» κατόπτριζε με αντιθετικούς όρους και όρους ετερότητας όλα τα χαρακτηριστικά που δομούν την δυτική ταυτότητα, έμφυλα, πολιτισμικά, ταξικά, θρησκευτικά, αναδεικνύοντας σε πολλαπλά επίπεδα την απόσταση μεταξύ των δύο «κόσμων», συμβολίζοντας την επικινδυνότητα του «διαφορετικού». Οι μελέτες των Chakraborti & Zempi (2012) και Kundnani (2007) κατέδειξαν πως σε μη μουσουλμανικές κοινωνίες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η ορατότητα της μουσουλμανικής μαντίλας συνιστούσε «απειλή» για τη δυτική ταυτότητα και στις φέρουσες μαντίλα γυναίκες αποδίδονταν συγκεκριμένα νοήματα που συνεπάγονταν την ετερότητά τους από τη δυτική ταυτότητα και συνδέονταν με στοιχεία ασύμβατα και επικίνδυνα για αυτή.

Σύγχρονο παράδειγμα αποκλεισμού του έμφυλου μουσουλμανικού σώματος προκειμένου να συγκροτηθεί η δυτική ως «κοσμική» ταυτότητα και ταυτόχρονα παράδειγμα ενσώματης πλαισίωσης της μουσουλμάννας ως «ετερότητας της Δύσης» αποτέλεσε η διαμάχη για τη μαντίλα στη Γαλλία και το νόμο του 2004: η λεγόμενη, κατά τον Terray (2004), «πολιτική της υστερίας», αναφορικά με αυτή, στους δυτικούς κοσμικούς κύκλους. Το ζήτημα της μαντίλας στον εκπαιδευτικό χώρο είχε απασχολήσει ξανά κατά τα έτη 1989 και 1994 τον πολιτικό, δικαστικό και δημοσιογραφικό κόσμο της Γαλλίας (Αθανασίου, 2007, σ. 258· Scott, 2007). Σύμφωνα με το χρονικό του έτους 2004, η διαμάχη αφορούσε στην αποβολή από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δύο αδελφών με αραβική – εβραϊκή καταγωγή, οι οποίες έφεραν μαντίλα, γεγονός που προκάλεσε αναταραχή στην κοσμικότητα του πεδίου της γαλλικής εκπαίδευσης (Αθανασίου, 2007, σ. 258). Όπως χαρακτηριστικά υπογράμμισε η Mahmood (2018), η εικόνα της μαντιλοφορεμένης μουσουλμάννας «διατάρασσε» (σ.σ. ξανά) τον «φιλελεύθερο κοσμικό τρόπο σκέψης» (σ. 209) αφού αποτελούσε ένα δείκτη καταπίεσης και υποταγής των γυναικείων σωμάτων, ένδειξη οπισθοδρόμησης και συντηρητισμού.

Εάν και φεμινίστριες του δυτικού κόσμου αντιμετωπίζουν τη μαντίλα ως πρακτική «περιχαράκωσης» της σεξουαλικότητας των γυναικών και ένδειξη χειραγώγησης και παθητικότητας των γυναικών στις κοινωνίες τους (Mahmood, 2019, σ.

126) αρκετές μελέτες της σύγχρονης φεμινιστικής θεωρίας υπογραμμίζουν ότι η «μαντίλα» είναι δυνατόν να νοηθεί ως το ακριβώς αντίθετο αυτού που υποστηρίζει η ηγεμονική δυτική αντίληψη: ως σύμβολο αντίστασης απέναντι στα κυρίαρχα δυτικά προτάγματα της έμφυλης σωματικότητας. Φεμινίστριες θεωρητικοί σε εθνογραφικές έρευνες, επιχείρησαν να ανατρέψουν τα μονοδιάστατα αφηγήματα, λαμβάνοντας υπόψη τους τρόπους που οι παραδόσεις γίνονταν αντιληπτές από τα προσκείμενα σε αυτές υποκείμενα, συνεπώς του τρόπου που την ερμήνευαν οι ίδιοι/ες οι φορείς τους εντός της σύνθετης κοινωνικής πραγματικότητας. Σύγχρονες προσεγγίσεις του Ισλάμ που αξιοποιούν το φύλο ως αναλυτική κατηγορία, τονίζουν πως οι εκάστοτε ισλαμικές πρακτικές πρέπει να εξετάζονται εντός του ιστορικού, τοπικού και κοινωνικοπολιτικού πλαισίου, σε μια διαθεματική προσέγγιση, σε συνάρτηση με τις πολλαπλές σχέσεις εξουσίας και όχι σε απόσταση από αυτές, προκειμένου να μην προβαίνουν σε μονοδιάστατες αναλύσεις, όπως για παράδειγμα η σημασία, ο ρόλος και η χρήση της μαντίλας. Συγκεκριμένα κατέδειξαν πως το πέπλο δεν προέρχεται ούτε εμφανίζεται αποκλειστικά ως ισλαμική πρακτική, αλλά αποτελούσε ενδυματολογικό κώδικα που υιοθετήθηκε όχι μόνο στην προ-ισλαμική Αραβία, αλλά και την Ελλάδα, την Ασσυρία, τα Βαλκάνια και το Βυζάντιο (Ahmed, 1992, p. 55) και παρουσιάζεται ειδικότερα στις κοινότητες τόσο των Εβραίων όσο και των Χριστιανών (El Guindi, 1999, pp. 149-150). Όπως ανέφερε η MacDonald (2006) η «κάλυψη στο Καθολικισμό αποτελεί μακροχρόνια πρακτική» (p. 8) ενώ η Ahmed (1992) υπογράμμισε πως στο Κοράνι δεν αναφέρεται καμία ρητή προσταγή σχετικά με τη γενική χρήση «πέπλου» από τις γυναίκες (Ahmed 1992, p. 55). Η τελευταία αναγνωρίζει ότι το ζήτημα του πέπλου έχει λάβει κεντρική θέση στον σύγχρονο λόγο για το φύλο και το Ισλάμ. Στην ανάλυσή της εξέτασε την πρακτική της μαντίλας ως μορφή αντίστασης απέναντι στη δυτικοποίηση (βλ. και Delphy, 2004), υποστηρίζοντας πως η αποικιοκρατία χρησιμοποίησε και πρόβαλλε το ζήτημα της θέσης των γυναικών στις μουσουλμανικές κοινωνίες προκειμένου να δικαιολογήσει την επεκτατική της πολιτική, θέση που είδαμε πως υποστηρίζεται από μεγάλο μέρος της φεμινιστικής θεωρίας. Επιπλέον, αναφορικά με την πολλαπλή συμβολικότητα του πέπλου στις ισλαμικές κοινωνίες, η Abu-Lughod (1986) σημείωσε ότι η εκούσια χρήση του πέπλου συνδέεται με τον κώδικα οικογενειακής «τιμής» και «σεβασμού» στην κοινότητα των Βεδουίνων γυναικών ενώ η Mahmood (2001) στην

εθνογραφία της για τις γυναίκες της Αιγύπτου και το κίνημα για το τζαμί, τόνισε πως το πέπλο σχετίζεται με την ενάρετη ζωή, και υιοθετείται ως μέσο καλλιέργειας της αρετής και της επαφής με το Θεό. Αναφερόμενη στην «μπούρκα» του Αφγανιστάν, η Abu-Lughod (2002) την προσέγγισε ως ένδυμα που επέτρεπε στις γυναίκες της ανώτερης κοινωνικής τάξης της κυρίαρχης εθνοτικής ομάδας, να διαφυλάσσονται από τη «ματιά των ξένων ανδρικών βλεμμάτων» όταν εκείνες κινούνταν στο δημόσιο χώρο, όπου τα σώματά τους συνυπήρχαν με «ανοικεία βλέμματα» (pp. 784-785). Με αυτό τον τρόπο η μπούρκα αποτελούσε ένα «κινούμενο σπίτι» (Paranek, 1982), το οποίο επέτρεπε στις γυναίκες να κινούνται εκτός ιδιωτικής σφαίρας εντός ενός συγκεκριμένου κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου, τηρώντας τα κοινωνικά πρότυπα, ήθη και έθιμα.

Στην παρούσα υπο-ενότητα προσεγγίσαμε λόγους γύρω από τις μορφές «πέπλου», οι οποίοι παρήγαγαν τη γενικότερη γνώση για τη θέση της μουσουλμάνας εντός της ισλαμικής κοινωνίας αλλά και φεμινιστικές «αντι-αναγνώσεις» του. Σταθερά συνδεδεμένο με αντιλήψεις περί καταπίεσης, περιορισμού και συντηρητικής/οπισθοδρομικής ισλαμικής θρησκείας, το πέπλο ταυτίστηκε με την υποταγή των γυναικών στους «βάρβαρους ανατολίτες», προσέγγιση που όχι μόνο απέφευγε να εστιάσει στις πατριαρχικές πολιτικές αποικιοκρατικές δομές και στην επίδραση που είχαν στην διαμόρφωση των δομών των ισλαμικών κοινωνιών (Ahmed, 1992, p. 166) αλλά παράλληλα αγνόησε τις διεργασίες οικονομικοκοινωνικού τύπου που επέδρασαν σημαντικά στη θέση των γυναικών (El Saadawi, 1982, p. 197). Τονίσαμε ότι η φιγούρα της «μαντιλοφορεμένης γυναίκας» συμβόλιζε σε πολλαπλά επίπεδα την απόσταση «Δύσης» – «Ισλάμ», κάτι που επηρέασε όπως θα δούμε παρακάτω και τους θεσμικούς – μιντιακούς λόγους, στον απόηχο των γεγονότων της γνωστής ως «11^η Σεπτεμβρίου».

1.4 Αναπαραστάσεις των μουσουλμάνων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης: Το κυρίαρχο πλαίσιο και το ορόσημο της 11^{ης} Σεπτεμβρίου

Εάν και τα μέσα ενημέρωσης δεν αποτελούν ενιαίες και στατικές οντότητες ακολουθούν κάποια κυρίαρχα και επαναλαμβανόμενα μοτίβα στους λόγους τους αναφορικά με τις αναπαραστάσεις των μουσουλμάνων. Όπως αναφέρει η Henry (1997) δεν συνιστούν μόνο «τόπους διαμόρφωσης προσωπικών και εθνικών ταυτοτήτων αλλά και «φακό»

μέσα από τον οποίο γίνεται αντιληπτή η πραγματικότητα» (p. 4) ενώ παράλληλα διαδραματίζουν εξέχοντα ρόλο στη διαμόρφωση κυρίαρχων αντιλήψεων μεταξύ «Ημών» και Άλλων», μέσω αρνητικών ή θετικών προβολών (van Dijk, 1991).

Το οριενταλιστικό πλαίσιο επέδρασε καταλυτικά στις κεντρικές αναπαραστάσεις των μουσουλμάνων γυναικών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αντλώντας από τις κυρίαρχες αντιλήψεις και θέσεις στα πρώτα μέσα μαζικής ενημέρωσης, του 19ου αιώνα, οι γυναίκες του ισλαμικού πολιτισμού απεικονίζονται ως εξωτικές και σεξουαλικοποιημένες οντότητες σε αντίθεση με το μοντέλο της «βικτωριανής γυναίκας» η οποία εμφανίζεται ως «νοικοκυρά» του οίκου (Nash, 1984), ενώ τον 20^ο αιώνα εμφανίζονταν ως «φύλακες» του πολιτισμού και των παραδόσεών του, αορατοποιημένες ως προς το κομμάτι της πολιτικής εμπλοκής και ορατές ως προς αυτό της μητρότητας (Lutz & Collins, 2002). Ακόμα οι φεμινιστικές αναλύσεις αναδεικνύουν τη βασική αναπαράσταση των μουσουλμάνων γυναικών στα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης, ως καταπιεσμένων υπό το βάρος των hijab και της θρησκείας (MacDonald, 2006, pp. 10-11). Περαιτέρω, μελέτες που επικεντρώνονται στην κατασκευή της κοινωνικής κατηγορίας «μουσουλμάνες γυναίκες» μέσα από τον δημοσιογραφικό τύπο του Καναδά (Bullock & Jafri, 2000), της Ισπανίας και Γαλλίας (Muñoz, 2005· Navarro, 2010), υπογραμμίζουν τον τρόπο που συμβάλλουν οι στερεοτυπικές αναπαραστάσεις αυτών στην ανασυγκρότηση ενός ισχυρού εθνικού «Εμείς» σε αντιδιαστολή με ένα ξένο, μη αφομοιώσιμο, πλήρως αποστασιοποιημένο «Άλλο». Η μελέτη των Bullock και Jafri (2000), τονίζει ότι η έμφυλη ταυτότητα των μουσουλμάνων γυναικών, πλήρως και μόνιμα συσχετισμένη στη (δυτική) ευρω – αμερικανική σκέψη με την πρακτική της μαντίλας ως οπισθοδρομικής, αποκλείεται από το συλλογικό «εθνικό σώμα» και την κατασκευή της «Καναδής γυναίκας» (p. 35) ενώ σύμφωνα με τη Navarro (2010) η εστίαση στην κατασκευή της μουσουλμάνας ως «Άλλης» από τους ηγεμονικούς λόγους των μέσων ενδυναμώνει και νομιμοποιεί τη δυαδική αντίθεση μεταξύ «Ημών» και «Άλλων».

Οι αναπαραστάσεις και οι λόγοι των μέσων που στρέφονταν γύρω από το μουσουλμανικό έμφυλο σώμα εντάθηκαν μετά την 11^η Σεπτεμβρίου. Η Δύση βρήκε τις εξηγήσεις σχετικά με την επίθεση μέσα από την ερμηνεία ενός «σκληροπυρηνικού και εξτρεμιστικού Ισλάμ» (Rich, 2014, p. 2). Στρατηγικό ρόλο παίζουν τα δυτικά μέσα

ενημέρωσης τα οποία εστιάζουν σε λόγους περί «φονταμενταλιστικού Ισλάμ» και τις «επιπτώσεις του στις γυναίκες του ισλαμικού κόσμου» (ο.π.). Σε αυτό το κλίμα, οι αρνητικού τύπου αναπαραστάσεις που αφορούσαν στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς εντείνονται (Γέρος, 2008, σσ. 52-53) και το ενδιαφέρον των μέσων για τις αναπαραστάσεις των μουσουλμάνων «ανθίζει» (Saeed, 2007, p. 454). Τα αρνητικά στερεότυπα γύρω από «απολίτιστους», «έκφυλους», «απειλητικούς» Άραβες και μουσουλμάνους, απογειώνονται. Επ' αφορμή της θέσης των γυναικών και της ήδη τεταμένης σχέσης «Δύσης – Ισλάμ», η αναπαραγωγή στερεοτυπικών εικόνων πυροδοτείται εκ νέου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της κλιμακούμενης έντασης ο λόγος του Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών George W. Bush και η κήρυξη του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας», δηλαδή η έναρξη διεθνούς στρατιωτικής εκστρατείας στο Αφγανιστάν και μετέπειτα στο Ιράκ για την «πάταξη» των εξτρεμιστικών – φονταμενταλιστικών ομάδων του μουσουλμανικού κόσμου. Η αναλυτική κατηγορία του φύλου επιστρατεύεται ξανά προκειμένου να συμβάλλει στην ανάδειξη της ασυμβατότητας μεταξύ των δύο πολιτισμικών κόσμων.

Μέσα στο τεταμένο πλαίσιο που ακολούθησε την 11^η Σεπτεμβρίου, αρκετές μελέτες επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους γύρω από τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις των μουσουλμάνων και ειδικότερα των μουσουλμάνων γυναικών με «ορόσημο» την 11^η Σεπτεμβρίου και εστιάζουν σε λόγους περί διάσωσης των γυναικών του Αφγανιστάν από τους Ταλιμπάν. Σύμφωνα με την Aguayo:

η αυξημένη παρακολούθηση, η κράτηση και η βία κατά της μουσουλμανικής κοινότητας νομιμοποιούνται στο όνομα της «δημόσιας ασφάλειας», όπου η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ σε συνδυασμό με στρατιωτικά μέτρα επιστρατεύονται για να επαναχαρτογραφήσουν χώρες, με την «σωτηρία» μουσουλμάνων γυναικών και παιδιών να αποτελεί προτεραιότητα τόσο εντός όσο και εκτός οθόνης (Aguayo, 2009, p. 43).

Νωρίτερα η Cloud (2004) είχε καταδείξει πως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, η θεωρία της «σύγκρουσης των πολιτισμών» και η αέναη διαμάχη μεταξύ των δύο μεγάλων «πολιτισμικών τόπων» επιστρατεύθηκε για να δικαιολογήσει τις πολιτικές πολέμου και στρατηγικών επεμβάσεων των ΗΠΑ και των συμμάχων τους, αναπαράγοντας τα λευκά – κυρίαρχα αφηγήματα (p. 285). Η θεωρία του Huntington (1996) – «η σύγκρουση των πολιτισμών» – αντλεί από την ιδέα ανώτερων και κατώτερων πολιτισμών, και σύμφωνα με μεγάλος μέρος θεωρητικών του φεμινισμού,

αξιοποιήθηκε στο πλαίσιο της ιμπεριαλιστικής στρατηγικής των ΗΠΑ σε χώρες της Μέσης Ανατολής, το Αφγανιστάν και το Ιράκ. Σε αυτή την ιεραρχική κλίμακα ανωτερότητας και κατωτερότητας των πολιτισμικών μορφωμάτων, εμφανίζεται το «χρέος» της Δύσης: το «φορτίο του Λευκού» να διασώσει τους κατώτερους «Άλλους» (Cloud, 2004, p. 286). Αντλώντας από την ανάλυση της Cloud διαπιστώνουμε ότι το Αφγανιστάν αναπαρίσταται στους δημοσιογραφικούς λόγους ως χώρα οπισθοδρομική και καταπιεστική. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο/η αναγνώστης/ρια – θεατής των εικόνων των γυναικών του Αφγανιστάν, μετατρέπεται σε σωτήρα· η επιρροή του έργου της Sontag (2003) στην ανάλυση της Cloud είναι έκδηλη. Η Sontag (2003) υπογραμμίζει πως η αναπαράσταση των πολεμικών εικόνων τραγωδίας οδηγούν σε μια ψευδαισθητική σύνδεση μεταξύ του υποκειμένου που «παρατηρεί» και εκείνου που «παρατηρείται» (p. 8). Μέσω της θέασης αυτών των εικόνων επιβεβαιώνεται η «προνομιακή θέση» στην οποία βρίσκεται ο/η έχων/ουσα το ρόλο του παρατηρητή/ριας, με τη συγγραφέα να καταλήγει πως ουσιαστικά η αναμετάδοση εικόνων της εμπόλεμης ζώνης οδηγούν σε μια γενική αντίληψη του πολέμου ως «φρικαλέου» και «αποκρουστικού» χωρίς ωστόσο να συνδέονται οι εικόνες αυτές με συγκεκριμένες μορφές πολιτικής (Sontag, 2003, pp. 9-10). Σύμφωνα με παρατήρηση της Cloud μέχρι την 11^η Σεπτεμβρίου σύσσωμος ο πολιτικός και ο κατεστημένος δημοσιογραφικός κόσμος αρνούνταν να ασχοληθούν συστηματικά με τις γυναίκες του Αφγανιστάν, αφού αυτού του είδους η ενασχόληση δεν αποτελούσε μείζον πολιτικό ζήτημα. Μόνο με την «τομή» της 11^{ης} Σεπτεμβρίου αρχίζει και χρησιμοποιείται μαζικά από τη διεθνή πολιτική κοινότητα ένας νεοφιλελεύθερος φεμινιστικός λόγος που στρέφεται γύρω από τα έμφυλα ζητήματα που ταλανίζουν σε μέγιστο βαθμό, πολλά χρόνια, τη χώρα του Αφγανιστάν. Τα άλλοτε «εκτοπισμένα» δικαιώματα των γυναικών βρέθηκαν στο επίκεντρο της παγκόσμιας πολιτικής και μιντιακής σκηνης και οι «γυναίκες του Αφγανιστάν» από διεθνώς αόρατες, έγιναν «ορατές» ως θύματα της βίας των Ταλιμπάν (Charlesworth & Chinkin, 2002, p. 602), δηλαδή κυρίαρχων αρρενωπών υποκειμένων, τα οποία παρουσιάζονταν να διεκδικούν «διάσωση». Κατά την Abu-Lughod (2002) η εννοιολογική και πολιτική κατασκευή της έννοιας της «διάσωσης» είναι βαθιά προβληματική αφού το να σώξεις κάποιον/α από «κάτι», ενέχει βιαιότητες που υποκρύπτονται σε αυτή τη «διασωστική» διαδικασία αλλά και στοιχεία δυτικής ανωτερότητας και έπαρσης (pp. 788-789). Θα δούμε παρακάτω πως

αυτή η εικόνα της επιχείρησης διάσωσης αποκτά έμφυλα χαρακτηριστικά υπό το πρίσμα της φεμινιστικής θεωρίας, με τα έμφυλα μουσουλμανικά σώματα να τοποθετούνται ξανά «στην γεωπολιτική σκηνή όχι ως δρώντες αλλά ως φορείς εμπέδωσης της δυτικής νεωτερικότητας, του πολιτισμού και της ελευθερίας» (Zine, 2002, p. 2).

Η Mishra (2007) στη μελέτη της επικεντρώνεται στον τρόπο που επιστρατεύθηκαν από το δημοσιογραφικό/ειδησεογραφικό λόγο¹⁰ τα έμφυλα σώματα της μουσουλμανικής κοινότητας για να δικαιολογήσουν τη δυτική επέμβαση στο Αφγανιστάν και το Ιράκ κατά τα έτη 2001 και 2003, αντίστοιχα (p. 1). Με βάση εικόνες που περιέγραφαν τις γυναίκες ως παθητικά, «υπάκουα» ελεγχόμενα και δευτερεύοντα υποκείμενα, και τους άνδρες ως βίαιους και επικίνδυνους εξτρεμιστές, νομιμοποιήθηκαν οι επεμβάσεις των δυτικών στα εδάφη των δύο μουσουλμανικών κοινωνιών. Με κυρίαρχες τις προβολές των περιορισμών του Ισλάμ και σπάνιες αναφορές σχετικά με τα έμφυλα δικαιώματα στην εκπαίδευση, την εργασία, τις κοινωνικές ελευθερίες και την ενεργό συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνική ζωή (Muñoz, 2005, pp. 208-213) αλλά και τον αποκλεισμό των γυναικείων φωνών και εμπειριών από τις διεθνείς εξελίξεις (Charlesworth and Chinkin, 2002, p. 601) η κυρίαρχη αναπαράσταση στα μέσα που αφορούσε στις μουσουλμάνες ήταν αυτή της παθητικής, θυματοποιημένης, μαντιλοφόρας γυναίκας. Η παθητικότητα πήγαζε από την επικέντρωση σε εκείνες ως υποκείμενα στενά συνδεδεμένα με τις ισλαμικές παραδόσεις, τη μαντίλα και την ιδιωτική/οικιακή σφαίρα, που δεν είναι «με ενεργό τρόπο συμμετέχοντα στην κοινότητά τους» και η εικόνα του θύματος ισχυροποιούνταν από την αναμετάδοση εικόνων και ειδήσεων που αφορούσαν στις συγκρούσεις σε ισλαμικά εδάφη, αναδεικνύοντας την πολλαπλά εύαλπη θέση της μουσουλμάνας (Muñoz, 2005, pp. 210-211).

Παρατηρούμε με βάση την παραπάνω ανάλυση πως η κάλυψη των «γυναικών του Ισλάμ» από τα κυρίαρχα μέσα μαζικής ενημέρωσης, μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, σπάνια τις περιλάμβανε ως φορείς κοινωνικής δράσης, παρά την ύπαρξη πλήθους γυναικείων ομάδων και οργανώσεων, γεγονός που αμφισβητούσε τις πεποιθήσεις περί παθητικότητας και υποτακτικότητας των γυναικών (Hawkesworth, 2006), οι οποίες συμμορφώνονταν πλήρως με το οριενταλιστικό πλαίσιο.

¹⁰ Συγκεκριμένα της εφημερίδας «New York Times».

Επιχειρήσαμε να επισημάνουμε πως με αφορμή τον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας», τα δυτικά μέσα ενημέρωσης χρησιμοποίησαν εκ νέου τα φυλετικοποιημένα και έμφυλα σώματα για να επιβεβαιώσουν την «επείγουσα» ανάγκη διάσωσης από την «παθητική τους μοίρα». Με αυτό που ονομάσαμε παραπάνω «τομή», μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, αναδύθηκε εμφαντικά ο διασωστικός ρόλος της Δύσης αποδίδοντας συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στις γυναίκες των Αφγανιστάν και Ιράκ. Όσον αφορά την περίπτωση του Αφγανιστάν, η προβολή των καλυμμένων γυναικείων σωμάτων απεικόνιζε συχνά την υποταγή των μουσουλμάνων γυναικών (Droogsmma, 2007, p. 294) και τους περιορισμούς σε πολλαπλά επίπεδα. Αποσιωπώντας την ιστορικότητα και τους λόγους έμφυλης καταπίεσης τα μέσα επικεντρώνονταν σε εικόνες γυναικών και παιδιών ως θυμάτων του πολέμου· μια επαναλαμβανόμενη ρητορική γύρω από την μπούρκα, την ανήγαγε συστηματικά σε σύμβολο της καταπιεσμένης ζωής των γυναικών στις μουσουλμανικές κοινωνίες αφήνοντας πίσω τα δομικά ζητήματα που ταλάνιζαν καιρό τις κοινωνίες στις οποίες η Δύση είχε στρέψει αίφνης το ενδιαφέρον της.

1.5 Φεμινιστικές θέσεις μετά την 11^η Σεπτεμβρίου: Λόγοι περί διάσωσης των «καλυμμένων γυναικών»

Σύμφωνα με την ανθρωπολόγο Abu-Lughod (2002) κεντρικό επιχείρημα στην επέμβαση των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν ήταν η διάσωση και απελευθέρωση των γυναικών της χώρας, βάσει και των τοποθετήσεων των συζύγων του τότε Προέδρου των ΗΠΑ και του Πρωθυπουργού της Μ. Βρετανίας, Laura Bush και Cherrie (Booth) Blair, αντιστοίχως (p. 784). Η συγγραφέας υπογράμμισε πως οι αναλυτές και οι πολιτικοί της διεθνούς σκηνής εστίασαν σε «θρησκευτικού τύπου εξηγήσεις» αντί να εστιάσουν σε ιστορικοπολιτικούς λόγους, οδηγώντας στον – εκ νέου – «διαχωρισμό Δύσης και μουσουλμανικής Ανατολής». Επάνω σε αυτούς τους φυσικοποιημένα διακριτούς πολιτισμικούς κόσμους, οι Πρώτες Κυρίες «τοποθετήθηκαν έναντι των «Άλλων» γυναικών, εκείνων που κινούνταν αθόρυβα μέσα στις μπούρκες τους» αναφερόμενες στις γυναίκες του Αφγανιστάν (ο.π.). Σύμφωνα με τη συγγραφέα η ομιλία της Bush ενίσχυσε τους διαχωρισμούς, μεταξύ εκείνων που τάσσονταν με τις γυναίκες και τα παιδιά του Αφγανιστάν και εκείνων που υπερασπίζονταν την άλλη πλευρά: τους Ταλιμπάν και τους συμμάχους τους – όλους τους τρομοκράτες, «που θέλουν να επιβάλουν τον κόσμο τους

σε εμάς τους υπόλοιπους» (Bush, 2001, para. 8). Μετά την ομιλία της Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ, μεγάλο μέρος του δυτικού φεμινισμού συντάχθηκε στο πλευρό των Αμερικάνων και στη στρατιωτική εκστρατεία στο Αφγανιστάν: Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις και τα οικονομικά οφέλη των επεμβάσεων συνδέθηκαν με τις ελευθερίες των γυναικών και ο αγώνας κατά της τρομοκρατίας ταυτίστηκε με τα ανθρώπινα δικαιώματα, με τις φέρουσες μπούρκα γυναίκες να υποδηλώνουν την ύπαρξη ενός εχθρού «όχι μόνο των πολιτών της Δύσης αλλά ολόκληρου του πολιτισμού μας» (Hirschkind & Mahmood, 2002). Όπως ανέδειξε και η βιβλιογραφική επισκόπηση, σε επίπεδο πολιτικού λόγου, οι γυναίκες του Αφγανιστάν απεικονίστηκαν ως θύματα ενός κατασταλτικού καθεστώτος χωρίς να γίνεται καμία αναφορά στις ενέργειες των ίδιων των Αφγανών γυναικών ενάντια στο καθεστώς των Ταλιμπάν και στην καταστολή που τους επιβάλλεται επί μακρόν. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα παρατήρηση των συγγραφέων Charlesworth & Chinkin (2002) είναι πως δεν παρέχεται «καμία εξήγηση για αυτού του είδους το αργοπορημένο ενδιαφέρον για την κατάσταση των Αφγανών γυναικών», ούτε γιατί η ανησυχία για την έμφυλη καταστολή δεν επεκτείνεται σε πληθυσμούς που ζουν σε μη δυτικούς συμμάχους των ΗΠΑ (pp. 602-603).

Υπό αυτό το πρίσμα, η περίπτωση του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας» φαίνεται πως αποτελεί σύγχρονο και τρανταχτό παράδειγμα της επιχείρησης «διάσωσης των μελαμψών γυναικών από μελαμψούς άνδρες» (Spivak, 1994, pp. 92), δια της παρέμβασης των δυτικών δυνάμεων. Η απελευθέρωση θα ερχόταν με την απόρριψη της μπούρκας και ό,τι αυτή συμβόλιζε στα μάτια των δυτικών «διασωστών», δηλαδή τον κατεξοχήν δείκτη έμφυλης καταπίεσης και περιορισμού. Άλλωστε όπως επισημαίνει και η Abu-Lughod (2002) αποτελεί «κοινό τόπο πως η επιβολή της μπούρκας στις γυναίκες αποτελεί το απόλυτο σημάδι της καταπίεσης των Αφγανών γυναικών από τους Ταλιμπάν και λοιπές τρομοκρατικές ομάδες» που δρουν στην ευρύτερη περιοχή (p. 785). Με την κήρυξη του «Πολέμου εναντίον της Τρομοκρατίας» στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, αρθρώθηκε ένας ισχυρός πολιτικός λόγος περί απελευθέρωσης των γυναικών από τον ισλαμικό πολιτισμό και τη θρησκεία, ο οποίος εξομοιώθηκε με την προώθηση της δημοκρατίας, την ήττα του φονταμενταλισμού και την εισαγωγή του πολιτισμένου (δυτικού) νεωτερισμού στις χώρες της Μέσης Ανατολής. Αυτή η ρητορική περί προστασίας ωστόσο προκάλεσε αναπόφευκτα εξουσιαστικές παρεμβάσεις που

επαναπροσδιόρισαν την εξουσία (Farrell & McDermott, 2005, pp. 51-52), δικαιολογώντας τις επεμβάσεις των δυτικών δυνάμεων στο Αφγανιστάν. Εντός αυτών των αναδυόμενων λόγων και αναπαραστάσεων που περιστρέφονταν γύρω από ένα εκπολιτισμένο και αναπτυγμένο «Εμείς» και ένα οπισθοδρομικό και δεσποτικό «Άλλο», μέρος της δυτικής φεμινιστικής σκέψης χρησιμοποιήθηκε ξανά¹¹, ως ιδεολογικός «μανδύας» της στρατιωτικής εκστρατείας (Mahmood, 2019, σ. 118)¹². Η σφυρηλάτηση της απόκλισης μεταξύ «Εαυτού» και «Άλλου», η, υπό το πρόσχημα της προστασίας των Αφγανών γυναικών και της διαφύλαξης των δικαιωμάτων, πολιτική που ακολουθήθηκε από τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και η «ανάδειξη της δυτικής ανωτερότητας» νομιμοποίησε την στρατιωτική επέμβαση στο Αφγανιστάν αποκρύπτοντας τα πραγματικά αίτια του πολέμου (Cloud, 2004, p. 287).

Στην ανάλυσή της για την «περιορισμένη» μουσουλμάννα, η Razack (2008) υπογραμμίζει πως οι δυτικές φεμινίστριες στάθηκαν συνένοχες στον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας», καθώς η βία που στράφηκε κατά των μουσουλμάνων δικαιολογήθηκε διαμέσω των φεμινιστικών αφηγήσεων που επικεντρώνονταν στη «σωτηρία των γυναικών από τους άνδρες» της κοινωνίας τους, τονίζοντας πως «Για τη Δύση, οι μουσουλμάνες γυναίκες [και τα καλυμμένα σώματά τους] είναι οι δείκτες της θέσης των κοινοτήτων τους στη νεωτερικότητα» (p. 16). Ουσιαστικά φαίνεται πως με αυτό τον τρόπο ένα κομμάτι του δυτικού φεμινισμού αναπαρήγαγε τις δυτικές πατριαρχικές και οριενταλιστικές αντιλήψεις, τις οποίες προσπαθούσε να αποδομήσει και αποδιαρθρώσει, στιγματίζοντας τις μη δυτικές γυναίκες ως μη μορφωμένες, οπισθοδρομικές, θυματοποιημένες, ανελεύθερες και χειραγωγήσιμες (Mohanty, 1984).

Προκειμένου να περιγράψει το είδος του φεμινιστικού λόγου που βασίζεται σε μια λογική «διάσωσης» των γυναικών των ισλαμικών κοινωνιών, η Ho (2010) εισήγαγε

¹¹ Έχουμε ήδη αναλύσει τον τρόπο με τον οποίο κατασκευάστηκε και επιστρατεύθηκε η κατηγορία της «μουσουλμάννας» στον αποικιοκρατικό αγώνα.

¹² Χαρακτηριστικό παράδειγμα από την πραγματικότητα του 21^{ου} αιώνα αποτελεί η διεθνής καμπάνια της ΜΚΟ «Feminist Majority Foundation» εναντίον του καθεστώτος των Ταλιμπάν, ως βασικό στοιχείο που χρησιμοποιήθηκε από την κυβέρνηση του George W. Bush προκειμένου να αποτελέσει έναν ακόμη νομιμοποιητικό παράγοντα βομβαρδισμού του Αφγανιστάν που ονομάστηκε «Επιχείρηση Διαρκούς Ελευθερίας» (για περισσότερες πληροφορίες βλ. και Mahmood (2005) *Politics of Piety: The Islamic Revival and the Feminist Subject*, p.197. Princeton University Press).

την έννοια του οριενταλιστικού φεμινισμού (p. 1). Η συγγραφέας υποστήριξε ότι αυτού του είδους ο φεμινιστικός λόγος χρησιμοποιήθηκε ως στρατηγικό όπλο προκειμένου να δικαιολογηθεί η στρατιωτική, και κατ' επέκταση, πολιτική επέμβαση των ΗΠΑ στις χώρες της κεντρικής Ασίας. Αυτό το μοτίβο λόγου συνεχίζει την παράδοση ενός τμήματος της φεμινιστικής σκέψης, το οποίο θεωρητικοί όπως η Ahmed (1992) αποκάλεσαν «αποικιακό φεμινισμό» και νεότερες φεμινιστικές προσεγγίσεις ως «ιμπεριαλιστικό φεμινισμό» και «ψευδεπίγραφο»/«νέο-αποικιοκρατικό φεμινισμό» ή «ενσωματωμένο φεμινισμό» (embedded feminism) (Αθανασίου, 2007, σ. 274· Hunt, 2008, p. 51· Navarro, 2010, p. 112· Zine, 2002, p. 3).

Αναφέραμε στην πρώτη υπο-ενότητα ότι οι αποικιακές εκστρατείες χρησιμοποίησαν ένα μέρος του φεμινιστικού λόγου για να απεικονίσουν τις αποικιοκρατούμενες κοινωνίες ως οπισθοδρομικές και καταπιεστικές, αδυνατώντας να κατανοήσουν το δομικό τους συγκείμενο: μέσα στο συντηρητικό κοινωνικό πλαίσιο, οι γυναίκες των ισλαμικών κοινωνιών απεικονίστηκαν ως «θύματα» που είχαν ανάγκη τη «δυτική σωτηρία». Η πρόσφατη αναζωπύρωση αυτής της φεμινιστικής ρητορικής, στον απόηχο των γεγονότων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του έτους 2001, χρησιμοποίησε εκ νέου τον οριενταλιστικό λόγο, προχωρώντας ουσιαστικά σε μια δικαιολόγηση της εμπόλεμης κατάστασης και περαιτέρω των ιμπεριαλιστικών δράσεων των δυτικών δυνάμεων βάσει της λογικής «διάσωσης» των γυναικών στο Αφγανιστάν και το Ιράκ από τις δεσποτικές κοινωνικές δομές τους. Ωστόσο, σε αυτό το πλαίσιο, η Ho (2010) θεωρεί πως η «απόρριψη του ρόλου ενός δυτικού απελευθερωτή» είναι εξαιρετικά κρίσιμη (p. 8) αφού η νομιμοποίηση του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας» θα συνέχιζε τον κύκλο της βίας στο «όνομα της σωτηρίας των γυναικών» (Rich, 2014, p. 5).

Αν και ένα σημαντικό μέρος των φεμινιστριών και των φεμινιστικών οργανώσεων συστρατεύθηκαν με αυτή τη λογική, εφόσον όπως αναφέρουν και οι Abu-Lughod (2002) και Ehrenreich (2003), μέσα από αυτή την εκστρατεία θα ήταν δυνατόν να προστατευθούν και να διεκδικηθούν τα δικαιώματα των γυναικών της Μέσης Ανατολής, υπερασπιζόμενες πως ακόμα και τέτοιες μορφές δράσης και ρητορικής είναι πιο θεμιτές από την πλήρη αδράνεια – ακόμα και αν αυτές εκκινούν από θέσεις που συμβαδίζουν με το οριενταλιστικό μοτίβο – μεγάλο μέρος των φεμινιστριών στάθηκε κριτικά απέναντι σε αυτού του είδους τους φεμινιστικούς – θεσμικούς λόγους, με τη

λογική ότι ενίσχυαν (και αναπαρήγαγαν εκ νέου) τη διχοτομική διάκριση «Δύσης» και «Ανατολής» και εργαλειοποιούσαν τη θέση των γυναικών, προκειμένου να ακολουθηθούν συγκεκριμένες νέο φιλελεύθερες – επεκτατικές πολιτικές (Αθανασίου, 2007· Ho, 2010· Navarro, 2010· Viner, 2002, Σεπτέμβριος 21). Φυσικά, η άσκηση κριτικής στο συγκεκριμένο ρεύμα φεμινισμού δεν υποστηρίζει σε καμία περίπτωση πως οι γυναίκες των χωρών της Μέσης Ανατολής δεν υφίστανται καταπίεση από τα απολυταρχικά και πατριαρχικά καθεστώτα, όπως είναι το καθεστώς του κινήματος των Ταλιμπάν (Ho, 2010, p. 3). Η κριτική εστιάζει σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός πως ο «οριενταλιστικός φεμινισμός» παραγκωνίζει τη γυναικεία δράση και αναπαριστά μονολιθικά και μονοδιάστατα τις γυναίκες των ισλαμικών κοινωνιών ως παθητικά υποκείμενα και θύματα και όχι ως ενεργούς φορείς με δυνατότητα εμπρόθετης δράσης (Mishra, 2007, p. 17· Zine, 2002, p. 3). Ακόμη, αυτού του είδους ο φεμινιστικός λόγος υπερασπίζεται πως για την βελτίωση της θέσης των γυναικών σε χώρες της Μέσης Ανατολής είναι απαραίτητη η παρέμβαση των δυτικών, άποψη η οποία θεωρήθηκε επικίνδυνη από μέρος της φεμινιστικής θεωρίας (Abu-Lughod, 2002, pp. 788-790). Τέλος, η εμμονή στην μπούρκα ως σύμβολο καταπίεσης, παρέβλεπε ζητήματα που οι ίδιες οι γυναίκες θεωρούσαν σημαντικά για την καθημερινότητα και τη ζωή τους. Η διεθνής κοινότητα παραμελούσε να επικεντρωθεί στις συνέπειες του πολέμου και στις συνθήκες ακραίας φτώχειας (Hussein, 2007, p. 5). Ουσιαστικά, ο οριενταλιστικός φεμινισμός δέχθηκε κριτική ως ρεύμα που στηρίζεται σε μονολιθικές προσεγγίσεις του ισλαμικού πολιτισμού, ως κατεξοχήν πολιτισμός που ασκεί έμφυλη βία και καταπίεση, παραγκωνίζοντας τους σύνθετους πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες του κοινωνικού γίνεσθαι και τις μορφές δομικής βίας όπως ο πόλεμος, η άνιση πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας, στη λήψη αποφάσεων και στην εκπαίδευση αλλά και τη συνεχή φτωχοποίηση και κοινωνική εξαθλίωση που αναπαράγουν τις συνθήκες ανισότητας και βίας. Στο πλαίσιο της κριτικής του οριενταλιστικού φεμινισμού μέρος θεωρητικών υποστήριξε πως η έμφυλη βία στο Αφγανιστάν εντάθηκε από το έτος 2001 και έπειτα και η θέση των γυναικών επιδεινώθηκε (Mahmood, 2019, σ. 118· Shakib, 2009· Smith, 2002). Η άποψη αυτή αποτελεί κομβικό επιχείρημα της σύγχρονης φεμινιστικής θεωρίας, πως τα δικαιώματα των γυναικών, σε παγκόσμιο επίπεδο, δεν μπορούν να κατακτηθούν σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από χρόνια

ανασφάλεια, βία, αβεβαιότητα που συνοδεύουν τις εμπόλεμες καταστάσεις (Ho, 2010, p. 6). Μάλιστα την άποψη αυτή υποστήριξε και η Επαναστατική Ένωση Γυναικών του Αφγανιστάν (RAWA), η οποία αντιτάχθηκε στη στρατιωτική δράση των ΗΠΑ στη χώρα υποστηρίζοντας ότι το φεμινιστικό τους κίνημα και η απελευθέρωση των γυναικών του Αφγανιστάν δεν θα έρθει υπό τη μορφή βομβών και στρατιωτικής κατοχής (Cloud, 2004, p. 297).

1.6 Σκιαγράφηση της θέσης των γυναικών στο Αφγανιστάν πριν τον Αύγουστο του έτους 2021

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθούν ορισμένα στοιχεία που χαρακτήριζαν την περίοδο προ ανάκτησης της εξουσίας από τους Ταλιμπάν τον Αύγουστο του έτους 2021, σχετικά με την γενικότερη κατάσταση ασφαλείας αλλά και την θέση των γυναικών στην αφγανική κοινωνία. Για λόγους έκτασης μιας διπλωματικής εργασίας οφείλουμε να περιορίσουμε τις αναφορές μας, ωστόσο η επισήμανση ορισμένων σημείων είναι κρίσιμη για την εξαγωγή συμπερασμάτων στο τέλος του παρόντος εγχειρήματος.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και παρά τις απόπειρες συνολικών μεταρρυθμίσεων, η διάκριση στην ορατότητα των γυναικών μεταξύ αστικού – αγροτικού πεδίου είναι εμφανής. Οι σκληρές παραδοσιακές κοινωνικές δομές αντιστέκονται στις κοινωνικές αλλαγές με αποτέλεσμα να σημειώνεται πρόοδος μόνο ως προς το κομμάτι των έμφυλων δικαιωμάτων των γυναικών που βρίσκονται εντός αστικών κέντρων (Schetter, 2007 όπως αναφέρεται στο Stöckli, 2014, p. 3). Με το φιλοκομμουνιστικό καθεστώς του 1979¹³ επέρχονται ευρείες κοινωνικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες αφορούν κυρίως τα μεγάλα αστικά κέντρα. Ενάντια στο φιλοσοβιετικό καθεστώς οι mujahidin δρουν με την οικονομική υποστήριξη των ΗΠΑ, προωθώντας τις δικές τους ερμηνείες για το Ισλάμ και την εφαρμογή του νόμου της Σαρία στο δικαιοματικό πεδίο που αφορά στις γυναίκες, μέχρι την αποχώρηση των σοβιετικών στρατευμάτων (Kreile, 2010 όπως αναφέρεται στο Stöckli, 2014, p. 3). Με την αποχώρηση των τελευταίων (1989) και την ανακήρυξη του Ισλαμικού Κράτους, το έτος 1992 ακολουθεί εμφύλιος μεταξύ διαφόρων ομάδων και φατριών· μια σειρά από τις βιαιότερες συγκρούσεις που γνώρισε η χώρα προκάλεσε έναν τεράστιο όγκο μεταναστευτικών ροών προς τις γειτονικές χώρες. Φυσικά οι εξελίξεις

¹³ Βρίσκεται στην εξουσία το Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα του Αφγανιστάν (PDPA-Khalq).

επηρεάζουν τη θέση των γυναικών, με τα δικαιώματά τους να περιορίζονται εξαιρετικά και τις τελευταίες να εκτίθενται σε συνθήκες ακραίας φτώχειας και εκτοπισμών (Farrell & McDermott, 2005, p. 39). Μέσα από τον εμφύλιο αναδείχθηκαν οι Ταλιμπάν, οι οποίοι επεδίωξαν τη δημιουργία του Ισλαμικού Εμιράτου του Αφγανιστάν (Islamic Emirate of Afghanistan), το οποίο ιδρύθηκε το 1996, με την άνοδό τους στην εξουσία, και διαλύθηκε με την πτώση τους το 2001 (Δημητριάδη, 2013). Υπό τη νέα εξουσία οι γυναίκες περιορίζονται ακόμα περισσότερο, τόσο ως προς την ελευθερία κίνησης στο δημόσιο χώρο συνολικά όσο και ως προς την πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Το πολιτικοθησκευτικό κράμα μεταρρυθμίσεων επηρέασε το σύνολο του λαού, με περιορισμούς στην ψυχαγωγία και την επιβολή ενδυματολογικού κώδικα οριζοντίως σε άνδρες και γυναίκες (Ahmed-Gosh, 2003). Παρά το σκληροπυρηνικό και συντηρητικό νέο καθεστώς, οι Farrell & McDermott (2005) τονίζουν πως οι γυναίκες εντός και εκτός συνόρων δεν παύουν να αγωνίζονται για τα δικαιώματά τους και την κοινωνική δικαιοσύνη και ισότητα με ποικίλους τρόπους.

Με την αλλαγή του πολιτικού πλαισίου, που ακολουθεί τη στρατιωτική εκστρατεία στο Αφγανιστάν και τη Συμφωνία της Βόννης το έτος 2001, γίνονται απόπειρες νομοθετικών μεταρρυθμίσεων, με την τότε κυβέρνηση και την προεδρία του Χαμίντ Καρζάι, να λαμβάνει μέτρα για την προώθηση ίσων δικαιωμάτων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Παραδείγματα αποτελούν η υιοθέτηση ενός εθνικού Συντάγματος που κατοχύρωνε την αρχή της ισότητας των φύλων και συμπεριλάμβανε ποσοτώσεις φύλου για συμμετοχή στη δημόσια διοίκηση και σε επιλεγμένους οργανισμούς και η ίδρυση Υπουργείου Γυναικείων Υποθέσεων. Ακόμα, το 2003 επικυρώθηκε από την Εθνοσυνέλευση του Αφγανιστάν, η Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (European Asylum Support Office [EASO], Country of Origin Information [COI], 2017, p. 106). Ωστόσο, η δυσμενής θέση γυναικών και κοριτσιών στο Αφγανιστάν ήταν μια πραγματικότητα που επιβεβαιώθηκε στην έκθεση του Υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ, για την πρόοδο της ασφάλειας και της σταθερότητας στο Αφγανιστάν, η οποία δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2011. Απόσπασμα της συγκεκριμένης έκθεσης περιλαμβάνεται στο κείμενο – έκθεση με τίτλο «Afghanistan – Country of Origin Information (COI) Report» (2013) του φορέα «Home Office: UK Border Agency». Σύμφωνα με αυτή, η κατάσταση των γυναικών στο Αφγανιστάν παρά

την πάροδο ενός μεγάλου χρονικού διαστήματος από το έτος 2001, εξακολουθούσε να είναι μια από τις χειρότερες στον κόσμο. Οι κοινωνικές αντιλήψεις για τα φύλα, η έλλειψη ασφάλειας, η αδυναμία των κρατικών θεσμών να παράσχουν προστασία και η κοινωνικά υποδεέστερη θέση των γυναικών στην αφγανική κοινωνία, εξακολουθούσαν να εμποδίζουν τις γυναίκες στην άσκηση βασικών τους δικαιωμάτων και ελευθεριών (p. 118)· η χώρα παρέμενε ένα από τα πιο επικίνδυνα μέρη του πλανήτη για την έμφυλη κατηγορία (Anderson, 2011, June 15). Σε αναφορά για τα Δικαιώματα και τη Δημοκρατία του «United Kingdom: Foreign, Commonwealth & Development Office» (2015), σημειώνεται πως οι γυναίκες εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές διακρίσεις που οφείλονταν σε επίμονα κοινωνικά στερεότυπα και βαθιά ριζωμένες κοινωνικές πρακτικές που τις περιθωριοποιούσαν (para. 29). Μεταγενέστερη έκθεση του «United Kingdom: Home Office» με τίτλο «Country policy and information note - Afghanistan: Women fearing genderbased violence» (2016) που επικεντρωνόταν σε περιστατικά έμφυλης βίας, αναδείκνυε ότι παρά τις απόπειρες ευμενών μεταρρυθμίσεων, εξακολουθούσε να είναι ευρέως διαδεδομένη (pp. 6-7). Ο νόμος για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών που ψηφίστηκε μέσω Προεδρικού Διατάγματος το 2009 και ο οποίος όριζε και τιμωρούσε 22 πράξεις βίας κατά των γυναικών, μεταξύ άλλων το βιασμό (όχι το βιασμό στο πλαίσιο της έγγαμης συμβίωσης), τον ξυλοδαρμό (όχι την κακοποίηση στο πλαίσιο της έγγαμης συμβίωσης), τον καταναγκαστικό γάμο, τον εκφοβισμό και την αποστέρηση της κληρονομιάς, δεν επικυρώθηκε από την Εθνοσυνέλευση και η επιβολή του ήταν τελικά περιορισμένη. Η ενδοοικογενειακή βία δεν είχε χαρακτηριστεί ρητά ως έγκλημα στον Ποινικό Κώδικα και παρά το γεγονός ότι ο νόμος κατά της έμφυλης βίας, ποινικοποιούσε τον εξαναγκαστικό γάμο ή τον γάμο ανηλίκων, ένα αρκετά υψηλό ποσοστό ανήλικων παντρευόταν πριν την ηλικία των 15 ετών, με αυτό να αποτελεί μια συνήθη πρακτική στην ευρύτερη κοινωνική δομή. Στην έκθεση αναφέρεται ότι σύμφωνα με υπολογισμούς το 60-80% των γυναικών είχαν υποβληθεί σε αναγκαστικό γάμο ενώ το 87,2% των γυναικών είχαν βιώσει τουλάχιστον μία μορφή σωματικής, σεξουαλικής ή ψυχολογικής βίας, ή εξαναγκαστικού γάμου. Περισσότερο δε από το 60% των γυναικών είχαν βιώσει πολλαπλές μορφές βίας (ο.π.). Το πρώτο οκτάμηνο του 2016 καταγράφηκαν, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία αρμόδιων υπηρεσιών, περισσότερες από 3.700 υποθέσεις έμφυλης βίας ενώ η

Ανεξάρτητη Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της χώρας ανέφερε επίσης χιλιάδες περιπτώσεις έμφυλης βίας κατά τους πρώτους έξι μήνες του έτους, συμπεριλαμβανομένων ξυλοδαρμών, δολοφονιών και επιθέσεων με οξύ, βάσει της αναφοράς της Διεθνούς Αμνηστίας για το 2016 (2017, para. 24).

Αναφορικά με την κατάσταση των τελευταίων ετών, το 2019 σημειώθηκε αύξηση σε ποσοστό 20% στα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας σύμφωνα με την υποβληθείσα, το έτος 2020, αναφορά της «Women's International League for Peace & Freedom Afghanistan» (p. 10) ενώ στο πεδίο συμμετοχής στο δημόσιο βίο, οι γυναίκες αποκλείονταν σε μεγάλο βαθμό από το εργατικό δυναμικό και την εκπαίδευση εκτός των κύριων αστικών κέντρων (όπως η πρωτεύουσα ή οι μεγάλες πόλεις), ως αποτέλεσμα των κοινωνικών και πολιτισμικών κανόνων και νορμών.

Στο μιντιακό πεδίο, σε άρθρο του περιοδικού Time, δημοσιογράφος σημείωσε ότι ύστερα από δεκαεφτά χρόνια κατοχής, το 87% των γυναικών στο Αφγανιστάν παρέμεναν αναλφάβητες, τα δυο τρίτα των νέων κοριτσιών δεν πήγαιναν σχολείο και το 70-80 % των γυναικών άνω των 16 εξαναγκάζονταν σε γάμο, επιβεβαιώνοντας τις παραπάνω εκθέσεις. Μάλιστα η Bohn (2018) υπογραμμίζει ότι οι συνθήκες ενδοοικογενειακής βίας ήταν εξουθενωτικές και ο ρυθμός αυτοκτονιών των γυναικών ήταν εξαιρετικά υψηλός (para. 8 & 9). Αναφορικά με ακόμα πιο πρόσφατα στοιχεία ο Tariq Ali (2021, Αύγουστος 16) προσθέτει:

Όσο αφορά την κατάσταση των γυναικών, δεν έχουν αλλάξει πολλά. [...] Μία από τις κορυφαίες φεμινίστριες του Αφγανιστάν, παρατήρησε ότι οι Αφγανές είχαν τρεις εχθρούς: τη Δυτική κατοχή, τους Ταλιμπάν και τη Βόρεια Συμμαχία. Με την αποχώρηση των Ηνωμένων Πολιτειών, είπε, θα έχουν δύο [...] Παρά τα επανειλημμένα αιτήματα δημοσιογράφων και ακτιβιστών, δεν έχουν δοθεί ποτέ αξιόπιστα στοιχεία για τη βιομηχανία του σεξ που αναπτύχθηκε για να υπηρετεί τις δυνάμεις κατοχής. Ούτε υπάρχουν πειστικά στατιστικά στοιχεία για τους βιασμούς – παρόλο που οι Αμερικανοί στρατιώτες έχουν χρησιμοποιήσει συχνά σεξουαλική βία εναντίον «υπόπτων για τρομοκρατία», έχουν βιάσει Αφγανές και έχουν ανάψει το πράσινο φως για κακοποίηση παιδιών από συμμαχικές δυνάμεις.

Τέλος, πρέπει να επισημάνουμε ότι αναφορικά με την κατάσταση ασφαλείας, σειρά εκθέσεων των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Assistance Mission in Afghanistan [UNAMA]) τόνιζαν ότι η συνεχιζόμενη βία από τις ένοπλες συγκρούσεις οδήγησε σε πολλαπλή θυματοποίηση γυναικών και κοριτσιών. Γυναίκες ακρωτηριάστηκαν και σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια των ένοπλων συγκρούσεων ενώ

υπέστησαν βάνανυς τιμωρίες από αντικυβερνητικά στοιχεία, σε αρκετές περιπτώσεις, μάλιστα, τα δικαιώματά τους περιορίστηκαν σημαντικά και παρεμποδίστηκε η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και στην εκπαίδευση πέραν της πρωτοβάθμιας (UNAMA, 2017). Κατά τη διάρκεια του 2016, η UNAMA στην ετήσια της έκθεση κατέγραψε 1.218 απώλειες γυναικών αμάχων (341 νεκρές και 877 τραυματίες) (ο.π., p. 11). Οι χερσαίες συγκρούσεις, οι βόμβες/νάρκες και οι στοχευμένες δολοφονίες παρέμεναν οι κύριες αιτίες θανάτων των γυναικών. Οι απώλειες γυναικών αμάχων αντιπροσώπευαν το 11% του συνόλου των απωλειών μεταξύ των αμάχων του 2016: Τα αντικυβερνητικά στοιχεία προκάλεσαν το 46% όλων των θυμάτων των γυναικών αμάχων ενώ οι (φιλο)κυβερνητικές δυνάμεις προκάλεσαν το 40% (ο.π., p. 22), αναδεικνύοντας ότι η βία που σχετίζεται με τη σύγκρουση σε περιοχές με άμαχο πληθυσμό επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις γυναίκες. Σε επόμενη (εξαμηνιαία) έκθεσή της αναφέρεται ότι το πρώτο εξάμηνο του 2017, οι συγκρούσεις επί εδάφους, συνέχισαν να επηρεάζουν σοβαρά τις γυναίκες και ευθύνονταν για το 52% του συνόλου των γυναικείων απωλειών μεταξύ των αμάχων (UNAMA, 2017, pp. 23-24). Σε έκθεση για το έτος 2020, σημειώνεται ότι «Οι γυναίκες συνέχισαν να υφίστανται σοβαρή βλάβη από τις ένοπλες συγκρούσεις» συμπεριλαμβανομένων των θανάτων, των τραυματισμών αλλά και της σεξουαλικής κακοποίησης και βίας και σήκωσαν το κύριο βάρος των ευρύτερων επιπτώσεων της ένοπλης σύγκρουσης, οι οποίες τους στερούσαν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας μετακίνησης, της πρόσβασης στην εκπαίδευση και στην υγειονομική περίθαλψη (UNAMA, 2021, pp. 26-29). Στην εξαμηνιαία έκθεση της UNAMA (2021) σχολιάζοντας τον επιζήμιο αντίκτυπο των ένοπλων συγκρούσεων στις γυναίκες και τα παιδιά το πρώτο εξάμηνο του 2021 αναφέρεται ότι «οι γυναίκες και τα παιδιά επηρεάστηκαν δυσανάλογα από την αυξημένη βλάβη στους αμάχους και από τις δύο πλευρές» (p. 7).

Η παρούσα υπο-ενότητα είχε σκοπό την παράθεση πληροφοριών στον αντίποδα των αντιλήψεων που υποστηρίζουν ότι η δυτική παρέμβαση θα ωφελούσε συνολικά τις γυναίκες της χώρας. Επιχειρήσαμε να αποδομήσουμε με τη σειρά μας την «Δύση» ως «σωτήρα» των γυναικών του Αφγανιστάν αναδεικνύοντας συνοπτικά την εξαιρετικά δυσμενή θέση στην οποία βρέθηκε η κοινωνική κατηγορία την τελευταία εικοσαετία, υπερασπιζόμενες πως η έναρξη ενός πολέμου σε καμία περίπτωση δεν βοήθησε ούτε

οδήγησε στην «ελευθερία των γυναικών», αφού αυτή δεν δύναται να κατακτηθεί «από τα πάνω» (Mahmood, 2019, σ. 118) ενισχύοντας και επιβεβαιώνοντας τις φεμινιστικές θέσεις της προηγούμενης υπο-ενότητας (βλ. εδώ σσ. 41-42).

Μέρος Δεύτερο – Συζητώντας τους λόγους της ελληνικής ειδησεογραφίας

Ενότητα 2. Λόγοι που πλαισιώνουν την αναπαράσταση της «γυναίκας του Αφγανιστάν»

2.1 Εισαγωγή στο ελληνικό παράδειγμα

Μετά από μια αναλυτική – κριτική διαδρομή, αναδείξαμε την κυρίαρχη αναπαράσταση της «μουσουλμάνας γυναίκας» από την περίοδο της αποικιοκρατίας (και σε ακόμη πιο παρελθοντικές αναφορές) ως υποκείμενο παθητικό, αδύναμο και υποταγμένο στην εξουσία των αρρένων της μουσουλμανικής κοινότητας. Η σφυρηλάτησή της με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά υποβοήθησε όχι μόνο στην προβολή της ανωτερότητας της Δύσης αλλά και στην κατασκευή της ως «σωτήρα» σύσσωμων των γυναικών από τις αυταρχικές και καταπιεστικές ισλαμικές κοινωνίες τους. Η έμφυλη κοινωνική κατηγορία επιτέλεσε μια κυρίαρχη λειτουργία κατά τη διάρκεια του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας»: Στα σχετικά πρόσφατα παραδείγματα των Αφγανιστάν και Ιράκ αποτέλεσε τον ενσώματο φορέα εμπέδωσης των νεοαποικιοκρατικών – ιμπεριαλιστικών πολιτικών, με τις γυναίκες των δύο χωρών να αναλαμβάνουν το ρόλο των υποκειμένων που «χρήζουν σωτηρίας».

Στο μέρος αυτό θα μας απασχολήσουν οι ιδιαίτερες αναφορές των λόγων της αρθρογραφίας των ιστότοπων της Εφημερίδας των Συντακτών, της Καθημερινής και του Πρώτου Θέματος γύρω από τον τρόπο που προσεγγίστηκε η κοινωνική κατηγορία «γυναίκα του Αφγανιστάν». Η φιγούρα της εντοπίζεται συχνά στους μιντιακούς λόγους των θερινών μηνών του έτους 2021. Ήδη από το καλοκαίρι του έτους αναδύεται η είδηση σχετικά με την αναχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων και των συμμάχων τους από το Αφγανιστάν, μετά τη Συμφωνία για σταδιακή αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων από τη χώρα, μεταξύ ΗΠΑ – Ταλιμπάν που υπογράφηκε στη Ντόχα του

Κατάρ το Φεβρουάριο του έτους 2020 (Ανώνυμος, 2020, Ιούνιος 15). Η ειδησεογραφία πληθαίνει τον Αύγουστο του έτους 2021, με τους διεθνείς πολιτικούς δρώντες και αξιωματούχους εθνικών κυβερνήσεων αλλά και τον μιντιακό κόσμο, να έχουν «στραμμένο το βλέμμα» στις εξελίξεις στο Αφγανιστάν και την επέλαση των δυνάμεων των Ταλιμπάν, με τη σταδιακή και ταχεία κατάκτηση επαρχιών της χώρας. Σε αυτό το πλαίσιο αναδύονται λόγοι που αφορούν σε κυβερνητικές συμφωνίες ΗΠΑ – Αφγανιστάν, αλλά και πολιτικές αναλύσεις στο τι θα επακολουθήσει εάν αποτύχει ο εθνικός αφγανικός στρατός να ανακόψει τις δυνάμεις των Ταλιμπάν. Με την «πτώση» της Καμπούλ και την κατάληψή της από τις δυνάμεις των Ταλιμπάν αλλά και την εγκατάλειψη της χώρας από τον πρώην Πρόεδρο του Αφγανιστάν, η ειδησεογραφία που αφορά στην έκρυθμη κατάσταση της χώρας πολλαπλασιάζεται. Σημείο που επικεντρώνεται ο διεθνής πολιτικός και μιντιακός λόγος είναι η θέση των γυναικών, αφού η περίοδος κατά την οποία οι Ταλιμπάν κυβέρνησαν το Αφγανιστάν (1996-2001) χαρακτηρίζεται ως εξαιρετικά βίαιη και καταπιεστική για την έμφυλη αυτή κατηγορία με πιο χαρακτηριστικό το βίντεο μέλους της RAWA με τη δημόσια εκτέλεση γυναίκας δια λιθοβολισμού στη μέση ενός ποδοσφαιρικού γηπέδου της πρωτεύουσας. Θεσμικοί και μιντιακοί λόγοι εστιάζουν στην πρόοδο των είκοσι τελευταίων ετών και την κατοχύρωση δικαιωμάτων και ελευθεριών, κυρίως των γυναικών.

Σε αυτό το σημείο θα συζητήσουμε τους τρόπους προσέγγισης της έμφυλης κοινωνικής κατηγορίας μέσα από ποικίλους λόγους, όπως αυτοί δημοσιεύθηκαν από τους/τις συντάκτες/ριες της αναλυόμενης αρθρογραφίας. Εστιάζοντας τη μελέτη στους τρόπους με τους οποίους οι τελευταίοι συμβάλλουν στις αναπαραστάσεις των «γυναικών του Αφγανιστάν» αλλά και στην ερμηνεία τυχόν «υπολανθάνοντων μηνυμάτων» (Ψύλλα, 2010, σσ. 33-34), θα αναλύσουμε τη σύγχρονη μέθοδο κατασκευής τους, τις προβαλλόμενες ή μη αντιστάσεις τους και τους λόγους που συγκροτούν (ή αποδομούν) το σωστικό χαρακτήρα της Δύσης. Συνδυάζοντας του λόγους της αρθρογραφίας με τα ευρήματα της βιβλιογραφίας θα προχωρήσουμε στην αναστοχαστική ερμηνεία όσων προέκυψαν λαμβάνοντας υπόψη και τις υποθέσεις εργασίας (ο.π., σ. 43).

Στο μεθοδολογικό σημείωμα διευκρινίσαμε πως θα προσεγγίσουμε το σώμα εργασίας συνδυάζοντας «προσαρμοσμένα» δύο βασικές μεθόδους ανάλυσης. Όπως αναφέρουν οι Ψύλλα και Σεραφής (2016) η διεπιστημονική προσέγγιση «επιτρέπει τη

χρήση εργαλείων» προερχόμενων από «διάφορα επιστημονικά πεδία» του λογο-αναλυτικού χώρου (σ. 161). Έτσι η υιοθέτηση εργαλείων από το πεδίο της κλασικής θεματικής ανάλυσης, μεθόδου που χρησιμοποιείται ευρέως στον μιντιακό χώρο, μας παρέχει τη δυνατότητα ταξινόμησης βάσει ενοτήτων περιεχομένου, ενός ογκώδους «σώματος», λαμβάνοντας υπόψη και τους ερευνητικούς μας σκοπούς.

Έχουμε ήδη αναφέρει πως η συστηματική μελέτη του corpus σε συνδυασμό με τα ευρήματα των θεωρητικών προσεγγίσεων – μας «οδήγησαν» στην «εξαγωγή» τριών κύριων θεματικών αξόνων. Λαμβάνοντας υπόψη τη θεματική ανάλυση, και σύμφωνα με τη θεωρητική μας σύλληψη, σε αρχικό επίπεδο αυτή της «μουσουλμάνας γυναίκας» και ειδικότερα της «γυναίκας του Αφγανιστάν», το σύνολο των λόγων της αρθρογραφίας ανέδειξε τις εξής θεματικές ενότητες:

1. *«Η γυναίκα του Αφγανιστάν ως παθητικό υποκείμενο».*
2. *«Η γυναίκα του Αφγανιστάν ως δρώσα».*
3. *«Η Δύση ως σωτήρας».*

Οι τίτλοι είναι εμφαντικοί ως προς το νόημα που παράγεται από τους λόγους της αρθρογραφίας και ταυτίζονται με τις ενότητες που προέκυψαν. Πιο συγκεκριμένα η πρώτη θεματική με τίτλο *«Η γυναίκα του Αφγανιστάν ως παθητικό υποκείμενο»*, περιλαμβάνει τις αναπαραστάσεις της κατηγορίας «γυναίκα του Αφγανιστάν» ως υποκείμενο υποτελές, με έμφαση στην πολυσυζητημένη «κάλυψη». Ο τίτλος προέκυψε μέσα από τους λόγους που αναπαριστούσαν την έμφυλη κοινωνική κατηγορία αποκλειστικά ως στόχο βίας και περιορισμών των δυνάμεων των Ταλιμπάν. Η δεύτερη θεματική υπό τον τίτλο *«Η γυναίκα του Αφγανιστάν ως δρώσα»* περιλαμβάνει μια ανατρεπτική αναπαράσταση των γυναικών ως φορέων κοινωνικής και πολιτικής δράσης, η οποία επικεντρώνεται στο ρόλο τους ως δρώντα υποκείμενα εντός και εκτός της χώρας αναφοράς. Τέλος, η τρίτη θεματική ενότητα: *«Η Δύση ως σωτήρας»*, περιλαμβάνει τον τρόπο που η «Δύση» προβάλλεται από τους αναλυόμενους λόγους ως «σωτήρας» των γυναικών του Αφγανιστάν – με ρητό ή λανθάνοντα τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, οι λόγοι (ή οι «σιωπές») της αρθρογραφίας προσεγγίζοντας είτε την επέμβαση είτε την αποχώρηση της «Δύσης» στο ή από το Αφγανιστάν – με την ταυτόχρονη επάνοδο των Ταλιμπάν στην εξουσία – φαίνεται να υπονοούν πως χρειάζεται η παρέμβαση της Δύσης προκειμένου να προστατευθούν οι γυναίκες ή πως με την στρατιωτική επέμβαση του έτους 2001 τα

έμφυλα ζητήματα που ταλάνιζαν χρόνια τη χώρα επιλύθηκαν και η δεινή θέση των γυναικών αποκαταστάθηκε.

Εφόσον τα νοήματα που παράγονται από το κειμενικό περιεχόμενο εκφέρονται κυρίως – αλλά όχι μόνο – λεκτικά, είτε με εμφατικό είτε με αποσιωπητικό τρόπο, συμπληρωματικά της θεματικής ανάλυσης αξιοποιούμε το πεδίο ανάλυσης λόγου προκειμένου να εμβαθύνουμε στους τρόπους με τους οποίους τρεις διαφορετικοί ιδεολογικοπολιτικά «μιντιακοί τόποι» διαμορφώνουν/ή συμβάλλουν στην αναπαράσταση της υπο μελέτη κοινωνικής κατηγορίας. Σκοπίμως αναφέρουμε πως παρόλο που επικεντρωνόμαστε σε γλωσσικές επιλογές και στον τρόπο που αυτές λειτουργούν σε σημασιολογικό επίπεδο παράγοντας νοήματα (Halliday, 1994), επειδή ο λόγος «συγκροτείται πολυσημικά» (Ψύλλα & Σεραφής, 2016, σ. 162) και δεν αποτελεί ένα αυστηρά «κλειστό σχήμα» (Wodak & Bush, 2004, p. 108), νοήματα δύνανται να παραχθούν και από μη λεκτικά σημεία. Στο σημείο που η ανάλυσή μας συνδυάστηκε με συγκεκριμένο οπτικό υλικό, κρίναμε αναγκαία την εφαρμογή της σημειωτικής προσέγγισης του Barthes (2008) προκειμένου να ερμηνεύσουμε το νόημα του κειμενικού λόγου με πληρέστερο τρόπο.

Σημειώνουμε πως η ανάλυση/ερμηνεία των λόγων της αρθρογραφίας δεν ακολουθεί κατ' ανάγκη τη χρονολογική σειρά ανάρτησης στους επιμέρους ιστότοπους αλλά το «νοηματικό πυρήνα» του μιντιακού λόγου τον οποίο μελετάμε.

2.1.1 «Η γυναίκα του Αφγανιστάν ως παθητικό υποκείμενο».

Όπως αναφέρθηκε, οι γυναίκες του Αφγανιστάν απέκτησαν ξανά ορατότητα λόγω της επανόδου των Ταλιμπάν στην εξουσία. Η πολιτική αυτή εξέλιξη προκάλεσε την παγκόσμια ανησυχία αναφορικά με τη θέση των γυναικών στην αφγανική κοινωνία και τη συμμετοχή τους στην επαγγελματική και πολιτική ζωή της χώρας. Το σώμα εργασίας που αντλήθηκε από τη σύγχρονη ελληνική αρθρογραφία φαίνεται να επιβεβαιώνει τα ευρήματα της βιβλιογραφίας με τις Αφγανές να περιγράφονται κυρίως ως υποκείμενα που υπάγονται αποκλειστικά στις διαθέσεις των ανδρών της κοινωνίας τους ή των Ταλιμπάν, μέσω των γλωσσικών επιλογών, περιγραφών/θεαματικών τίτλων (παράδειγμα η δηλωτική επανεμφάνιση του ρήματος «συγκλονίζω» γύρω από την αρθρογραφία που αφορά στην αναλυόμενη κοινωνική κατηγορία στους τίτλους του «Πρώτου Θέματος») ή

διαμέσω της κατασκευής συγκεκριμένων εικόνων που τις πλαισιώνουν ως υποκείμενα αποκλειστικά τρωτά και υποτακτικά, με αναφορές γύρω από τις πολλαπλές μορφές καταπίεσης που βίωσαν την περίοδο κυριαρχίας του Αφγανιστάν από τις δυνάμεις των Ταλιμπάν.

2.1.1.α. Εφημερίδα των Συντακτών.

Η πρώτη ανάρτηση του ιστότοπου σχετική με τον τρόπο που αναπαρίσταται «γυναίκα του Αφγανιστάν», εμφανίζεται μέσα από τη πολιτική δήλωση – τοποθέτηση του Γραμματέα του πολιτικού κόμματος «Μέρα25», Γιάννη Βαρουφάκη, σε άρθρο υπό τον τίτλο «Σχόλιο του Γ. Βαρουφάκη για τις γυναίκες στο Αφγανιστάν» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 16). Η συγκεκριμένη δήλωση αποτελεί συμπληρωματική της αρχικής του ίδιου, κατά την οποία ο επικεφαλής του «Μέρα25» σε δημόσια ανάρτησή του σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης δήλωσε πως ηττήθηκε ο «νεοσυντηρητικός ιμπεριαλισμός», αναφερόμενος στην αποχώρηση των διεθνών στρατευμάτων από τη χώρα του Αφγανιστάν, και έδινε «κουράγιο» στις γυναίκες τις οποίες αποκάλεσε «αδερφές μας», προκαλώντας διεθνείς αντιδράσεις – και από μεγάλο μέρος του φεμινιστικού κινήματος. Στη δήλωσή του, η οποία δημοσιεύεται στον ιστότοπο της Εφημερίδας των Συντακτών, αναφέρει:

Πριν 20 χρόνια, διαδηλώναμε εναντίον της εισβολής σε Ιράκ και Αφγανιστάν προειδοποιώντας ότι θα ισχυροποιούνταν οι χειρότεροι ισλαμιστές (ISIS - Ταλιμπάν) - με κύρια, τραγικά θύματα τις γυναίκες. Σήμερα, δυστυχώς, ο φόβος μας εκείνος επιβεβαιώνεται και στο Αφγανιστάν - μετά το Ιράκ.

Η επιλογή ανάρτησης της τοποθέτησης του επικεφαλής ενός πολιτικού κόμματος που εντάσσεται στο «αριστερό τόξο», αναδεικνύει την τάση της φιλικά προσκείμενης προς τον αριστερό και κινηματικό χώρο εφημερίδας, να φιλοξενεί τοποθετήσεις του ευρύτερου προοδευτικού χώρου και λόγου στην αρθρογραφία της. Στον λόγο του Βαρουφάκη οι γυναίκες ταυτίζονται αποκλειστικά, μέσω της χρήσης δηλωτικών επιθετικών προσδιορισμών, με τα «κύρια» και «τραγικά θύματα» των Ταλιμπάν, επομένως ενσωματώνουν όλα τα βασικά χαρακτηριστικά που τους αποδίδονται βάσει των κριτικών θεωρήσεων του Πρώτου Μέρους, όπου οι μουσουλμάνες γυναίκες αποτελούν τα «αυθεντικά θύματα» των κοινωνιών τους. Η κατασκευή αυτή φαίνεται να μετακυλά στους λόγους της ειδησεογραφίας του ιστότοπου – όχι όμως με τρόπο

μονοδιάστατο. Ωστόσο, στο παρόν δημοσίευμα παρέχεται «χώρος» στο αναγνωστικό κοινό να προβεί σε μια ιστορική – πολιτική σύνδεση των γεγονότων του έτους 2001, μεταξύ της αμερικανικής επέμβασης στο Αφγανιστάν και της σημερινής, με την επικράτηση των δυνάμεων των Ταλιμπάν, αναδεικνύοντας την εμπλοκή της Δύσης και εντάσσοντας τις εξελίξεις μέσα σε πολιτικό πλαίσιο, απορρίπτοντας το χαρακτήρα μιας αποκλειστικά ανθρωπιστικής κρίσης που λαμβάνει χώρα στο Αφγανιστάν. Στη συνέχεια σε άρθρο της Καπετανοπούλου (2021, Αύγουστος 17) με τίτλο «Η ελπίδα πεθαίνει πρώτα για τις Αφγανές», διαβάζουμε:

Κάπως έτσι βιώνουν οι δύστυχες γυναίκες του Αφγανιστάν την ολική επαναφορά των Ταλιμπάν στην εξουσία και τον δικό τους ζοφερό εγκλωβισμό στο «Ισλαμικό Εμιράτο» που εκείνοι σκοπεύουν να εγκαθιδρύσουν. [...] Μήπως τώρα δεν τις περιμένει διαρκής τρόμος, βία, καταπίεση, οπισθοδρόμηση, αναχρονισμός – η επιβολή εν τέλει της σαρία; Όπως ήδη καταμαρτυρούν γυναίκες από αφγανικές επαρχίες που κατέλαβαν οι Ταλιμπάν στη διάρκεια της επέλασής τους προς την Καμπούλ, άρπαξαν κοπέλες και τις πάντρεψαν με μαχητές τους. Έδιωξαν κακήν κακώς εργαζόμενες από τα γραφεία τους, απαγορεύοντάς τους να δουλεύουν εκτός σπιτιού.

Η χρήση του επιθετικού προσδιορισμού «δύστυχες» προκειμένου να χαρακτηρίσει τις Αφγανές επανατοποθετεί τη γυναίκα σε ένα παθητικό ρόλο· η τελευταία φαίνεται να παραμένει εγκλωβισμένη σε μια πατριαρχική κοινωνία, στην οποία αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως «αντικειμενοποιημένο» υποκείμενο (Kant, 1998) το οποίο κατασκευάζεται μέσα από τη ρηματική χρήση – «άρπαξαν», «πάντρεψαν», «έδιωξαν». Αυτό που φαίνεται να «περιμένουν», σύμφωνα με τη δημοσιογράφο, είναι «βία και καταπίεση», ο «διαρκής τρόμος», διαμορφώνοντας μια εικόνα στην οποία στερούνται τη δυνατότητα να σταθούν «απειθαρχα», σώματα μη αντιστεκόμενα. Στο ίδιο κλίμα σε άλλο άρθρο του ιστότοπου με τίτλο «Πικρό ρέκβιεμ για τις Αφγανές που ξέρουν καλά τι τις περιμένει» (Πάντζιου, 2021, Αύγουστος 26) η δημοσιογράφος σημειώνει:

[...] ιστορίες δυστοπικές μάς έρχονται ήδη από τους δρόμους της Καμπούλ. Γυναίκες κρυμμένες στα σπίτια τους, που καταστρέφουν ό,τι τις προσδιόριζε ως αυτόνομα πλάσματα. Δρόμοι, γραφεία, πανεπιστήμια άδεια από θηλυκές παρουσίες. Τα πρόσωπα των γυναικών σβήστηκαν με μουντζούρες από αφίσες και καταστήματα, οι φωτογραφίες τους σκίστηκαν, τα ονόματά τους αρχίζουν να εξαλείφονται πίσω από ψευδώνυμα απαραίτητα για την προστασία τους από τον μισογυνισμό των «σπουδαστών» του Κορανίου.

Η χρήση συγκεκριμένων επιθετικών προσδιορισμών κατασκευάζουν αρνητικά την εικόνα που πλαισιώνει τις «θηλυκές παρουσίες». Οι γυναίκες απεικονίζονται «κρυμμένες στα σπίτια τους» ενώ οι «δρόμοι, γραφεία, πανεπιστήμια» χαρακτηρίζονται ως άδεια,

οικοδομώντας έναν τρόπο αναπαράστασης των γυναικών του Αφγανιστάν, ως αδρανοποιημένων και «ανενεργών» μπροστά σε όσα εξελίσσονται, γεγονός που επιβεβαιώνεται ήδη από τον τίτλο του άρθρου και την ενδεικτική χρήση του ρήματος «περιμένω»: ενός ρήματος που δηλώνει την ακινησία μπροστά σε όσα πρόκειται να τους συμβούν. Οι περιγραφικές εικόνες που οικοδομεί η Πάντζιου, προβάλλοντας τις επιχειρήσεις «αορατοποίησής τους» από το δημόσιο χώρο, είναι ενδεικτικές της ευαλωτότητας των γυναικών, η οποία φαίνεται να συνδέεται στο άρθρο αποκλειστικά με την άνοδο των Ταλιμπάν στην εξουσία. Η υπεξούσια εικόνα της «γυναίκας του Αφγανιστάν» εμφανίζεται σε άρθρο της Καπετανοπούλου με τίτλο «Η «ευγένεια» των Ταλιμπάν δεν πείθει τις Αφγανές» (2021, Αύγουστος 18) στο οποίο η τελευταία σχολιάζει:

Είναι μόνο μία από τις αμέτρητες ιστορίες βαρβαρότητας και μίσους κατά των γυναικών, που αναδύονται από το άμοιρο Αφγανιστάν μετά την τρομερή επιστροφή των Ταλιμπάν στην εξουσία [...] Ήταν προάγγελος και αντικατοπτρισμός του εφιάλτη και του ζόφου στον οποίο βυθίστηκαν ξανά εκατομμύρια Αφγανές, παγιδευμένες και ανυπεράσπιστες στο «ισλαμικό εμιράτο» που στήνουν πάλι οι Ταλιμπάν.

Το Αφγανιστάν περιγράφεται ως «άμοιρο» από την αρθρογράφο και η επιστροφή των Ταλιμπάν «τρομερή», αφήνοντας να εννοηθεί η δυσμενής θέση του συνόλου του πληθυσμού, ειδικότερα των γυναικών οι οποίες «βυθίζονται» στο νέο «εφιάλτη». Μέσα από τα περιγραφικά πλην δηλωτικά επίθετα «παγιδευμένες» και «ανυπεράσπιστες» η αναλύόμενη κοινωνική κατηγορία εντάσσεται σε μια αποκλειστικά παθητική και αδρανή θέση, ένα «υπάκουο» υποκείμενο, αδύνατο να αντισταθεί. Στη συνέχεια η δημοσιογράφος παρατηρεί:

Ακόμα και στην τηλεόραση, στο ιδιωτικό αφγανικό κανάλι Tolo, εμφανίστηκε χθες εκπρόσωπός τους, δίνοντας μάλιστα μια -ανήκουστη μέχρι πρότινος- συνέντευξη σε παρουσιάστρια-δημοσιογράφο, που ήταν όμως σεμνά μαυροφορεμένη και με χιτζάμπ (μαντίλα) κι όχι με μοντέρνα «δυτική» ενδυμασία, όπως συνέβαινε ως τώρα.

Στο θεωρητικό μέρος αναδείξαμε ότι η χρήση ή η απόρριψη της μαντίλας αποτελούσε πρακτική στην οποία επικεντρώνονταν διαχρονικά οι δυτικές αναφορές που αφορούσαν στους έμφυλους μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Η έννοια της «μαντίλας», η οποία δημιουργεί μια σημασιολογική ενότητα με τη χρήση του επιρρήματος «σεμνά» στον λόγο της Καπετανοπούλου, κατασκευάζεται αρνητικά. Η έμφαση στη χρήση της μαντίλας από τη δημοσιογράφο του «Tolo News», σε αντιδιαστολή με την «έως τώρα»

«δυτική εμφάνιση» ανάγει εκ νέου τη μαντίλα σε «σύμβολο περιορισμού» και σημάδι οπισθοδρόμησης. Η «δυτική εμφάνιση» και η αποκάλυψη από τη μαντίλα εμφανίζεται ως «σύμβολο ελευθερίας» (Rich, 2014, p. 3), ένδειξη προόδου και οικοδόμησης της ατομικής ταυτότητας (MacDonald, 2006, p. 19).

2.1.1.β. Καθημερινή.

Ακολουθώντας τη γενικότερη κοινή γραμμή του μιντιακού χώρου, η πλαισίωση των Αφγανών γυναικών αποκλειστικά ως θυμάτων των Ταλιμπάν, κυριαρχεί στους λόγους της αρθρογραφίας της Καθημερινής.

Σε άρθρο του ιστότοπου (Σπανέα, 2021, Αύγουστος 22) η δημοσιογράφος γράφει:

Το ημερολόγιο έγραφε 23 Ιουλίου 2021 όταν η Κίμια Γιουσόφι μαζί με τον Φαρζάντ Μανσούρι έμπαιναν στο στάδιο του Τόκιο κρατώντας, ως σημαιοφόροι στην τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων, τη σημαία του Αφγανιστάν. Ήταν η πρώτη φορά που η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή, στο πλαίσιο της ισότητας των δύο φύλων, αποφάσισε ότι σημαιοφόροι κάθε χώρας μπορούν να είναι ένας άνδρας και μία γυναίκα. Μόνο που για το Αφγανιστάν αυτή η πρώτη φορά, ίσως, να είναι και η τελευταία, διότι για το καθεστώς των Ταλιμπάν η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι και μακριά από τους αθλητικούς χώρους.

Ολόκληρο το άρθρο εστιάζει στους μελλοντικούς φόβους των αθλητριών του Αφγανιστάν με την άνοδο των Ταλιμπάν, με τον λόγο της Σπανέα να επικεντρώνεται σε τοποθετήσεις αθλητριών που διαβιούν εκτός χώρας αναφοράς. Η Κίμια είναι μία από τις πολλές αθλήτριες του Αφγανιστάν, για τις οποίες το μέλλον επιφυλάσσει την «επιστροφή στο σπίτι» υπό τις νέες συνθήκες. Η δημοσιογράφος καταλήγει πως η επάνοδος των Ταλιμπάν σημασιοδοτεί την αορατότητα των γυναικών, τον αποκλεισμό και τους περιορισμούς με την οριοθέτησή τους στον ιδιωτικό χώρο και την απομάκρυνση από το δημόσιο. Εάν και στο εγχείρημα μας δεν εμβαθύνουμε στον τρόπο λειτουργίας των τίτλων της αρθρογραφίας, εφόσον μια τέτοια ανάλυση παραπέμπει σε ένα αυτοτελές πεδίο της ανάλυσης λόγου, λόγω της ιδιαιτερότητας που εμφανίζουν συνήθως οι τίτλοι σε γλώσσα και ύφος (Πολίτης, 2014, σ. 497), οι τίτλοι διαθέτουν το εξαιρετικής σημασίας χαρακτηριστικό να αποδίδουν νόημα στο προβαλλόμενο γεγονός, τόσο από σημασιολογικής όσο και από ιδεολογικοπολιτικής σκοπιάς (Ψύλλα, 2010, σ. 52), επομένως παίζουν κρίσιμο ρόλο στον τρόπο με τον οποίο παράγεται σημασία για το παρουσιαζόμενο γεγονός. Μέσα από τον τίτλο του αναλυόμενου δημοσιεύματος: «Κραυγή απόγνωσης από τις αθλήτριες του Αφγανιστάν: «Όλα τελείωσαν για εμάς» η

κοινωνική κατηγορία έχει παρουσιαστεί ευθύς σε «απόγνωση», διαμορφώνοντας εξαρχής ένα πλαίσιο όπου κυριαρχεί η απελπισία, ο φόβος και η ματαιότητα. Οι Ταλιμπάν φαίνεται να αποτελούν τους αποκλειστικούς ιθύνοντες για τη δυσμενή θέση των Αφγανών γυναικών, αποτρέποντας τον/την αναγνώστη/ρια από το να εμβαθύνει στους λόγους «επανόδου» των δυνάμεων τους στην εξουσία, και επιτρέποντας στο αναγνωστικό κοινό να διατηρεί την άποψη πως πριν τις τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις, το σύνολο των γυναικών διαβιούσε σε ένα ασφαλές και μη βίαιο περιβάλλον, κατάσταση που ανατράπηκε μόνο τον Αύγουστο του έτους 2021. Στο σημείο αυτό «ιχνηλατούμε» αντιλήψεις που συνδέουν τον λόγο της Σπανέα με μια εικόνα απελευθέρωσης των γυναικών τα προηγούμενα έτη, λόγω της δυτικής παρουσίας στα εδάφη του Αφγανιστάν. Η αντίληψη αυτή διαφαίνεται και σε άλλο δημοσίευμα του ιστότοπου (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 17) όπου παρατίθεται η ανάρτηση σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης της Προέδρου της Δημοκρατίας, Κατερίνας Σακελλαροπούλου. Η επιλογή να δοθεί έμφαση στη δημόσια τοποθέτηση της Προέδρου της Δημοκρατίας, άρα ενός κυρίαρχου θεσμικού οργάνου, φαίνεται να βρίσκεται σε σύμπνοια με το ύφος της συγκεκριμένης εφημερίδας και του σοβαρού πολιτικού ύφους που τη διακρίνει. Σε απόσπασμα της ανάρτησής της διαβάζουμε:

Αυτές τις μέρες που ο τρόμος κυριαρχεί στο Αφγανιστάν, ο νους και η καρδιά μας βρίσκεται κοντά στις γυναίκες της χώρας, αυτές που είναι στο στόχαστρο των Ταλιμπάν μόνο και μόνο επειδή θέλησαν να εκμεταλλευτούν την εύθραυστη ελευθερία τους, να σπουδάσουν, να εργαστούν, να πετάξουν τη μπούρκα.

Ο μη ειδησεογραφικός – θεσμικός λόγος της Προέδρου της Δημοκρατίας ακολουθεί το διαχρονικό μοτίβο λόγου που πλαισιώνει τις γυναίκες του Αφγανιστάν. Η χρήση του χρονικού πλαισίου («αυτές τι μέρες») επανατοποθετεί τις «γυναίκες του Αφγανιστάν» σε ένα ασφαλές πλαίσιο πριν «έρθουν αυτές οι μέρες». Η κοινωνική κατηγορία αποκτά ορατότητα και αναδύεται ξανά ως στόχος βίας, αποκλειστικά των Ταλιμπάν, χωρίς να λείπει η αναφορά στην «μπούρκα». Η χρήση του ρήματος «πετάω» συνοδεύει την μπούρκα. Το «πέταγμα της μπούρκας», ως κίνηση που υποδηλώνει εμμέσως πλην σαφώς την αποκάλυψη από αυτή, αποτελεί πράξη και συμβολισμό, που όπως σχολίασαμε, δηλώνει την ελευθερία/απειθαρχία στις ισλαμικές πρακτικές με όρους δυτικούς (Αθανασίου, 2007, σ. 261). Η αντιστοιχία της «μπούρκας» με την καταπίεση και τον περιορισμό είναι πρόδηλη, όπως στους λόγους της Εφημερίδας των Συντακτών.

Ταυτίσεις της μπούρκας με τον περιορισμό που επιβάλλουν οι Ταλιμπάν συναντώνται και σε άλλο άρθρο του ιστότοπου, γεγονός που γίνεται ευθύς αντιληπτό από τον ίδιο τον τίτλο: «Ταλιμπάν: Η μπούρκα δεν θα είναι υποχρεωτική, υπάρχουν και άλλες μαντίλες...» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 17) όπου διαβάζουμε το εξής:

Στην πρώτη περίοδο της διακυβέρνησης από τους Ταλιμπάν, μεταξύ 1996-2001, τα σχολεία θηλέων ήταν κλειστά, οι γυναίκες δεν μπορούσαν να εργαστούν ούτε να ταξιδέψουν και ήταν υποχρεωμένες να φορούν δημοσίως μπούρκα, μια μαντίλα που καλύπτει όλα το σώμα και το πρόσωπο.

Ήδη από τον τίτλο η μπούρκα εμπλέκεται με το επίθετο «υποχρεωτική». Σε πολλαπλά σημεία, οι αναλυόμενοι λόγοι θίγουν το ζήτημα της «κάλυψης» το οποίο συνδέεται συχνά σε συζητήσεις με το παλαιότερο και το νέο καθεστώς' η έμφαση στην «μπούρκα» και τη «μαντίλα», συμβάλλουν στην αναπαραγωγή τους ως μετωνυμία για την έμφυλη καταπίεση και επιβολή (Abu-Lughod, 2002, p. 785, El Saadawi, 1997, pp. 93-99) σε ένα ισλαμικό πλαίσιο το οποίο ταυτίζεται με το καθεστώς των Ταλιμπάν, προδίδοντας αποκλειστικά αρνητικά νοήματα στην πρακτική τους.

2.1.1.γ. Πρώτο Θέμα.

Στην περίπτωση του ιστότοπου του Πρώτου Θέματος, η ροή των ειδήσεων είναι συνεχής και οι γυναίκες μετατρέπονται σε περιζήτητα πρόσωπα που καλύπτουν τα ρεπορτάζ. Εάν και αξιοποιούνται ιστορίες, συνεντεύξεις και μαρτυρίες τους, ο τρόπος που αυτές επιστρατεύονται στη σχετική και κατά πλειοψηφία ανώνυμη αρθρογραφία του ιστότοπου, απεικονίζουν την κοινωνική κατηγορία ως «φοβισμένο» και «ανίσχυρο», εκτεθειμένο στη βία των ανδρών, υποκείμενο. Παρά τις αναρτήσεις με τους θεαματικούς τίτλους αυτό που παρατηρείται είναι πως οι λόγοι γύρω από την «γυναίκα του Αφγανιστάν» ενέχουν έντονα στοιχεία συναισθηματισμού, με φανερές ελλείψεις σε κοινωνικοπολιτικές αναφορές.

Στο περικείμενο δημοσιεύματος υπό τον τίτλο «Αφγανιστάν: Οι Ταλιμπάν καλύπτουν διαφημιστικές εικόνες γυναικών στην Καμπούλ» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 15) διαβάζουμε:

Οι γυναίκες στο Αφγανιστάν ζουν υπό τον φόβο της πλήρους απομόνωσης τους - Στην πρωτεύουσα της χώρας, άντρας καλύπτει σε βιτρίνα φωτογραφίες γυναικών με νυφικά.

Στη συνέχεια ο/η ανώνυμος/η αρθρογράφος σημειώνει:

Την αγωνία τους εκφράζουν οι γυναίκες στο Αφγανιστάν, ζητώντας την βοήθεια διεθνών οργανώσεων για την προστασία των δικαιωμάτων τους.

Η κυρίαρχη αναπαράσταση της «γυναίκας του Αφγανιστάν» αναδύεται εκ νέου. Στο περικείμενο του άρθρου, ο/η ανώνυμος/η συντάκτης παρουσιάζει όλες τις γυναίκες να τελούν υπό καθεστώς φόβου δεδομένης της νέας συνθήκης, με την ανάγκη «διάσωσής» τους να συνοδεύει το συγκεκριμένο απόσπασμα. Το κλίμα που πλαισιώνει την επάνοδο των Ταλιμπάν, με την «αορατοποίηση» των γυναικών (δηλωτική για την παραγωγή συγκεκριμένων νοημάτων η χρήση του ρήματος «καλύπτει») διέπει τον κειμενικό λόγο, με τις γυναίκες να εμφανίζονται ως παθητικά υποκείμενα, που αναμένουν με αγωνία τους περιορισμούς και καθηλώνονται στη νέα συνθήκη χωρίς να διαθέτουν την ικανότητα ενεργούς δράσης. Στο άρθρο της Παυλάτου (2021, Αύγουστος 17) με τίτλο «Αφγανιστάν: Ο εφιάλτης επέστρεψε - Ένοπλοι Ταλιμπάν διώχνουν γυναίκες από τις δουλειές τους» διαβάζουμε:

Ήδη, από τις αρχές Ιουλίου, όταν οι Ταλιμπάν άρχισαν να καταλαμβάνουν τις πρώτες επαρχίες στο Αφγανιστάν, ξεκίνησε και ο «εφιάλτης» για τις εργαζόμενες γυναίκες. [...] «Είναι πράγματι παράξενο να μην σου επιτρέπουν να εργαστείς, αλλά τώρα αυτό συμβαίνει», δήλωσε στο Reuters η 43χρονη Νουρ Κατέρα, μια από τις εργαζόμενες στην τράπεζα Azizi Bank. Το περιστατικό είναι ενδεικτικό για το τι πρόκειται να συμβεί από δω και πέρα στις γυναίκες του Αφγανιστάν, μετά από 20 χρόνια αγώνων για ίσα δικαιώματα.

Η Παυλάτου χρησιμοποιεί το ουσιαστικό «εφιάλτης» προκειμένου να προσδιορίσει τους περιορισμούς και αποκλεισμούς των εργαζόμενων γυναικών, την απομάκρυνση από τις θέσεις εργασίας τους στις επαρχίες της χώρας όπου οι δυνάμεις των Ταλιμπάν αυξάνονταν σημαντικά. Η χρήση του επιθετικού προσδιορισμού «ενδεικτικό» υποδεικνύει πως τα όσα περιγράφονται στον λόγο της αποτελούν απλώς σημάδι των όσων πρόκειται να συμβούν με την ανακατάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν, με την παράθεση αυτούσιου του λόγου μας εργαζόμενης γυναίκας από τον γηγενή πληθυσμό να λειτουργεί προς επίρρωση των ισχυρισμών της αρθρογράφου. Οι αρνητικές περιγραφές της θέσης των γυναικών έχουν ως αιτία την ανάληψη της κυβερνητικής εξουσίας από τους Ταλιμπάν· το μέλλον προβλέπεται δυσοίωνο για τις γυναίκες της χώρας γεγονός που προκύπτει από τη χρήση του χρονικού προσδιορισμού («από δω και πέρα»).

Σε άλλο άρθρο το οποίο εμπεριέχει μαρτυρίες από τη συνέντευξη μιας νεαρής Αφγανής με τίτλο «Συγκλονίζει νεαρή Αφγανή που ζει στην Ελλάδα: «Δεν θέλω να

επιστρέψω ποτέ - Φοβάμαι» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 21) ο/η ανώνυμος/η συντάκτης/ρια γράφει:

Το να είσαι γυναίκα στο Αφγανιστάν υπό την κυριαρχία των Ταλιμπάν, ισοδυναμεί με φόβο, απειλές, απαγορεύσεις. Στην ερώτηση αν θέλει να ξαναγυρίσει στη χώρα της, η απάντηση της Μαριάμ είναι άμεση και ξεκάθαρη: *«Ποτέ δε θέλω, γιατί φοβάμαι...»*.

Μπορεί να γλίτωσαν από μια ζοφερή πραγματικότητα, όμως η αγωνία για τους συγγενείς που άφησαν πίσω όπως και ο αγώνας για την καθημερινή επιβίωση είναι δυο πολύ σκληρές συνθήκες για να τις διαχειριστεί.

Παρατηρούμε πως τα βασικά χαρακτηριστικά που «ακολουθούν» την έμφυλη κατηγορία είναι πρόδηλα στον λόγο του/της αρθρογράφου. Η «γυναίκα» εξισώνεται με ένα καθεστώς παθητικότητας, καταστολής, περιορισμού. Η έμφαση που δίνει ο/η συντάκτης στο συναίσθημα του φόβου είτε με τη χρήση του ρήματος «φοβάμαι» στον τίτλο του άρθρου είτε με την επανάληψη του στο κείμενο, και η περιγραφή των συνθηκών που φαίνεται να τις πλαισιώνουν συνολικά, λειτουργεί υποστηρικτικά ως προς την απόδοση της ταυτότητας του απροστάτευτου υποκειμένου. Η στρατηγική της χρήσης του λόγου του γηγενούς πληθυσμού, φαίνεται να λειτουργεί ενισχυτικά στο «θυμικό» του αναγνωστικού κοινού, προκαλώντας ανησυχία ή δυσαρέσκεια σε όσα λαμβάνουν χώρα με όρους αποκλειστικά ανθρωπιστικούς ή συναισθηματικούς χωρίς ο/η συντάκτης/ρια να στοχεύει στην εμβάθυνση των αιτίων που προκάλεσαν τα όσα η νεαρή αφηγείται. Στη συνέχεια της αρθρογραφίας παρουσιάζονται δύο συγκεκριμένα πρόσωπα γυναικών. Μέσα από το κειμενικό περιεχόμενο το αναγνωστικό κοινό καλείται να γνωρίσει μέσα από συνεντεύξεις ή περιγραφές προσωπικών στοιχείων και λεπτομερειών που αφορούν στη ζωή τους, τις γυναίκες αυτές. Πρόκειται για «νεοακούμενες» φωνές και φιγούρες «εσωτερικής αντίστασης και ανατροπής» των παγιωμένων προτύπων που αφορούν στη «γυναίκα του Αφγανιστάν». Το πρώτο άρθρο με τίτλο «Συγκλονίζει η 29χρονη πρώτη γυναίκα δήμαρχος στο Αφγανιστάν: «Ήμουν στόχος των Ταλιμπάν, σκότωσαν τον πατέρα μου» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 25) αναφέρεται στην πρώτη γυναίκα δήμαρχο πόλης του Αφγανιστάν, η οποία όπως αναφέρει ο/η αρθρογράφος χαρακτηριστικά «δεν φοβήθηκε να τους κοιτάξει στα μάτια» (σ.σ. τους Ταλιμπάν). Στο επόμενο άρθρο με τίτλο «Κριστάλ Μπαγιάτ: Η γυναίκα-σύμβολο της αντίστασης στους Ταλιμπάν αποκαλύπτει το παρασκήνιο της επίθεσης στην Καμπούλ» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 27) σε συνέντευξη του τηλεοπτικού σταθμού «Mega» η ακτιβίστρια, η οποία πρωτοστάτησε σε διαδήλωση, αντιδρώντας στο νέο καθεστώς περιγράφεται ως «σύμβολο της αντίστασης»:

μια αποδιδόμενη ταυτότητα που τονίζεται ήδη από τον τίτλο του άρθρου. Παρά το γεγονός ότι πρόκειται για δύο έμφυλες μορφές που «σπάνε» το μοτίβο της ακινητοποιημένης και ευάλωτης «γυναίκας του Αφγανιστάν», με την πολιτική τους κινητοποίηση, πρόκειται για περιπτώσεις που διέφυγαν από τη χώρα προκειμένου να «αγωνιστούν» υπέρ εκείνων που «μένουν πίσω». Στην πρώτη περίπτωση, σε δηλώσεις της ίδιας στον τηλεοπτικό σταθμό OpenNews η πρώην δήμαρχος πόλης, Γκαφάρι, αναφέρει πως «Αποφάσισα να φύγω για να μπορώ να υψώσω τη φωνή μου, από το να σκοτωθώ» και πως «Είμαι εδώ για να υψώσω τη φωνή των γυναικών όλης της χώρας που δεν μπορούν να μιλήσουν» ενώ η Μπαγιάτ καταλήγει στη συνέντευξή της πως «Θα εργαστώ σκληρά και δεν έχει σημασία αν δεν βρίσκομαι στο Αφγανιστάν, αλλά θα κάνω το καλύτερο δυνατό που μπορώ για εκείνες». Η παράθεση δύο «πορτραίτων» γυναικών που θα αγωνιστούν στο όνομα όσων μένουν πίσω, και δεν δύνανται να ακουστούν, ενισχύει τις αναπαραστάσεις περί υποτακτικότητας του έμφυλου πληθυσμού, αποκρύπτοντας τις πολλαπλές μορφές γηγενούς και αυτόχθονου αγώνα (Hawksworth, 2006).

Από τους λόγους της αρθρογραφίας του ιστότοπου δε λείπει η αναφορά στην «μπούργκα» ως στοιχείο περιορισμού. Για παράδειγμα διαβάζουμε (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 17):

Η Ρουμπίνα ήταν και η πρώτη στην ιστορία της χώρας της γυναίκα δρομέας. Το αγώνισμα προϋποθέτει αμφίεση που ταυτίζεται με την έννοια της πόρνης. Ναι, ναι... Εκεί είχε προπονηθεί πριν έρθει στη Λέσβο. Στο «Γαζί Στάντιουμ», στο στάδιο της Καμπούλ, όπου οι Ταλιμπάν εκτελούσαν τις γυναίκες που τολμούσαν να δείξουν την άκρη των νυχιών τους, κάτω από τη βαριά μπούργκα.

Η χρήση του επιθετικού προσδιορισμού «βαριά» για το χαρακτηρισμό της μπούργκας φαίνεται να υπονοεί τον βαθμό περιορισμού και ανελευθερίας που διακρίνει τη συγκεκριμένη πρακτική: ως σημάδι «υποταγής και καταπίεσης» (Muñoz, 2005, p. 211) και ένδειξη αποστέρησης ατομικών ελευθεριών και αποκλεισμού. Η ευρύτερη αρνητική νοηματοδότηση γύρω από την έννοια της «κάλυψης» εμφανίζεται στη συνέχεια στο ανώνυμο άρθρο όπου παρατίθεται η συνέντευξη της Κριστάλ Μπαγιάτ (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 27). Ο δημοσιογράφος του τηλεοπτικού σταθμού Mega απευθυνόμενος στη συνεντευξιαζόμενη θέτει το εξής ερώτημα:

Αυτό που λες λοιπόν είναι ότι μόλις αποχωρήσουν τα αμερικανικά στρατεύματα από το αεροδρόμιο της Καμπούλ, τότε οι Ταλιμπάν θα αναλάβουν και θα επιβάλουν την

χρήση του χιτζάμπ ή της μπούργκας, συνεπώς θα σημάνει και το τέλος της ελευθερίας σας; Αυτό λένε...

Στην ερώτηση του δημοσιογράφου το μετωνυμικό σχήμα καθεστώ Ταλιμπάν – «κάλυψη» – ελευθερία, αναδύεται ξανά. Το δηλωτικό ρήμα «επιβάλλω» ακολουθούν οι έννοιες των χιτζάμπ/μπούργκα. Στον λόγο του δημοσιογράφου φαίνεται πως επιβεβαιώνονται οι θέσεις της βιβλιογραφίας αναφορικά με την επικέντρωση των δυτικών ανησυχιών γύρω από τη θεματική του «ισλαμικού (γυναικείου) πέπλου» (Hussein, 2007) και στις συνδηλώσεις του αναφορικά με τις έννοιες της ελευθερίας και της δημοκρατίας.

2.1.2 «Η γυναίκα του Αφγανιστάν ως δρώσα».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποκτά το γεγονός ότι παρά την πλούσια αρθρογραφία λόγω της τρέχουσας πολιτικής κατάστασης και της επικέντρωσης της διεθνούς κοινότητας και του μιντιακού κόσμου στο ζήτημα των γυναικών του Αφγανιστάν, οι τελευταίες σπανίως αναπαραστάθηκαν ως υποκειμενικότητες μετέχουσες στις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις – ως «ανυπάκουα σώματα» απέναντι στις δυνάμεις των Ταλιμπάν. Οι αναπαραστάσεις αυτές ξεχώρισαν κυρίως στην Εφημερίδα των Συντακτών και επ’ αφορμής σχολιασμού της γενικότερης κατάστασης στην αρθρογραφία των άλλων δύο ιστότοπων.

2.1.2.α. Εφημερίδα των Συντακτών.

Σε έναν «αμφιλεγόμενο» λόγο του ιστότοπου (Καπετανοπούλου, 2021, Αύγουστος 18) η αρθρογράφος σχολιάζει κλείνοντας το άρθρο:

Ελάχιστες Αφγανές πάντως, φορώντας χιτζάμπ, βρήκαν την τόλμη όχι απλά να βγουν από τα σπίτια τους αλλά να διαδηλώσουν έστω για λίγο στην Καμπούλ. Φώναζαν μάλιστα το σύνθημα «Εργασία, παιδεία και πολιτική συμμετοχή είναι δικαίωμα κάθε γυναίκας», ζητώντας από τους Ταλιμπάν να μην τις «εξαλείψουν» από τη δημόσια ζωή.

Εάν και η «χιτζάμπ» εδώ παρουσιάζεται νοηματικά ως αντώνυμο της ενεργητικότητας – όπως αναφέρει η MacDonald (2006) η χρήση της σχολιάζεται συχνά ως έλλειψη ενεργητικότητας (p. 19) – μέσω της άρρητης χρήσης ενός αντιθετικού συνδέσμου που λανθάνει στον λόγο της δημοσιογράφου κατά την περιγραφή της εικόνας όπου οι Αφγανές φέροντας μια μορφή «πέπλου», διεκδικούν τη δημόσια ορατότητά τους, παρατήρηση που προκύπτει μέσα από τη χρήση ρημάτων που φανερώνουν δυναμικότητα

και αντίσταση («διαδηλώσουν», «φώναζαν»), αποτελεί το πρώτο «δείγμα» λόγου όπου οι τελευταίες εάν και «ελάχιστες», φαίνεται να εμπλέκονται στις πολιτικές εξελίξεις και να λαμβάνουν θέση. Ο σχολιασμός της δημοσιογράφου, σύμφωνα με την οποία οι γυναίκες «διαδήλωσαν μεν, με τη χρήση χιτζάμπ δε», φαίνεται να ακολουθεί το επαναλαμβανόμενο μοτίβο σύμφωνα με το οποίο η χρήση της μαντίλας είναι ασύμβατη με την ενεργό δράση, θέση που έχει ασπαστεί μεγάλο μέρος της δυτικής φεμινιστικής θεωρίας. Ωστόσο στον λόγο της Καπετανοπούλου συναντάμε μια από τις «εξαιρέσεις» του αναλυόμενου σώματος δεδομένων, με την κυρίαρχη αναπαράσταση που πλαισιώνει την υπό μελέτη κατηγορία να ανατρέπεται. Ομοίως, σε άλλο άρθρο του ιστότοπου με τίτλο «Τα ποιητικά «ξίφη» των γυναικών του Αφγανιστάν» της Χατζηαντωνίου (2021, Αύγουστος 19) διαβάζουμε:

Η ιστορία της Μ. [...] μία από τις Αφγανές ποιήτριες που δημιούργησαν το 2000 μαζί με την ακτιβίστρια και πολιτικό Σαχίρα Σαρίφ την ομάδα (ή μήπως τον Κύκλο των Χαμένων Ποιητριών;) «Mirman Baheer»: *«Αρκετές εκατοντάδες γυναίκες σε όλη τη χώρα, διαφορετικών ηλικιών και γενεών, γυναίκες από τη χειραφετημένη ελίτ ή αναλόγητες κάτοικοι της υπαίθρου, συμμετείχαν σε αυτή την κρυφή ομάδα. Οπότε μπορούσαν, μαζεύονταν για να διαβάσουν τα ποιήματά τους. [...] «Landai», διαβάζουμε, σημαίνει «μικρό δηλητηριώδες φίδι», παραπέμπει όμως και σε μία ποιητική φόρμα στα Παστούν, κάτι σαν αφγανικά χαϊκού, «δηλητηριώδη» στον βαθμό που μεταφέρουν την απογοήτευση, την οργή, τα όνειρα, τις ευχές, τη σιωπηλή αντίσταση των γυναικών που κυρίως εξασκούν αυτή την ποίηση. Τα σύντομα αυτά ποιητικά θραύσματα μπορεί να είναι βίαια, δραματικά, πολιτικά ή και αστεία και ερωτικά, συνήθως αυθόρμητα και αυτοσχέδια και πάντα ανώνυμα. Κυκλοφορούν ως προφορική παράδοση «γιατί οι γυναίκες στο Αφγανιστάν, είτε είναι οι Ταλιμπάν στην εξουσία είτε όχι, ζουν πάντα κάτω από το βάρος των απαγορεύσεων».*

Η δημοσίευση του άρθρου, υπό το συγκεκριμένο τίτλο¹⁴ δίνει εξ αρχής την αίσθηση «ακουστότητας» (audibility)¹⁵ της φωνής της εσωτερικής αντίστασης των γυναικών, μέσω της περιγραφής μιας αυτόχθονης στρατηγικής, η οποία φέρεται να αποτελεί εργαλείο πολλών εκατοντάδων γυναικών. Το σύνολο του συγκεκριμένου λόγου συνάδει με το προφίλ μιας εφημερίδας αριστερόστροφης ιδεολογίας, η οποία φιλοξενεί στις σελίδες πολλαπλές μορφές αγωνιστικών δράσεων έναντι σε καταπιεστικά/συντηρητικά καθεστώτα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναλογία που κάνει η αρθρογράφος, μεταξύ της ποιητικής ομάδας γυναικών με την ομάδα που είχε σχηματίσει ο δάσκαλος

¹⁴ Το άρθρο κεντρικά αναφέρεται στην παράσταση «Je hurle» η οποία παρουσιάστηκε στο Φεστιβάλ της Αβινιόν και στην οποία συμμετείχαν δύο ποιήτριες από την ομάδα «Mirman Baheer».

¹⁵ Δανειζόμαστε τον όρο από τη MacDonald (2006), p. 19.

ποίησης στην ταινία «Ο κύκλος των Χαμένων Ποιητών». Στην ταινία η ομάδα ποίησης αποτελείται μόνο από μαθητές που με την καθοδήγηση του δασκάλου τους επιχειρούν να αντισταθούν στο κατεστημένο σύστημα. Σε μια αντιστοιχία, η γυναικεία ομάδα «Mirman Baheer», που αποτελείται από γυναίκες όλων των ηλικιών και τάξεων αντιστέκεται στο βαθιά πατριαρχικό σύστημα: Η χρήση του επιθετικού προσδιορισμού «σιωπηλή» για να χαρακτηρίσει την «αντίσταση» αναδεικνύει τις ποικίλες μορφές που μπορεί να πάρει ο αντικαθεστωτικός αγώνας και μάλιστα θέτει τις γυναίκες σε ρόλο δρώντων υποκειμένων που διεκδικούν ορατότητα μέσα στο συντηρητικό καθεστώς. Αποδίδοντας στα ποιήματα, μέσω της χρήσης ενός σχήματος λόγου, την έννοια των «όπλων μάχης», η «γυναίκα του Αφγανιστάν» εκφεύγει της στεγανοποιητικής και σταθερής της ταύτισης με ένα αδρανές υποκείμενο. Η αυτούσια παράθεση της φράσης «γιατί οι γυναίκες στο Αφγανιστάν, είτε είναι οι Ταλιμπάν στην εξουσία είτε όχι, ζουν πάντα κάτω από το βάρος των απαγορεύσεων» μιας εκ των ιδρυτριών της ομάδας ποίησης, επιτρέπει μια πιο «κριτική ματιά» στο αναγνωστικό κοινό, αναφορικά με τον κύκλο της έμφυλης βίας που ταλανίζει τις γυναίκες του Αφγανιστάν, και πριν την (επ)άνοδο των Ταλιμπάν στην εξουσία. Ο ρόλος της ως ενεργό υποκείμενο στους λόγους του ιστότοπου δεν σταματάει εδώ. Σε άρθρο της Παπαδοπούλου (2021, Αύγουστος 20), το οποίο αναφέρεται στη γενική αντίδραση των αιτούντων/αιτουσών άσυλο και διαμένοντων στην Ελλάδα ενάντια στις πολιτικές του NATO και της Ε.Ε. αλλά και της συντηρητικής αντι-μεταναστευτικής πολιτικής της Ελλάδας, ο λόγος επικεντρώνεται στις «γυναικείες φωνές». Αναφερόμενη στη διαδήλωση που πραγματοποιήθηκε στις 19 Αυγούστου 2021 στην πλατεία Συντάγματος, η Παπαδοπούλου γράφει:

Η Φατμά είναι 18 χρόνων και ονειρεύεται να γυρίσει πίσω στο Αφγανιστάν. [...] Βρίσκεται στην Ελλάδα δύο χρόνια και παίρνει μέρος στην πρώτη διαδήλωση που γίνεται από την αφγανική κοινότητα στο Σύνταγμα για να διαμαρτυρηθεί μαζί με εκατοντάδες άλλους για την επικράτηση των Ταλιμπάν στη χώρα [...] Παραδίπλα στέκεται η 26χρονη Σακίμπα. Έχασε τον αδερφό της πριν από τέσσερις μέρες από τους Ταλιμπάν. Ήταν δύο χρόνια μικρότερός της και άφησε πίσω δύο παιδιά. Στη διαδήλωση έχει έρθει με μία φωτογραφία του στα χέρια και τα παιδιά της: «Θέλω ελευθερία για τα κορίτσια και τις γυναίκες που είναι πίσω στο Αφγανιστάν». [...] Η 18χρονη Αλμά ζει έναν χρόνο στην Ελλάδα με τη μητέρα της και τις αδερφές της. Έφυγαν από τη Μυτιλήνη πριν από τέσσερις μήνες και όλες κατέβηκαν στην πορεία για να διαδηλώνουν.

Οι τρεις γυναίκες αποκτούν συγκεκριμένα ονόματα, υπόσταση και ιστορία. Η επικέντρωση της αρθρογράφου σε τρεις γυναικείες φιγούρες οι οποίες προβάλλονται

μέσω της επιλογής ρημάτων που δηλώνουν «ενέργεια», να «διαμαρτύρονται», να διεκδικούν («θέλω ελευθερία») και να δραστηριοποιούνται («κατέβηκαν στην πορεία για να διαδηλώσουν») σπάει το κυρίαρχο μοτίβο που ακολουθείται στην πλειοψηφία των αναλυόμενων δημοσιευμάτων γύρω από την αναπαράσταση της «γυναίκας του Αφγανιστάν».

2.1.2.β. Καθημερινή.

Όπως παρατηρήσαμε στους αναλυόμενους λόγους του ιστότοπου της Καθημερινής οι προσεγγίσεις και οι αναφορές γύρω από την έμφυλη κοινωνική κατηγορία περιορίζονταν κυρίως σε περιγραφές τους ως υποκείμενα φοβισμένα και ακινητοποιημένα απέναντι στις δυνάμεις των Ταλιμπάν, με τις αναφορές γύρω από τη μαντίλα να ενισχύουν τις αντιλήψεις αναφορικά με την «περιορισμένη μουσουλμάνα γυναίκα» (Razack, 2008). Στην περίπτωση της αρθρογραφίας του ιστότοπου η έμφυλη κοινωνική κατηγορία «γυναίκα του Αφγανιστάν», έλαβε ενεργά χαρακτηριστικά κυρίως μέσα από την προβολή λόγων του γηγενή πληθυσμού. Σε άρθρο του ιστότοπου παρατίθεται απόσπασμα του λόγου της Φατιμά Γκελανί (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 17), διαπραγματεύτριας στις συνομιλίες με τους Ταλιμπάν, η οποία είχε αναφέρει:

Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι οι γυναίκες πρέπει να μάθουμε να στηριζόμαστε στον εαυτό μας. Σήμερα οι γυναίκες του Αφγανιστάν είναι διαφορετικές. Είναι μία δύναμη και κανείς δεν μπορεί να τους αρνηθεί τη θέση ή τα δικαιώματά τους.

Μέσα από μια «αυτόχθονη τοποθέτηση», οι γυναίκες με τη χρήση του ρήματος «είναι», ταυτοποιούνται με τη «δύναμη» και την αλλαγή. Αναπαρίστανται ως διεκδικητικές και δυναμικές παρουσίες, οι οποίες γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, θα επιδιώξουν την κατοχύρωση και αναγνώρισή τους και δεν θα αποδεχθούν ενδεχόμενες αποστερήσεις τους, ανατρέποντας το κυρίαρχο αφήγημα που τις συνοδεύει στην πλειοψηφία των δημοσιευμάτων. Ωστόσο αυτό δεν φαίνεται να επιτυγχάνεται λόγω των σκοπών του/της αρθρογράφου να αποδώσει μια «ενεργή εικόνα» στη «γυναίκα του Αφγανιστάν», αλλά έχει χαρακτήρα παρεμπόμπουσα πληροφορίας στο πλαίσιο της ροής της ειδησεογραφίας.

2.1.2.γ. Πρώτο Θέμα.

Ακολουθώντας παρόμοια στρατηγική με την Καθημερινή, σημαντική είναι η παρατήρηση πως στα δημοσιεύματα του ιστότοπου δεν συναντάμε ειδησεογραφικούς

λόγους που θα μπορούσαν να ερμηνευθούν ως ενδεχόμενες αντιστάσεις των γυναικών. Παρά την πλειοψηφία των δημοσιευμάτων που αναφέρονται εκ πρώτης όψεως στην κατηγορία των γυναικών του Αφγανιστάν – επομένως παρά την αυξημένη ροή της ειδησεογραφίας του ιστότοπου γύρω από το αντικείμενο μελέτης – δεν απεικονίζονται να αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο απέναντι στη νέα εξουσία παρά μόνο μέσα από δύο άρθρα, με έμμεσο τρόπο. Στη συνέντευξή της, η Κριστάλ Μπαγιάτ (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 27) απαντώντας σε ερωτήσεις του δημοσιογράφου του Mega αναφέρει:

Ωστόσο από τις 100 ίσως γυναίκες, μόνο δύο ή τρεις συμφώνησαν μαζί μου και μου είπαν ότι «ναι, θα έρθουμε μαζί σου» [...] στην αρχή δεν μαζευτήκαμε πολλοί, όταν όμως βγήκαμε στο δρόμο ο κόσμος μας έβλεπε και μας ενθάρρυνε και ήρθε μαζί μας, ωστόσο συνολικά ήμασταν 200 300 άνδρες και έξι ακόμη γυναίκες... νομίζω έξι γυναίκες... αλλά δεν είμαι απόλυτα σίγουρη για τον αριθμό των γυναικών. Ήρθαν και αυτές μαζί μας.

Στο παρόν σημείο του λόγου της Μπαγιάτ διαπλάθεται μια διαφορετική αναπαράσταση που αφορά στις γυναίκες της χώρας. Ακόμη, η περίπτωση του άρθρου υπό τον τίτλο «Συγκλονίζει η 29χρονη πρώτη γυναίκα δήμαρχος στο Αφγανιστάν: «Ήμουν στόχος των Ταλιμπάν, σκότωσαν τον πατέρα μου» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 25), το οποίο επικεντρώνεται στη νεαρή τέως δήμαρχο πόλης, Γκαφάρι, σπάει τον «κανόνα» που ακολουθεί κατεξοχήν ο ιστότοπος, αφού εστιάζει σε μια πολιτικά δραστήρια προσωπικότητα. Ωστόσο ακόμα και σε αυτή την περίπτωση ο λόγος του/της αρθρογράφου θέτει στο «κέντρο του ενδιαφέροντος» του αναγνωστικού κοινού την πολλαπλή στοχοποίηση και βία που η ίδια έχει βιώσει λόγω της πολιτικής δράσης της από τις δυνάμεις των Ταλιμπάν.

Όπως γίνεται αντιληπτό οι λόγοι της αρθρογραφίας των δυο παραπάνω ιστότοπων συμβάλλουν κατ' εξοχήν στην αναπαραγωγή της κυρίαρχης αναπαράστασης της «γυναίκας του Αφγανιστάν» επανακατασκευάζοντάς την μονοδιάστατα ως υποκείμενο που αποδέχεται τη νέα βλαπτική προς αυτή την κατάσταση, χωρίς να μπορεί να αντιδράσει, ενώ ελλείπουν αναφορές που εμπλέκουν το κοινωνικό υποκείμενο «γυναίκα» με πολιτικές δράσεις, πλην ελάχιστων– «φωτεινών» εξαιρέσεων.

2.1.3 «Η Δύση ως σωτήρας».

Όπως ανεδείξαμε στο θεωρητικό μέρος, οι αναπαραστάσεις των «γυναικών του Αφγανιστάν» συνοδεύονταν από αναφορές γύρω από την έννοια της διάσωσης από

«λευκά δυτικά υποκείμενα» (Cloud, 2004). Στην περίπτωση των λόγων της αρθρογραφίας ο διαχρονικά «σωστικός» ρόλος της Δύσης διαφαίνεται κυρίως μέσα από τους σχολιασμούς των δημοσιογράφων, των γλωσσικών τους επιλογών, και των λανθανόντων νοημάτων των προβαλλόμενων λόγων. Αξίζει να σημειώσουμε πως κατά την εστιασμένη μελέτη της αναλυόμενης αρθρογραφίας συναντήσαμε δύο σημεία της Εφημερίδας των Συντακτών όπου ο ανθρωπιστικός ρόλος της Δύσης «αποδιαρθρώνεται», σημεία στα οποία και εμβαθύνουμε στη συνέχεια. Παρόλο λοιπόν που στους λόγους του τελευταίου ιστότοπου, οι αναφορές γύρω από την κατηγορία «γυναίκα του Αφγανιστάν» επικεντρώνονται στο φόβο και στους επερχόμενους, σύμφωνα με τις απόψεις των συντακτριών, περιορισμούς, δόθηκε «φωνή» στις αντιστάσεις των γυναικών ενώ προβλήθηκε έστω και περιορισμένα/έμμεσα η δυτική εμπλοκή στη σημερινή κρίσιμη κατάσταση που επικρατεί στη χώρα. Όπως θα παρατηρήσουμε στη συνέχεια, οι ιστότοποι της Καθημερινής και του Πρώτου Θέματος ακολουθούν μια άλλη στρατηγική· η αποχώρηση των δυτικών στρατευμάτων συζητάται ως εκείνη που «επέτρεψε» την επάνοδο των Ταλιμπάν στην εξουσία ενώ τα προβαλλόμενα γεγονότα αποσυνδέονται από μια πολιτική ανάλυση.

Εξαιρετικής σημασίας χαρακτηριστικό στους αναλυόμενους λόγους των ιστότοπων είναι πως ελλείπουν οι αναφορές γύρω από τη θέση των γυναικών καθ' όλη τη διάρκεια του εικοσαετούς πολέμου, όσο δηλαδή η δυτική παρουσία στη χώρα του Αφγανιστάν ήταν εμφανής, ενώ επαναλαμβάνονται συχνά λόγοι που αφορούν στην έμφυλη καταστολή των ετών 1996-2001.

2.1.3.α. Εφημερίδα των Συντακτών

Σε άρθρο του ιστότοπου της Εφημερίδας των Συντακτών με τίτλο «Πικρό ρέκβιεμ για τις Αφγανές που ξέρουν καλά τι τις περιμένει» (Πάντζιου, 2021, Αύγουστος 19) διαβάζουμε:

Το γήπεδο είναι γεμάτο από όχλο που αλαλάζει. Στο μέσον του, σαν σε ρωμαϊκή αρένα, μια γυναίκα θαμμένη έτσι που να προεξέχει μόνο το κεφάλι της. Γύρω της οι πέτρες πέφτουν βροχή. Ένας φρικιαστικός θάνατος γιατί κάποιος την κατηγορήσε για μοιχεία. Ένα παράτολμο βίντεο γυρισμένο μέσα από την μπούρκα από γυναίκες της οργάνωσης RAWA (Επαναστατική Ένωση Γυναικών Αφγανιστάν), πίσω στη δεκαετία του 1990, όταν οι Ταλιμπάν έδειχναν το πραγματικό τους πρόσωπο. Αυτό που οι γυναίκες του Αφγανιστάν φωνάζουν σε μια υποκριτικά ανήσυχη διεθνή κοινότητα ότι θα δείξουν ξανά εναντίον τους οι ζηλωτές μισογύνηδες που μόλις επέστρεψαν στην εξουσία. Το βίντεο είχε συγκλονίσει τότε την κοινή γνώμη και είχε χρησιμοποιηθεί ως ακόμη ένα από τα επιχειρήματα για τη βαναυσότητα των

ριζοσπαστών που έπρεπε να παταχθούν μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου. ΗΠΑ και ΝΑΤΟ διατείνονταν τότε πως και για τις γυναίκες και για τη δική τους απελευθέρωση από τον καταπιεστικό ζυγό των εξτρεμιστών έγινε η επέμβαση. [...] Ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν ξεκαθάρισε πως η επέμβαση στο Αφγανιστάν δεν έγινε για να οικοδομηθεί μια δημοκρατία στη χώρα –με ό,τι θετικό συνεπάγεται για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των γυναικών– αλλά για να αποτραπούν άλλες τρομοκρατικές επιθέσεις κατά των ΗΠΑ.

Ο κριτικός τόνος της Πάντζιου είναι πρόδηλος. Το βίντεο στο οποίο αναφέρεται η δημοσιογράφος έκανε το γύρο του κόσμου και άνοιξε το δρόμο για την παρέμβαση στο Αφγανιστάν. Όπως διαπίστωσε η MacDonald (2006) η χρήση της αφήγησης του θύματος ενσωματώθηκε στο βίντεο εκτέλεσης της νεαρής στο γήπεδο της Καμπούλ. Αρχικά το βίντεο είχε αγνοηθεί από τα δυτικά μέσα ενημέρωσης και μόνο σε δεύτερο χρόνο αποτέλεσε στοιχείο ανάδειξης της βαρβαρότητας που χαρασσόταν στα σώματα των γυναικών της χώρας, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως «τεκμήριο» ανάγκης της δυτικής παρέμβασης (p. 10). Στο συγκεκριμένο σημείο με τη χρήση του δηλωτικού επιρρήματος «υποκριτικά» απορρίπτεται ο «διασωστικός» χαρακτήρας της Δύσης, όσον αφορά την εξασφάλιση της θέσης των γυναικών, και εμφανίζεται καθαρά ένας από τους λόγους της στρατιωτικής επέμβασης στη χώρα – η αποτροπή «τρομοκρατικών επιθέσεων κατά των ΗΠΑ» με το «άλλοθι» της προστασίας της δημοκρατίας, των ελευθεριών και δικαιωμάτων, κυρίως μέσω της προβολής μιας «ψευδοφεμινιστικής ρητορικής».

Ακόμη, σε άλλο άρθρο της ίδιας δημοσιογράφου υπό τον τίτλο «Αφηγήσεις από ένα δυστοπικό παρόν σε πρώτο πρόσωπο» (2021, Αύγουστος 26) ο λόγος της εμφανίζεται κριτικός ως προς τον τρόπο λειτουργίας της διεθνούς κοινότητας απέναντι σε όσα η τελευταία υπερασπίζεται πως αποτελούν «κόκκινη γραμμή», δηλαδή στη διαχείριση της κατάστασης που αφορά στις γυναίκες και στα κορίτσια του Αφγανιστάν από τη νέα εξουσία. Έτσι κατόπιν της παράθεσης ιστοριών γυναικών και αντιδράσεων – δηλώσεων τους για όσα λαμβάνουν χώρα, η δημοσιογράφος διατυπώνει εκ νέου την αρνητική της κρίση απέναντι στη δυτική κοινότητα με το εξής σχόλιο:

Αδιαφορία είναι αυτό που εισέπραξε μια νεαρή Αφγανή που μίλησε στην Guardian για ιστορίες αλαζονείας και εγκατάλειψης από τους «ανθρωπιστές».

Ο κριτικός και ειρωνικός τόνος της συντάκτριας είναι εμφανής με τη χρήση εισαγωγικών στον όρο «ανθρωπιστές», λέξη απευθυνόμενη σε δυτικούς θεσμούς και οργανώσεις. Στον παρόντα λόγο εμφανίζεται ξανά η «υποκριτική ανησυχία» η Δύση εμφανίζεται πολιτικά αδιάφορη και αμέτοχη στα όσα πλήττουν τις γυναίκες, προβάλλοντας ένα πλαστό

πρόσωπο ανθρωπισμού, καλύπτοντας με αυτό τον τρόπο την αδρανή στάση της αλλά και την εμπλοκή της σε όσα εκτυλίσσονται στο Αφγανιστάν.

2.1.3.β. Καθημερινή.

Από τις περιγραφές της επιδεινούμενης κατάστασης της θέσης των γυναικών του Αφγανιστάν ελλείπει το στοιχείο της απόδοσης πολιτικών ευθυνών στις στρατηγικές που ακολούθησε η Δύση ή η διεθνής κοινότητα. Σε αντίθεση με την κριτική που ασκείται μέσω των δημοσιευμάτων της Εφημερίδας των Συντακτών, «ακροβατώντας» σε μια «γκρίζα ζώνη» σε άρθρο του ιστότοπου της Καθημερινής με τίτλο «Οι γυναίκες του Αφγανιστάν απέναντι στη φρίκη: «Ανησυχώ για το μέλλον μου, μοιάζει θολό» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 17) διαβάζουμε:

Τα τελευταία 20 χρόνια, η αμερικανική ηγεσία δεσμεύτηκε, ξανά και ξανά, για την ειρήνη, την ευημερία, το τέλος της τρομοκρατίας και τα δικαιώματα των γυναικών. Ελάχιστες από τις δεσμεύσεις έλαβαν σάρκα και οστά. Σήμερα, ακόμα και στα αστικά κέντρα όπου πράγματι είχε επιτευχθεί μεγάλη πρόοδος, εκφράζονται φόβοι ότι τα πάντα θα χαθούν μόλις αποχωρήσει ο τελευταίος Αμερικανός στρατιώτης.

Ξεδιπλώνεται μια μορφή κριτικής «με το γάντι» στη «Δύση» και συγκεκριμένα στην αμερικανική ηγεσία αφού όπως αναφέρει ο/η ανώνυμος συντάκτης/ρια, την τελευταία εικοσαετία και παρά τις υποσχέσεις για σταθερότητα, ειρήνη και ασφάλεια στην περιοχή «ελάχιστες από τις δεσμεύσεις έλαβαν σάρκα και οστά» καταδεικνύοντας ουσιαστικά την «αποτυχία» της Δύσης να υλοποιήσει τις υποχρεώσεις που ρητορικά είχε αναλάβει αναφορικά με την επίτευξη της «ειρήνης» και της «ευημερίας». Η εικόνα της αποχώρησης του «τελευταίου Αμερικάνου στρατιώτη» σηματοδοτεί κατά τον/την παραγωγό του λόγου, το τέλος της «προόδου» δίνοντας την εντύπωση ότι σύμφωνα με τη θέση του/της τελευταίου η «Δύση» εμφανίζει «αδυναμία» να φέρει εις πέρας/εκπληρώσει το «ηθικό καθήκον» της (το λεγόμενο κατά την Cloud, «φορτίο του λευκού»)¹⁶ ενώ ταυτόχρονα αποσιωπούνται οι ευθύνες της σε όσα λαμβάνουν χώρα. Ωστόσο σημαντική παρατήρηση είναι πως στο συγκεκριμένο δημοσίευμα «σπάει» η ενιαία αντίληψη περί απελευθέρωσης των γυναικών του Αφγανιστάν την τελευταία εικοσαετία. Η συγκεκριμένη σκέψη μας δημιουργείται εξαιτίας του λόγου του/της δημοσιογράφου, όπου αναγνωρίζει πως:

¹⁶ Βλ. εδώ σ. 34.

Όταν διοικούσαν τη χώρα (σ.σ. Οι Ταλιμπάν), την περίοδο 1996-2001, απαγόρευαν στις Αφганές να σπουδάζουν, να εργάζονται, μετατρέποντάς τις σε αιχμάλωτες στο ίδιο τους το σπίτι, κάτι εθνικό στις πιο απομακρυσμένες περιοχές.

Εάν και δεν φαίνεται να δίνεται ιδιαίτερος χώρος από τον λόγο του/της δημοσιογράφου, η «ανάκτηση» κάποιων βασικών δικαιωμάτων «προσανατολίζεται» προς ορισμένες κατηγορίες γυναικών οι οποίες βρίσκονται στα μεγάλα αστικά κέντρα (π.χ. Καμπούλ) και όχι τη συντριπτική τους πλειοψηφία, οι οποίες συνέχιζαν να υφίστανται τους παραπάνω περιορισμούς. Βέβαια ακόμα και σε αυτή την περίπτωση οι δεσποτικές δυνάμεις των Ταλιμπάν παρουσιάζονται ως οι μοναδικοί καταπατητές των δικαιωμάτων των γυναικών.

Ένα ακόμα σημείο όπου αναδύεται η έννοια του «ηθικού καθήκοντος» της Δύσης, είναι το δημοσίευμα της Καθημερινής (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 17) στο οποίο φιλοξενείται η δήλωση – ανάρτηση της Προέδρου της Δημοκρατίας, στην οποία η ίδια αναφέρει:

Οι απελπισμένες φωνές αυτών των γυναικών ζητούν στήριξη και ελπίδα, ένα χέρι σωτηρίας που θα απομακρύνει τις ίδιες και τα παιδιά τους από τον ζόφο, από το σκοτάδι που θα τις μεταμορφώσει σε σκιές, αν δεν τις αφανίσει ολοκληρωτικά. Φωνές που ηχούν σήμερα στα αυτιά μας σαν τύψη και είναι χρέος μας να μην τις αγνοήσουμε.

Με τη χρήση του πρώτου πληθυντικού προσώπου, ο λόγος της Πρόεδρου κατασκευάζει την έννοια της ομάδας, στην οποία ως αναγνωστικό κοινό μετέχουμε. Ανασυγκροτείται ο συλλογικός εαυτός, ένα εθνικό ενδεχομένως και δυτικοευρωπαϊκό «Εγώ» το οποίο φέρεται να έχει «ευθύνη» απέναντι στις «απελπισμένες φωνές». Ο χαρακτηρισμός των γυναικείων φωνών ως «απελπισμένων» που ζητούν «ένα χέρι σωτηρίας», λειτουργεί emphatic ως προς τον διασωστικό ρόλο της δυτικής κοινότητας, με το «ηθικό καθήκον» να προβάλλεται ως «χρέος» δικό «μας». Εδώ κάνουμε χρήση της δομικής λεξικολογικής ανάλυσης, με τις λέξεις στον λόγο της Σακελλαροπούλου να εκφεύγουν από το καταφανές περιεχόμενο και να παράγουν νέες σημασίες σε αυτό που φαίνεται να υπονοείται στον λόγο: Η «Δύση» παρουσιάζεται ως το αντίθετο από το «σκοτάδι» και το «ζόφο», επομένως το «φως» και η «ηρεμία» που δεν θα επιτρέψει τη μετατροπή των γυναικών σε «σκιές». Ο «ανώτερος» και «απελευθερωτικός» ρόλος της Δύσης, σκέψη επηρεασμένη από την οριενταλιστική, εμφανίζεται και σε άλλο δημοσίευμα του ιστότοπου. Στο χαρακτηριστικό άρθρο με τίτλο «Οι γυναίκες του Αφγανιστάν» του Μανδραβέλη (2021, Αύγουστος 29), το οποίο συγκαταλέγεται στα άρθρα γνώμης του

ιστότοπου – επομένως μπορούμε να υποθέσουμε ότι ευθυγραμμίζεται με την πολιτική τοποθέτηση του ιστότοπου – διαβάζουμε:

Χρόνια τώρα οι θεράποντες της «Προόδου» και κήνσορες της Δύσης την κατηγορούν για διάφορα πράγματα. Όταν γίνονται σφαγές σε κάποια χώρα εκτοξεύεται η μομφή: η «πολιτισμένη Δύση» (όπως λένε ειρωνικά) «παραμένει απαθής». Αν παρέμβει έχουμε έναν ακόμη ιμπεριαλιστικό πόλεμο. [...] Δεν θα ισχυριστούμε ότι όσοι λαμβάνουν αποφάσεις στη Δύση κινούνται από αγνά κριτήρια. Κάθε άλλο. Ακόμη κι αν δεν υπάρχουν άλλα συμφέροντα, οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις βασίζονται στην ποταπή επιθυμία επανεκλογής των προέδρων, πρωθυπουργών κ.λπ. Αλλά η δυτική δημοκρατία είναι το μόνο πολίτευμα σήμερα στον κόσμο που ακούει τη φωνή λαού, έστω για λόγους επανεκλογής. Να συμφωνήσουμε ότι αυτή η φωνή ακούγεται στα δώματα της εξουσίας αχνή και στρεβλή; Ναι, αλλά πάντως ακούγεται. [...] Να συμφωνήσουμε επίσης ότι η Δημοκρατία που έχουμε χρίζει βελτίωσης. Αλλά ο αγώνας συνεχίζεται και εξ όσων γνωρίζουμε μόνο στη Δύση ο αγώνας επιτρέπεται. Καθείς μπορεί να αισθάνεται όπως θέλει, είτε για την επέμβαση είτε για την αποχώρηση. Δεν μπορεί όμως να αισθάνεται οργή και για τα δύο. Πάει πολύ να ελεεινολογούν κάποιοι τη Δύση διότι «αφήνει τις γυναίκες του Αφγανιστάν στην τύχη τους», όταν το 2001 την ελεεινολογούσε γιατί δεν τις άφησε στην ίδια τύχη. Οι υπόλοιποι πρέπει να ευχόμαστε να μακροημερεύσει η ισχύς της, διότι από αυτά που υπάρχουν στον κόσμο δεν κυκλοφορεί κάτι καλύτερο.

Στον λόγο του Μανδραβέλη η προνομιούχα θέση της Δύσης αναδύεται μέσα από την προβολή της ως «πρότυπο» δημοκρατικής διακυβέρνησης, το οποίο ο δημοσιογράφος υποστηρίζει σθεναρά, γεγονός που προκύπτει από το ειρωνικό – σαρκαστικό ύφος που χρησιμοποιεί ενάντια στις τοποθετήσεις που ασκούν κριτική στις δυτικές πολιτικές στρατηγικές. Χωρίς να αναφέρεται ρητά στο κείμενο, αλλά κυρίως να υπονοείται μέσω του γενικότερου σχολιασμού της κατάστασης των γυναικών του Αφγανιστάν, της χρήσης παρενθέσεων, ερωτημάτων που απευθύνονται στο αναγνωστικό κοινό και του συνολικά κυνικού του ύφους, η δυτική επέμβαση παρουσιάζεται ως «διασωστική» για την έμφυλη κοινωνική κατηγορία, άποψη ευθυγραμμιζόμενη με τις οριενταλιστικές, που θέλουν τους «λευκούς δυτικούς να σώζουν τις μελαμψές γυναίκες» (Spivak, 1994, p. 92) από όσα λαμβάνουν χώρα στην κοινωνία τους. Η βεβαιότητα και η ακλόνητη πίστη του δημοσιογράφου για την ανωτερότητα της Δύσης, παρέχει νομιμοποίηση στην επέμβαση, ως στρατηγική «σωτηρίας» των γυναικών που δεν τις εγκατέλειψε «στην τύχη τους». Ο δημοσιογράφος υποδόρια επικριτικός απέναντι στις δυτικές αποφάσεις που δεν «λαμβάνονται με αγνά κριτήρια», εγκαλεί το αναγνωστικό κοινό να επιβεβαιώσει τις γνώσεις «κοινής λογικής» αναφέροντας πως «εξ όσων γνωρίζουμε μόνο στη Δύση ο αγώνας επιτρέπεται» και πως «δεν κυκλοφορεί κάτι καλύτερο» από τα δυτικά πρότυπα

διακυβέρνησης, επιστρατεύοντας με λανθάνοντα, ενδεχομένως και μη συνειδητό τρόπο, την οριενταλιστική θέση, η οποία τοποθετεί την «πεφωτισμένη Δύση» και τα παράγωγά της στην ανώτερη βαθμίδα – σε σχέση με τους περιορισμούς, και την οπισθοδρομικότητα που χαρακτηρίζει «ότι δεν ανήκει σε αυτή», αναπαράγοντας τα κυρίαρχα αφηγήματα περί δυνατότητας «απελευθέρωσης», μόνο μέσω της δυτικής «ανθρωπιστικής επέμβασης».

2.1.3.γ. Πρώτο Θέμα.

Σε πολλά δημοσιεύματα του ιστότοπου αναδύεται είτε με λανθάνοντα είτε με ρητό τρόπο, μέσω της χρήσης χρονικών προσδιορισμών ή της νοηματοδότησης συγκεκριμένων περιγραφών ο διασωστικός χαρακτήρας της Δύσης. Σε συνέχεια των δημοσιευμάτων της Καθημερινής και της αναλυόμενης αρθρογραφίας, ο Αναστασόπουλος (2021, Αύγουστος 17) γράφει:

Η ανάληψη της εξουσίας στο Αφγανιστάν από τους Ταλιμπάν «γυρίζει» τη χώρα 20 χρόνια πίσω, όπως εύστοχα περιγράφουν ξένοι διπλωμάτες και αναλυτές. Δυο δεκαετίες, στην ουσία χαμένες, από κάθε άποψη, για τους πολίτες της -κυρίως, δε, για τις γυναίκες. [...] Την ώρα που η διεθνής κοινότητα επιλέγει να αποστρέψει το βλέμμα της και να καταδικάσει με... ευχολόγια, ενώ θα έπρεπε να είχε προλάβει καταστάσεις, για τις γυναίκες ο φόβος επιστρέφει.

Ο δημοσιογράφος μέσα από τη χρήση χρονικών σχημάτων («γυρίζει», «χαμένες δεκαετίες») φαίνεται να ενισχύει τις απόψεις σύμφωνα με τις οποίες η παρέμβαση της Δύσης λειτούργησε μόνο βοηθητικά ως προς την πρόοδο της αφγανικής κοινωνίας, κυρίως των δικαιωμάτων των γυναικών. Η βελτίωση της θέσης των γυναικών από το έτος 2001, σύμφωνα με τον λόγο του Αναστασόπουλου, «πηγαίνει χαμένη» με την επάνοδο των Ταλιμπάν, χωρίς ο λόγος να εμβαθύνει ουσιαστικά στη θέση την οποία τελούσε η πλειοψηφία της κοινωνικής κατηγορίας την τελευταία εικοσαετία. Η επίρριψη ευθυνών στη διεθνή κοινότητα για πλημμελή εκτέλεση του καθήκοντος να δράσει ως όφειλε προκειμένου να «προλάβει καταστάσεις» συντελείται με έναν σχετικά αόριστο τρόπο. Συγκεκριμένα, η διεθνής κοινότητα συγκροτείται σε μια οντότητα η οποία «απέστρεψε το βλέμμα» και δε λειτούργησε σύμφωνα με τους διεθνείς (;) άτυπους/άγραφους (;) κανόνες αλλά κράτησε μια αδιάφορη στάση, εμμένοντας σε προφορικές δηλώσεις («ευχολόγια»). Ο σαρκαστικός τόνος του δημοσιογράφου μας επιτρέπει να σκεφτούμε

πως κατά την άποψη του η διεθνής κοινότητα είναι αρμόδια για το ζήτημα της επίλυσης της θέσης των γυναικών στο Αφγανιστάν, θέση που συναντήσαμε και στον λόγο της Προέδρου της Δημοκρατίας, απογυμνώνοντας ωστόσο το πλαίσιο από πολιτικές που οδήγησαν στην «επιστροφή του φόβου» και αποφεύγοντας να θίξει με πολιτικούς όρους το πως επηρεάστηκε συνολικά η θέση των γυναικών από την επέμβαση του έτους 2001. Ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι η επιλογή του αρθρογράφου να παραθέσει «τους οκτώ γενικούς κανόνες» που αφορούσαν στις γυναίκες κατά την περίοδο διακυβέρνησης των Ταλιμπάν:

[...] σύμφωνα με αναφορές Στέιτ Ντιπάρτμεντ το 2001, οι οκτώ κανόνες που ίσχυαν για τις γυναίκες, έχοντας επιβληθεί από το καθεστώς των Ταλιμπάν, ήταν οι εξής:

1. Έπρεπε να είναι καλυμμένες με ενδύματα από την κορφή ως τα νύχια.
2. Δεν τους επιτρεπόταν να εργαστούν, παρά μόνο σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις.
3. Δεν τους επιτρεπόταν να πηγαίνουν σχολείο.
4. Είχαν περιορισμένη πρόσβαση στο σύστημα Υγείας.
5. Δεν μπορούσαν να βγουν από το σπίτι τους, χωρίς να συνοδεύονται από άνδρα-μέλος της οικογένειάς τους.
6. Όταν έβγαιναν έξω, έμπαιναν σε ειδικά λεωφορεία, ενώ για να μπουν σε ταξί, θα έπρεπε και πάλι να συνοδεύονται από κάποιον άντρα, συγγενή τους.
7. Γενικά, οι γυναίκες δεν μπορούσαν να κυκλοφορούν στον δρόμο, χωρίς να συνοδεύονται από κάποιον άντρα, που να είναι συγγενικό τους πρόσωπο.
8. Τα παράθυρα των σπιτιών τους έπρεπε να είναι βαμμένα, προκειμένου να μην μπορεί κανένας περαστικός απ' έξω να δει στο εσωτερικό τους.

Πράγματι οι κανόνες φαίνεται να αντιστοιχούν σε μη έχουσες την «ιδιότητα του πολίτη» ζωές (Αθανασίου, 2012, σ. 242). Ο στρατηγικός χαρακτήρας της αναφοράς στους κανόνες, οι οποίοι παρατίθενται και σε άλλο άρθρο του ιστότοπου (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 19) μας επιτρέπει να εξάγουμε το συμπέρασμα της προβολής μιας τραγικής κατάστασης από την οποία οι γυναίκες λυτρώθηκαν – με την επέμβαση του έτους 2001 – χάριν του ρόλου της Δύσης. Έτσι η δυτική παρέμβαση φαίνεται να λειτούργησε κατ' αποκλειστικό τρόπο χειραφετητικά για όλες τις γυναίκες, ανεξαιρέτως, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να μπορούν να απολαμβάνουν δικαιωμάτων που με την προηγούμενη εξουσία στερούνταν. Ο ειρωνικός τόνος του δημοσιογράφου μας επιτρέπει να σκεφτούμε πως αρμόδια για το ζήτημα των γυναικών

και την επίλυση του στη χώρα του Αφγανιστάν, είναι η διεθνής κοινότητα, οι αλόγιστες πράξεις της οποίας οδήγησαν στην «επιστροφή του φόβου». Την ίδια μέρα σε άρθρο της Σταμοπούλου (2021, Αύγουστος 17) υπό τον τίτλο «Αφγανιστάν: Αβεβαιότητα για τη θέση της γυναίκας - Αγωνία για τις συνθήκες εκπαίδευσης και εργασίας» διαβάζουμε:

Οι μαύρες σκέψεις μήπως οι γυναίκες αποκλειστούν από εργασία και εκπαίδευση υπό την ισχύ της πιο σκληρής όψης του νόμου της σαρία έχουν επανέλθει στο προσκήνιο.

Η επαναφορά εικόνων ντροπής που απασχόλησαν την κοινή γνώμη πριν από 20 χρόνια, δεν είναι απίθανο να γίνουν και πάλι ορατές.

Η παράθεση των δικαιωματικών περιορισμών κατά τη διάρκεια διακυβέρνησης του Αφγανιστάν αποτελεί χαρακτηριστικό της αρθρογραφίας του ιστότοπου. Η χρήση του χρονικού επιρρήματος «πριν» («από 20 χρόνια») δηλώνει, με έμμεσο τρόπο, πως η κατάσταση που αφορά στις γυναίκες είχε αλλάξει ριζικά, με την επέμβαση των δυτικών δυνάμεων. Η αναχώρηση της Δύσης επιδεινώνει την κατάσταση ή μάλλον εξαιτίας της αναχώρησης της Δύσης, η κατάσταση επιστρέφει στην «προτέρα» μορφή της.

Σε άρθρο που αντλεί τη μαρτυρία μιας νεαρής γυναίκας από τον Guardian υπό τον τίτλο «Αφγανιστάν - Η συγκλονιστική αφήγηση μίας φοιτήτριας: «Οι άνδρες γελούν» - «Είναι οι τελευταίες μέρες σας στους δρόμους» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 16) διαβάζουμε:

Τα όσα ζει από χθες, Κυριακή, με την είσοδο των Ταλιμπάν στην Καμπούλ, διηγήθηκε στον Guardian μία 24χρονη φοιτήτρια, που γνωρίζει πολύ καλά ότι η μοίρα της σφραγίστηκε [...] Την συγκλονιστική - χθεσινή - μαρτυρία μίας Αφγανής φοιτήτριας, της οποίας ο κόσμος καταρρέει, λόγω της επανόδου των Ταλιμπάν, καταγράφει ο Guardian.

Η είσοδος των Ταλιμπάν στην πρωτεύουσα της χώρας, και κατ' επέκταση η ανάληψη της εξουσίας φαίνεται πως «σφραγίζει» την τύχη των γυναικών. Μέσω της αφήγησης/μαρτυρίας της νεαρής φοιτήτριας, αναδεικνύεται ένας κόσμος που «καταρρέει». Η χρήση των ρημάτων υποδηλώνει την ανατροπή της υπάρχουσας κατάστασης λόγω της ανόδου των Ταλιμπάν, με την αναχώρηση της Δύσης. Μέσα από τον αναλυόμενο λόγο η ευθύνη για τα έμφυλα ζητήματα που βαραίνουν χρόνια τη χώρα του Αφγανιστάν ανήκει – και βαραίνει – αποκλειστικά τους Ταλιμπάν, υποδηλώνοντας την «αποκατάσταση» της θέσης των γυναικών για το διάστημα που οι δυτικές δυνάμεις βρίσκονταν στη χώρα. Με την αποσιώπηση των ευθυνών και την αποφυγή ανάλυσης των πολιτικών που κατέληξαν στην επάνοδο των Ταλιμπάν, και συνολικά στη θέση των

γυναικών καθ' όλη τη διάρκεια του εικοσαετούς πολέμου στο Αφγανιστάν, παρατήρηση που παραπέμπει και στους αναλυόμενους λόγους της Καθημερινής, το αναγνωστικό κοινό οδηγείται να παραμείνει σε ένα πρώτο επίπεδο ερμηνείας της κατάστασης, ως κατάστασης που συνδέεται αποκλειστικά με την ύπαρξη των Ταλιμπάν, τη Σαρία, τη Μέση Ανατολή, την εικόνα του «οπισθοδρομικού» Αφγανιστάν, και την αποχώρηση των Δυτικών.

Ο διασωστικός χαρακτήρας της Δύσης προβάλλεται και μέσα από τη χρήση του λόγου της Μαλάλα Γιουσαφζάι. Προς επίρρωση του ισχυρισμού αυτού παραπέμπουμε στον τίτλο του άρθρου του ιστότοπου «Αφγανιστάν: Η Μαλάλα Γιουσαφζάι θέλει η διεθνής κοινότητα να «αναλάβει επείγοντως δράση» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 17). Η Γιουσαφζάι είναι η νεαρή ακτιβίστρια και νομπελίστρια, επιζώσα της βίας των Ταλιμπάν στην πατρίδα της λόγω της δράσης της για την προάσπιση των δικαιωμάτων των κοριτσιών στην εκπαίδευση. Όπως γίνεται αντιληπτό, η χρήση του λόγου της από τον/την αρθρογράφο αποκτά εξαιρετική σημασία λόγω των πολλαπλών ιδιοτήτων της. Στο σχολιασμό του/της αρθρογράφου διαβάζουμε:

Η Μαλάλα Γιουσαφζάι, στην οποία είχε απονεμηθεί το 2014 το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης, δήλωσε χθες Δευτέρα ότι την «*ανησυχεί βαθιά*» η κατάσταση στο Αφγανιστάν και οι συνέπειες που θα έχει για την ασφάλεια των γυναικών και των κοριτσιών, καλώντας τους ηγέτες της διεθνούς κοινότητας να αναλάβουν «*δράση*» επείγοντως. [...] «*Εκτυλίσσεται επείγουσα ανθρωπιστική κρίση αυτή τη στιγμή και πρέπει να προσφέρουμε τη βοήθεια και την υποστήριξή μας*», πρόσθεσε η 23χρονη [...]

Η παράθεση αυτούσιων αποσπασμάτων του λόγου της Γιουσαφζάι λειτουργεί ενισχυτικά ως προς την ανάδειξη της επείγουσας ανάγκης παρέμβασης της Δύσης προκειμένου να δοθούν οι απαραίτητες λύσεις. Οι διεθνείς ηγέτες εμφανίζονται ως αρμόδιοι να αναλάβουν «άμεση δράση» για να προστατευθούν τα γυναικεία δικαιώματα και τα έμφυλα κεκτημένα των προηγούμενων ετών. Μάλιστα η προβολή της κατάστασης που λαμβάνει χώρα στο Αφγανιστάν ως μια «ανθρωπιστική κρίση» μέσω του τονισμού του λόγου της Γιουσαφζάι, απογυμνώνει τις εξελίξεις από το στοιχείο του πολιτικού. Σε άλλο δημοσίευμα (Ανώνυμος, 2021 Αύγουστος 21) του ιστότοπου, ο λυτρωτικός χαρακτήρας της Δύσης αναδύεται μέσα από τον τρόπο που αξιοποιείται ο λόγος τη Λαϊλούμα Σαντίντ, δημοσιογράφου η οποία κατάγεται από το Αφγανιστάν και ζει πλέον στις Βρυξέλλες. Όπως σχολιάζει στην αρχή του άρθρου ο/η ανώνυμος/η συντάκτης:

Η ίδια ζει στις Βρυξέλλες και μιλά εκ μέρους και όλων εκείνων που δεν έχουν τη δυνατότητα να ακουστούν.

Σε απόσπασμα του λόγου της που παραθέτει ο/η αρθρογράφος διαβάζουμε:

Όταν ήταν η διεθνής κοινότητα στο Αφγανιστάν όλα ήταν διαφορετικά. Για παράδειγμα οι γυναίκες ήταν ελεύθερες, να μεγαλώσουν, να σπουδάσουν, να λάβουν αποφάσεις, να ασχοληθούν με την πολιτική. Οι άντρες επίσης το ίδιο. Τώρα δεν είναι ασφαλείς, δεν είναι ελεύθεροι, δεν έχουν δικαιώματα. Οι γυναίκες δεν μπορούν να βγουν έξω χωρίς κάποιον άντρα από το σπίτι τους. Πώς θέλετε να περιγράψω αυτή τη ζωή με τη ζωή ένα μήνα πριν;

Η προβολή του λόγου της Σαντίντ φαίνεται να ενσαρκώνει την «κραυγή» βοήθειας και αγωνίας του λαού του Αφγανιστάν. Η αναβίωση της εικόνας όπου η Δύση «διασώζει» σύσσωμες τις Αφγανές αναδύεται εκ νέου. Μέσα από επιθετικούς προσδιορισμούς παρουσιάζεται μια πραγματικότητα όπου όλες οι γυναίκες πριν την επάνοδο των Ταλιμπάν ήταν ελεύθερες, ανεξάρτητες και πολιτικά δραστήριες, παράγοντας γενικότερα το νόημα πως όσο «ήταν η διεθνής κοινότητα στο Αφγανιστάν όλα ήταν διαφορετικά». Ενδιαφέρον αποκτά το γεγονός πως σύμφωνα με τον/την αρθρογράφο, η Σαντίντ προσλαμβάνεται ως υποκείμενο που διαβιώντας σε «ασφαλή τόπο», εκτός της χώρας αναφοράς, δύναται να μιλάει στο «όνομα» όσων δεν ακούγονται, αναπαράγοντας την αντίληψη κατά την οποία οι «γυναίκες του Αφγανιστάν» στερούνται της δυνατότητας εμπρόθετης δράσης.

Παραλείποντας αναφορές γύρω από τη δυτική εμπλοκή η Παυλάτου (2021, Αύγουστος 19) σχολιάζει:

Πριν 20 χρόνια ο Αμερικανός πρώην πρόεδρος Τζορτζ Μπους είχε δηλώσει σε συνέντευξη Τύπου πως «Το καθεστώς των Ταλιμπάν τελείωσε αλλά η ευθύνη που φέρουμε για τον λαό του Αφγανιστάν δεν έχει τελειώσει. Εργαζόμαστε για μια νέα εποχή με ανθρώπινα δικαιώματα και ανθρώπινη αξιοπρέπεια για αυτή την χώρα». Αυτή ήταν μια υπόσχεση που έκανε τον αφγανικό λαό να ονειρεύεται ένα καλύτερο μέλλον. Δυστυχώς, αυτό το όνειρο γκρεμίστηκε όταν οι Ταλιμπάν κατέλαβαν την Καμπούλ και μπήκαν στο προεδρικό μέγαρο.

Οι δηλώσεις του Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών χαρακτηρίζονται ως «υπόσχεση» η οποία δεν τηρήθηκε. Μάλιστα αυτή η «υπόσχεση» φαίνεται να αποκτά τη μορφή «ευθύνης» απέναντι στο λαό του Αφγανιστάν, δέσμευση η οποία δεν υλοποιήθηκε λόγω της «κατάληψης» της εξουσίας από τους Ταλιμπάν. Οποιαδήποτε αναφορά σε πολιτικές συμφωνίες ελλείπει. Οι ευθύνες από τη δυτική πλευρά αποσιωπούνται και η «αμερικανική ηγεσία» εμφανίζεται μέσω του λόγου του πρώην Πρόεδρου των ΗΠΑ ως σωτήρα των γυναικών, σύσσωμου του αφγανικού λαού και εγγυητή των «δικαιωμάτων»

και της «αξιοπρέπειας», ταυτίζοντας το δυτικό φαντασιακό με τις έννοιες του «ανθρωπισμού» και των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Η αποφυγή αναφοράς σε πολιτικές ευθύνες αναφορικά με τις εξελίξεις στη χώρα αναδύεται και μέσω της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο δημοσίευμα (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 18) που αντλεί από το Αθηναϊκό Πρακτορείο ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ) παρατίθεται μέρος της ανακοίνωσής της στην οποία διαβάζουμε:

Αφганές γυναίκες και κορίτσια, όπως όλοι οι Αφγανοί, αξίζουν να ζουν με ασφάλεια και αξιοπρέπεια. Κάθε μορφή διάκρισης και κατάχρησης πρέπει να αποτραπεί. Εμείς στη διεθνή κοινότητα είμαστε έτοιμοι να τους βοηθήσουμε με ανθρωπιστική βοήθεια και υποστήριξη, για να διασφαλίσουμε ότι οι φωνές τους θα ακουστούν [...] Θα παρακολουθούμε στενά πώς κάθε μελλοντική κυβέρνηση διασφαλίζει δικαιώματα και ελευθερίες που έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος της ζωής των γυναικών και των κοριτσιών στο Αφγανιστάν τα τελευταία είκοσι χρόνια.

Οι ανακοινώσεις σύμφωνα με τον Fairclough (1995b) αποτελούν ένα είδος που έχουν λάβει στη σύγχρονη συγκυρία μεγάλη δύναμη και συνήθως διακινούνται σε όλα τα μέσα μέσω της αναδημοσίευσης μέρους ή συνόλου της. Η δύναμη αντλείται στη συγκεκριμένη περίπτωση από το φορέα της ανακοίνωσης. Η χρήση του πρώτου πληθυντικού προσώπου, όπως και στην περίπτωση του θεσμικού λόγου της Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, ενισχύει την αίσθηση της κοινότητας και της «ευθύνης». Η «ευθύνη» απέναντι στις γυναίκες και στην προστασία των δικαιωμάτων τους, και η «υποστήριξη» τους προβάλλεται με έναν τρόπο ιδιαίτερα αφηρημένο, κάνοντας λόγο για «παρακολούθηση» και «ανθρωπιστική βοήθεια» δίνοντας την εικόνα πως στο Αφγανιστάν συντελείται μια «ανθρωπιστική κρίση» στην οποία οι ευρωπαϊκές πολιτικές αποφάσεις και πράξεις, δεν έπαιξαν ρόλο. Ο «σωστικός» χαρακτήρας της Ένωσης προκύπτει μέσα από το κείμενο της ανακοίνωσης με τα ουσιαστικά «βοήθεια», «υποστήριξη» και τη δηλωτική χρήση των ρημάτων «διασφαλίσουμε» και «παρακολουθούμε» να ενισχύουν την θέση αυτή. Ακόμη, στην ανακοίνωση το ζήτημα των γυναικών παρουσιάζεται ως «λυμένο» την τελευταία εικοσαετία, δηλαδή από την στρατιωτική επέμβαση του έτους 2001, με τα γυναικεία δικαιώματα να παρουσιάζονται ενιαία ως «αναπόσπαστο μέρος» της βιωμένης καθημερινότητά τους. Σε άλλο άρθρο που αντλεί υλικό από το Γαλλικό Πρακτορείο ειδήσεων, με τίτλο «Αφγανιστάν: Δείτε τις βανδαλισμένες εικόνες γυναικών σε βιτρίνες στην Καμπούλ» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 19) ο/η ανώνυμος/η αρθρογράφος σημειώνει:

Με ραγδαίο και τρομακτικό ρυθμό η πόλη της Καμπούλ «αλλάζει πρόσωπο» μετά την κατάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν. Μετά από τις φωτογραφίες που έκαναν τον γύρο του διαδικτύου και έδειχναν διαφημιστικές εικόνες γυναικών σε βιτρίνες της πόλης να καλύπτονται με μπογιά (σε συμμόρφωση με τους θρησκευτικούς νόμους του ισλαμιστικού κινήματος), το Γαλλικό Πρακτορείο δημοσιεύει νέο υλικό που καταγράφει μια ακόμα πιο «επιθετική» παρέμβαση στις προσόψεις των καταστημάτων που κοσμούνται με γυναικεία πρόσωπα. Οι εν λόγω φωτογραφίες τραβήχτηκαν έξω από ένα ινστιτούτο αισθητικής, στην περιοχή Σάρι-Νο και δείχνουν εικόνες γυναικών που έχουν βανδαλιστεί με μαύρο σπρέι. [...] Όπως υπενθυμίζει το πρακτορείο, στις δύο δεκαετίες που ακολούθησαν την εισβολή στο Αφγανιστάν με επικεφαλής του Αμερικανούς το 2001, εκατοντάδες ινστιτούτα αισθητικής (που στο παρελθόν ήταν τελείως απαγορευμένα) ξεφύτρωσαν στην Καμπούλ, προσφέροντας υπηρεσίες όπως μανικιούρ και μακιγιάζ σε γυναίκες που μεγάλωσαν κρύβοντας κάθε εκατοστό του σώματός τους από τον κόσμο.

Η σημασία που παράγεται μέσα από το κείμενο νοηματοδοτείται «πολυτροπικά» δηλαδή και από μη λεκτικά σημεία, τα οποία κατασκευάζουν νόημα (Kress & van Leeuwen, 1996). Το συγκεκριμένο δημοσίευμα ενισχύεται (και περιγράφει) με δύο εικόνες – φωτογραφίες (Φωτογραφία 1 & Φωτογραφία 2) που προέρχονται σύμφωνα με τον/την αρθρογράφο του ιστότοπου από το Γαλλικό Πρακτορείο Ειδήσεων, οι οποίες λειτουργούν ως τεκμήρια της βιαιότητας των Ταλιμπάν κατά των γυναικών· η τάση αορατοποίησης των γυναικών λαμβάνει «πραγματική χροιά» με την παράθεση των φωτογραφιών, τις οποίες οι αναγνώστες/ριες καλούνται να «παρατηρήσουν». Η χρήση της σημειωτικής προσέγγισης στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαία.

Συνοδευτική φωτογραφία 1¹⁷

Συνοδευτική φωτογραφία 2¹⁸

¹⁷ Αναδημοσίευση φωτογραφίας από το άρθρο Αφγανιστάν: Δείτε τις βανδαλισμένες εικόνες γυναικών σε βιτρίνες στην Καμπούλ. *Πρώτο Θέμα* (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 19).

¹⁸ Ο.π.

Η επιστήμη της σημειολογίας προσεγγίζει την εικόνα ως σημείο, ως αναπαράσταση της πραγματικότητας (Χαλεβελάκη, 2010, σ. 27). Η σημασία της ως σημείου παράγεται από το σημαίνον και το σημαινόμενο, δηλαδή από αυτό που γίνεται αισθητό, και την ιδέα του, το εννοιολογικό του υπόστρωμα. Εάν και η φωτογραφία δεν μπορεί να μας εκφράσει τι σημαίνει (Barthes, 2008, σ. 140) εντούτοις αποτελεί το «Πραγματικό στην ενδελεχή έκφρασή του» (ο.π., σ. 13), χαρακτηριστικό που τη διαφοροποιεί από άλλες εικόνες, αφού απεικονίζει αυτό που ήταν, ακόμα και στιγμιαία, πραγματικό/αληθές. Οι Kress & van Leeuwen (1998) υποστηρίζουν ότι ο συνδυασμός επιλογών οπτικού και λεκτικού χαρακτήρα «μπορεί να είναι το ζευγάρι το ένα του άλλου ή μπορεί να συμπληρώνει και να επεκτείνει το ένα το άλλο» (p. 187). Παρατηρούμε ότι το κειμενικό περιεχόμενο συνυπάρχει με τις εικόνες, λειτουργώντας ενισχυτικά στο μήνυμα του/της αρθρογράφου, με τον λόγο να λειτουργεί ως «αγκίστρωση»¹⁹ (Χαλεβελάκη, 2010, σ. 152). Μέσα από τις φωτογραφίες η πρωτεύουσα παρουσιάζεται να «αλλάζει πρόσωπο» και από χώρο πλησίον των δυτικών προτύπων, όπου γυναικεία πρόσωπα κοσμούσαν βιτρίνες, επιστρέφει σε μια περίοδο «ζοφερής» πραγματικότητας, με τα πρόσωπα των γυναικών να «βάφονται μαύρα», χρώμα με αρνητικές συνδηλώσεις. Οι έννοιες της «σωματικής ελευθερίας» και του «σωματικού περιορισμού» αναδύονται μέσα από την παράθεση πληροφοριών αναφορικά με την ύπαρξη των άλλοτε «απαγορευμένων» κέντρων παροχής υπηρεσιών αισθητικής. Όπως σχολιάζει ο/η συντάκτης, με τη δυτική εισβολή, εμφανίστηκαν πολλά ινστιτούτα αισθητικής. Η ύπαρξη των κέντρων αισθητικής που προσιδιάζουν σε δυτικού τύπου κοινωνίες αναδεικνύονται ως «ελευθερία» σύμφωνα με τον λόγο του/της δημοσιογράφου. Όπως αναφέρει και η MacDonald (2006) στη μελέτη της, η έμφαση στα ινστιτούτα αισθητικής δηλώνει το προνόμιο της φιλελεύθερης νεωτερικότητας έναντι των οπισθοδρομικών ισλαμικών περιορισμών, με την περιποίηση των άκρων να αποτελεί ένδειξη πολιτικής ανατροπής έναντι της προ-νεωτερικής καταπιεστικής συνθήκης (p. 14). Η προβολή των ινστιτούτων αισθητικής στο απόσπασμα περιορίζεται σε καταναλωτικές περιγραφές αναδεικνύοντας την καλλιέργεια της θηλυκότητας δυτικού τύπου με όρους γυναικείας απελευθέρωσης και

¹⁹ Σύμφωνα με τον Barthes δηλώνει την επιβεβαίωση ότι αυτό που παρατηρούμε στην εικόνα είναι το «ορθό».

ανάδειξης μέσω αυτών της καταπιεσμένης «φύσης» τους, σε αντιδιαστολή με την απόκρυψη «κάθε εκατοστού του σώματός τους» από τη δημόσια θέα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξής αντίφαση στον λόγο του/της συντάκτη/ριας: Από τη μια η αμερικανική επέμβαση ονομάζεται «εισβολή» επομένως ακόμα και με έμμεσο τρόπο λαμβάνει αρνητικό πρόσημο, το οποίο στη συνέχεια μεταβάλλεται σε θετικό, αφού αυτή παρείχε τελικά τη δυνατότητα στις γυναίκες να «απελευθερώσουν» την θηλυκότητά τους, συνεπώς μετατράπηκε σε πράξη που λειτούργησε «χειραφετητικά» και λυτρωτικά για την κατηγορία των τελευταίων.

2.2 Γενικές παρατηρήσεις γύρω από τους λόγους και τις «σιωπές» της ελληνικής αρθρογραφίας

Οι σημειολόγοι Peirce και Barthes υποστήριξαν ότι η ερμηνεία λόγων είναι μια υποκειμενική διαδικασία όπου μέσω αυτής αναγνωρίζεται η πολλαπλότητα των σημασιών που λαμβάνει ο λόγος, ανάλογα με τις ιδιότητες του/της αναγνώστη/στριας. Μάλιστα ούτε η πράξη της ανάγνωσης ούτε η παραγωγή «σημασίας» αποτελούν κλειστές διαδικασίες αλλά παραμένουν συνεχώς ανοιχτές και μεταβλητές (Χαλεβελάκη, 2010, σσ. 104-113). Στην παρούσα υπο-ενότητα συζητάμε τις γενικές παρατηρήσεις που προέκυψαν από την ανάλυση και ερμηνεία των λόγων των ιστότοπων.

Από την πλειοψηφία των λόγων της αρθρογραφίας, παρατηρούμε πως εάν και οι προβολές της έμφυλης κατηγορίας λαμβάνουν θετικό πρόσημο η αναπαράσταση της «γυναίκας του Αφγανιστάν» ως υποκείμενο αποκλειστικά παθητικό και ευάλωτο, το οποίο ανεξαρτητοποιήθηκε μέσω της δυτικής παρέμβασης, είναι κυρίαρχη. Αρχικά, επιβεβαιώνονται οι θεωρητικές πηγές της έρευνας σύμφωνα με τις οποίες οι «γυναίκες του Αφγανιστάν», λαμβάνουν – εκ νέου – έντονη ορατότητα στους μιντιακούς και θεσμικούς λόγους, εξαιτίας της ανόδου των Ταλιμπάν, δηλαδή της δράσης των ανδρών (Charlesworth & Chinkin, 2002) ενώ συχνά πλαισιώνονται μέσω του κειμενικού νοήματος ως «έρμαια» των διαθέσεών τους. Η φρίκη που βιώνουν, οι ζωές τους που «γίνονται παιχνίδι στα χέρια των Ταλιμπάν» (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 25), οι απειλές που δέχονται όσες είχαν ορατό ρόλο, υπερισχύουν στις καταγραφές της αρθρογραφίας έναντι λοιπών χαρακτηριστικών τους. Οι λόγοι των δημοσιευμάτων που επέτρεπαν να επέλθει ανατροπή στον κυρίαρχο τρόπο απεικόνισής τους ήταν ελλειμματικοί, γεγονός

που μας οδήγησε στη σκέψη πως οι έμφυλες στρατηγικές αντίδρασης ενάντια στο σημερινό καθεστώς είτε αγνοούνται είτε αποσιωπούνται. Συγκεκριμένα η «γυναίκα του Αφγανιστάν» αναπαραστάθηκε ως «αντιστεκόμενη φωνή» κυρίως μέσα από την αρθρογραφία της Εφημερίδας των Συντακτών. Ωστόσο ακόμα και στην περίπτωση των λόγων του τελευταίου ιστότοπου, η απόδοση ενεργού ρόλου στην κατηγορία της «γυναίκας του Αφγανιστάν» αποκτούσε συχνά παρεμπίπτοντα χαρακτήρα, με την είδηση για τη συμμετοχή τους στα πολιτικά δρώμενα να προβάλλεται επ' ευκαιρία της γενικότερης πλαισίωσής τους ως ευάλωτα στη βία των Ταλιμπάν υποκείμενα και με αναφορές που παρήγαγαν καταρχήν αρνητική κρίση γύρω από τη χρήση της μαντίλας (παράδειγμα Καπετανοπούλου, 2021, Αύγουστος 18). Διαφοροποιημένο ήταν το «κλίμα» στους λόγους της αρθρογραφίας των ιστότοπων της Καθημερινής και του Πρώτου Θέματος με την κυρίαρχη αντίληψη να μετατοπίζεται μέσω των λόγων του γηγενή πληθυσμού.

Αναφορικά με την πληθώρα αναλυόμενων λόγων του Πρώτου Θέματος, η εστιασμένη μελέτη στον συνολικό όγκο της αρθρογραφίας του τελευταίου ιστότοπου μας οδήγησε στη διαπίστωση πως αυτή δεν λάμβανε κατ' ανάγκη ποιοτικά χαρακτηριστικά αλλά είχε περισσότερο μια επαναληπτική μορφή με έμφαση στη θεαματική καταγραφή, επιχειρώντας να προκαλέσει το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού. Χαρακτηριστικό που λειτουργεί ενισχυτικά στην παρατήρηση, η κατ' επανάληψη χρήση του ρήματος «συγκλονίζω» σε τίτλους της αρθρογραφίας του τελευταίου ιστότοπου (συνολικά εμφανίζεται τρεις φορές, ενώ μια φορά λαμβάνει τη μορφή επιθετικού προσδιορισμού). Η πολλαπλή εμφάνιση ενός ρήματος που δηλώνει «αναταραχή» φαίνεται να σκοπεύει στην πρόκληση εντύπωσης ή και περιέργειας στο αναγνωστικό κοινό. Ακόμη, από την εστιασμένη μελέτη του συνόλου των αναλυόμενων λόγων ιδίως του τελευταίου ιστότοπου προέκυψε πως παρότι φάνηκε εξ αρχής να δίνεται χώρος σε «γυναικείες φιγούρες» και «γυναικείες φωνές» με την παράθεση λόγων των ίδιων, ο τρόπος με τον οποίο οι τελευταίοι επιστρατεύθηκαν και αναδείχθηκαν, ενδυνάμωνε τις κατασκευές τους ως ευάλωτα και αδρανή υποκείμενα απέναντι στις δυνάμεις των Ταλιμπάν. Αυτή η μονομερής προβολή προκαλούσε την ανάγνωση των λόγων με όρους συναισθηματικούς, αποπολιτικοποιώντας το πλαίσιο, με τη σωτηρία τους να προβάλλεται ως «ηθικό καθήκον» της Δύσης. Μάλιστα, μέσα από τους λόγους αναδυόταν συχνά μια εικόνα

«ελεύθερης ζωής» των γυναικών πριν οι Ταλιμπάν ανακαταλάβουν με «αιφνίδιο» και ανεξήγητο τρόπο την εξουσία, απογυμνώνοντας την από το πολιτικό και ιστορικό πλαίσιο μέσα από το οποίο ενισχύθηκαν οι δυνάμεις τους και τους σύνθετους παράγοντες που οδήγησαν στην επανάκτηση της κυβερνητικής πλέον εξουσίας. Από τη μια οι δυνάμεις των Ταλιμπάν αποτέλεσαν τους αποκλειστικά ιθύνοντες για την εξαιρετικά δεινή θέση των γυναικών του Αφγανιστάν από την άλλη η εμπλοκή της διεθνούς κοινότητας και της Δύσης αποσιωπήθηκε ενώ συχνά οι τελευταίες παρουσιάστηκαν ως «άμοιρες ευθυνών», η παρέμβαση των οποίων θα προασπίζεται τα δικαιώματα των γυναικών και κοριτσιών του Αφγανιστάν. Η αμερικανική επέμβαση προσεγγίστηκε με όρους απελευθερωτικούς και χειραφετητικούς για όλες τις γυναίκες της χώρας, με το επίμαχο ζήτημα των γυναικών να παρουσιάζεται ως επιλυμένο όσο οι δυτικές δυνάμεις βρίσκονταν στο Αφγανιστάν. Σημαντική παρατήρηση είναι πως η συχνή εμφάνιση του επιθέτου «ανθρωπιστική» για να προσδιορίσει είτε την «κρίση» είτε τη «βοήθεια», επιθετικός προσδιορισμός που οι αρθρογράφοι του ιστότοπου φάνηκε να δίνουν έμφαση, ευνοούσε την κατασκευή του σωστικού χαρακτήρα της Δύσης.

Εάν και μέσα από το προοδευτικό ιδεολογικό πεδίο ασκήθηκαν αρνητικές κρίσεις απέναντι στην αμερικανική επέμβαση και τη δυτική «ψευδορητορική» γύρω από την έννοια του «ανθρωπισμού», πλειοψηφικά οι λόγοι της αρθρογραφίας και ειδησεογραφίας προσέγγισαν τη «Δύση» ως ανώτερη δύναμη, ως η έχουσα «χρέος» να υποστηρίξει τις γυναίκες της χώρας. Η δε αναχώρησή της από το Αφγανιστάν αντιμετωπίστηκε κριτικά στο βαθμό που οι δεσμεύσεις της «δεν τελεσφόρησαν», αφήνοντας «εκτεθειμένες» τις Αφγανές απέναντι στη βία των (νέων) εξουσιαστών.

Με την εις βάθος ανάλυση των λόγων διαπιστώσαμε πως η δύναμη που αντλείται από τις αναπαραστάσεις σχετίζεται και με το τι «δεν λέγεται», με αυτό που απουσιάζει. Η χρήση της θεματικής ανάλυσης μας επέτρεψε να «ρίξουμε φως» στις «σιωπές» της αναλυόμενης αρθρογραφίας. Άλλωστε όπως τονίζει και η Ψύλλα (1998), η απουσία θεματικών, τα άρρητα ή λανθάνοντα μηνύματα είναι δηλωτικά για τα νοήματα και τις σημασιοδοτήσεις που εμπεριέχονται στο κείμενο (σσ. 83-85).

Συγκεκριμένα, παρατηρήσαμε πως στα αναλυόμενα άρθρα η αναφορά/αναπαράσταση στη θέση της «γυναίκας του Αφγανιστάν» «πριν» την επάνοδο των Ταλιμπάν, παραλήφθηκε. Μοναδική εξαίρεση που εντοπίσαμε, η αυτούσια χρήση

του λόγου μετέχουσας στην ομάδα «Mirman Baheer» στο άρθρο της Εφημερίδας των Συντακτών (Χατζηαντωνίου, 2021, Αύγουστος 19): «γιατί οι γυναίκες στο Αφγανιστάν, είτε είναι οι Ταλιμπάν στην εξουσία είτε όχι, ζουν πάντα κάτω από το βάρος των απαγορεύσεων». Η επιλογή της παράθεσης της συγκεκριμένης θέσης που δεν αποκόπτει την κοινωνική κατηγορία «γυναίκα του Αφγανιστάν» από το ιστορικό συγκείμενο, υποδηλώνει τους πολλαπλούς αποκλεισμούς που υφίσταται η έμφυλη κοινωνική κατηγορία και «ραγίζει» το επαναλαμβανόμενο μοτίβο που την τοποθετεί σε ένα μονοδιάστατο πλαίσιο ελευθερίας από το έτος 2001 μέχρι τον Αύγουστο του 2021.

Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, η καταπίεση των γυναικών υπό την κυριαρχία των Ταλιμπάν είναι ιστορικά και με πολλαπλούς τρόπους τεκμηριωμένη επομένως και θεωρείται δεδομένη στην παρούσα ανάλυση ως έμφυλη καταπίεση που σχετίζεται με τις οικονομικές διαφορές, τις καταπιεστικές κοινωνικές νόρμες και τις ιστορικά τοποθετημένες πατριαρχικές κοινωνικές δομές. Ωστόσο, η αποκλειστική επικέντρωση και καταγραφή της θέσης των γυναικών μόνο με την επάνοδο του καθεστώτος των Ταλιμπάν ή αντιστοίχως με μονοδιάστατες και συνεχείς αναφορές αποκλειστικά στην προηγούμενη εξαιρετικά περιοριστική περίοδο κατά την οποία οι τελευταίοι κυβέρνησαν το Αφγανιστάν, αφήνει μετέωρη τη θέση στην οποία βρίσκονταν όλη την προηγούμενη περίοδο, ήτοι από την κήρυξη του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας» έως την αναχώρηση των διεθνών και νατοϊκών στρατευμάτων τον Αύγουστο του 2021. Σύμφωνα με αυτή την παρατήρηση μια ολόκληρη εικοσαετία οι γυναίκες παρουσιάζονται ενιαία να απολαμβάνουν δικαιωμάτων και ελευθεριών με μοναδικές «έμμεσες» εξαιρέσεις, πλην του παραπάνω παραδείγματος της Εφημερίδας των Συντακτών, τα «δείγματα» λόγων σε άρθρα της Καθημερινής και του Πρώτου Θέματος. Στη πρώτη περίπτωση ο/η δημοσιογράφος αφήνει να εννοηθεί πως τα δικαιώματα των γυναικών καταπατώνται συστηματικά («εθμικά») σε περιοχές εκτός των αστικών κέντρων κατά πολλά συναπτά έτη (Ανώνυμος, 2021, Αύγουστος 17), ενώ στη δεύτερη, η κατάκτηση ορισμένων δικαιωμάτων φαίνεται να αφορά ιδίως τις γυναίκες που βρίσκονται εντός των μεγάλων αστικών κέντρων (Παυλάτου, 2021, Αύγουστος 17). Η αποσιώπηση μπορεί να διαμορφώσει αντιλήψεις σύμφωνα με τις οποίες δια της επέμβασης της «ανώτερης Δύσης» τα έμφυλα ζητήματα της χώρας αποκαταστάθηκαν και ρυθμίστηκαν και η έμφυλη βία, ο περιορισμός και η αποστέρηση των δικαιωμάτων έλαβαν τέλος,

επιχείρημα το οποίο επιχειρήσαμε να αποδομήσουμε με τη συνοπτική παράθεση πληροφοριών που αφορούν στη θέση της γυναίκας του Αφγανιστάν και διαμέσω των φεμινιστικών αναλύσεων (βλ. εδώ σσ. 37-46).

Συμπεράσματα

Ανιχνεύοντας μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση τις παρελθοντικές κατασκευές που αφορούσαν στην κοινωνική κατηγορία των «μουσουλμάνων γυναικών» και τις ιδεολογικές καταβολές της αναδείξαμε μέσα από μια αναλυτική κριτική «ματιά», τον τρόπο που αυτή εργαλειοποιήθηκε στα κυρίαρχα δυτικά αφηγήματα και αποτέλεσε τον ενσώματο φορέα επεκτατικού ελέγχου στα εδάφη της Μέσης Ανατολής. Η επίδραση της οριενταλιστικής σκέψης σφυρηλάτησε τη «μουσουλμάννα» σε υποκείμενο παθητικό και υπεξούσιο εντός της κοινωνίας στην οποία διαβιούσε. Καταλυτικό ρόλο στην κατασκευή της διαδραμάτισαν πολιτισμικά χαρακτηριστικά τα οποία ευνόησαν στην ανάδειξη της «ανώτερης και πολιτισμένης Δύσης». Η έμφαση στη μαντίλα, σύμβολο καταπίεσης και βαρβαρότητας, και η αποκάλυψη/απελευθέρωση από αυτή, αποτέλεσε βασικό επιχείρημα που νομιμοποίησε επεμβάσεις στις μουσουλμανικές κοινωνίες καταρχάς κατά τη διάρκεια της αποικιοκρατίας και μετέπειτα στον εικοσαετή πόλεμο που ονομάστηκε «Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας» και τις νέο-ιμπεριαλιστικές εκστρατείες στις χώρες του Αφγανιστάν και του Ιράκ.

Στο μιντιακό πεδίο οι «μουσουλμάνες» προβάλλονταν στερεοτυπικά μέσα από λόγους, αφηγήματα και εικόνες που είχαν αποκτήσει πλέον διαχρονικό χαρακτήρα (Schwartz-DuPre, 2010). Ιδίως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου οι λόγοι που αφορούν στην κοινωνική κατηγορία των μουσουλμάνων γυναικών, στρεφόμενοι γύρω από τους πληθυσμούς των Αφγανιστάν και Ιράκ προβάλλουν την καταπίεση που δέχονταν στις ισλαμικές κοινωνίες. Όπως αναδείξαμε παραπάνω, η διεθνής κοινότητα απέφευγε να δραστηριοποιηθεί ενεργά αναφορικά με τη συστηματική κακοποίηση των γυναικών του Αφγανιστάν (Ahmed-Gosh, 2003). Με το σημείο που ονομάσαμε «τομή», η θέση των γυναικών εντός της αφγανικής κοινωνίας απέκτησε εξαιρετική ορατότητα, με τα γυναικεία δικαιώματα να εμπλέκονται με τη δυτική (και διεθνή) πολιτική στρατηγική. Η έμφυλη κοινωνική κατηγορία επιστρατεύθηκε εκ νέου προκειμένου να επιβεβαιώσει τη δυτική ανωτερότητα (Zine, 2002, p. 2). Στην περίπτωση του Αφγανιστάν η κατηγορία

«Αφγανή γυναίκα» αξιοποιήθηκε ως ενσώματος δείκτης της διαφοράς μεταξύ «Ταλιμπάν και μετα-Ταλιμπάν» εποχής ενώ η ιδέα της «αποκάλυψης» αναδύθηκε ξανά με την εικόνα των «καλυμμένων» γυναικών να ενσαρκώνει αυτή του θύματος (Schwartz-DuPre, 2010, p. 337). Στον αντίποδα της αναπαράστασής της αναδύεται εκ νέου η έννοια της «διάσωσης» από πλευράς της Δύσης.

Συμπεραίνουμε ότι η κατασκευή της «μουσουλμάνας» επιστρατεύθηκε στο δυτικό αποικιοκρατικό αφήγημα σε μια λογική «σωτηρίας των γυναικών από τους μελαμψούς συζύγους τους» (Spivak, 1994, p. 92)· εν συνεχεία και πιο συγκεκριμένα η κατηγορία της «γυναίκας του Αφγανιστάν» προβλήθηκε ως το κατεξοχήν «θύμα» της αφγανικής κοινωνίας: Η εικόνα/θέση της δικαιολόγησε τον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας», με τη δυτική παρέμβαση να σηματοδοτεί την ίδια την ιδέα της απελευθέρωσης. Με τη σειρά μας, στεκόμενες κριτικά απέναντι σε αυτά τα αφηγήματα, υποστηρίξαμε, παραθέτοντας στοιχεία διεθνών φορέων και αξιοποιώντας φεμινιστικές προσεγγίσεις, πως η κατάσταση ασφαλείας και η ζωή των Αφγανών γυναικών δεν βελτιώθηκε σημαντικά από την ανατροπή του καθεστώτος των Ταλιμπάν το 2001 και ότι, αν μη τι άλλο, η ζωή στη δημόσια σφαίρα έγινε πιο ανασφαλής από ό,τι ήδη ήταν υπό το καθεστώς των τελευταίων, λόγω των συνθηκών της αυξημένης κοινωνικοπολιτικής αστάθειας αλλά και της οικονομικής ανασφάλειας (Amnesty International, 2003· Badkhen, 2002· Human Rights Watch, 2002).

Ορμώμενες από τις πολιτικές εξελίξεις στο Αφγανιστάν τον Αύγουστο του έτους 2021, στο εμπειρικό μέρος επικεντρωθήκαμε σε ποικίλους λόγους της ελληνικής αρθρογραφίας συγκεκριμένων ιστότοπων, προκειμένου να εντοπίσουμε τις σύγχρονες μεθόδους αναπαράστασης της κοινωνικής κατηγορίας «γυναίκα του Αφγανιστάν» με την ταυτόχρονη ανάδειξη του λυτρωτικού χαρακτήρα της Δύσης. Πιο συγκεκριμένα εστίασαμε σε συνολικά 26 λόγους, από 15 έως και 29 Αυγούστου του έτους 2021, της Εφημερίδας των Συντακτών, της Καθημερινής και του Πρώτου Θέματος.

Η ημερομηνία της 15^{ης} αποτέλεσε «ορόσημο» για την παραγωγή και επεξεργασία του σώματος εργασίας λόγω της έκρυθμης κατάστασης που επικράτησε στη χώρα με την είσοδο των δυνάμεων των Ταλιμπάν στην πρωτεύουσα και εν συνεχεία με τον «τερματισμό» του εικοσαετούς πολέμου στο Αφγανιστάν, με την αναχώρηση των αμερικανονατοϊκών και λοιπών συμμαχικών στρατευμάτων. Με τη χρήση της θεματικής

ανάλυσης κατηγοριοποιήσαμε το σύνολο των λόγων της αξιοποιούμενης αρθρογραφίας ενώ οι τελευταίοι προσεγγίστηκαν μέσα από το ευρύτερο πεδίο της ανάλυσης λόγου. Στην ερμηνεία που ακολούθησε επιχειρήσαμε να προσδώσουμε μια φεμινιστική ανθρωπολογική κριτική ματιά.

Συγκρίνοντας τις θεωρητικές προσεγγίσεις και τους λόγους της αρθρογραφίας, διαπιστώσαμε πως ακόμα και εάν οι τελευταίοι αντλούσαν από προοδευτικές θέσεις, πλαισίωναν την κατηγορία των «γυναικών του Αφγανιστάν» ακολουθώντας ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο που αφορούσε σε κοινωνικά υποκείμενα απροστάτευτα και ευπαθή, κατασκευή που «ευνοούνταν» ακόμα και με την παράθεση αποσπασμάτων προσωπικών μαρτυριών των γυναικών που αναδείκνυαν αποκλειστικά τη βία και την καταστολή, ενώ ταυτόχρονα η Δύση εγκαθιδρυόταν ακόμα και υπόρρητα ως «σωτήρας» των γυναικών και σύσσωμου του αφγανικού έθνους. Τούτο επιτεύχθηκε με δύο τρόπους: Καταρχάς μέσω της κυρίαρχης προσέγγισης της Δύσης ως αυτής η οποία κατάφερε να «ελευθερώσει» από τα δεσμά της κοινωνίας τα έμφυλα υποκείμενα, χωρίς παράλληλα να αναδεικνύεται η δεινή θέση στην οποία βρισκόταν η συγκεκριμένη κοινωνική κατηγορία καθ' όλη τη διάρκεια του εικοσαετούς πολέμου – μέλη της Επαναστατικής Ένωσης Γυναικών Αφγανιστάν (RAWA) υποστήριζαν σε συνέντευξη του Αυγούστου του έτους 2021, πως οι εικόνες στις οποίες εστιάζει ο μιντιακός χώρος σήμερα και οι οποίες κάνουν το γύρο του κόσμου, χαρακτηρίζουν τη χώρα εδώ και μια εικοσαετία, γεγονός που αναδεικνύεται εξαιρετικά σπάνια. Δεύτερον με την αντιμετώπιση των γυναικών ως ομογενοποιημένων οντοτήτων που ζούσαν σε «αναβαθμισμένες», δικαιωματικά, συνθήκες, κατά τη διάρκεια της δυτικής παρέμβασης και ως εκτεθειμένες στη βία των δεσποτικών δυνάμεων, μόνο με την αναχώρηση των διεθνών στρατευμάτων. Πλειοψηφικά, οι μιντιακοί λόγοι ενθάρρυναν το αναγνωστικό κοινό να «θρηνήσει» τη θέση των Αφγανών γυναικών και κυρίως να «θρηνήσει» αναφορικά με την αποχώρηση των στρατευμάτων των ΗΠΑ και των λοιπών συμμάχων (Cloud, 2004, p. 294) που τις εγκατέλειπαν «στη μοίρα τους».

Καταλήγοντας, παρατηρούμε ότι από την πλειοψηφία των αναλυόμενων λόγων, όπως αυτοί παρατέθηκαν στη σύγχρονη ειδησεογραφία και αρθρογραφία, η κοινωνική κατηγορία απεικονίστηκε ως το παθητικό όχημα όπου μέσω και δια αυτής εδραιώνεται εκ νέου ο «σωστικός» ρόλος της Δύσης (Stabile & Kumar, 2005, p. 778), αναπαράγοντας

το ηγεμονικό αφήγημα που τοποθετεί το έμφυλο υποκείμενο, εγγενώς «υποτελές» στην ηγεμονία, προσεγγίζοντας το σε ένα α-ιστορικό και α-πολιτικό πεδίο. Ο «Άλλος» (εν προκειμένω η «γυναίκα του Αφγανιστάν») κατασκευάστηκε ως το «ανάξιο θύμα αδικίας» και ο «Εαυτός» (εν προκειμένω η «Δύση») «ως αρμόδιος να δράσει» (Schwartz-DuPre, 2010, p. 346). Μέσα από νοσηματοδοτικά σχήματα η «Δύση» προβλήθηκε ως «πρέσβειρα» της ελευθερίας, και της νεωτερικότητας επιτρέποντας στο κοινό να αποφύγει να κατανοήσει ή να εμβαθύνει στις συγκεκριμένες συνθήκες που γέννησαν τη νέα (σ.σ. ή και παρελθούσα) συνθήκη (Burman, 1994) αλλά και τον ρόλο των ΗΠΑ και των δυτικών δυνάμεων για την γενικευμένη και εκτεταμένη βία στη χώρα, που επηρέασε αρνητικά τη θέση των γυναικών της χώρας.

Θίγοντας τις αναπαραστάσεις της κοινωνικής κατηγορίας και τους τρόπους που αυτές προβλήθηκαν μέσα από τα σύγχρονα αφηγήματα των λόγων της αρθρογραφίας, και διατυπώνοντας τη σκέψη μας, υποστηρίζουμε πως η αποκοπή αυτών από το ιστορικό συγκείμενο και τη σφαιρική πλαισίωση της βιωμένης εμπειρίας αλλά και οι πλειοψηφικά «επιδερμικές» προσεγγίσεις αρθρώνουν λόγους και κατ' επέκταση επιτρέπουν την αναπαραγωγή ενός άδηλου και άτυπου σχήματος όπου το έμφυλο υποκείμενο, ετεροπροσδιοριζόμενο και υποτελές σε εξουσίες, εμπλέκεται διαχρονικά με τις προβληματικές της διάσωσής του· εφόσον δεν είναι ικανό (δυνατό) να αναπτύξει αντιστάσεις «άλλοι μπορούν ή πρέπει να το κάνουν» γι' αυτό (Αθανασίου, 2012, σ. 255). Αναλογιζόμενες ότι σπανίως εξάίρεται η βαρύτητα της δράσης των γυναικών στους λόγους της αρθρογραφίας και με αφετηρία τη θέση της Mahmood (2019) ότι η ελευθερία δε δύναται να κατακτηθεί «από τα πάνω», υπάρχει πράγματι η αμφιβολία ότι η «διάσωση» και η «σωτηρία» θα επέλθει στο βαθμό, κυρίως, που η δημιουργία και ανάπτυξη ενός ισχυρού μπλοκ αυτόχthonων φεμινιστικών-αντιστασιακών-πολιτικών φωνών θα σφραγίσει τις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις και, δευτερευόντως, θα επηρεάζει την ενίσχυση της ορατότητας και την ακουστότητα των δυτικών κοινωνικών αλληλέγγυων κινημάτων;

Πηγές-Βιβλιογραφία

Πηγές

Α' Εκθέσεις φορέων

AI - Amnesty International: Amnesty International Report 2016/17 (2017) - *The State of the World's Human Rights – Afghanistan*. Retrieved from: <https://www.ecoi.net/en/document/1393906.html>

Amnesty International (2003). Afghanistan: "No one listens to us and no one treats us as human beings": *Justice denied to women*. Amnesty International reports, AI Index: ASA 11/023/2003. Retrieved from: <http://www.web.amnesty.org/library/index/engasal10232003>

European Union: European Asylum Support Office [EASO] (2017). Country of Origin Information Report Afghanistan: *Key socio-economic indicators, state protection, and mobility in Kabul City, Mazar-e Sharif, and Herat City*. Retrieved from: <https://www.refworld.org/docid/59a527ca4.html>

Home Office: UK Border Agency (2013). Afghanistan: Country of Origin Information (COI) Report. Retrieved from: http://www.ecoi.net/file_upload/90_1361980702_ukba2013-02-15-afg.pdf

Human Rights Watch (2002). "We want to live as humans": Repression of women and girls in western Afghanistan. Human Rights Watch reports, vol. 14, no. 11 (C). Retrieved from: <http://www.hrw.org/reports/2002/afghnwmn1202>

UNAMA - UN Assistance Mission in Afghanistan (2017). *Afghanistan: Protection of Civilians in Armed Conflict - Annual Report 2016, Kabul, Afghanistan, February 2017*. Retrieved from: http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1486385735_protection-of-civilians-in-armed-conflict-annual-report-2016-feb2017.pdf

UN Assistance Mission in Afghanistan [UNAMA] (2017). *Afghanistan: Protection of Civilians in Armed Conflict - Midyear Report 2017*. Retrieved from: <http://www.refworld.org/docid/596e0b5e4.html>

UNAMA - UN Assistance Mission in Afghanistan (2021). *Afghanistan: Protection of civilians in armed conflict Annual Report 2020*. Retrieved from: https://unama.unmissions.org/sites/default/files/afghanistan_protection_of_civilians_report_2020_revs3.pdf

UNAMA - UN Assistance Mission in Afghanistan (2021) *Afghanistan: Protection of civilians in Armed Conflicts - Midyear update 1 January to 30 June 2021*. Retrieved from: https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_poc_midyear_report_2021_26_july.pdf

United Kingdom: Foreign and Commonwealth Office (2015). *Human Rights and Democracy Report – Afghanistan*. Retrieved from: <http://www.refworld.org/docid/551a53045e.html>

United Kingdom: Home Office (2016). Country policy and information note - *Afghanistan: Women fearing gender based violence*. Version 2.0. Retrieved from: <http://www.refworld.org/docid/5852c1f74.html>

Women's International League for Peace & Freedom Afghanistan [Author] (2020). *Women, Peace and Security in Afghanistan Submission to the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women, 75th Session Review of Afghanistan (10-28 February 2020) published by CEDAW – UN Committee on the Elimination of Discrimination Against Women: Women, Peace and Security in Afghanistan*. Retrieved from: https://www.ecoi.net/en/file/local/2023254/INT_CEDAW_CSS_AFG_40991_E.docx

B' Ιστοσελίδες

Rawa Q&A with AWM Co-Director Sonali Kolhatkar (21.8.2021). RAWA Responds to the Taliban Takeover. *It is a joke to say values like “women’s rights”, “democracy”, “nation-building” etc. were part of the US/NATO aims in Afghanistan!* Retrieved from: <http://www.rawa.org/rawa/2021/08/21/rawa-responds-to-the-taliban-takeover.html>

Πληροφορίες για την επισκεψιμότητα του ελληνικού κοινού σε διαδικτυακούς ιστότοπους:

<https://www.similarweb.com/top-websites/greece/> (τελ. πρόσβαση στις 9/4/2022)

Η ομιλία του George Bush αναφορικά με την 11^η Σεπτεμβρίου ανακτήθηκε από:

<https://www.c-span.org/video/?165970-1/presidential-address> (τελ. πρόσβαση στις 3/5/2022)

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αθανασίου, Α. (2007). Οι λόγοι της «μαντίλας»: Φύλο, σεξουαλικότητα, έθνος και η μεταφορά της «άλλης γυναίκας». Στο Α. Αθανασίου (επιμ), *Ζωή στο Όριο: Δοκίμια για το Σώμα, το Φύλο και τη βιοπολιτική* (σσ. 251-275). Εκκρεμές.

Αθανασίου, Α. (2012). Υπολείμματα της «ιδιότητας του πολίτη»: φύλο, σεξουαλικότητα, έθνος, και άλλες εξαιρέσεις με σημασία. Στο Γ. Κουζέλης & Δ. Χριστόπουλος (επιμ.), *Ιδιότητα του πολίτη: Πολιτικός λόγος, Ιστορία και κανόνες σε συγκριτικές οπτικές* (σσ. 242-259). Πατάκη.

Ασημακόπουλος, Σ. & Σεραφής, Δ. (2020). Ρητορική και λόγος μίσους: *Ομοφοβικές τάσεις σε σχόλια αναγνωστών στο διαδίκτυο*. Στο Σ. Μπουκάλα & Α. Γ. Στάμου

- (επιμ.), *Κριτική ανάλυση λόγου-Αποδομώντας την ελληνική πραγματικότητα* (σσ. 589-621). Νήσος.
- Barthes, R. (2008). Ο φωτεινός θάλαμος. *Σημειώσεις για τη φωτογραφία* (μτφρ. Γ. Κρητικός). Ράππα. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1984).
- Γέρος, Π. (2008). Επανεξετάζοντας τις έννοιες του «Ισλάμ» και της «Ευρώπης»: Θεωρητικά και Μεθοδολογικά Ζητήματα. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 127 Γ', σσ. 45-72.
- Delphy, C. (2004). «Φύλο και φυλή στη μεταποικιακή Γαλλία. Η μαντίλα και η απόρριψη του Ισλάμ». *Σύγχρονα Θέματα*, 84, σσ. 61-69.
- Δημητριάδη, Α. (2013). Η μετανάστευση από το Αφγανιστάν προς τρίτες χώρες και την Ελλάδα. Παραδοτέο 2.1. Εισαγωγική Έκθεση: Μεταναστευτικό Σύστημα 3 (Αφγανιστάν). *Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ELIAMEP)*. Ανακτήθηκε από: <https://www.eliamer.gr/wp-content/uploads/2013/09/%CE%95%CE%99%CE%A3%CE%91%CE%93%CE%A9%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97-%CE%91%CE%A6%CE%93%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%9D-1.pdf>
- Hall, S. (2017). Το έργο της αναπαράστασης (μτφρ. και επιμ. Π. Πετσίνη). Πλέθρον.
- Hall, S. & Gieben, B. (2003). Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας: *Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτική, Πολιτισμός* (μτφρ. Θ. Τσακίρης). Σαββάλας.
- Ίσαρη, Φ. & Πούρκος, Μ. (2015). Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. *Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση* [ηλεκτρονικό βιβλίο]. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5826>
- Magdoff, H. (2008). Αποικιοκρατία. Η ευρωπαϊκή επέκταση μετά το 1763. Στο έργο του ίδιου *European expansion, since 1763* (μτφρ. Α. Καρακατσούλη & επιμ. Π. Γκάννα). Μελάι. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1978).

- Mahmoud, S. (2018). Θρησκευτική λογική και κοσμικό συν-αίσθημα: Ένας ασύμμετρος διαχωρισμός; Στο Ε. Αβραμοπούλου (επιμ.) και Ο. Τσιάκαλου (μτφρ.), *Το συν-αίσθημα στο πολιτικό. Υποκειμενικότητες, εξουσίες και ανισότητες στον σύγχρονο κόσμο* (σσ. 207-249). Νήσος.
- Mahmoud, S. (2019). Φεμινισμός, δημοκρατία και αυτοκρατορία: Το Ισλάμ και ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας (επιμ. Ε. Μπούρου και μτφρ. Ο. Τσιάκαλου), *Feministika, τόμος 2, Καλοκαίρι 2019* (σσ. 106-138). (Το πρωτότυπο έργο δημοσιεύθηκε το 2008).
- Mason, J. (2011). Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας (επιμ. Ν. Κυριαζή και μτφρ. Ε. Δημητριάδου). Πεδίο. (Το πρωτότυπο έργο δημοσιεύθηκε το 1996).
- Παπαηλία, Π. (2013). Η βία της οπτικοποίησης: Το πληγωμένο ξένο σώμα ως μιντιακό θέαμα στη σύγχρονη Ελλάδα. Στο Κ. Ροζάκου & Ε. Γκαρά (επιμ.), *Ελληνικά παράδοξα. Πατρωνία, Κοινωνία Πολιτών και Βία* (σσ. 451-481), Αλεξάνδρεια.
- Phillips, L. & Jorgensen, W. M. (2009). Το πεδίο της ανάλυσης λόγου. Στο Γ. Σταυρακάκης (επιμ.) και Α. Κιουπκιάδης (μτφρ.), *Ανάλυση λόγου. Θεωρία και μέθοδος* (σσ. 17-54). Παπαζήσης.
- Phillips, L. & Jorgensen, W. M. (2009). Κριτική ανάλυση λόγου. Στο Γ. Σταυρακάκης (επιμ.) και Α. Κιουπκιάδης (μτφρ.), *Ανάλυση λόγου. Θεωρία και μέθοδος* (σσ. 115-170). Παπαζήσης.
- Πολίτης, Π. (2014). Ο λόγος των ΜΜΕ. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού. & Β. Τσάκωνα (επιμ.), *Ανάλυση λόγου. Θεωρία και εφαρμογές* (σσ. 479-520). Νήσος.
- Said, W. E. (1996). Οριενταλισμός. Η πιο προκλητική σύγχρονη πολιτισμική μελέτη... - Μια έντονη πολεμική της αντιμετώπισης που παραδοσιακά επιφυλάσσει η Δύση στην Ανατολή (μτφρ. Φ. Τερζάκης). Νεφέλη (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1978).
- Said, W. E. (2002). Καλύπτοντας το Ισλάμ. Πώς τα ΜΜΕ και οι αναλυτές καθορίζουν την εικόνα που έχουμε για τον υπόλοιπο κόσμο (μτφρ. Ε. Έμκε). Νεφέλη.
- Sontag, S. (2003). Παρατηρώντας τον πόνο των άλλων (μτφρ. Σ. Βελέντζας). Scripta.

- Στάμου, Α. Γ. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφianού & Β. Τσάκωνα (επιμ.), *Ανάλυση λόγου. Θεωρία και εφαρμογές* (σσ. 149-188). Νήσος.
- Terray, E. (2004). Το ζήτημα της Μαντίλας: Μια πολιτική υστερία. Η πολιτική υστερία (μτφρ. Θ. Τραμπούλης). Σύγχρονα θέματα: τριμηνιαία έκδοση επιστημονικού προβληματισμού και παιδείας, τεύχ. 84, 54-55 (2004).
- Τσιμπιρίδου, Φ. (2006). «Η γυναίκα στο Ισλάμ»: Μια κριτική ανθρωπολογική προσέγγιση. Στο Φ. Τσιμπιρίδου (επιμ.) και Κ. Κιτίδη (μτφρ.), *“Μουσουλμάνες της Ανατολής” Αναπαραστάσεις, πολιτισμικές σημασίες και πολιτικές* (σσ. 33-99). Κριτική.
- Τσιμπιρίδου, Φ. (2006). Εισαγωγή. Στο Φ. Τσιμπιρίδου (επιμ.) και Κ. Κιτίδη (μτφρ.), *“Μουσουλμάνες της Ανατολής” Αναπαραστάσεις, πολιτισμικές σημασίες και πολιτικές* (σσ. 33-99). Κριτική.
- Χαλεβελάκη (2010). Μια Εισαγωγή στη Σημειολογία. *Θεωρία και Εφαρμογές* (επιμ. Α. Παπουτσά). Καστανιώτης.
- Ψύλλα, Μ. (1998). Το μήνυμα ως αντικείμενο ερμηνείας και ανάλυσης στο πλαίσιο της επικοινωνιακής πράξης. Στο Γ. Παπαγεωργίου (επιμ.), *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα* (σσ. 73-118). Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Ψύλλα, Μ. (2009). Επαναδιατύπωση της πολιτικής και διαμεσολαβημένη σφαίρα. Στο Μ. Ψύλλα (επιμ.), *Δημόσιος χώρος και Φύλο* (σσ. 11-23). Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Ψύλλα, Μ. (2010). Μεθοδολογία της ανάλυσης ενός γεγονότος από τον έντυπο λόγο (επιμ. Χ. Σταυρόπουλος). Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Ψύλλα, Μ. & Σεραφής, Δ. (2016). Η ανάλυση ενός γεγονότος μέσα από τον πολυσημικό λόγο των εφημερίδων: Μία μεθοδολογική και πολιτική προσέγγιση του Δεκέμβρη του 2008. Στο Ε. Deltsou & Μ. Papadopoulou (eds.), *Changing Worlds & Signs of the Times / Selected Proceedings from the 10th International Conference of the*

Hellenic Semiotics Society (σσ. 160-169). The Hellenic Semiotics Society -
Ελληνική Σημειωτική Εταιρία.

Ξενόγλωσση

Abu-Lughod, L. (1986). *Veiled Sentiments: Honor and Poetry in a Bedouin Society*.
University of California Press.

Abu-Lughod, L. (2002). Do Muslim Women Really Need Saving? *Anthropological Reflections on Cultural Relativism and Its Others*. *American Anthropologist* Vol. 104(3),783-790.

Aguayo, M. (2009). Representations of Muslim Bodies in The Kingdom: *Deconstructing Discourses in Hollywood*. *Global Media Journal -Canadian Edition*, n. 2(2), 41-56.

Ahmed, L. (1992). *Women and Gender in Islam: Historical Roots of a Modern Debate*.
Yale University Press.

Ahmed-Gosh, H. (2003). A History of women in Afghanistan: Lessons learnt for the future or yesterday and tomorrow: Women in Afghanistan, *Journal of International Women`s Studies*, 4 (3), 1-14.

Badkhen, A. (2002). Afghan women still shrouded in oppression: Widespread abuse, restrictions on freedom continue almost a year after fall of Taliban. *San Francisco Chronicle*, October 14.

Bardin, L. (1977). *The content Analysis*. PUF.

Bullock, K. H. & Jafri, G. J. (2000). Media (Mis)Representations: *Muslim Women in the Canadian Nation*. *Canadian Women Studies/Les Cahiers de La Femme*, 20 (2), 35-40.

Burman, E. (1994). Innocents abroad: Western fantasies of childhood and the iconography of emergencies. *Disasters*, 18 (33), 238-253.

- Chakraborti, N., & Zempi, I. (2012). The veil under attack: Gendered dimensions of Islamophobic victimization. *International Review of Victimology*, 18(3), 269–284. doi.org/10.1177/0269758012446983
- Champagne, P. (1993). "La construcción mediática de malestares sociales". *Voces y culturas. Revista de comunicación*. n. 5, 60-82.
- Charlesworth, H. & Chinkin, C. M. (2002). Sex, Gender, and September 11. *The American Journal of International Law*, 96(3), 600 – 605.
- Chatty, D. & Rabo, A. (1997). *Organizing Women. Formal and Informal Women's Groups in the Middle East*. Routledge.
- Chouliaraki, L. & Fairclough, N. (1999). *Discourse in Late Modernity, Rethinking Critical Discourse Analysis*. Edinburgh University Press.
- Clifford, J. (1988). "On Orientalism" in *The Predicament of Culture: Twentieth-Century Ethnography, Literature and Art*. Harvard University Press.
- Cloud, D. L. (2004). "To veil the threat of terror": Afghan Women and the "Clash of Civilizations" in the imagery of the U.S. War on Terrorism. *Quarterly Journal of Speech* 90(3) 2004, 285-306.
- Donnell, A. (2003). "Visibility, violence and voice? Attitudes to veiling post-11 September". In D. A. Bailey & G. Tawadros (eds.), *Veil: Veiling, Representation and Contemporary Art* (pp. 121–135). Institute of International Visual Arts.
- Droogsma, R. A. (2007). Redefining hijab: American Muslim Women's standpoint on veiling. *Journal of Applied Communication Research*, 35(3), 294-319.
- Ehrenreich, B. (2003). The Fundamental Mystery of Repressing Women. In S. Hawthorne and B. Winter (eds.), *After Shock: September 11, 2001 Global Feminist Perspectives* (pp. 220-223). Raincoast Books.
- El Guindi, F. (1999). *Veil: Modesty, Privacy and Resistance*. Berg.
- El Saadawi, N. (1982). "Women and Islam", *Women's Studies International Forum*, vol 5(2), 193-206.

- El Saadawi, N. (1997) *The Nawal El Saadawi Reader*. Zed Books.
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Longman.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity Press.
- Fairclough, N. (1995a). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.
- Fairclough, N. (1995b). *Media Discourse*. Edward Arnold.
- Fairclough, N. & Wodak, R. (1997). *Critical Discourse Analysis*. In T. A. van Dijk (ed.), *Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Volume 2 (pp. 258-284). Sage Publications, Inc.
- Fanon, F. (1965). "Algeria Unveiled" in *A Dying Colonialism*. Grove Press. (First published in 1959).
- Farrell, A. & McDermott, P. (2005). *Claiming Afghan women: The challenge of human rights discourse for transnational feminism*. In W. S. Hesford & W. Kozol (eds.), *Just advocacy? Women's human rights, transnational feminisms, and the politics of representation* (pp. 33-55). Rutgers University Press.
- Halliday, M. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. 2nd Ed. Edward Arnold.
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J. & Roberts, B. (1978). *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. The Macmillan Press Ltd.
- Hall, S. (1982). The Rediscovery of "Ideology": Return of the Repressed in Media Studies. In T. Gurevitch, M. Bennett, J. Curran, & J. Woollacott (eds.), *Culture, Society and the Media* (pp. 56-90). Methuen.
- Hawkesworth, M. (2006). *Feminists v. Feminization: Confronting the War Logics of the Bush Administration*. *Comunicacion e Ciudadania* 1: 117-142.
- Henry, F. (1997). "Racist Discourse and the Media". Ontario Council of Agencies Serving Immigrants (OCASI). Newsletter 4.

- Hirschkind, C. & Mahmood, S. (2002). "Feminism, the Taliban and the Politics of Counter-insurgency". *Anthropological Quarterly* 75(2), 339-354.
- Ho, C. (2010). Responding to Orientalist Terrorism. Women's Rights and the War on Terror. *Australian Feminist Studies*, 25(66), 433-439.
- Hunt, K. (2008). Embedded Feminism and the War on Terror. In K. Hunt & K. Rygiel (eds.), *(En)Gendering the War on Terror. War Stories and Camouflaged Politics* (pp. 51-72), Ashgate eBooks.
- Huntington, S. P. (1996). The clash of civilizations and the remaking of world order. Simon and Schuster.
- Hussein, S. (2007). The Limits of Force/Choice Discourses in Discussing Muslim Women's Dress Codes. *Transforming Cultures eJournal* 2(1). Retrieved from: <https://epress.lib.uts.edu.au/journals/index.php/TfC/issue/view/39>
- Kahf, M. (1999). Western Representations of the Muslim Woman: From Termagant to Odalisque. University of Texas Press.
- Kant, I. (1998). Groundwork of the Metaphysics of Morals. In M. Gregor (ed.), *Cambridge Texts in the History of Philosophy*. Cambridge University Press.
- Kundnani, A. (2007). Integrationism: The Politics of Anti-Muslim Racism. *Race & Class* 48(4):24-44. doi:10.1177/0306396807077069
- Kress, G. & van Leeuwen, T. (1996). Reading Images: *The Grammar of Visual Design*. Routledge.
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (1998). Front Pages: (The Critical) Analysis of Newspaper Layout. In A. Bell, & P. Garret (eds.), *Approaches to Media Discourse* (pp. 186-219). Blackwell Publishers.
- Lewis, R. (1996). Gendering Orientalism: Race, Femininity and Representation. Routledge.

- Lund, T. (2005). The Qualitative-Quantitative Distinction: Some comments. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 49(2), 115-132. doi: 10.1080/00313830500048790
- Lutz, C.A. & Collins, J. L. (2002). The Color of Sex: Postwar Photographic Histories of Race and Gender. In R. N. Lancaster & M. di Leonardo (eds.), *The Gender/Sexuality Reader. Culture, History, Political Economy* (pp. 291-306). Routledge.
- MacDonald, M. (2006). Muslim Women and the Veil. Problems of image and voice in media representations. *Feminist Media Studies*, 6(1), 7-23. doi.org/10.1080/14680770500471004
- Mahmood, S. (2001). Feminist theory, embodiment, and the docile agent: Some reflections on the Egyptian Islamic Revival. *Cultural Anthropology* 6(2), 202-236.
- Mahmood, S. (2005). *Politics of Piety: The Islamic Revival and the Feminist Subject*. Princeton University Press.
- Miller, D. (2002). "Promotion and Power". In A. Briggs & P. Cobley (eds.), *Introduction to Media* (2nd ed.) pp. 41–52. Longman.
- Mishra, S. (2007). "Saving" Muslim Women and Fighting Muslim Men: Analysis of Representations in The New York Times. *Global Media Journal*, 6(11), 1-20. Retrieved from: <https://www.globalmediajournal.com/open-access/saving-muslim-women-and-fighting-muslim-menanalysis-of-representations-in-the-new-york-times.php?aid=35266>
- Mohanty, C. T. (1984). "Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses." *Boundary 2* 12 (3), and 13 (1) (*Spring and Fall 1984*), 333-358
- Montagu, L. M. W. (1965). *The Complete Letters of Lady Mary Wortley Montagu* (ed. R. Halsband.). Clarendon Press.
- Mucchielli, R. (1988). *L'analyse de contenu des documents et des communications*. ESF-Enterprise Moderne d'édition.

- Muñoz, M. G. (2005). "Mujeres musulmanas: entre el mito y la realidad". In F. Checa y Olmos (eds.), *Mujeres en el camino: el fenómeno de la migración femenina en España* (pp. 193-220). Icaria.
- Nash, M. (1984). Presencia y protagonismo. Aspectos de la historia de la mujer. Serbal.
- Navarro, L. (2010). Islamophobia and Sexism: Muslim Women in the Western Mass Media. *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*. 8(2), 95-114.
- Papanek, H. (1982). Purdah in Pakistan: Seclusion and Modern Occupations for Women. In Hanna Papanek and Gail Minault (eds), *Separate Worlds* (pp. 190-216). South Asia Book.
- Razack, S. (2008). Casting out: The eviction of Muslims from western law and politics. University of Toronto Press.
- Rich, J. (2014). "Saving" Muslim Women: Feminism, U.S Policy and the War on Terror. *International Affairs Review*. Fall.
- Saeed, A. (2007). Media, Racism and Islamophobia: The Representation of Islam and Muslims in the Media. *Sociology Compass* 1/2: 443–462. Journal Compilation. Blackwell Publishing Ltd. doi.org/10.1111/j.1751-9020.2007.00039.x
- Schwartz-DuPre, R. L. (2010). Portraying the Political: *National Geographic's* 1985 Afghan Girl and a US Alibi for Aid, *Critical Studies in Media Communication*, 27(4), 336 — 356. doi.org/10.1080/15295030903583614
- Scott, J. W. (2007). The politics of the veil. Princeton University Press.
- Shakib, S. (2009). Untitled presentation, "Women in Islam: Building their own futures", forum sponsored by UTS Cosmopolitan Civil Societies, Sydney, 11 June.
- Shohat, E. (1993). "Gender and the Culture of Empire: Toward a Feminist Ethnography of the Cinema,". In H. Naficy, T. H. Gabriel (eds.), *Otherness and the Media*, Harwood Academic Publishers.

- Smith, S. (2002). Using Women's Rights to Sell Washington's War. *International Socialist Review Issue 21* (January–February 2002), pp. 39-43. Retrieved from: https://isreview.org/issues/21/afghan_women/
- Stabile, A. C. & Kumar, D. (2005). Unveiling imperialism: Media, gender and the war on Afghanistan. *Media Culture & Society*, 27(5), 765-782.
- Spivak, G. C. (1994). Can the Subaltern Speak? In P. Williams & L. Chrisman (eds.), *Colonial Discourse and Post-colonial Theory. A Reader* (pp. 66-111). Columbia University Press. (First published in 1985).
- Stöckli, K. (2014). The EU's Engagement in Afghanistan from a Gender Perspective. Briefing Paper 2014/04. European Institute for Asian Studies (EIAS).
- Tesch, R. (1990). Qualitative research: Analysis types and software tools. The Falmer Press.
- Van Dijk, T. A. (1991). Racism and the Press: Critical studies in Racism and Migration. Routledge.
- Van Dijk, T. A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*, 4(2), Special Issue: Critical Discourse Analysis, pp. 249-283. Sage Publications Inc.
- Van Dijk, T. A. (2001). Multidisciplinary CDA: A plea for diversity. In R. Wodak & M. Meyer (eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (pp. 95-120). Sage Publications Ltd.
- Watson, H. (1994). "Women and the veil: Personal Responses to Global Process". In S.A. Ahmed & H. Donnan (eds.) *Islam, Globalization and Postmodernity* (pp. 141–159). Routledge.
- Wodak, R. & Bush, B. (2004). Approaches to Media Texts. In J. Downing (ed.), *The Sage Handbook of Media Studies* (pp. 105-122). Sage Publications.
- Yeğenoğlu, M. (1998). Colonial fantasies: Towards a feminist reading of Orientalism. Cambridge Cultural Social Studies. Cambridge University Press.

- Young, J. C. R. (1990). *White Mythologies: Writing History and the West*. Routledge.
- Young, J. C. R. (1995). *Colonial Desire: Hybridity in Theory, Culture and Race*. Routledge.
- Zine, J. (2002). Muslim Women and the Politics of Representation. *The American Journal of Islamic Social Sciences*, 19(4), 1-22.

Αρθρογραφία

Ελληνόγλωσση

- Ανώνυμος (2020, Ιούνιος 15). Αφγανιστάν: Συμφωνία κυβέρνησης – Ταλιμπάν για ιστορική, πρώτη συνάντηση στην Ντόχα. *Καθημερινή*
<https://www.kathimerini.gr/world/1082846/afganistan-symfonia-kyvernisis-talimpan-gia-istoriki-proti-synantisi-stin-ntocha/>
- Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 15). Αφγανιστάν: Οι Ταλιμπάν καλύπτουν διαφημιστικές εικόνες γυναικών στην Καμπούλ. *Πρώτο Θέμα*,
<https://www.protothema.gr/world/article/1152286/afganistan-oi-taliban-kaluptoun-diafimistikes-eikones-gunaikon-stin-kaboul/>
- Ανώνυμος (2021α, Αύγουστος 16). Σχόλιο του Γ. Βαρουφάκη για τις γυναίκες στο Αφγανιστάν. *Εφημερίδα των Συντακτών*,
https://www.efsyn.gr/politiki/antipoliteysi/306570_sholio-toy-g-baroyfaki-gia-tis-gynaikes-sto-afganistan
- Ανώνυμος (2021β, Αύγουστος 16). Αφγανιστάν - Η συγκλονιστική αφήγηση μίας φοιτήτριας: «Οι άνδρες γελούν» - «Είναι οι τελευταίες μέρες σας στους δρόμους». *Πρώτο Θέμα*,
<https://www.protothema.gr/world/article/1152494/afganistan/>
- Ανώνυμος (2021ε Αύγουστος 17). Αφγανιστάν: Η Μαλάλα Γιουσαφζάί θέλει η διεθνής κοινότητα να «αναλάβει επειγόντως δράση». *Πρώτο Θέμα*,

<https://www.protothema.gr/world/article/1152667/afganistan-i-malala-giousafzai-thelei-i-diethnis-koinotita-na-analavei-epeigodos-drasi/>

Παυλάτου, Ε. (2021, Αύγουστος 17). Αφγανιστάν: Ο εφιάλτης επέστρεψε - Ένοπλοι Ταλιμπάν διώχνουν γυναίκες από τις δουλειές τους. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152604/afganistan-o-efialtis-epestrepse-enoploi-taliban-diohnoun-gunaiques-apo-tis-douleies-tous/>

Ανώνυμος (2021γ, Αύγουστος 17). Οι πρώτες Αφγανές γυναίκες που πήραν μέρος σε Ολυμπιακούς Αγώνες μιλούν για τη βία των Ταλιμπάν. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152715/oi-protes-afganes-gunaiques-pou-piran-meros-se-olubiakous-agon-es-miloun-gia-ti-via-ton-taliban/>

Καπετανοπούλου, Β. (2021, Αύγουστος 17). Η ελπίδα πεθαίνει πρώτα για τις Αφγανές. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/kosmos/asia/eirnikos/306668_i-el-pida-pethainei-prota-gia-tis-afganes

Αναστασόπουλος, Β. (2021, Αύγουστος 17). Αφγανιστάν: Οι οκτώ κανόνες των Ταλιμπάν για τις γυναίκες - Η παραβίασή τους σημαίνει θάνατο. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152758/afganistan-oi-okto-kanones-ton-taliban-gia-tis-gunaiques-i-paraviasi-tous-simainei-thanato/>

Ανώνυμος (2021δ, Αύγουστος 17). Οι γυναίκες του Αφγανιστάν απέναντι στη φρίκη: «Ανησυχώ για το μέλλον μου, μοιάζει θολό». *Καθημερινή*, <https://www.kathimerini.gr/world/561467935/oi-gynaikes-toy-afganistan-apenanti-sti-friki-anisychogia-to-mellon-moy-moiazeti-tholo/>

Ανώνυμος (2021α, Αύγουστος 17). Κ. Σακελλαροπούλου: Να μην αγνοήσουμε τις φωνές των γυναικών από το Αφγανιστάν. *Καθημερινή*, <https://www.kathimerini.gr/politics/561468466/k-sakellaropoyloy-na-min-agnoisoyme-tis-fones-ton-gynaikon-apo-to-afganistan/>

Ανώνυμος (2021β, Αύγουστος 17). Ταλιμπάν: Η μπούρκα δεν θα είναι υποχρεωτική, υπάρχουν και άλλες μαντίλες... *Καθημερινή*,

<https://www.kathimerini.gr/world/561468493/talimpan-i-mpoyrka-den-tha-einai-ypochreotiki-yparchoyn-kai-alles-mantiles/>

Σταμοπούλου, Ε. (2021, Αύγουστος 17). Αφγανιστάν: Αβεβαιότητα για τη θέση της γυναίκας - Αγωνία για τις συνθήκες εκπαίδευσης και εργασίας. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152919/afganistan-avevaiotita-gia-ti-thesi-tis-gunaikas-agonia-gia-tis-sunthikes-ekpaideusis-kai-ergasias/>

Καπετανοπούλου, Β. (2021, Αύγουστος 18). Η «ευγένεια» των Ταλιμπάν δεν πείθει τις Αφγανές. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/kosmos/asia/eirinikos/306809_i-eygeneia-ton-talimpan-den-peithei-tis-afganes

Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 18). Αφγανιστάν: Παγκόσμια ανησυχία για τις γυναίκες - Δεσμεύονται για ανθρωπιστική βοήθεια. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1153123/afganistan-pagosmia-anisuhia-gia-tis-gunaikes-desmeuodai-gia-anthropistiki-voitheia/>

Παυλάτου, Ε. (2021, Αύγουστος 19). Φόβος και σιωπή για τις γυναίκες στο Αφγανιστάν. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/blogs/eua-paulatou/article/1153227/fovos-kai-siopi-gia-tis-gunaikes-sto-afganistan/>

Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 19). Αφγανιστάν: Δείτε τις βανδαλισμένες εικόνες γυναικών σε βιτρίνες στην Καμπούλ. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1153266/afganistan-deite-tis-vandalismenes-eikones-gunaikon-se-vitrines-stin-kaboul/>

Πάντζιου, Χ. (2021, Αύγουστος 19). Πικρό ρέκβιεμ για τις Αφγανές που ξέρουν καλά τι τις περιμένει. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/themata/gynaikes-toy-kosmoy/306976_pikro-rekbiem-gia-tis-afganes-poy-xeroyn-kala-ti-tis-perimenei

Χατζηαντωνίου Ν. (2021, Αύγουστος 19). Τα ποιητικά «ξίφη» των γυναικών του Αφγανιστάν. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/tehnas/art-neas/306978_ta-poiitika-xifi-ton-gynaikon-toy-afganistan

- Παπαδοπούλου, Ε. (2021, Αύγουστος 20). «Οι ζωές των Αφγανών μετράνε». *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/307071_oi-zoes-ton-afganon-metrane
- Ανώνυμος (2021β, Αύγουστος 21). Συγκλονίζει Αφγανή δημοσιογράφος: Καλώ τις γυναίκες να βγουν έξω και να υψώσουν τη φωνή τους. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1153907/suglonizei-afgani-dimosiografos-kalo-tis-gunaiques-na-vgoun-exo-kai-na-upsosoun-ti-foni-tous/>
- Ανώνυμος (2021α, Αύγουστος 21). Συγκλονίζει νεαρή Αφγανή που ζει στην Ελλάδα: «Δεν θέλω να επιστρέψω ποτέ - Φοβάμαι». *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/greece/article/1153977/suglonizei-neari-afgani-pou-zei-stin-ellada-den-thelo-na-epistrepso-pote-fovamai/>
- Σπανέα, Σ. (2021, Αύγουστος 22). Κραυγή απόγνωσης από τις αθλήτριες του Αφγανιστάν: «Όλα τελείωσαν για εμάς». *Καθημερινή*, <https://www.kathimerini.gr/athletics/561471589/kraygi-apognosis-apo-tis-athlities-toy-afganistan-ola-teleiosan-gia-emas/>
- Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 25). Συγκλονίζει η 29χρονη πρώτη γυναίκα δήμαρχος στο Αφγανιστάν: «Ήμουν στόχος των Ταλιμπάν, σκότωσαν τον πατέρα μου». *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1155130/suglonizei-i-29hroni-proti-gunaika-dimarhos-sto-afganistan-imoun-stohos-ton-taliban-skotosan-ton-patera-mou/>
- Πάντζιου, Χ. (2021, Αύγουστος 26). Αφηγήσεις από ένα δυστοπικό παρόν σε πρώτο πρόσωπο. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/themata/gynaiques-toy-kosmoy/307773_afigiseis-apo-ena-dystopiko-paron-se-proto-prosopo
- Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 27). Κριστάλ Μπαγιάτ: Η γυναίκα-σύμβολο της αντίστασης στους Ταλιμπάν αποκαλύπτει το παρασκήνιο της επίθεσης στην Καμπούλ. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1155741/kristal-bagiat-i-gunaika-sumvolo-tis-adistasis-perigrafei-ti-vanausotita-ton-taliban/>

Μανδραβέλης, Π. (2021, Αύγουστος 29). Οι γυναίκες του Αφγανιστάν. *Καθημερινή*,
<https://www.kathimerini.gr/opinion/561478444/oi-gynaikes-toy-afganistan/>

Ξενόγλωσση

Anonymous (2001, November 17). Laura Bush on Taliban Oppression of Women. *The Washington Post*.
https://www.washingtonpost.com/wp-srv/nation/specials/attacked/transcripts/laurabushtext_111701.html

Viner, K. (2002, September 21). Feminism as Imperialism. *The Guardian*,
<https://www.theguardian.com/world/2002/sep/21/gender.usa>

Anderson, L. (2011, June 15). TRUSTLAW POLL – Afghanistan is most dangerous country for women. *Thomas Reuters Foundation*,
<http://www.trust.org/item/?map=trustlaw-poll-afghanistan-is-mostdangerous-country-for-women>

Bohn, L. (2018, December 8). 'We're All Handcuffed in This Country.' Why Afghanistan Is Still the Worst Place in the World to Be a Woman. *Time*,
<https://time.com/5472411/afghanistan-women-justice-war/>

Tariq A. (2021, August 16) Debacle in Afghanistan. *New Left Review* (NLR), SIDE CAR,
<https://newleftreview.org/sidecar/posts/debacle-in-afghanistan>

Παράρτημα

Λόγοι που αναλύθηκαν ανά ιστότοπο

Αρθρογραφία της Εφημερίδα των Συντακτών

Ανώνυμος (2021α, Αύγουστος 16). Σχόλιο του Γ. Βαρουφάκη για τις γυναίκες στο Αφγανιστάν. *Εφημερίδα των Συντακτών*,

https://www.efsyn.gr/politiki/antipoliteysi/306570_sholio-toy-g-baroyfaki-gia-tis-gynaikes-sto-afganistan

Σχόλιο του Γ. Βαρουφάκη για τις γυναίκες στο Αφγανιστάν

Στα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι γυναίκες στο Αφγανιστάν, αναφέρεται σε σχόλιό του ο Γραμματέας του ΜέΡΑ 25 Γιάννης Βαρουφάκης με αφορμή την επικράτηση των Ταλιμπάν.

Ο κ. Βαρουφάκης αναφέρει:

«Πριν 20 χρόνια, διαδηλώναμε εναντίον της εισβολής σε Ιράκ και Αφγανιστάν προειδοποιώντας ότι θα ισχυροποιούνταν οι χειρότεροι ισλαμιστές (ISIS - Ταλιμπάν) - με κύρια, τραγικά θύματα τις γυναίκες. Σήμερα, δυστυχώς, ο φόβος μας εκείνος επιβεβαιώνεται και στο Αφγανιστάν - μετά το Ιράκ».

Καπετανοπούλου, Β. (2021, Αύγουστος 17). Η ελπίδα πεθαίνει πρώτα για τις Αφγανές. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/kosmos/asia/eirinikos/306668_i-elpida-pethainei-prota-gia-tis-afganes

Η ελπίδα πεθαίνει πρώτα για τις Αφγανές

Μέσα σε λίγα 24ωρα οι γυναίκες του Αφγανιστάν είδαν να χάνεται μπροστά στα μάτια τους όλη η πρόοδος που με δυσκολία είχαν πετύχει στην ασφάλεια και στην ποιότητα ζωής τους τα τελευταία 20 χρόνια • 24χρονη από την Καμπούλ περιγράφει στην Guardian τις πρώτες ώρες του τρόμου με την επιστροφή των Ταλιμπάν

Καλώς ήρθατε και πάλι στον Μεσαίωνα... Κάπως έτσι βιώνουν οι δύστυχες γυναίκες του Αφγανιστάν την ολική επαναφορά των Ταλιμπάν στην εξουσία και τον δικό τους ζοφερό εγκλωβισμό στο «Ισλαμικό Εμιράτο» που εκείνοι σκοπεύουν να εγκαθιδρύσουν. Ούτε

μία δεν εμπιστεύεται τις κενές υποσχέσεις, στο πλαίσιο δήθεν μιας κάποιας μετριοπάθειας, πως π.χ. τα κορίτσια θα μπορούν να εκπαιδεύονται.

Είναι μια ολόκληρη γενιά γυναικών, που μεγάλωσε την τελευταία 20ετία στη χώρα με ασύγκριτα περισσότερα δικαιώματα και ελευθερίες σε σχέση με το σκοταδιστικό όσο και βάρβαρο καθεστώς των ισλαμιστών φονταμενταλιστών, το 1996-2001, όταν, ας πούμε, ήταν συχνό φαινόμενο οι δημόσιοι λιθοβολισμοί γυναικών μέχρι θανάτου με πρόφαση τη μοιχεία.

Μήπως τώρα δεν τις περιμένει διαρκής τρόμος, βία, καταπίεση, οπισθοδρόμηση, αναχρονισμός – η επιβολή εν τέλει της σαρία; Όπως ήδη καταμαρτυρούν γυναίκες από αφγανικές επαρχίες που κατέλαβαν οι Ταλιμπάν στη διάρκεια της επέλασής τους προς την Καμπούλ, άρπαξαν κοπέλες και τις πάντρεψαν με μαχητές τους. Εδιώξαν κακήν κακώς εργαζόμενες από τα γραφεία τους, απαγορεύοντάς τους να δουλεύουν εκτός σπιτιού. Άλλες τις ανάγκασαν με το ζόρι να φορούν μπούρκα και να κυκλοφορούν μόνο με άντρα συνοδό.

Παραθέτουμε –ενδεικτικά πλην δηλωτικά– ορισμένα αποσπάσματα από τη σπαραχτική γραπτή μαρτυρία στην «Guardian» μιας ανώνυμης 24χρονης από την Καμπούλ, που περιγράφει ανατριχιαστικά πώς έζησε τις πρώτες ώρες μετά την επιστροφή των Ταλιμπάν.

«Όλες θέλαμε να γυρίσουμε σπίτι, αλλά δεν μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε δημόσια συγκοινωνία. Οι οδηγοί δεν μας άφηναν να μπούμε στα οχήματά τους, επειδή δεν ήθελαν να αναλάβουν την ευθύνη μεταφοράς μιας γυναίκας. [...] Άντρες που έστεκαν τριγύρω κορόιδευαν τα κορίτσια και τις γυναίκες, γελώντας με τον τρόπο μας. “Τράβα και βάλε τη μπούρκα σου!” φώναζε ένας. “Αυτές είναι οι τελευταίες σας μέρες έξω στους δρόμους”, είπε ένας άλλος. “Θα παντρευτώ τέσσερις από σας σε μία μέρα” είπε ένας τρίτος. [...] Δούλεψα τόσες πολλές μέρες και νύχτες για να γίνω ο άνθρωπος που είμαι σήμερα. Το πρωί, όταν έφτασα σπίτι, το πρώτο πράγμα που κάναμε με τις αδερφές μου ήταν να κρύψουμε τις ταυτότητές μας, τα διπλώματα και τα πιστοποιητικά. Ήταν συντριπτικό. Γιατί πρέπει να κρύβουμε τα πράγματα για τα οποία θα έπρεπε να είμαστε περήφανες; Στο Αφγανιστάν τώρα δεν μας επιτρέπεται να είμαστε γνωστές ως οι άνθρωποι που είμαστε. Ως γυναίκα, νιώθω σαν να είμαι θύμα ενός πολιτικού πολέμου που ξεκίνησαν άντρες. Νιώθω πως δεν μπορώ πια να γελάω δυνατά, δεν μπορώ πια να

ακούω τα αγαπημένα μου τραγούδια, δεν μπορώ πια να συναντώ τους φίλους μου στο αγαπημένο μας καφέ, δεν μπορώ πια να φοράω το αγαπημένο μου κίτρινο φόρεμα ή κόκκινο κραγιόν. Και δεν μπορώ πια να πάω στη δουλειά μου ή να πάρω το πτυχίο μου από το πανεπιστήμιο. [...] Τώρα φαίνεται πως πρέπει να κάψω όλα όσα κατάφερα στα 24 χρόνια της ζωής μου».

Καπετανοπούλου, Β. (2021, Αύγουστος 18). Η «ευγένεια» των Ταλιμπάν δεν πείθει τις Αφγανές. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/kosmos/asia/eirinikos/306809_i-eygeneia-ton-talimpan-den-peitheitis-afganes

Η «ευγένεια» των Ταλιμπάν δεν πείθει τις Αφγανές

Το διαφορετικό προσωπείο που έχουν φορέσει οι φονταμενταλιστές κατακτητές τα πρώτα 24ωρα της νίκης τους δεν αρκεί για να ξεχάσει οποιαδήποτε γυναίκα του Αφγανιστάν τον τρόπο που έχουν σπείρει όλα τα χρόνια της ύπαρξής τους και καθεμία από αυτές γνωρίζει πως έρχονται πολύ σκοτεινές μέρες • Στη «μαύρη αγορά» πωλούνται οι μπούρκες, μετά την έκρηξη της ζήτησής τους!

«Η Νάγια ήταν σπίτι με τους τρεις νεαρούς γιους και την κόρη της, σ' ένα μικρό χωριό στο βόρειο Αφγανιστάν, όταν μαχητές των Ταλιμπάν χτύπησαν την πόρτα της. Η κόρη της Νάγια, Μανίζα, 25 ετών, ήξερε πως θα 'ρθουν. Η μητέρα της τής είχε πει πως είχαν κάνει το ίδιο τις προηγούμενες τρεις μέρες, απαιτώντας να μαγειρεύει φαγητό για 15 μαχητές. "Η μητέρα μου τους είπε: Είμαι φτωχή, πώς μπορώ να μαγειρεύω για σας;", διηγήθηκε η Μανίζα. "[Οι Ταλιμπάν] άρχισαν να τη δέρνουν. Η μητέρα μου κατέρρευσε κι εκείνοι τη χτυπούσαν με τα όπλα τους, AK-47 [Καλάσνικοφ]". Η Μανίζα είπε πως φώναζε στους μαχητές να σταματήσουν. Έκαναν μια μικρή παύση προτού πετάζουν μια χειροβομβίδα στο διπλανό δωμάτιο και τραπούν σε φυγή, καθώς οι φλόγες εξαπλώνονταν. Η μητέρα των τεσσάρων πέθανε από τα χτυπήματα»...

Είναι μόνο μία από τις αμέτρητες ιστορίες βαρβαρότητας και μίσους κατά των γυναικών, που αναδύονται από το άμοιρο Αφγανιστάν μετά την τρομερή επιστροφή των Ταλιμπάν στην εξουσία. Η συγκεκριμένη δολοφονική επίθεση, που δημοσιοποίησε το CNN, έγινε στις 12 Ιουλίου στην επαρχία Φαριάμπ, με το ειδησεογραφικό δίκτυο να χρησιμοποιεί ψευδώνυμα για τις δύο γυναίκες ώστε να μη θέσει σε κίνδυνο την κόρη που επέζησε.

Ήταν προάγγελος και αντικατοπτρισμός του εφιάλτη και του ζόφου στον οποίο βυθίστηκαν ξανά εκατομμύρια Αφганές, παγιδευμένες και ανυπεράσπιστες στο «ισλαμικό εμιράτο» που στήνουν πάλι οι Ταλιμπάν. Κι ας ισχυρίζονται για το ξεκάρφωμα πως θα σεβαστούν τα δικαιώματα των γυναικών, διευκρινίζοντας πάντα πως αυτό θα γίνει στο πλαίσιο του αυστηρού ισλαμικού νόμου, της σαρία.

Ακόμα και στην τηλεόραση, στο ιδιωτικό αφγανικό κανάλι Tolo, εμφανίστηκε χθες εκπρόσωπός τους, δίνοντας μάλιστα μια -ανήκουστη μέχρι πρότινος- συνέντευξη σε παρουσιάστρια-δημοσιογράφο, που ήταν όμως σεμνά μαυροφορεμένη και με χιτζάμπ (μαντίλα) κι όχι με μοντέρνα «δυτική» ενδυμασία, όπως συνέβαινε ως τώρα.

«Το ισλαμικό εμιράτο δεν θέλει οι γυναίκες να είναι θύματα», διαμήνυσε -και καλά- ο εκπρόσωπος. «Θα πρέπει να βρίσκονται στη δομή της κυβέρνησης, σύμφωνα με τον νόμο της σαρία». Μόνο που ο θρησκευτικός αυτός νόμος αφήνει τεράστια περιθώρια παρερμηνείας και εφαρμογής κατά το δοκούν.

Οι ισλαμιστές φονταμενταλιστές συνεχίζουν πάντως τις απόπειρες να πείσουν πως έχουν αλλάξει κι έχουν γίνει, λέει, πιο μετριοπαθείς. Ταυτόχρονα βέβαια, σύμφωνα με τα ρεπορτάζ από την Καμπούλ, εξακολουθούν να πηγαίνουν πόρτα πόρτα και να εισβάλλουν σε σπίτια της αφγανικής πρωτεύουσας, ψάχνοντας συνεργάτες και συνεργάτριες των ξένων δυνάμεων κατοχής, με βάση λίστες ονομάτων που έχουν αποκτήσει.

Στις άπειρες σπαραξικάρδιες κραυγές αγωνίας γυναικών ξεχωρίζουν μεταξύ άλλων εκείνες δημοσιογράφων, που έχουν κρυφτεί στα σπίτια τους και σπεύδουν τρομοκρατημένες να φωτογραφίσουν και να στείλουν τις ταυτότητες και άλλα επίσημα έγγραφά τους σε πρεσβείες, προτού καταστρέψουν κάθε ίχνος της φυσικής ή διαδικτυακής τους παρουσίας.

Παράλληλα επικοινωνούν πανικόβλητες με διεθνή ΜΜΕ, ζητώντας βοήθεια. «Για πολλά χρόνια εργαζόμουν ως δημοσιογράφος για να υψώσω τη φωνή των Αφγανών, ιδιαίτερα των γυναικών. Τώρα όμως η ταυτότητά μας καταστρέφεται, χωρίς να έχουμε κάνει τίποτα για να μας αξίζει κάτι τέτοιο», ξέσπασε στην Guardian η Αϊσα (επίσης ψευδώνυμο), γνωστή παρουσιάστρια ειδήσεων και πολιτικής εκπομπής.

«Τα τελευταία 24ωρα οι ζωές μας άλλαξαν κι έχουμε περιοριστεί στα σπίτια μας. Ο θάνατος μας απειλεί κάθε στιγμή. Βλέπουμε γύρω μας σιωπή, γεμάτη από φόβο για τους

Ταλιμπάν». «Δεν μπορείτε να φανταστείτε την εικόνα των ανθρώπων, τα μάτια, τα πρόσωπα και τις εκφράσεις», συμπλήρωνε με σπασμένη φωνή η Φεριάμπα (επίσης ψευδώνυμο). «Πρωτίστως ανησυχώ για μένα επειδή είμαι κοπέλα και επίσης δημοσιογράφος. Σε επαρχίες, πήραν κορίτσια για τον εαυτό τους και τα χρησιμοποιούν ως σκλάβες». Ξένες δημοσιογραφικές ενώσεις κάνουν έκκληση στις κυβερνήσεις τους να προστατεύσουν ειδικά τις Αφγανές συναδέλφισσές τους, χορηγώντας τους ανθρωπιστική βίζα. Μάταια προς το παρόν.

Ανατιμήσεις στις... μπούρκες

Οι δρόμοι της Καμπούλ ήταν και χθες άδειοι από γυναίκες. Συντριπτικά οι περισσότερες απέφυγαν πάλι να ξεμυτίσουν από τα σπίτια τους, τρέμοντας αντίποινα, καθώς χρειάζονται όχι μόνο άντρα συγγενή τους για συνοδό αλλά και τη διαβόητη μπούρκα, την οποία αρκετές δεν διέθεταν ως τώρα, αφού συμβολίζει τη φρικαλέα καταπίεση που υφίσταντο όταν οι Ταλιμπάν κυβερνούσαν το Αφγανιστάν μεταξύ 1996-2001. Πολλές γυναίκες πάντως στις επαρχίες της χώρας συνέχιζαν να τη φορούν, εκούσια ή ακούσια. Τώρα η -αναγκαστική- ζήτηση έχει εκτοξευτεί και στην πρωτεύουσα, οδηγώντας ακόμα και σε δεκαπλάσια αύξηση την τιμή της. Μαύρη αγορά, με την κυριολεξία του όρου...

Ελάχιστες Αφγανές πάντως, φορώντας χιτζάμπ, βρήκαν την τόλμη όχι απλά να βγουν από τα σπίτια τους αλλά να διαδηλώσουν έστω για λίγο στην Καμπούλ. Φώναζαν μάλιστα το σύνθημα «Εργασία, παιδεία και πολιτική συμμετοχή είναι δικαίωμα κάθε γυναίκας», ζητώντας από τους Ταλιμπάν να μην τις «εξαλείψουν» από τη δημόσια ζωή.

Σε άλλη μία απόπειρα εξωραϊσμού και δήθεν... εκσυγχρονισμού, εκπρόσωπος των φανατικών ισλαμιστών δήλωσε στο βρετανικό Sky News πως η μπούρκα δεν θα είναι πια υποχρεωτική, καθώς «δεν είναι η μοναδική χιτζάμπ που μπορεί να φορεθεί. Υπάρχουν διαφορετικά είδη χιτζάμπ, που δεν περιορίζονται στην μπούρκα». Δεν διευκρίνισε ωστόσο ποια θα είναι αποδεκτά, ούτε τι θα πάθει όποια γυναίκα βγει έξω ακάλυπτη.

Πάντζιου, Χ. (2021, Αύγουστος 19). Πικρό ρέκβιεμ για τις Αφγανές που ξέρουν καλά τι τις περιμένει. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/themata/gynaikeis-toy-kosmoy/306976_pikro-rekbiem-gia-tis-afganes-poy-xeroyn-kala-ti-tis-perimenei

Πικρό ρέκβιεμ για τις Αφγανές που ξέρουν καλά τι τις περιμένει

Έπειτα από τριάντα χρόνια αγώνα και κατακτήσεων ενάντια στη θρησκευτική καταπίεση, τη βία, τη στοχοποίηση, τη στέρηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση και στην εργασία, οι γυναίκες του Αφγανιστάν δεν πρόκειται να πειστούν από το μετριοπαθές προσωπείο που φόρεσαν ξαφνικά οι Ταλιμπάν, οι οποίοι θέλουν να καταργήσουν όλα αυτά τα κεκτημένα εν μιά νυκτί • Οι σκληρές δημόσιου λιθοβολισμού γυναικών, άλλωστε, παραμένουν νωπές στη μνήμη τους

Το γήπεδο είναι γεμάτο από όχλο που αλαλάζει. Στο μέσον του, σαν σε ρωμαϊκή αρένα, μια γυναίκα θαμμένη έτσι που να προεξέχει μόνο το κεφάλι της. Γύρω της οι πέτρες πέφτουν βροχή. Ενας φρικιαστικός θάνατος γιατί κάποιος την κατηγορήσε για μοιχεία. Ενα παράτολμο βίντεο γυρισμένο μέσα από την μπούρκα από γυναίκες της οργάνωσης RAWA (Επαναστατική Ένωση Γυναικών Αφγανιστάν), πίσω στη δεκαετία του 1990, όταν οι Ταλιμπάν έδειχναν το πραγματικό τους πρόσωπο. Αυτό που οι γυναίκες του Αφγανιστάν φωνάζουν σε μια υποκριτικά ανήσυχη διεθνή κοινότητα ότι θα δείξουν ξανά εναντίον τους οι ζηλωτές μισογύνηδες που μόλις επέστρεψαν στην εξουσία.

Το βίντεο είχε συγκλονίσει τότε την κοινή γνώμη και είχε χρησιμοποιηθεί ως ακόμη ένα από τα επιχειρήματα για τη βαναυσότητα των ριζοσπαστών που έπρεπε να παταχθούν μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου. ΗΠΑ και NATO διατείνονταν τότε πως και για τις γυναίκες και για τη δική τους απελευθέρωση από τον καταπιεστικό ζυγό των εξτρεμιστών έγινε η επέμβαση.

Είκοσι χρόνια μετά, έχοντας δαπανήσει περισσότερα από 2 τρισ. δολάρια (300 εκατ. την ημέρα επί 20 χρόνια, σημειώνει το Forbes) οι ΗΠΑ αποχώρησαν εσπευσμένα αδιαφορώντας για τις καταστροφικές συνέπειες που αυτό έχει για την πλειονότητα του πληθυσμού: τις γυναίκες και τα κορίτσια.

«Δεν μας νοιάζεται κανείς», έλεγε με δάκρυα στα μάτια μια κοπέλα σε βίντεο που κυκλοφόρησε στα κοινωνικά δίκτυα, εκφράζοντας τις αγωνίες εκατομμυρίων Αφγανών γυναικών. «Θα πεθάνουμε αργά στην Ιστορία. Δεν μας υπολογίζουν γιατί γεννηθήκαμε στο Αφγανιστάν» συνέχιζε γι' αυτό που πολλές καταγγέλλουν ως προδοσία των μεγάλων δυνάμεων.

Πέφτουν οι μάσκες

Ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν ξεκαθάρισε πως η επέμβαση στο Αφγανιστάν δεν έγινε για να οικοδομηθεί μια δημοκρατία στη χώρα –με ό,τι θετικό συνεπάγεται για την κατοχύρωση

των δικαιωμάτων των γυναικών– αλλά για να αποτραπούν άλλες τρομοκρατικές επιθέσεις κατά των ΗΠΑ.

Οι δε διαβεβαιώσεις του –εκ των υστέρων– ότι θα κάνει ό,τι μπορεί για τις γυναίκες του Αφγανιστάν, αποδεικνύονται κενές περιεχομένου, όπως αφηγείται ο Τζορτζ Πάκερ στο The Atlantic ανακαλώντας μια συνομιλία που έγινε το 2010 ανάμεσα στον Μπάιντεν, τότε αντιπρόεδρο του Ομπάμα, και τον Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, ειδικό απεσταλμένο για το Αφγανιστάν και το Πακιστάν. Ο Μπάιντεν επέμενε ήδη από τότε να αποχωρήσουν οι ΗΠΑ από το Αφγανιστάν ανεξαρτήτως των συνεπειών. Κι όταν ο Χόλμπρουκ τον ρώτησε για τις ηθικές υποχρεώσεις τους προς τον πληθυσμό και τι θα απογίνουν οι μικρές μαθήτριες που του ζητούν να τις βοηθήσει να συνεχίσουν να πηγαίνουν σχολείο, ο Τζο Μπάιντεν απάντησε: «Γάμα το αυτό, δεν πρέπει να ανησυχούμε γι' αυτό. Το κάναμε στο Βιετνάμ, ο Νίξον και ο Κίσινγκερ τα κατάφεραν».

Όσο για τους Ταλιμπάν δεν κατάφεραν να πείσουν για το προσωπείο της μετριοπάθειας που φόρεσαν ξαφνικά δηλώνοντας πως οι γυναίκες θα έχουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία και θα μπορούν να εργάζονται και να σπουδάζουν «στο πλαίσιο του ισλαμικού νόμου». Η εικόνα στο πεδίο αποκαλύπτει μια άλλη σκοτεινή πραγματικότητα.

Επιθέσεις και μισογυνισμός

Τους τελευταίους μήνες, με την επέλαση των Ταλιμπάν αυξήθηκαν δραματικά οι στοχευμένες επιθέσεις εναντίον γυναικών επαγγελματιών, πολιτικών, δημοσιογράφων, ακτιβιστριών. Τον Ιανουάριο δύο γυναίκες μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου δολοφονήθηκαν στην Καμπούλ. Τον Μάρτιο, στην Τζαλαλαμπάντ δολοφονήθηκαν τρεις γυναίκες που εργάζονταν σε τηλεοπτικό σταθμό ενώ τον Ιούνιο άλλη δημοσιογράφος έχασε τη ζωή της σε βομβιστική επίθεση.

Όπως καταγγέλλει η Επιτροπή για την Ασφάλεια των Αφγανών Δημοσιογράφων (AJSC), λόγω της αυξανόμενης βίας εναντίον τους ο αριθμός των γυναικών δημοσιογράφων κι άλλων επαγγελματιών στα ΜΜΕ το πρώτο εξάμηνο φέτος μειώθηκε κατά 18%.

Οι Ταλιμπάν ισχυρίζονται πως δεν έχουν σχέση με αυτές τις επιθέσεις κι ούτε θα επαναλάβουν όσα έκαναν όταν κυβερνούσαν τη χώρα, το 1996-2001. Αλλά τα δείγματα γραφής δεν αφήνουν πολλά περιθώρια αμφιβολίας ότι παραμένουν το ίδιο ακραίοι και μισογύνηδες ενώ οι καταγγελίες και τα ρεπορτάζ για τις αθλιότητες στις οποίες επιδίδονται όπου επικρατούν είναι αποκαρδιωτικά.

Πριν καν αναλάβουν την εξουσία, σε κάποιες επαρχίες που επικράτησαν οι Ταλιμπάν απαγορεύτηκε στις γυναίκες να βγαίνουν χωρίς συνοδεία άντρα συγγενή τους, αλλιώς κινδυνεύουν να συλληφθούν ή και να τιμωρηθούν. Σε γράμμα που δημοσίευσαν την περασμένη εβδομάδα Αφγανές ακτιβίστριες κατήγγειλαν πως αναγκάζουν κορίτσια και χήρες να παντρευτούν με μαχητές. Τον Ιούλιο, με την κατάληψη του Μπαντακσάν, ζήτησαν από τους θρησκευτικούς ηγέτες να κάνουν κατάλογο των γυναικών άνω των 15 ετών και των χηρών κάτω των 45 ετών, ώστε να ξέρουν πόσες μπορούν να παντρεύουν με τη βία με μαχητές.

Τον Ιούλιο, ένοπλοι Ταλιμπάν μπήκαν σε τράπεζα στο Κανταχάρ, διέταξαν 9 γυναίκες εργαζόμενες να φύγουν και να μην επιστρέψουν ποτέ αντικαθιστώντας τις με άντρες συγγενείς τους. Το ίδιο έγινε μέρες μετά με εργαζόμενες σε τράπεζα στη Χεράτ, επαρχία όπου έφτασαν να κάνουν έρευνα στα σπίτια των γυναικών μελών της Βουλής, «κατάσχεσαν» τα αυτοκίνητά τους και τις απείλησαν να... συμμορφωθούν.

Επιστρέφουμε σε άγριες εποχές, έλεγε στο Ίδρυμα Ρόιτερ η Φαούζια Κούφι, επιζώσα απόπειρας δολοφονίας, πρώην βουλευτρια και από τις ελάχιστες γυναίκες που συμμετείχαν στις συνομιλίες με τους Ταλιμπάν, προειδοποιώντας για τον κίνδυνο που συνιστούν για τις γυναίκες όχι μόνο «οι εγκληματίες Ταλιμπάν αλλά και οι ακραίοι τρομοκράτες και φανατικοί που απελευθέρωσαν αυτές τις ημέρες και απεχθάνονται όσα δικαιώματα με τόσο κόπο κατακτήσαμε αυτά τα 20 χρόνια».

Ναι, τα πρώτα θύματα της επιστροφής των Ταλιμπάν είναι τα όνειρα των γυναικών, τουίταρε η φωτογράφος Ράντα Ακμπάρ, που πρόσφατα δέχτηκε απειλές για τη ζωή της και αναγκάστηκε να ματαιώσει έκθεσή της με πορτρέτα δυναμικών Αφγανών γυναικών. Αυτό συμβαίνει σήμερα στο Αφγανιστάν: «Καταρρέουν πόλεις, καταρρέουν άνθρωποι, καταρρέουν όνειρα, καταρρέει η Ιστορία και το μέλλον, καταρρέει η τέχνη και η κουλτούρα, καταρρέει η ζωή και η ομορφιά, καταρρέει ο κόσμος μας».

Χατζηαντωνίου Ν. (2021, Αύγουστος 19). Τα ποιητικά «ξίφη» των γυναικών του Αφγανιστάν. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/tehnese/art-neia/306978_tapoitiika-xifi-ton-gynaikon-toy-afganistan

Τα ποιητικά «ξίφη» των γυναικών του Αφγανιστάν

Η ιστορία της 15χρονης Ζαρμίντα ή αυτή της Μ. είναι κάποια από τα δεκάδες δράματα που έβρισκαν διέξοδο στην παράνομη ομάδα γυναικείας ποίησης «Mirman Baheer», η οποία ενέπνευσε και την παράσταση «Ουρλιάζω» του φετινού προγράμματος της Αβινιόν.

«Η Μ. είχε καταφέρει να βγάλει βίζα και έπρεπε να φύγει από την Καμπούλ για το Παρίσι στις 16 Αυγούστου, για να ξεφύγει από τους Ταλιμπάν. Το αεροπλάνο δεν απογειώθηκε. Κατέφυγε στη γαλλική πρεσβεία με την οικογένειά της. Οχι ολόκληρη. Ένας από τους γιους της δεν πρόλαβε να μπει στο κτίριο. Εμεινε έξω από την πόρτα με τα τρία παιδιά του το ένα, μωρό δύο μηνών. Η Μ. πέρασε άλλη μια νύχτα στην πρεσβεία, σε τρομακτική αβεβαιότητα. Το νερό τελειώνει, η αγωνία αυξάνεται καθώς κυκλοφορούν φήμες ότι μόνο το προσωπικό της πρεσβείας θα απομακρυνθεί... Εδώ και αρκετούς μήνες, η Μ. γνώριζε ότι κινδύνευε η ζωή της και της οικογένειάς της. Πρώτα ήταν αυτοί οι άντρες που ήρθαν να την απειλήσουν στο σπίτι της. Και ύστερα, στα μέσα Μαΐου, δολοφονήθηκαν συγγενείς της που ζούσαν σε άλλη επαρχία, επειδή αρνήθηκαν να δώσουν στους Ταλιμπάν τη διεύθυνση της Μ. και της οικογένειάς της στην Καμπούλ. Ταυτόχρονα, οι Ταλιμπάν επέλαυναν, ανακτώντας την εξουσία από χωριό σε χωριό, από επαρχία σε επαρχία, μέχρι την κατάληψη της αφγανικής πρωτεύουσας την Κυριακή 15 Αυγούστου...»

Η ιστορία της Μ. τελειώνει εκεί για το γαλλικό ειδησεογραφικό περιοδικό «Νουβέλ Ομπζερβατέρ» που δεν γνωρίζει την τύχη της από την Κυριακή. Γνωρίζει όμως ποια είναι. Δασκάλα και ποιήτρια και βέβαια γυναίκα, «τριπλός στόχος για τους Ταλιμπάν».

Είναι επίσης μία από τις Αφγανές ποιήτριες που δημιούργησαν το 2000 μαζί με την ακτιβίστρια και πολιτικό Σαχίρα Σαρίφ την ομάδα (ή μήπως τον Κύκλο των Χαμένων Ποιητριών;) «Mirman Baheer»: «Αρκετές εκατοντάδες γυναίκες σε όλη τη χώρα, διαφορετικών ηλικιών και γενεών, γυναίκες από τη χειραφετημένη ελίτ ή αναλφάβητες κάτοικοι της υπαίθρου, συμμετείχαν σε αυτή την κρυφή ομάδα. Όποτε μπορούσαν, μαζεύονταν για να διαβάσουν τα ποιήματά τους. Όσες ζούσαν σε πιο μακρινές επαρχίες τηλεφωνούσαν, κρυφά από τις οικογένειές τους, σε άλλα μέλη της ομάδας στην Καμπούλ για να απαγγείλουν βιαστικά στο τηλέφωνο τα “landai” τους».

«Landai», διαβάζουμε, σημαίνει «μικρό δηλητηριώδες φίδι», παραπέμπει όμως και σε μία ποιητική φόρμα στα Παστούν, κάτι σαν αφγανικά χαϊκού, «δηλητηριώδη» στον βαθμό που μεταφέρουν την απογοήτευση, την οργή, τα όνειρα, τις ευχές, τη σιωπηλή

αντίσταση των γυναικών που κυρίως εξασκούν αυτή την ποίηση. Τα σύντομα αυτά ποιητικά θραύσματα μπορεί να είναι βίαια, δραματικά, πολιτικά ή και αστεία και ερωτικά, συνήθως αυθόρμητα και αυτοσχέδια και πάντα ανώνυμα. Κυκλοφορούν ως προφορική παράδοση «γιατί οι γυναίκες στο Αφγανιστάν, είτε είναι οι Ταλιμπάν στην εξουσία είτε όχι, ζουν πάντα κάτω από το βάρος των απαγορεύσεων».

«Ποιήματα-ξίφη», τα λέει η Σαρίφ. Ως «σύντομα ποιητικά ξεσπάσματα» τα περιγράφει το «Νουβέλ Ομπζερβατέρ», επισημαίνοντας πως «άνθησαν κατ' αρχάς στην πρώτη περίοδο διακυβέρνησης των Ταλιμπάν από το 1996 έως το 2001, τότε που Αφγανές είχαν δημιουργήσει πρώτα την ομάδα “Χρυσή Βελόνα”, όταν, με πρόσχημα μαθήματα κεντήματος, μαζεύονταν, κουβέντιαζαν και απήγγελλαν ποιήματα». Μετεξέλιξη της «Χρυσής Βελόνας» ήταν η ομάδα «Mirman Baheer» που έχει ήδη καταγράψει, εκτός από εκατοντάδες «landai», και πολλές τραγικές ιστορίες, όπως την αυτοπυρπόληση και τον θάνατο τελικά της 15χρονης Ζαρμίνια.

Αυτό το νεαρό κορίτσι από το Γκερέσκ, της επαρχίας Χελμάντ, τηλεφωνούσε τακτικά στην ομάδα «Mirman Baheer» για να πει τα «landai» της, «εκφράζοντας αισθήματα απομόνωσης σε στίχους για “το σκοτεινό κλουβί του χωριού της” και την απορία της μπροστά στους νόμους της απόλυτης πατριαρχίας: “Στο Ισλάμ, ο Θεός αγάπησε τον Προφήτη Μωάμεθ. Ζω σε μια κοινωνία όπου η αγάπη είναι έγκλημα. Αν είμαστε μουσουλμάνοι, γιατί είμαστε εχθροί της αγάπης;”»

Μια μέρα, το 2010, η κουνιάδα της την συνέλαβε να ψιθυρίζει στο τηλέφωνο ερωτικούς στίχους. Βέβαιη ότι η Ζαρμίνια μιλούσε με τον εραστή της, την κατέδωσε στα αδέρφια της που την χτύπησαν ανελέητα και της έσκισαν τα τετράδια με τους στίχους. Δύο εβδομάδες αργότερα, η Ζαρμίνια αυτοπυρπολήθηκε. Τα εγκαύματα κάλυπταν κατά 75% το σώμα της, τα αδέρφια της όμως αρνήθηκαν να τη μεταφέρουν στο νοσοκομείο. Η 15χρονη κοπέλα πέθανε μετά από λίγες μέρες.

Η ιστορία της Ζαρμίνια συγκλόνισε τη Δύση όταν το 2012 την αφηγήθηκε λεπτομερώς στους «New York Times» η Αμερικανίδα ποιήτρια και δημοσιογράφος Eliza Griswold. Η ιστορία συγκλόνισε τον Γάλλο σκηνοθέτη Eric Domenicone και την ηθοποιό και κουκλοπαίκτρια Yseult Welschinger που, συγκλονισμένοι επίσης με τον ρόλο που παίζει η ποίηση για αυτές τις γυναίκες, αποφάσισαν να ανεβάσουν μία σχετική παράσταση με τη θεατρική ομάδα «La Soupe». Αρχισαν να συλλέγουν πληροφορίες και έτσι στο

πλαίσιο της έρευνάς τους συνάντησαν την Αφγανή πολιτικό και δημοσιογράφο Najiba Sharif, η οποία έχει καταφύγει στη Γαλλία από το 2012. Χάρη σε εκείνη, ήρθαν σε επαφή με ποιήτριες της ομάδας «Mirman Baheer» – και με τη Μ. «Μιλούσαμε», εξηγεί ο σκηνοθέτης, «μέσω τηλεφώνου: είχαν ένα κινητό τηλέφωνο και μπορούσαν να το χρησιμοποιήσουν κρυφά για να μας υπαγορεύσουν τα ποιήματά τους. Καταγράψαμε αυτές τις συναντήσεις, τα ποιήματά τους και όλα τα ενσωματώσαμε στην παράστασή μας».

Το έργο ανέβηκε το 2019, συνδυάζοντας κείμενα, μουσική και μαριονέτες, με τίτλο «Je hurle» («Ουρλιάζω»), εμπνευσμένο από ένα ποίημα της Ζαρμίν: «Ούρλιαζα αλλά δεν απαντάς / Μια μέρα θα με ψάξεις και δεν θα είμαι πια σ' αυτόν τον κόσμο»... Για την πρεμιέρα η θεατρική ομάδα προσκάλεσε τότε στη Γαλλία δύο από τις ποιήτριες της ομάδας «Mirman Baheer» που μπόρεσαν να παραστούν. Η μία ήταν η Μ. που είχε περπατήσει στο Παρίσι χωρίς μαντίλα, για «να νιώσει τον άνεμο στα μαλλιά» της, όπως είχε πει.

Φέτος, το «Je hurle» παρουσιάστηκε στο Φεστιβάλ της Αβινιόν, ελαφρώς παραλλαγμένο για να συμπεριλάβει τη συμφωνία στην Ντόχα μεταξύ Τραμπ και Ταλιμπάν. «Ημασταν στην Αβινιόν ακόμα όταν μάθαμε ότι οι Ταλιμπάν επελαύνουν», λέει στο «Ομπζερβατέρ» ο σκηνοθέτης. Και προσθέτει:

«Δεν θα ξεχάσω ποτέ τη μέρα που ρώτησα μία από αυτές τις ποιήτριες πώς μπορεί να ονειρεύεται την αγάπη όταν είναι τόσο απαγορευμένη. Η απάντησή της ήρθε άμεση και καυστική: “Μα είμαστε άνθρωποι, τι νομίζετε;”».

Παπαδοπούλου, Ε. (2021, Αύγουστος 20). «Οι ζωές των Αφγανών μετράνε». *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/307071_oi-zoes-ton-afganon-metrane

«Οι ζωές των Αφγανών μετράνε»

Εκατοντάδες νέα παιδιά από το Αφγανιστάν, που γνωρίζουν πολύ καλά από πρώτο χέρι το δολοφονικό πρόσωπο των Ταλιμπάν, διαδήλωσαν χθες στο κέντρο της Αθήνας για τους συγγενείς και φίλους τους που παραμένουν εγκλωβισμένοι στην πατρίδα, ζητώντας να υπάρξει επιτέλους μέριμνα από την Ευρώπη για να σωθούν ανθρώπινες ζωές.

Η Φατμά είναι 18 χρόνων και ονειρεύεται να γυρίσει πίσω στο Αφγανιστάν. Εκεί θέλει να σπουδάσει, να δουλέψει και να γίνει έμπορος. Περισσότερο από όλα όμως θέλει να γίνει η φωνή της γιαγιάς της, η οποία είναι η μόνη από την οικογένειά της που έχει μείνει πίσω σε ένα χωριό του Αφγανιστάν. Σήμερα ζει με τον φόβο ότι οι Ταλιμπάν θα ρημάξουν το χωριό της.

Βρίσκεται στην Ελλάδα δύο χρόνια και παίρνει μέρος στην πρώτη διαδήλωση που γίνεται από την αφγανική κοινότητα στο Σύνταγμα για να διαμαρτυρηθεί μαζί με εκατοντάδες άλλους για την επικράτηση των Ταλιμπάν στη χώρα, έπειτα από κάλεσμα που έκαναν πρόσφυγες από το καμπ της Μαλακάσας και της Ριτσώνας: «Οι Ταλιμπάν σκοτώνουν εμάς, οι Ταλιμπάν σκοτώνουν παιδιά και αρπάζουν δωδεκάχρονα κορίτσια. Θέλουμε βοήθεια από την Ευρώπη, να βοηθήσει τους δικούς μας που έχουν μείνει πίσω. Η γιαγιά μου είναι εκεί και δεν έχει καμία ασφάλεια. Οι γονείς μου φοβούνται. Θέλουμε ειρήνη. Διαδηλώνουμε για την ελευθερία».

Είναι η πρώτη φορά που η Φατμά συμμετέχει σε πορεία.

Παραδίπλα στέκεται η 26χρονη Σακίμπα. Εχασε τον αδερφό της πριν από τέσσερις μέρες από τους Ταλιμπάν. Ήταν δύο χρόνια μικρότερός της και άφησε πίσω δύο παιδιά. Στη διαδήλωση έχει έρθει με μία φωτογραφία του στα χέρια και τα παιδιά της: «Θέλω ελευθερία για τα κορίτσια και τις γυναίκες που είναι πίσω στο Αφγανιστάν».

Η πλατεία Συντάγματος γεμίζει από πανό, πλακάτ και φωνές. Φωνές στην πλειονότητά τους νέων ανθρώπων, κοριτσιών και αγοριών, που μπορεί να μη θυμούνται ή να μην έζησαν τον σκοταδισμό όπως οι γονείς τους, όμως δεν πείθονται από το μετριοπαθές προσωπείο που φόρεσαν ξαφνικά οι Ταλιμπάν. Είναι η νέα γενιά Αφγανών που βλέπουν πως το μέλλον για τις γυναίκες και τα παιδιά του Αφγανιστάν θα είναι διπλά άγριο και ζοφερό εξαιτίας των φανατικών ισλαμιστών.

Άλλωστε σύμφωνα με την τελευταία έρευνα των Ηνωμένων Εθνών, που δημοσιεύτηκε πριν από λίγες μέρες, είναι χιλιάδες τα κορίτσια και τα αγόρια που έχουν χάσει τη ζωή τους τα τελευταία δύο χρόνια από τους Ταλιμπάν, την ίδια στιγμή που το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση απορρίπτεται, ενώ εκατοντάδες παιδιά στρατολογήθηκαν για να υπηρετήσουν τους σκοπούς τους.

«Ο μεγαλύτερος εφιάλτης μας συμβαίνει τώρα και ο πλανήτης παραμένει σιωπηλός» αναγράφεται σε ένα σεντόνι που υψώνεται έξω από τη Βουλή. «Τώρα ξέρουμε πως δεν

μπορούμε να γυρίσουμε πίσω στη χώρα μας. Ευχαριστούμε το ΝΑΤΟ, τις ΗΠΑ και την Ε.Ε.». Με σημαίες στα χέρια και κόκκινες, μαύρες και πράσινες βαφές στα σώματά τους φωνάζουν: «Οι ζωές των Αφγανών γυναικών μετράνε».

«Όλοι εδώ έχουμε αφήσει συγγενείς πίσω και φοβόμαστε για το τι θα συμβεί στη χώρα. Οι περισσότεροι, όπως βλέπεις, είναι νέα παιδιά που ανησυχούν για το μέλλον εκείνων που θα εγκλωβιστούν εκεί, θα προσπαθήσουν να φύγουν και δεν θα φτάσουν ποτέ» λέει ο Νασίμ, που βρίσκεται στην Ελλάδα 20 χρόνια και εργάζεται ως διερμηνέας. «Νιώθουμε φόβο, ανησυχία, μια αίσθηση ότι τα τελευταία 20 χρόνια ήταν ένα διάλειμμα που έγινε χωρίς λόγο. Πολλοί άνθρωποι πέθαναν, μετανάστευσαν, εκδιώχθηκαν».

Η πορεία κατευθύνεται προς τη Βασιλίσσης Σοφίας, εκεί που στεγάζονται τα γραφεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το αίτημα, μας λέει, είναι διπλό: «Να μην ξεχαστεί η χώρα και οι άνθρωποι που μένουν πίσω και να υπάρξει πρόνοια για τους ανθρώπους που έρχονται. Η Ελλάδα δεν έχει αναγνωρίσει τους Αφγανούς ως πρόσφυγες. Γίνονται απελάσεις, επαναπροωθήσεις και το ποσοστό που αναγνωρίζεται στη χώρα είναι πολύ χαμηλό. Η Δύση, η Ευρώπη και η Ελλάδα συγκεκριμένα έχουν υποχρέωση να μη φτάσει η κατάσταση στα άκρα και να ανοίξουν τα σύνορά τους»

Η 18χρονη Αλμά ζει έναν χρόνο στην Ελλάδα με τη μητέρα της και τις αδερφές της. Έφυγαν από τη Μυτιλήνη πριν από τέσσερις μήνες και όλες κατέβηκαν στην πορεία για να διαδηλώνουν. «Ο πατέρας μας σκοτώθηκε από βόμβα των Ταλιμπάν» λέει. Μία από τις αδερφές της παραμένει στο Αφγανιστάν. «Είναι δημοσιογράφος και φοβάται για τη ζωή της. Θέλει να φύγει, αλλά τα άλλα κράτη προς το παρόν βοηθούν να ξεφύγουν μόνο οι δικοί τους. Σε λίγες μέρες μάς πήραν τα πάντα και τα παιδιά και οι γυναίκες είναι οι πιο ευάλωτοι. Οι Ταλιμπάν εμφανίζονται σαν λύκοι με προβιές. Δεν θέλουν δικαιοσύνη, μόνο θάνατο».

- Στη χθεσινή συγκέντρωση παραβρέθηκε και αντιπροσωπεία του Τμήματος Προσφυγικής-Μεταναστευτικής Πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ. Στην αντιπροσωπεία συμμετείχε η Ειρήνη Αγαθοπούλου, βουλευτίνα Κιλκίς και αναπληρώτρια τομεάρχης Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Κ.Ο.

Πάντζιου, Χ. (2021, Αύγουστος 26). Αφηγήσεις από ένα δυστοπικό παρόν σε πρώτο πρόσωπο. *Εφημερίδα των Συντακτών*, https://www.efsyn.gr/themata/gynaikes-toy-kosmoy/307773_afigiseis-apo-ena-dystopiko-paron-se-proto-prosopo

Αφηγήσεις από ένα δυστοπικό παρόν σε πρώτο πρόσωπο

Αφγανές, γυναίκες και κορίτσια που ήδη βιώνουν τη φρίκη του φονταμενταλισμού και της πατριαρχίας ενώ γνωρίζουν πως τα πολύ χειρότερα έπονται, αφηγούνται τον τρόμο και την απελπισία τους για τα όνειρα που είδαν να γκρεμίζονται εν μιά νυκτί.

Ενώ η Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα προειδοποιεί πως η μεταχείριση γυναικών και κοριτσιών από τους Ταλιμπάν είναι «κόκκινη γραμμή», ιστορίες δυστοπικές μάς έρχονται ήδη από τους δρόμους της Καμπούλ. Γυναίκες κρυμμένες στα σπίτια τους, που καταστρέφουν ό,τι τις προσδιόριζε ως αυτόνομα πλάσματα. Δρόμοι, γραφεία, πανεπιστήμια άδεια από θηλυκές παρουσίες.

Τα πρόσωπα των γυναικών σβήστηκαν με μουτζούρες από αφίσες και καταστήματα, οι φωτογραφίες τους σκίστηκαν, τα ονόματά τους αρχίζουν να εξαλείφονται πίσω από ψευδώνυμα απαραίτητα για την προστασία τους από τον μισογυνισμό των «σπουδαστών» του Κορανίου. Πριν τα γεωπολιτικά παιχνίδια επιτρέψουν να σιγήσει ακόμη και η φωνή τους, οι εμπειρίες που αφηγούνται σε πρώτο πρόσωπο κάποιες Αφγανές δείχνουν το πώς αυτή η κόκκινη γραμμή ήδη άρχισε να παραβιάζεται.

Η «Σαφίρι» (ψευδώνυμο για λόγους ασφαλείας), ακτιβίστρια για τα γυναικεία δικαιώματα, που έχει δουλέψει για διάφορες διεθνείς οργανώσεις και τώρα ετοιμάζε έκθεση για μία από αυτές, δεν μπορεί να πιστέψει ότι ο τρόμος επέστρεψε.

«Μείναμε χωρίς δουλειά και η ζωή ακριβαίνει ξαφνικά. Δεν μπαίνει ούτε ένας μισθός στο σπίτι. Είμαστε πολλοί στην οικογένεια και δεν έχουμε λεφτά για να αγοράσουμε ούτε τα φάρμακα της μητέρας μου. Προσπαθούμε να μην κάνουμε θόρυβο για να μην τραβήξουμε την προσοχή. Ζούμε με την αγωνία ότι θα χτυπήσει η πόρτα και θα μπουν. Ακούσαμε πως αν είσαι άνω των 18 και ανύπαντρη οι Ταλιμπάν μπορεί να σε ξυλοκοπήσουν ή και να σε φυλακίσουν. Ποτέ δεν φανταστήκαμε ότι θα επέστρεφε ο τρόμος. Πριν λίγο οι Ταλιμπάν μπήκαν στο σπίτι φίλων ψάχνοντας για βιβλία στα αγγλικά και κείμενα επικριτικά του Ισλάμ. Δείχνοντας τα “λάφυρά” τους χτύπησαν τους ιδιοκτήτες μπροστά σε όλους τους γείτονες για παραδειγματισμό, ώστε “να καθαρίσουν τα σπίτια τους”. Το πρώτο που έκανα

μετά από αυτό ήταν να καταστρέψω την έκθεση που ετοίμαζα. Θέλω μόνο να φύγω από αυτήν την κόλαση».

Μια κόλαση που φοιτήτρια της μειονότητας Χαζαρά περιέγραψε στο BBC με ένα σπαρακτικό κείμενο για το πώς τα όνειρα αντικαθίστανται από τον φόβο του θανάτου.

«Όλα όσα ονειρεύτηκα, όλα αυτά για τα οποία εργάστηκα, η αξιοπρέπεια, η περηφάνια, ακόμη και η ύπαρξή μου ως γυναίκα, η ζωή μου, κινδυνεύουν... Έκαψα όλα μου τα πανεπιστημιακά έγγραφα. Έκρυψα όλα τα θαυμάσια βιβλία που διάβαζα. Απενεργοποίησα όλους τους λογαριασμούς μου στα κοινωνικά δίκτυα... γιατί οι Ταλιμπάν ψάχνουν τις αναρτήσεις και μας βρίσκουν μέσω αυτών... Στον δρόμο μάς κοιτούν, ακόμη και όταν είσαι καλυμμένη με χιτζάμπ, σαν να είναι τα αφεντικά της ζωής μας, σαν να είμαστε σκουπίδια... Όταν σπούδαζα ονειρευόμουν τόσα πράγματα, έβαζα τόσους στόχους, έκανα τόσα σχέδια. Ως γυναίκα και ως μειονότητα, δεν υπάρχει χώρος για εμένα στην ίδια μου την πατρίδα. Έχουν επιτεθεί σε σχολεία για κορίτσια Χαζαρά και έχουν σκοτώσει εκατοντάδες. Κι έτσι σίγουρα θα μας σκοτώσουν, ίσως και να μας βιάσουν. Ποιος ξέρει πόσο θα τους πάρει για να έρθουν να ψάχνουν σπίτι το σπίτι και να πάρουν κορίτσια για να τα βιάσουν. Μπορεί να αυτοκτονήσω όταν έρθουν σπίτι μου. Έχω μιλήσει με φίλες μου, όλες το σχεδιάζουμε... Ο θάνατος είναι καλύτερος από το να πέσεις στα χέρια τους... Δεν έχουμε πού να πάμε».

Η δημοσιογράφος Νασρίν Νάουα κατάφερε να φύγει μία ημέρα πριν καταλάβουν την Καμπούλ οι Ταλιμπάν αλλά η αγωνία δεν κοπάζει.

«Ακόμη και πριν φύγω έβλεπα τον ίδιο εφιάλτη: την αδελφή μου να τρέχει, να ιδρώνει και να ματώνει στους δρόμους της Καμπούλ κυνηγημένη από τους Ταλιμπάν. Ο εφιάλτης έγινε πραγματικότητα. Η αδελφή μου προσπάθησε να διαφύγει στο εξωτερικό, αλλά οι τράπεζες δεν είχαν χρήματα και οι δρόμοι ήταν κλειστοί από τα αυτοκίνητα. Τώρα όλη μας η ζωή μοιάζει με μακρινό όνειρο. Με την αδελφή μου συνηθίζαμε να γυρίζουμε όλη την πόλη με τα ποδήλατα, είμαστε μέλη της Εθνικής Ομοσπονδίας Ποδηλασίας. Τώρα... αδύνατον κάποια γυναίκα να το επιχειρήσει. Και όταν διάβασα για τις επιδρομές τους στα σπίτια, της τηλεφώνησα και της είπα να καταστρέψει την κιθάρα της: τα χέρια των Ταλιμπάν είναι ικανά να τη σκοτώσουν λόγω της τέχνης της. Αλήθεια, δεν μπορώ να φανταστώ πόσο δύσκολο είναι να καταστρέφεις κυριολεκτικά ένα μέρος τόσο σημαντικό αυτού που είσαι. Ζούμε βυθισμένοι στον πανικό και τη σύγχυση όσο ο κόσμος αδιαφορεί».

Αδιαφορία είναι αυτό που εισέπραξε μια νεαρή Αφγανή που μίλησε στην Guardian για ιστορίες αλαζονείας και εγκατάλειψης από τους «ανθρωπιστές».

«Τα τελευταία δύο χρόνια δουλεύω για μια δυτική ΜΚΟ που προασπίζεται τις γυναίκες. Όταν κατάλαβα ότι οι Ταλιμπάν θα έπαιρναν την εξουσία, ανησύχησα για το μέλλον μου. Ζητήσαμε με συναδέλφισσές μου βοήθεια από την ξένη επικεφαλής μας, αλλά είπε ότι τίποτα δεν θα συμβεί και αρνήθηκε να μας βοηθήσει για να βγάλουμε βίζα. Κι όταν έμαθα πως οι Ταλιμπάν ανάγκαζαν κορίτσια να παντρευτούν μαχητές μετέφερα τις ανησυχίες μου σε Δυτική ακτιβίστρια που μάχεται για τα δικαιώματα των γυναικών στο Αφγανιστάν. Μου απάντησε: “Δεν μπορώ να σε βοηθήσω. Αλλά μπορείς να κάνεις έναν ψεύτικο γάμο”. Ήταν θλιβερό να ακούς κάτι τέτοιο από μια φεμινίστρια. Ακόμα κι όταν μας εκκένωσαν από τα γραφεία, κάποιοι συνάδελφοι άντρες Αφγανοί αστειεύονταν λέγοντας “είναι η τελευταία φορά που σε βλέπουμε... τώρα θα πρέπει να ζητήσουμε άδεια από τον αδελφό σου...” Τους φαινόταν αστείο! Κι έτσι δεν έχω βγει από το σπίτι μου τις τελευταίες ημέρες. Ούτε πλησιάζω το παράθυρο. Είμαστε οργισμένες, θυμωμένες, απελπισμένες... Αλλά κανέναν δεν νοιάζει. (...) Το μέλλον μας είναι στα χέρια των κυβερνήσεων της Δύσης: αυτές θα αποφασίσουν ποιους θα σώσουν και ποιους θα αγνοήσουν και αυτό μου ραγίζει την καρδιά».

Αρθρογραφία της Καθημερινής

Ανώνυμος (2021δ, Αύγουστος 17). Οι γυναίκες του Αφγανιστάν απέναντι στη φρίκη: «Ανησυχώ για το μέλλον μου, μοιάζει θολό». *Καθημερινή*, <https://www.kathimerini.gr/world/561467935/oi-gynaikes-toy-afganistan-apenanti-sti-friki-anisychogia-to-mellon-moy-moiazei-tholo/>

Οι γυναίκες του Αφγανιστάν απέναντι στη φρίκη: «Ανησυχώ για το μέλλον μου, μοιάζει θολό»

«Τι θα απογίνω» είναι το ερώτημα που στοιχειώνει τη σκέψη των Αφγανών αμάχων, και ιδιαίτερα των γυναικών, μετά την απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων και την προέλαση των Ταλιμπάν. «Ανησυχώ για το μέλλον μου που μοιάζει τόσο θολό. Αν αναλάβουν την εξουσία οι ισλαμιστές αντάρτες, θα χάσω την ταυτότητά μου. Ανησυχώ για την ύπαρξή μου, όχι για την αποχώρηση των ΗΠΑ. Γεννήθηκα το 2004 και δεν έχω

ιδέα πώς συμπεριφέρονταν οι Ταλιμπάν στις γυναίκες. Γνωρίζω, όμως, ότι για αυτές τα πάντα ήταν απαγορευμένα», εξηγεί η 17χρονη Ουαχίντα Σαντέκι, τελειόφοιτος λυκείου της Καμπούλ.

Η αβεβαιότητα καλύπτει κάθε τομέα της καθημερινότητας στη χώρα και είναι εντελώς ασαφές τι επακριβώς επιφυλάσσει το μέλλον για τον αφγανικό λαό. Τα τελευταία 20 χρόνια, η αμερικανική ηγεσία δεσμεύτηκε, ξανά και ξανά, για την ειρήνη, την ευημερία, το τέλος της τρομοκρατίας και τα δικαιώματα των γυναικών. Ελάχιστες από τις δεσμεύσεις έλαβαν σάρκα και οστά. Σήμερα, ακόμα και στα αστικά κέντρα όπου πράγματι είχε επιτευχθεί μεγάλη πρόοδος, εκφράζονται φόβοι ότι τα πάντα θα χαθούν μόλις αποχωρήσει ο τελευταίος Αμερικανός στρατιώτης.

Η ανάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν συνιστά εξαιρετικά δυσοίωνη εξέλιξη για τις γυναίκες. Όταν διοικούσαν τη χώρα, την περίοδο 1996-2001, απαγόρευαν στις Αφганές να σπουδάζουν, να εργάζονται, μετατρέποντάς τις σε αιχμάλωτες στο ίδιο τους το σπίτι, κάτι εθιμικό στις πιο απομακρυσμένες περιοχές.

Η Φατιμά Γκελανί, κυβερνητική διαπραγματευτής στις ειρηνευτικές συνομιλίες με τους Ταλιμπάν, υποστήριζε τον Απρίλιο: «Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι οι γυναίκες πρέπει να μάθουμε να στηριζόμαστε στον εαυτό μας. Σήμερα οι γυναίκες του Αφγανιστάν είναι διαφορετικές. Είναι μία δύναμη και κανείς δεν μπορεί να τους αρνηθεί τη θέση ή τα δικαιώματά τους».

Ανώνυμος (2021α, Αύγουστος 17). Κ. Σακελλαροπούλου: Να μην αγνοήσουμε τις φωνές των γυναικών από το Αφγανιστάν. *Καθημερινή*, <https://www.kathimerini.gr/politics/561468466/k-sakellaropoyloy-na-min-agnoisoymetis-fones-ton-gynaikon-apo-to-afganistan/>

Κ. Σακελλαροπούλου: Να μην αγνοήσουμε τις φωνές των γυναικών από το Αφγανιστάν

Οι απελπισμένες φωνές των γυναικών στο Αφγανιστάν ζητούν στήριξη και ελπίδα, ένα χέρι σωτηρίας, φωνές που ηχούν σήμερα στα αυτιά μας σαν τύψη και είναι χρέος μας να μην τις αγνοήσουμε, αναφέρει σε ανάρτησή της στο Facebook η Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κατερίνα Σακελλαροπούλου.

Οι απελπισμένες φωνές των γυναικών στο Αφγανιστάν ζητούν στήριξη και ελπίδα, ένα χέρι σωτηρίας, φωνές που ηχούν σήμερα στα αυτιά μας σαν τύψη και είναι χρέος μας να μην τις αγνοήσουμε, αναφέρει σε ανάρτησή της στο Facebook η Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κατερίνα Σακελλαροπούλου. Αναλυτικά, «αυτές τις μέρες που ο τρόμος κυριαρχεί στο Αφγανιστάν, ο νους και η καρδιά μας βρίσκεται κοντά στις γυναίκες της χώρας, αυτές που είναι στο στόχαστρο των Ταλιμπάν μόνο και μόνο επειδή θέλησαν να εκμεταλλευτούν την εύθραυστη ελευθερία τους, να σπουδάσουν, να εργαστούν, να πετάξουν τη μπούρκα», γράφει η κ. Κατερίνα Σακελλαροπούλου και συμπληρώνει:

«Τις γυναίκες που υφίστανται τη βία και το μίσος των φανατικών ισλαμιστών ενάντια στην ίδια τη ζωή, ενάντια σε ό,τι κάνει τη ζωή άξια να βιωθεί: την αρμονική συνύπαρξη ανδρών και γυναικών, τη μόρφωση και την εργασία, την επικοινωνία και την τέχνη. Οι απελπισμένες φωνές αυτών των γυναικών ζητούν στήριξη και ελπίδα, ένα χέρι σωτηρίας που θα απομακρύνει τις ίδιες και τα παιδιά τους από τον ζόφο, από το σκοτάδι που θα τις μεταμορφώσει σε σκιές, αν δεν τις αφανίσει ολοκληρωτικά. Φωνές που ηχούν σήμερα στα αυτιά μας σαν τύψη και είναι χρέος μας να μην τις αγνοήσουμε», υπογραμμίζει κλείνοντας η Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Ανώνυμος (2021β, Αύγουστος 17). Ταλιμπάν: Η μπούρκα δεν θα είναι υποχρεωτική, υπάρχουν και άλλες μαντίλες... *Καθημερινή*, <https://www.kathimerini.gr/world/561468493/talimpan-i-mpoyrka-den-tha-einai-ypochreotiki-yparchoyn-kai-alles-mantiles/>

Ταλιμπάν: Η μπούρκα δεν θα είναι υποχρεωτική, υπάρχουν και άλλες μαντίλες...

Η μπούρκα δεν θα είναι υποχρεωτική για τις γυναίκες, καθώς «υπάρχουν διαφορετικά είδη μαντίλας», δήλωσε σήμερα εκπρόσωπος των Ταλιμπάν στο βρετανικό Sky News.

Η μπούρκα δεν θα είναι υποχρεωτική για τις γυναίκες, καθώς «υπάρχουν διαφορετικά είδη μαντίλας», δήλωσε σήμερα εκπρόσωπος των Ταλιμπάν στο βρετανικό Sky News.

«Η μπούρκα δεν είναι το μοναδικό χιτζάμπ (μαντίλα) που μπορεί να φοράει μια γυναίκα, υπάρχουν διαφορετικά είδη χιτζάμπ, που δεν περιορίζονται στην μπούρκα», δήλωσε στο τηλεοπτικό δίκτυο Sky News ο Σουχάιλ Σαχίν, ο εκπρόσωπος Τύπου του πολιτικού γραφείου της οργάνωσης στην Ντόχα.

Ο Σαχίν δεν διευκρίνισε ποια είναι τα άλλα είδη χιτζάμπ, που θα κρίνονται αποδεκτά από τους Ταλιμπάν.

Στην πρώτη περίοδο της διακυβέρνησης από τους Ταλιμπάν, μεταξύ 1996-2001, τα σχολεία θηλέων ήταν κλειστά, οι γυναίκες δεν μπορούσαν να εργαστούν ούτε να ταξιδέψουν και ήταν υποχρεωμένες να φορούν δημοσίως μπούρκα, μια μαντίλα που καλύπτει όλα το σώμα και το πρόσωπο.

Με την επιστροφή στην εξουσία των Ταλιμπάν, πολλές χώρες και οργανισμοί προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξέφρασαν την ανησυχία τους για την τύχη των κοριτσιών και γυναικών στο Αφγανιστάν.

«Μπορούν να λάβουν εκπαίδευση από το δημοτικό έως το πανεπιστήμιο. Ανακοινώσαμε αυτήν την πολιτική κατά τη διάρκεια διεθνών διασκέψεων, στη διάσκεψη της Μόσχα και εδώ στη διάσκεψη της Ντόχας (για το Αφγανιστάν), σημείωσε ο Σαχίν.

Χιλιάδες σχολεία στις περιοχές που ελέγχουν οι Ταλιμπάν παραμένουν ανοικτά, ισχυρίστηκε.

Σπανέα, Σ. (2021, Αύγουστος 22). Κραυγή απόγνωσης από τις αθλήτριες του Αφγανιστάν: «Όλα τελείωσαν για εμάς». *Καθημερινή*, <https://www.kathimerini.gr/athletics/561471589/kraygi-apognosis-apo-tis-athlitries-toy-afganistan-ola-teleiosan-gia-emas/>

Κραυγή απόγνωσης από τις αθλήτριες του Αφγανιστάν: «Όλα τελείωσαν για εμάς»

Μετά την επικράτηση των Ταλιμπάν, δεκάδες Αφγανές αθλήτριες που ζουν σε άλλες χώρες κρούουν των κώδωνα του κινδύνου.

Το ημερολόγιο έγραφε 23 Ιουλίου 2021 όταν η Κίμια Γιουσόφι μαζί με τον Φαρζάντ Μανσούρι έμπαιναν στο στάδιο του Τόκιο κρατώντας, ως σημαιοφόροι στην τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων, τη σημαία του Αφγανιστάν. Ήταν η πρώτη φορά που η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή, στο πλαίσιο της ισότητας των δύο φύλων, αποφάσισε ότι σημαιοφόροι κάθε χώρας μπορούν να είναι ένας άνδρας και μία γυναίκα. Μόνο που για το Αφγανιστάν αυτή η πρώτη φορά, ίσως, να είναι και η τελευταία, διότι για το καθεστώς των Ταλιμπάν η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι και μακριά από τους αθλητικούς χώρους.

Η Ζάκια Χουντανταντί θα αγωνιζόταν στους Παραολυμπιακούς Αγώνες. Σε χώρους κοινωνικής δικτύωσης ανέφερε με υπερηφάνεια ότι θα ήταν η πρώτη αθλήτρια ΑμεΑ

που θα έπαιρνε μέρος στη διοργάνωση. Η υπερηφάνειά της μετατράπηκε σε κραυγή όταν οι Ταλιμπάν ανέβηκαν στην εξουσία και ζήτησε από τη διεθνή αθλητική κοινότητα βοήθεια. Την ώρα που η αθλήτρια των ΑμεΑ καταλάβαινε ότι δεν θα αγωνιζόταν στους Παραολυμπιακούς, η Χαλίντα Ποπάλ, πρώην αρχηγός της γυναικείας ποδοσφαιρικής ομάδας της χώρας, με δηλώσεις της ζήτησε από τις αθλήτριες του Αφγανιστάν να κλείσουν τους λογαριασμούς τους στα social media, να κάψουν τα αθλητικά ρούχα με τα διακριτικά και να φύγουν από τα σπίτια τους ώστε γείτονες που γνωρίζουν τις δραστηριότητές τους να μην τις καταδώσουν. Από την πρώτη συμμετοχή αθλητριών σε Ολυμπιακούς (2004) και την πρώτη γυναίκα σημαιοφόρο του 2021, ο γυναικείος αθλητισμός της χώρας επέστρεψε στην εποχή του 1999, όταν η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή απαγόρευσε τη συμμετοχή του Αφγανιστάν στους Ολυμπιακούς του 2000 για τις διακρίσεις που επέβαλε το, τότε, καθεστώς των Ταλιμπάν στις γυναίκες.

«Βρισκόμαστε στις πρώτες ημέρες και οι δηλώσεις των Ταλιμπάν είναι ότι έχουν αλλάξει. Αυτό, βέβαια, μένει να φανεί και στην πράξη. Από την άλλη πλευρά, η ΔΟΕ έχει κάνει μεγάλη προσπάθεια για την ισότητα των δύο φύλων και θα είναι πραγματικά πολύ κρίμα να μην έχουν τη δυνατότητα γυναίκες από το Αφγανιστάν να λαμβάνουν μέρος στους Αγώνες», τόνισε στην «Κ» το μέλος της ΔΟΕ και πρόεδρος της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής, Σπύρος Καπράλος.

Η πρώτη συμμετοχή γυναικών στους Ολυμπιακούς Αγώνες ήταν στη διοργάνωση της Αθήνας, η Ρομπίνα και η Φρίμπα, που πήραν μέρος σε στίβο και τζούντο, αντίστοιχα. Από τότε, σε κάθε διοργάνωση, υπήρχαν γυναίκες εκπρόσωποι της χώρας χωρίς όμως να έχουν κατακτήσει κάποιο μετάλλιο. Εξάλλου, ακόμη και η συμμετοχή τους ήταν γι' αυτές μια μεγάλη νίκη.

Μετά την επικράτηση των Ταλιμπάν, δεκάδες Αφγανές αθλήτριες που ζουν σε άλλες χώρες κρούουν των κώδωνα του κινδύνου και, μέσα από τοποθετήσεις τους, αναφέρουν ότι ο γυναικείος αθλητισμός στη γενέτειρά τους θα σβήσει και εκφράζουν τους φόβους τους για την τύχη των γυναικών αθλητριών που ζουν στη χώρα. «Όλα έχουν τελειώσει για τις αθλήτριες. Δεν πιστεύουν στα δικαιώματα των γυναικών. Ό,τι και να λένε δεν θα αλλάξουν ποτέ», επισήμανε στο Reuters η πρωταθλήτρια του καράτε Μίνα Ασάντι, η οποία έχει βρει καταφύγιο στην Ινδονησία.

Μανδραβέλης, Π. (2021, Αύγουστος 29). Οι γυναίκες του Αφγανιστάν. *Καθημερινή*, <https://www.kathimerini.gr/opinion/561478444/oi-gynaikes-toy-afganistan/>

Οι γυναίκες του Αφγανιστάν

Στον «πατερούλη» Ιωσήφ Στάλιν αποδίδεται η κυνική παρατήρηση ότι «ένας θάνατος είναι τραγωδία. Ενα εκατομμύριο θάνατοι είναι στατιστική». Κατ' αντιστοιχία μπορούμε να πούμε ότι η δολοφονία μιας γυναίκας είναι γυναικοκτονία. Η δολοφονία χιλιάδων γυναικών στο Αφγανιστάν είναι δική τους υπόθεση.

Χρόνια τώρα οι θεράποντες της «Προόδου» και κήνσορες της Δύσης την κατηγορούν για διάφορα πράγματα. Όταν γίνονται σφαγές σε κάποια χώρα εκτοξεύεται η μομφή: η «πολιτισμένη Δύση» (όπως λένε ειρωνικά) «παραμένει απαθή». Αν παρέμβει έχουμε έναν ακόμη ιμπεριαλιστικό πόλεμο. «Ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος κατά του λαού του Αφγανιστάν και όλων των λαών κλιμακώθηκε με την επίθεση των ΗΠΑ και των συμμάχων τους ενάντια σε στόχους του Αφγανιστάν με συνεχείς βομβαρδισμούς και πρώτα θύματα αμάχους» (Ριζοσπάστης, 8.10.2001). «Οι σκηνές με χιλιάδες κόσμου να συνωστίζονται μπροστά από τις ρόδες των αεροπλάνων στο αεροδρόμιο της Καμπούλ, με μανάδες να αποχωρίζονται τα παιδιά τους για να τα σώσουν και Αφγανούς να κρέμονται σαν τα τσαμπιά από τα φτερά των μεταγωγικών, αναζητώντας δρόμο διαφυγής, είναι η άλλη όψη της ιμπεριαλιστικής βαρβαρότητας που έζησε ο λαός αυτής της πολύπαθης χώρας από το 2001» (Ριζοσπάστης, 25.8.2021). Το γεγονός ότι ουδείς συνωστιζόταν να φύγει μαζί με τους Σοβιετικούς, όταν αποχωρούσαν το 1989, δεν τους προβληματίζει.

Υπάρχουν βεβαίως και οι δικολάβοι της «Προόδου» που θέλουν «εξαγωγή της Δημοκρατίας», αλλά στα λόγια. Όπως λέει και ο ΣΥΡΙΖΑ για τους αντιεμβολιαστές, καλύτερο είναι να επιχειρηματολογήσουμε μέχρι θανάτου· πρωτίστως του δικού μας. Σωστό. Πρέπει να εξηγήσουμε διαρκώς γιατί δεν πρέπει να ακρωτηριάζονται οι γυναίκες, αλλά στο ενδιάμεσο τι κάνουμε; Αν μια γυναίκα στο διπλανό διαμέρισμα φωνάζει «βοήθεια» πρέπει να σπεύσουμε με κάθε τρόπο να τη βοηθήσουμε. Αν εκατομμύρια στο Αφγανιστάν φωνάζουν «βοήθεια» τι να κάνουμε; Θα αναθέσουμε στη Eurostat τη στατιστική μελέτη της τραγωδίας.

Δεν θα ισχυριστούμε ότι όσοι λαμβάνουν αποφάσεις στη Δύση κινούνται από αγνά κριτήρια. Κάθε άλλο. Ακόμη κι αν δεν υπάρχουν άλλα συμφέροντα, οι ανθρωπιστικές

επεμβάσεις βασίζονται στην ποταπή επιθυμία επανεκλογής των προέδρων, πρωθυπουργών κ.λπ. Αλλά η δυτική δημοκρατία είναι το μόνο πολίτευμα σήμερα στον κόσμο που ακούει τη φωνή λαού, έστω για λόγους επανεκλογής. Να συμφωνήσουμε ότι αυτή η φωνή ακούγεται στα δώματα της εξουσίας αχνή και στρεβλή; Ναι, αλλά πάντως ακούγεται. Δεν θυμόμαστε π.χ. κανένα λαϊκό κίνημα στην ΕΣΣΔ, ούτε για την εξαγωγή σοσιαλισμού στο Αφγανιστάν το 1979, ούτε για την αποχώρηση από αυτό το 1989. Να συμφωνήσουμε επίσης ότι η Δημοκρατία που έχουμε χρήζει βελτίωσης. Αλλά ο αγώνας συνεχίζεται και εξ όσων γνωρίζουμε μόνο στη Δύση ο αγώνας επιτρέπεται. Καθείς μπορεί να αισθάνεται όπως θέλει, είτε για την επέμβαση είτε για την αποχώρηση. Δεν μπορεί όμως να αισθάνεται οργή και για τα δύο. Πάει πολύ να ελεεινολογούν κάποιοι τη Δύση διότι «αφήνει τις γυναίκες του Αφγανιστάν στην τύχη τους», όταν το 2001 την ελεεινολογούσε γιατί δεν τις άφησε στην ίδια τύχη. Οι υπόλοιποι πρέπει να ευχόμαστε να μακροημερεύσει η ισχύς της, διότι από αυτά που υπάρχουν στον κόσμο δεν κυκλοφορεί κάτι καλύτερο.

Αρθρογραφία του Πρώτου Θέματος

Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 15). Αφγανιστάν: Οι Ταλιμπάν καλύπτουν διαφημιστικές εικόνες γυναικών στην Καμπούλ. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152286/afganistan-oi-taliban-kaluptoun-diafimistikes-eikones-gunaikon-stin-kaboul/>

Αφγανιστάν: Οι Ταλιμπάν καλύπτουν διαφημιστικές εικόνες γυναικών στην Καμπούλ.

Οι γυναίκες στο Αφγανιστάν ζουν υπό τον φόβο της πλήρους απόμονωσής τους - Στην πρωτεύουσα της χώρας, άντρας καλύπτει σε βιτρίνα φωτογραφίες γυναικών με νυφικά. Την αγωνία τους εκφράζουν οι γυναίκες στο Αφγανιστάν, ζητώντας την βοήθεια διεθνών οργανώσεων για την προστασία των δικαιωμάτων τους. Καθώς οι Ταλιμπάν βρίσκονται μια ανάσα από την πρωτεύουσα της χώρας, την Καμπούλ, ήδη, σε εργαζόμενες έχει γίνει η εισήγηση ότι θα χάσουν τη δουλειά τους και τη θέση τους θα αναλάβει ένας άντρας. Παράλληλα, πολλές παραμένουν στο σπίτι τους και για να βγουν χρειάζονται την συνοδεία ενός άντρα και επιπλέον επιβάλλεται να φορούν μπούργκα.

Την ίδια ώρα, ο διευθυντής του αφγανικού μέσου ενημέρωσης, Tolo News, Lotfullah Najafizada, σε ανάρτηση του στο τουίτερ απεικονίζει έναν άντρα ο οποίος καλύπτει εικόνες γυναικών σε βιτρίνες με νυφικά.

Πριν το 2002, όταν οι Ταλιμπάν είχαν τον πλήρη έλεγχο του Αφγανιστάν, εφάρμοζαν τον Ισλαμικό νόμο της Σαρίας, στην πιο αυστηρή μορφή του. Λιθοβολούσαν όποιον διέπραττε μοιχεία, ειδικά τις γυναίκες, ενώ όσες ήταν άνω των 12 ετών διέκοπταν το σχολείο. Πλέον, παρότι υπόσχονται ειρήνη και πως θα προστατεύσουν τα δικαιώματα των γυναικών, αξιωματούχος των Ταλιμπάν σε δηλώσεις του είπε πως το αν θα εφαρμοστεί ξανά ο νόμος της Σαρίας θα αποφασιστεί από τα δικαστήρια.

Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 16). Αφγανιστάν - Η συγκλονιστική αφήγηση μίας φοιτήτριας: «Οι άνδρες γελούν» - «Είναι οι τελευταίες μέρες σας στους δρόμους». *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152494/afganistan/>

Αφγανιστάν - Η συγκλονιστική αφήγηση μίας φοιτήτριας: «Οι άνδρες γελούν» - «Είναι οι τελευταίες μέρες σας στους δρόμους»

Τα όσα ζει από χθες, Κυριακή, με την είσοδο των Ταλιμπάν στην Καμπούλ, διηγήθηκε στον Guardian μία 24χρονη φοιτήτρια, που γνωρίζει πολύ καλά ότι η μοίρα της σφραγίστηκε

Την συγκλονιστική - χθεσινή - μαρτυρία μίας Αφγανής φοιτήτριας, της οποίας ο κόσμος καταρρέει , λόγω της επανόδου των Ταλιμπάν, καταγράφει ο Guardian

«Νωρίς το πρωί της Κυριακής πήγαινα στο πανεπιστήμιο για ένα μάθημα όταν μια ομάδα γυναικών έφυγε τρέχοντας από τον γυναικείο κοιτώνα. Ρώτησα τι είχε συμβεί και ένας από αυτούς μου είπε ότι η αστυνομία τους έδιωξε επειδή οι Ταλιμπάν είχαν φτάσει στην Καμπούλ και θα χτυπήσουν όσες γυναίκες δεν φορούν μπούρκα. Όλες θέλαμε να γυρίσουμε σπίτι, αλλά δεν μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Οι οδηγοί δεν μας άφηναν να μπούμε στα αυτοκίνητά τους γιατί δεν ήθελαν να αναλάβουν την ευθύνη για τη μεταφορά μιας γυναίκας. Εν τω μεταξύ, οι άντρες που στέκονταν γύρω από εμάς, γέλαγαν και έκαναν αστεία με τον φόβο μας. «Πήγαινε και φόρεσε τη μπούρκα», φώναζε ο ένας. «Είναι οι τελευταίες σας μέρες που βρίσκεστε στους δρόμους», είπε ένας άλλος. «Θα παντρευτώ τέσσερις από εσάς σε μια μέρα», είπε ένας τρίτος.

Ενώ τα κυβερνητικά γραφεία άρχισαν να κλείνουν, η αδερφή μου έτρεξε για αρκετά χιλιόμετρα ώστε να επιστρέψει σπίτι. «Έκλεισα τον υπολογιστή, έφυγα από το γραφείο μου με δάκρυα και είπα αντί στους συναδέλφους μου. Ήξερα ότι ήταν η τελευταία μέρα της δουλειάς μου».

Έχω σχεδόν πάρει πτυχία ταυτόχρονα από τα καλύτερα πανεπιστήμια στο Αφγανιστάν. Έπρεπε να είχα αποφοιτήσει τον Νοέμβριο από το Αμερικανικό Πανεπιστήμιο του Αφγανιστάν και το Πανεπιστήμιο της Καμπούλ, αλλά σήμερα το πρωί όλα άλλαξαν μπροστά στα μάτια μου.

Δούλεψα τόσες μέρες και νύχτες για να γίνω ο άνθρωπος που είμαι σήμερα, και σήμερα το πρωί όταν έφτασα στο σπίτι, το πρώτο πράγμα που κάναμε με τις αδελφές μου ήταν να κρύψουμε τις ταυτότητες, τα διπλώματα και τα πιστοποιητικά μας. Ήταν καταστροφικό. Γιατί να κρύψουμε τα πράγματα για τα οποία πρέπει να είμαστε υπερήφανοι; Στο Αφγανιστάν τώρα δεν επιτρέπεται να είμαστε γνωστοί ως αυτές που είμαστε. Ως γυναίκα, νιώθω ότι είμαι το θύμα αυτού του πολιτικού πολέμου που ξεκίνησαν οι άντρες. Ένιωσα ότι δεν μπορώ πια να γελάω δυνατά, δεν μπορώ πια να ακούω τα αγαπημένα μου τραγούδια, δεν μπορώ πια να συναντήσω τους φίλους μου στο αγαπημένο μας καφενείο, δεν μπορώ πλέον να φορέσω το αγαπημένο μου κίτρινο φόρεμα ή το ροζ κραγιόν. Και δεν μπορώ πια να πάω στη δουλειά μου ή να πάρω το πτυχίο του πανεπιστημίου.

Μου άρεσε να φτιάχνω τα νύχια μου. Σήμερα, καθώς πήγαινα σπίτι, έριξα μια ματιά στο σαλόνι ομορφιάς όπου πήγαινα για μανικιούρ. Το μπροστινό μέρος του καταστήματος, το οποίο ήταν διακοσμημένο με όμορφες εικόνες κοριτσιών, είχε ασβεστωθεί. Το μόνο που μπορούσα να δω γύρω μου ήταν τα φοβισμένα πρόσωπα γυναικών και τα άσχημα πρόσωπα των ανδρών που μισούν τις γυναίκες, που δεν τους αρέσει να εκπαιδεύονται, να εργάζονται και να έχουν ελευθερία. Αντί να σταθούν στο πλευρό μας, στέκονται στο πλευρό των Ταλιμπάν και τους δίνουν ακόμη περισσότερη δύναμη. Οι Αφγανές θυσιάστηκαν για τη μικρή ελευθερία που είχαν. Ως ορφανή έπλεξα χαλιά για να καταφέρω να σπουδάσω. Αντιμετώπισα πολλές οικονομικές προκλήσεις, αλλά είχα πολλά σχέδια για το μέλλον μου. Δεν περίμενα να καταλήξουν όλα έτσι. Τώρα φαίνεται ότι πρέπει να κάψω όλα όσα πέτυχα σε 24 χρόνια της ζωής μου. Η κατοχή οποιασδήποτε ταυτότητας ή βραβείου από το Αμερικανικό Πανεπιστήμιο είναι επικίνδυνη

τώρα. Ακόμα και αν τα κρατήσουμε, δεν είμαστε σε θέση να τα χρησιμοποιήσουμε. Δεν υπάρχουν δουλειές για εμάς στο Αφγανιστάν. »

Ανώνυμος (2021ε, Αύγουστος 17). Αφγανιστάν: Η Μαλάλα Γιουσαφζάι θέλει η διεθνής κοινότητα να «αναλάβει επειγόντως δράση». *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152667/afganistan-i-malala-giousafzai-thelei-i-diethnis-koinotita-na-analavei-epeigodos-drasi/>

Αφγανιστάν: Η Μαλάλα Γιουσαφζάι θέλει η διεθνής κοινότητα να «αναλάβει επειγόντως δράση»

«Εκτυλίσσεται επείγουσα ανθρωπιστική κρίση αυτή τη στιγμή και πρέπει να προσφέρουμε τη βοήθεια και την υποστήριξή μας»

Η Μαλάλα Γιουσαφζάι, στην οποία είχε απονεμηθεί το 2014 το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης, δήλωσε χθες Δευτέρα ότι την «*ανησυχεί βαθιά*» η κατάσταση στο Αφγανιστάν και οι συνέπειες που θα έχει για την ασφάλεια των γυναικών και των κοριτσιών, καλώντας τους ηγέτες της διεθνούς κοινότητας να αναλάβουν «*δράση*» επειγόντως.

Η κυρία Γιουσαφζάι έκρινε πως ο αμερικανός πρόεδρος Τζο Μπάιντεν «*έχει πολλά να κάνει*» και θα όφειλε να προχωρήσει «*σε τολμηρά βήματα*» για να προστατεύσει τον αφγανικό λαό. Πρόσθεσε πως προσπαθεί να επικοινωνήσει με τους ηγέτες διαφόρων χωρών τις τελευταίες ημέρες.

«Εκτυλίσσεται επείγουσα ανθρωπιστική κρίση αυτή τη στιγμή και πρέπει να προσφέρουμε τη βοήθεια και την υποστήριξή μας», πρόσθεσε η 23χρονη μιλώντας στην εκπομπή Newsnight του BBC.

Τη Μαλάλα Γιουσαφζάι είχε πυροβολήσει στο κεφάλι πακιστανός Ταλιμπάν το 2012, εξαιτίας της εκστρατείας της υπέρ της μόρφωσης των κοριτσιών. Είχε γίνει γνωστή χάρη στο ιστολόγιο το οποίο έγραφε με ψευδώνυμο στον ιστότοπο του BBC, στα 11 της χρόνια, για τη ζωή στα εδάφη υπό την κατοχή των Πακιστανών Ταλιμπάν. «*Είχα την ευκαιρία να μιλήσω με μερικούς ακτιβιστές και ακτιβίστριες στο Αφγανιστάν, και μου είπαν ότι ανησυχούν για το πώς θα είναι η ζωή τους*», είπε η νεαρή, αναφερόμενη στην ανακατάληψη της χώρας από τους Ταλιμπάν.

Σημείωσε πως έστειλε γράμμα στον πακιστανό πρωθυπουργό Ιμράν Χαν, καλώντας τον να υποδεχθεί Αφγανούς πρόσφυγες και να εξασφαλίσει ότι τα παιδιά «θα έχουν πρόσβαση στη μόρφωση, θα είναι ασφαλή και προστατευμένα, ότι δεν θα πάει χαμένο το μέλλον τους».

Η Μαλάλα Γιουσαφζάι μεταφέρθηκε για νοσηλεία και εγκαταστάθηκε στην Αγγλία μετά την απόπειρα δολοφονίας της. Πέρυσι πήρε πτυχίο από το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, όπου σπούδασε φιλοσοφία, πολιτικές επιστήμες και οικονομικά.

Παυλάτου, Ε. (2021, Αύγουστος 17). Αφγανιστάν: Ο εφιάλτης επέστρεψε - Ένοπλοι Ταλιμπάν διώχνουν γυναίκες από τις δουλειές τους. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152604/afganistan-o-efialtis-epestrepse-enoploi-taliban-diohnoun-gunaiques-apo-tis-douleies-tous/>

Αφγανιστάν: Ο εφιάλτης επέστρεψε - Ένοπλοι Ταλιμπάν διώχνουν γυναίκες από τις δουλειές τους

Εργαζόμενες σε τράπεζες οδηγήθηκαν από ένοπλους Ταλιμπάν στο σπίτι τους - Άντρες της οικογένειας μπορούν να πάρουν την θέση τους - Η κραυγή αγωνίας από Αφγανή φωτογράφο, που δέχθηκε απειλές για τη ζωή της

Ήδη, από τις αρχές Ιουλίου, όταν οι Ταλιμπάν άρχισαν να καταλαμβάνουν τις πρώτες επαρχίες στο Αφγανιστάν, ξεκίνησε και ο «εφιάλτης» για τις εργαζόμενες γυναίκες. Μαχητές των Ταλιμπάν μπήκαν στην τράπεζα Azizi Bank στην πόλη Κανταχάρ και διέταξαν εννέα εργαζόμενες να φύγουν.

Ταλιμπάν με τα όπλα στα χέρια συνόδεψαν τις εργαζόμενες στα σπίτια τους και τις διέταξαν να μην επιστρέψουν στην εργασία τους, όπως αποκαλύπτει το δίκτυο Al Jazeera. Μάλιστα, όπως δήλωσαν στο δίκτυο τρεις εργαζόμενες και ο διευθυντής της τράπεζας, οι Ταλιμπάν τις πληροφόρησαν πως αρσενικά μέλη της οικογένειάς τους θα μπορούσαν να πάρουν την θέση τους στην τράπεζα.

«Είναι πράγματι παράξενο να μην σου επιτρέπουν να εργαστείς, αλλά τώρα αυτό συμβαίνει», δήλωσε στο Reuters η 43χρονη Νουρ Κατέρα, μια από τις εργαζόμενες στην τράπεζα Azizi Bank. Το περιστατικό είναι ενδεικτικό για το τι πρόκειται να συμβεί από δω και πέρα στις γυναίκες του Αφγανιστάν, μετά από 20 χρόνια αγώνων για ίσα δικαιώματα.

Από το 1996 μέχρι και το 2001, την περίοδο που οι Ταλιμπάν είχαν την εξουσία στο Αφγανιστάν, οι γυναίκες δεν είχαν το δικαίωμα να εργαστούν, τα νεαρά κορίτσια απαγορευόταν να πάνε σχολείο και ήταν υποχρεωτική για όλες τις γυναίκες η κάλυψη του προσώπου ενώ για να βγουν έξω έπρεπε να συνοδεύονται από άρρεν μέλος της οικογένειάς τους.

Εκείνη την περίοδο όσες γυναίκες τόλμησαν να παραβούν τους κανόνες των Ταλιμπάν ξυλοκοπήθηκαν δημόσια από την θρησκευτική αστυνομία του καθεστώτος, η οποία είναι αρμόδια για την επιβολή του ισλαμικού νόμου. Τα τελευταία χρόνια κατά την διάρκεια των άκαρπων συνομιλιών μεταξύ της Δύσης και των ηγετών των Ταλιμπάν για ειρήνη στο Αφγανιστάν, οι τελευταίοι παρείχαν την διαβεβαίωση πως οι γυναίκες στη χώρα θα απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα με τους άντρες «σε συμφωνία με το Ισλαμικό σύστημα», περιλαμβανομένων και των δικαιωμάτων στην μόρφωση και την εργασία. Δύο ημέρες μετά το συμβάν στην Azizi Bank, παρόμοιο γεγονός συνέβη στην υποκατάστημα της Bank Milli στην Χεράτ. Όπως καταγγέλλουν δύο εργαζόμενες ταμίες, που υπήρξαν αυτόπτες μάρτυρες, τρεις μαχητές Ταλιμπάν με όπλα εισέβαλλαν στην τράπεζα και επιτέθηκαν φραστικά στις εργαζόμενες επειδή δεν φορούσαν μπούργκα. Οι γυναίκες εγκατέλειψαν τη δουλειά τους και στην θέση τους προσελήφθησαν άρρενες συγγενείς τους.

«Με κάθε πόλη που πέφτει, πέφτουν όνειρα, πέφτει η Ιστορία και το μέλλον...» Εκπρόσωπος των Ταλιμπάν, που ρωτήθηκε από το δίκτυο Al Jazeera, αν οι γυναίκες θα μπορούν να εργάζονται στις τράπεζες από δω και πέρα στις επαρχίες που έχουν καταλάβει οι ακραίοι ισλαμιστές, απάντησε πως «μετά την εγκαθίδρυση του Ισλαμικού συστήματος, θα ληφθεί απόφαση γι' αυτό σύμφωνα με την νομοθεσία και την θέληση του θεού, δεν θα υπάρξουν προβλήματα».

Τα τελευταία 20 χρόνια οι γυναίκες στο Αφγανιστάν, ειδικότερα, αυτές που ζουν στις μεγάλες πόλεις, είχαν κατορθώσει να αποκτήσουν αρκετά δικαιώματα, όπως να εργάζονται ως δημοσιογράφοι, νομικοί ή στα επάγγελμα Υγείας. Μετά την επικράτηση των Ταλιμπάν πολλές γυναίκες ζήτησαν βοήθεια και υποστήριξη μέσω των social media.

«Με κάθε πόλη που πέφτει, πέφτουν ανθρώπινα σώματα, πέφτουν όνειρα, πέφτει η Ιστορία και το μέλλον, πέφτει η Τέχνη και ο Πολιτισμός, πέφτει η ζωή και η ομορφιά, πέφτει ο κόσμος. Σας παρακαλώ κάποιος να το σταματήσει όλο αυτό», έγραψε στο Twitter η Ράντα Άκιμαρ, Αφγανή φωτογράφος, που μιλά ανοιχτά για τα προβλήματα στη χώρα της, αλλά αναγκάστηκε να

παρουσιάσει on line την τελευταία της έκθεση τον Ιούλιο, μετά από απειλές που δέχθηκε για τη ζωή της.

Ανώνυμος (2021γ, Αύγουστος 17). Οι πρώτες Αφγανές γυναίκες που πήραν μέρος σε Ολυμπιακούς Αγώνες μιλούν για τη βία των Ταλιμπάν. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152715/oi-protos-afganes-gunaiques-pou-piran-meros-se-olubiakous-agones-miloun-gia-ti-via-ton-taliban/>

Οι πρώτες Αφγανές γυναίκες που πήραν μέρος σε Ολυμπιακούς Αγώνες μιλούν για τη βία των Ταλιμπάν

Η Ρουμπίνα και η Φρέμπα είναι οι πρώτες γυναίκες στην ιστορία του Αφγανιστάν που πήραν μέρος σε Ολυμπιακούς Αγώνες, το 2004 στην Αθήνα

Η Ρουμπίνα και η Φρέμπα. Δύο 17χρονες παιδούλες το 2004, χωρίς επίθετο. Για επίθετο χρησιμοποιείται το όνομα του πατέρα τους με την προσθήκη ενός κτητικού μορίου. Η πρώτη τού Μουκιμάρ, η δεύτερη του Ρεζάι. Γυναίκες 34 ετών και οι δυο πια, μόνιμες κάτοικοι Καναδά, υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα στη χώρα τους και στον κόσμο όλον, και ιδιαίτερα των γυναικών. Βροντερές φωνές για τα όσα συμβαίνουν με την επάνοδο του εφιάλτη των Ταλιμπάν στην πατρίδα τους. Η Ρουμπίνα τον γνώρισε μάλιστα από κοντά το φανατισμό των Ταλιμπάν. Η αδελφή της εκτελέστηκε εν ψυχρώ από συγγενικό τους πρόσωπο, επειδή συμμετείχε σε μουσική εκπομπή στην τηλεόραση και ατίμασε την οικογένεια.

Οι δύο γυναίκες συμμετείχαν στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 στην Αθήνα, σαν μέλη της ολυμπιακής ομάδας του Αφγανιστάν. Ήταν οι πρώτες στην ιστορία της χώρας τους γυναίκες που πήραν μέρος σε Ολυμπιακούς Αγώνες. Και οι δύο μαζί, με άλλους τρεις άνδρες αθλητές και τους προπονητές τους, τον Μάιο του 2004 ήταν στη Λέσβο, όπου και προετοιμάστηκαν για τη συμμετοχή τους στους αγώνες.

Η Ρουμπίνα ήταν και η πρώτη στην ιστορία της χώρας της γυναίκα δρομέας. Το αγώνισμα προϋποθέτει αμφίεση που ταυτίζεται με την έννοια της πόρνης. Ναι, ναι... Εκεί είχε προπονηθεί πριν έρθει στη Λέσβο. Στο «Γαζί Στάντιουμ», στο στάδιο της Καμπούλ, όπου οι Ταλιμπάν εκτελούσαν τις γυναίκες που τολμούσαν να δείξουν την άκρη των νυχιών τους, κάτω από τη βαριά μπούργκα.

Σημαδεμένες ήταν από τότε και οι δύο αθλήτριες από τη βία των Ταλιμπάν. Η Φρέμπα έφυγε με τους γονείς της στο Πακιστάν. Να σωθούν. Η Ρουμπίνα, όμως, πέρασε τις μέρες της φρίκης

στην Καμπούλ. Γεννήθηκε μέσα στη φρίκη. «Χωρίς δικαίωμα μόρφωσης, χωρίς κανένα δικαίωμα στη ζωή, κρυμμένη κάτω από ένα τεράστιο κομμάτι πανί που έκρυβε κάθε κομμάτι του κορμιού μου, χωρίς να ξέρω τι υπάρχει έξω από την πόρτα μου. Δεν είχα βγει σχεδόν 15 χρόνια έξω από το σπίτι. Και φτώχεια. Πήραν την επιχείρηση του πατέρα μου, ζούσαμε με το τίποτα, σαν τίποτα. Μέχρι που έπεσαν...» είχε πει.

Κι οι δύο πήραν μέρος στους Ολυμπιακούς Αγώνες με την ευχή να επιστρέψουν στη χώρα τους «σαν παραδείγματα για το τι μπορούν να κάνουν οι γυναίκες. Σαν απόδειξη της ανάγκης να βοηθηθεί ο γυναικείος αθλητισμός, αλλά και κάθε άλλη γυναικεία δραστηριότητα. Και σαν ανταμοιβή... τι άλλο; «Αχ... να μάθουν να οδηγούν αυτοκίνητο».

«Θέλω να περάσω τους δρόμους της Καμπούλ οδηγώντας αυτοκίνητο...», έλεγε με λαχτάρα η Ρουμπίνα. «Θέλω να σπουδάσω και να δουλέψω για τα δικαιώματα των γυναικών στη χώρα μου»,

είχε πει η Φρέμπα.

«Θέλουμε να γίνουμε άνθρωποι... Να παραμείνουμε άνθρωποι. Θέλουμε να γίνουμε σαν εδώ στην Ελλάδα όπου είναι όλα τόσο όμορφα...» έλεγαν.

Τα δώδεκα μέλη της Ολυμπιακής Ομάδας του Αφγανιστάν, πέντε αθλητές, συνοδοί, προπονητές και ο αντιπρόεδρος της νεοσύστατης τότε Ολυμπιακής Επιτροπής της χώρας Ντάστι Ζία, είχαν φιλοξενηθεί στη Λέσβο από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου με πρωτοβουλία της Μυτιληνιάς στην καταγωγή, δραστηριοποιούμενης στο Αφγανιστάν εκπροσώπου της Ελληνικής Ομάδας Διάσωσης, Ζωής Λειβαδίτη. Την πρωτοβουλία είχαν αγκαλιάσει το Ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών και η Οργανωτική Επιτροπή του Οργανισμού «Αθήνα 2004».

Αναστασόπουλος, Β. (2021, Αύγουστος 17). Αφγανιστάν: Οι οκτώ κανόνες των Ταλιμπάν για τις γυναίκες - Η παραβίασή τους σημαίνει θάνατο. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152758/afganistan-oi-okto-kanones-ton-taliban-gia-tis-gunaiques-i-paraviasi-tous-simainei-thanato/>

Αφγανιστάν: Οι οκτώ κανόνες των Ταλιμπάν για τις γυναίκες - Η παραβίασή τους σημαίνει θάνατο

Την ώρα που οι άντρες εγκαταλείπουν τη χώρα με κάθε τρόπο, οι γυναίκες μένουν πίσω, φοβούμενες για τη ζωή τους - Τι μπορεί να σημαίνει η επιστροφή στο καθεστώς των Ταλιμπάν, με βάση αναφορές του Στέιτ Ντιπάρτμεντ ήδη από το 2001

Η ανάληψη της εξουσίας στο Αφγανιστάν από τους Ταλιμπάν «γυρίζει» τη χώρα 20 χρόνια πίσω, όπως εύστοχα περιγράφουν ξένοι διπλωμάτες και αναλυτές. Δυο δεκαετίες, στην ουσία χαμένες, από κάθε άποψη, για τους πολίτες της -κυρίως, δε, για τις γυναίκες.

Όπως φαίνεται από τις εικόνες και τα βίντεο που έρχονται στο φως της δημοσιότητας τις τελευταίες ημέρες, οι εκπρόσωποι του «ασθενούς φύλου» είναι εκείνες που μένουν πίσω, καθώς οι άντρες επιλέγουν να εγκαταλείψουν με κάθε τρόπο τη χώρα -ακόμα κι αν αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να... κρεμαστούν σαν τα «τσαμπιά» από ένα αεροπλάνο που αναχωρεί από την Καμπούλ, την ώρα που αυτό απογειώνεται.

Την ώρα που η διεθνής κοινότητα επιλέγει να αποστρέψει το βλέμμα της και να καταδικάσει με... ευχολόγια, ενώ θα έπρεπε να είχε προλάβει καταστάσεις, για τις γυναίκες ο φόβος επιστρέφει. Ήδη, από τις αρχές Ιουλίου, όταν οι Ταλιμπάν άρχισαν να καταλαμβάνουν τις πρώτες επαρχίες στο Αφγανιστάν, ξεκίνησε και ο «εφιάλτης» για τις εργαζόμενες γυναίκες. Μαχητές των Ταλιμπάν μπήκαν στην τράπεζα Azizi Bank στην Κανταχάρ και διέταξαν εννέα εργαζόμενες να φύγουν.

Ταλιμπάν με τα όπλα στα χέρια συνόδεψαν τις εργαζόμενες στα σπίτια τους και τις διέταξαν να μην επιστρέψουν στην εργασία τους, όπως αποκαλύπτει το δίκτυο Al Jazeera. Μάλιστα, όπως δήλωσαν στο δίκτυο τρεις εργαζόμενες και ο διευθυντής της τράπεζας, οι Ταλιμπάν τις πληροφόρησαν πως αρσενικά μέλη της οικογένειάς τους θα μπορούσαν να πάρουν τη θέση τους στην τράπεζα.

«Είναι πράγματι παράξενο να μην σου επιτρέπουν να εργαστείς, αλλά τώρα αυτό συμβαίνει», δήλωσε στο Reuters η 43χρονη Νουρ Κατέρα, μια από τις εργαζόμενες στην τράπεζα Azizi Bank. Το περιστατικό είναι ενδεικτικό για το τι πρόκειται να συμβεί από δω και πέρα στις γυναίκες του Αφγανιστάν, έπειτα από 20 χρόνια αγώνων για ίσα δικαιώματα. Από το 1996 μέχρι και το 2001, την περίοδο που οι Ταλιμπάν είχαν την εξουσία στο Αφγανιστάν, οι γυναίκες δεν είχαν το δικαίωμα να εργαστούν, τα νεαρά κορίτσια απαγορευόταν να πάνε σχολείο και ήταν υποχρεωτική για όλες τις γυναίκες η κάλυψη του προσώπου, ενώ για να βγουν έξω έπρεπε να συνοδεύονται από άρρεν μέλος της οικογένειάς τους.

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με αναφορές του Στέιτ Ντιπάρτμεντ το 2001, οι οκτώ κανόνες που ίσχυαν για τις γυναίκες, έχοντας επιβληθεί από το καθεστώς των Ταλιμπάν, ήταν οι εξής:

1. Έπρεπε να είναι καλυμμένες με ενδύματα από την κορφή ως τα νύχια.

2. Δεν τους επιτρεπόταν να εργαστούν, παρά μόνο σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις.
3. Δεν τους επιτρεπόταν να πηγαίνουν σχολείο.
4. Είχαν περιορισμένη πρόσβαση στο σύστημα Υγείας.
5. Δεν μπορούσαν να βγουν από το σπίτι τους, χωρίς να συνοδεύονται από άνδρα-μέλος της οικογένειάς τους.
6. Όταν έβγαιναν έξω, έμπαιναν σε ειδικά λεωφορεία, ενώ για να μουν σε ταξί, θα έπρεπε και πάλι να συνοδεύονται από κάποιον άντρα, συγγενή τους.
7. Γενικά, οι γυναίκες δεν μπορούσαν να κυκλοφορούν στον δρόμο, χωρίς να συνοδεύονται από κάποιον άντρα, που να είναι συγγενικό τους πρόσωπο.
8. Τα παράθυρα των σπιτιών τους έπρεπε να είναι βαμμένα, προκειμένου να μην μπορεί κανένας περαστικός απ' έξω να δει στο εσωτερικό τους.

Λογικό είναι, έπειτα απ' όλα αυτά, οι γυναίκες να φοβούνται για το μέλλον τους και για το τι μέλλει γενέσθαι, μετά την επιστροφή των Ταλιμπάν στην εξουσία. Ειδικά αν αναλογιστεί κανείς ότι, σε περίπτωση παραβίασης κάποιου εκ των παραπάνω κανόνων, οι γυναίκες τιμωρούνταν με ξυλοδαρμό και, σε πολλές περιπτώσεις, με θάνατο δια λιθοβολισμού.

Σταμοπούλου, Ε. (2021, Αύγουστος 17). Αφγανιστάν: Αβεβαιότητα για τη θέση της γυναίκας - Αγωνία για τις συνθήκες εκπαίδευσης και εργασίας. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1152919/afganistan-avevaiotita-gia-ti-thesi-tis-gunaikas-agonia-gia-tis-sunthikes-ekpaideusis-kai-ergasias>

Αφγανιστάν: Αβεβαιότητα για τη θέση της γυναίκας - Αγωνία για τις συνθήκες εκπαίδευσης και εργασίας

Τι αναμένεται να φέρει η επικράτηση των Ταλιμπάν - Ανησυχία μήπως επανέλθουν οι προ εικοσαετίας εικόνες στο Αφγανιστάν - Άγνωστο υπό ποιες προϋποθέσεις θα εργάζονται οι γυναίκες

Όξυνση του κλίματος πολιτικής ρευστότητας, αγωνία για την καταπάτηση δικαιωμάτων και πληθώρα προβληματισμών για διατάραξη ισορροπιών στη διεθνή διπλωματική σκακιέρα φέρνει η αναρρίχηση των Ταλιμπάν στην εξουσία. Ηγέτες της ΕΕ εστιάζουν, με δηλώσεις τους, στον ρόλο των γυναικών με το νέο καθεστώς, αλλά και στο μέλλον της προσφυγικής κρίσης.

Οι μαύρες σκέψεις μήπως οι γυναίκες αποκλειστούν από εργασία και εκπαίδευση υπό την ισχύ της πιο σκληρής όψης του νόμου της σαρία έχουν επανέλθει στο προκήνιο.

Η επαναφορά εικόνων ντροπής που απασχόλησαν την κοινή γνώμη πριν από 20 χρόνια, δεν είναι απίθανο να γίνουν και πάλι ορατές.

Οι Ταλιμπάν, κατά την πρώτη συνέντευξή τους, διεμήνυσαν πως θα γίνουν σεβαστά τα δικαιώματα των γυναικών στο πλαίσιο, όμως, που ορίζει ο νόμος στον οποίο υπακούουν.

Στις δηλώσεις του εκπροσώπου της οργάνωσης, Ζαμπιουλάχ Μουτζαχίντ, έγινε γνωστό ότι οι γυναίκες θα μπορούν να εργάζονται, δεν δόθηκε ωστόσο έμφαση για τις συνθήκες και τους περιορισμούς στους οποίους θα υπόκεινται.

Εκείνο που διατρανώθηκε είναι ότι οι γυναίκες θα ζουν κάτω από την σκληρή όψη της σαρία, με οργανώσεις υπεράσπισης δικαιωμάτων να εκφράζουν φόβο για καταπάτηση βασικών ελευθεριών.

Στα χρόνια από το 1996 έως το 2001, επί κυριαρχίας Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, οι γυναίκες ήταν υποχρεωμένες να φορούν μπούρκα που να καλύπτει όλο τους το πρόσωπο, και μάλιστα τα κορίτσια από την ηλικία των δέκα ετών και πάνω αποτραβιούνταν, με τη βία, από τον χώρο της εκπαίδευσης.

Λίγες ημέρες μετά την ανάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν και οι παρουσιάστριες επέστρεψαν σε ορισμένα τηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης, ενώ είχαν εξαφανιστεί όταν διαδραματίζονταν τα γεγονότα που οδήγησαν στην πολιτική αλλαγή. Το Tolo TV, ιδιωτικό κανάλι που προέβαλε δυτικού τύπου σόου, σίριαλ και διαγωνισμούς ταλέντων, τονίζοντας ότι επικρατεί αβεβαιότητα για το μέλλον της τηλεόρασης, προχώρησε αρχικά στην απόσυρση γυναικών από την παρουσίαση. Στη συνέχεια, όμως, το ίδιο μέσο επανέφερε τις παρουσιάστριες στην κανονική ροή του προγράμματος, αλλά το ερώτημα που ταλανίζει τις δημοσιογράφους είναι κάτω από ποιες προϋποθέσεις θα εργάζονται και θα εμφανίζονται στον αέρα. Δεν είναι λίγες οι γυναίκες και τα κορίτσια που κοιτάζουν με δυσοίωνη ματιά το μέλλον στο Αφγανιστάν, καθώς υπάρχουν ήδη αναφορές περί αποκλεισμού φοιτητριών από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και υποχρέωση ανηλίκων 12 και 15 ετών να παντρευτούν.

Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 18). Αφγανιστάν: Παγκόσμια ανησυχία για τις γυναίκες - Δεσμεύονται για ανθρωπιστική βοήθεια. *Πρώτο Θέμα*,

<https://www.protothema.gr/world/article/1153123/afganistan-pagosmia-anisuhia-gia-tis-gunaikes-desmeuodai-gia-anthropistiki-voitheia/>

Αφγανιστάν: Παγκόσμια ανησυχία για τις γυναίκες - Δεσμεύονται για ανθρωπιστική βοήθεια

ΕΕ και 20 ακόμη χώρες υπόσχονται ότι θα διασφαλίσουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες τους

Τη βαθιά ανησυχία τους για την κατάσταση των γυναικών και των κοριτσιών στο Αφγανιστάν εκφράζουν με κοινή δήλωσή τους η Ευρωπαϊκή Ένωση και ακόμη 20 χώρες, καλώντας "όσους έχουν θέση εξουσίας στη χώρα να εγγυηθούν την προστασία τους".

"Αφγανές γυναίκες και κορίτσια, όπως όλοι οι Αφγανοί, αξίζουν να ζουν με ασφάλεια και αξιοπρέπεια. Κάθε μορφή διάκρισης και κατάχρησης πρέπει να αποτραπεί. Εμείς στη διεθνή κοινότητα είμαστε έτοιμοι να τους βοηθήσουμε με ανθρωπιστική βοήθεια και υποστήριξη, για να διασφαλίσουμε ότι οι φωνές τους θα ακουστούν", τονίζεται στην ανακοίνωση.

"Θα παρακολουθούμε στενά πώς κάθε μελλοντική κυβέρνηση διασφαλίζει δικαιώματα και ελευθερίες που έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος της ζωής των γυναικών και των κοριτσιών στο Αφγανιστάν τα τελευταία είκοσι χρόνια", επισημαίνεται.

Την ανακοίνωση συνυπογράφουν επίσης οι παρακάτω χώρες: Αλβανία, Αργεντινή, Αυστραλία, Βραζιλία, Καναδάς, Χιλή, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Ισημερινός, Ελ Σαλβαδόρ, Ονδούρα, Γουατεμάλα, Βόρεια Μακεδονία, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Παραγουάη, Σενεγάλη, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Παυλάτου, Ε. (2021, Αύγουστος 19). Φόβος και σιωπή για τις γυναίκες στο Αφγανιστάν. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/blogs/eua-paulatou/article/1153227/fovos-kai-siopi-gia-tis-gunaikes-sto-afganistan/>

Φόβος και σιωπή για τις γυναίκες στο Αφγανιστάν

Μετά την ανάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν οι γυναίκες έχουν εξαφανιστεί από τους δρόμους της Καμπούλ ενώ ΕΕ, ΗΠΑ και 20 ακόμα χώρες συνυπογράφουν κοινή

δήλωση στην οποία εκφράζουν την βαθιά τους ανησυχία για την κατάσταση των γυναικών και των κοριτσιών στο Αφγανιστάν

Οι δρόμοι στην Καμπούλ ξαναβρήκαν τους κανονικούς τους ρυθμούς δύο ημέρες μετά την ανάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν. Όμως, υπάρχει μια μεγάλη αλλαγή από την Κυριακή, που οι ακραίοι Ισλαμιστές μπήκαν στην πόλη, χωρίς να βρουν αντίσταση από κυβέρνηση και στρατό... οι γυναίκες έχουν εξαφανιστεί.

Αν και οι Ταλιμπάν στην πρώτη ιστορική συνέντευξη Τύπου που παραχώρησαν την Τρίτη υποσχέθηκαν επανειλημμένα πως οι γυναίκες θα έχουν όλα τα δικαιώματα και τα νεαρά κορίτσια θα μπορούν να συνεχίσουν το σχολείο, αρκεί να ακολουθούν τις αξίες του Ισλάμ, φαίνεται πως οι Αφγανές δεν πείστηκαν έχοντας κατά νου την προηγούμενη διακυβέρνηση των ακραίων Ισλαμιστών από το 1996 μέχρι το 2001. Εκείνη την ζοφερή περίοδο οι γυναίκες δεν είχαν δικαιώματα, τα κορίτσια μπορούσαν να πάνε στο σχολείο μέχρι την ηλικία των 10 ετών ενώ η τιμωρία για την μοιχεία ήταν ο δημόσιος λιθοβολισμός συχνά μέχρι θανάτου.

Τώρα, όσες γυναίκες είναι τολμηρές και κυκλοφορούν ακόμα στους δρόμους φροντίζουν να καλύπτουν με μπούρκα το πρόσωπο και το σώμα τους ενώ ένας ιδιοκτήτης σε κατάστημα ρούχων της Καμπούλ δηλώνει ικανοποιημένος στο CNN, αφού μετά την εγκαθίδρυση των Ταλιμπάν στην εξουσία, άντρες συρρέουν στο κατάστημά του για να αγοράσουν μπούρκα για τις συζύγους, τις κόρες τους και τα άλλα θηλυκά μέλη της οικογένειας, καθώς θεωρούν πως αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να κυκλοφορούν με ασφάλεια οι γυναίκες και πάλι στους δρόμους.

Πριν 20 χρόνια ο Αμερικανός πρώην πρόεδρος Τζορτζ Μπους είχε δηλώσει σε συνέντευξη Τύπου πως «Το καθεστώς των Ταλιμπάν τελείωσε αλλά η ευθύνη που φέρουμε για τον λαό του Αφγανιστάν δεν έχει τελειώσει. Εργαζόμαστε για μια νέα εποχή με ανθρώπινα δικαιώματα και ανθρώπινη αξιοπρέπεια για αυτή την χώρα». Αυτή ήταν μια υπόσχεση που έκανε τον αφγανικό λαό να ονειρεύεται ένα καλύτερο μέλλον. Δυστυχώς, αυτό το όνειρο γκρεμίστηκε όταν οι Ταλιμπάν κατέλαβαν την Καμπούλ και μπήκαν στο προεδρικό μέγαρο. Εικόνες χάους στην αφγανική πρωτεύουσα είδαν το φως της δημοσιότητας αλλά η εικόνα ενός μαχητή των Ταλιμπάν που κάλυψε με μπογιά διαφημιστικές αφίσες με νύφες έξω από ένα ινστιτούτο ομορφιάς είναι ενδεικτική για το τι περιμένει τις γυναίκες στην πολύπαθη χώρα από δω και πέρα.

Την Τετάρτη η ΕΕ, οι ΗΠΑ και 20 ακόμα χώρες εξέδωσαν κοινή δήλωση για την κατάσταση των γυναικών και των κοριτσιών στο Αφγανιστάν. Στην δήλωση εκφράζεται η βαθιά ανησυχία για τα δικαιώματα των γυναικών στην εκπαίδευση, την εργασία και την ελεύθερη κυκλοφορία. Σε τι μπορούν να ελπίζουν οι Αφγανές για να μην επιστρέψουν στον Μεσαίωνα; Είναι οι Ταλιμπάν του 2021 οι ίδιοι με τους Ταλιμπάν του 2001; Στην συνέντευξη Τύπου της Τρίτης ο εκπρόσωπος των Ταλιμπάν δήλωσε πως επιθυμούν την βοήθεια και την χρηματοδότηση της διεθνούς κοινότητας. Αν η νέα γενιά των Ταλιμπάν αναζητά συμμάχους και όχι την απομόνωση, με δεδομένη και την κακή οικονομική κατάσταση της χώρας, ίσως να χορηγήσουν στις γυναίκες κάποια δικαιώματα «για τα μάτια της Δύσης». Όμως, η παρακολούθηση από την διεθνή κοινότητα της διασφάλισης των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των γυναικών είναι η μόνη ελπίδα για να έχουν μια ασφαλή ζωή και να συνεχίσουν να ονειρεύονται.

Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 19). Αφγανιστάν: Δείτε τις βανδαλισμένες εικόνες γυναικών σε βιτρίνες στην Καμπούλ. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1153266/afganistan-deite-tis-vandalismenes-eikones-gunaiikon-se-vitrines-stin-kaboul/>

Αφγανιστάν: Δείτε τις βανδαλισμένες εικόνες γυναικών σε βιτρίνες στην Καμπούλ

Με ραγδαίο και τρομακτικό ρυθμό η πόλη της Καμπούλ «αλλάζει πρόσωπο» μετά την κατάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν - Οι οκτώ κανόνες των Ταλιμπάν για τις γυναίκες - Η παραβίασή τους σημαίνει θάνατο

Με ραγδαίο και τρομακτικό ρυθμό η πόλη της Καμπούλ «αλλάζει πρόσωπο» μετά την κατάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν. Μετά από τις φωτογραφίες που έκαναν τον γύρο του διαδικτύου και έδειχναν διαφημιστικές εικόνες γυναικών σε βιτρίνες της πόλης να καλύπτονται με μπογιά (σε συμμόρφωση με τους θρησκευτικούς νόμους του ισλαμιστικού κινήματος), το Γαλλικό Πρακτορείο δημοσιεύει νέο υλικό που καταγράφει μια ακόμα πιο «επιθετική» παρέμβαση στις προσόψεις των καταστημάτων που κοσμούνται με γυναικεία πρόσωπα.

Οι εν λόγω φωτογραφίες τραβήχτηκαν έξω από ένα ινστιτούτο αισθητικής, στην περιοχή Σάρι-Νο και δείχνουν εικόνες γυναικών που έχουν βανδαλιστεί με μαύρο σπρέι. Το πρόσωπο μιας

γυναίκας στη βιτρίνα έχει παραμορφωθεί για να δείχνει σχεδόν... διαβολικό, ενώ άλλα γυναικεία πρόσωπα έχουν καλυφθεί τελείως από το μαύρο χρώμα.

Όπως υπενθυμίζει το πρακτορείο, στις δύο δεκαετίες που ακολούθησαν την εισβολή στον Αφγανιστάν με επικεφαλής του Αμερικανούς το 2001, εκατοντάδες ινστιτούτα αισθητικής (που στο παρελθόν ήταν τελείως απαγορευμένα) ξεφύτρωσαν στην Καμπούλ, προσφέροντας υπηρεσίες όπως μανικιούρ και μακιγιάζ σε γυναίκες που μεγάλωσαν κρύβοντας κάθε εκατοστό του σώματός τους από τον κόσμο.

Πρόσφατα, καθώς οι δυνάμεις των Ταλιμπάν πλησίαζαν στην πρωτεύουσα, τουλάχιστον ένα από αυτά τα καταστήματα ξεκίνησε να ασβεστώνει την πρόσοψή του για να καλύψει διαφημίσεις με χαμογελαστά πρόσωπα γυναικών, που πόζαραν με αμφίεση νύφης. Οι πιο πρόσφατες φωτογραφίες του Γαλλικού πρακτορείου με το βανδαλισμένο κατάστημα τραβήχτηκαν την Τετάρτη, την ώρα που μια περιπολία Ταλιμπάν περνούσε από το σημείο.

Οι οκτώ κανόνες των Ταλιμπάν για τις γυναίκες - Η παραβίασή τους σημαίνει θάνατο. Από το 1996 μέχρι και το 2001, την περίοδο που οι Ταλιμπάν είχαν την εξουσία στο Αφγανιστάν, οι γυναίκες δεν είχαν το δικαίωμα να εργαστούν, τα νεαρά κορίτσια απαγορευόταν να πάνε σχολείο και ήταν υποχρεωτική για όλες τις γυναίκες η κάλυψη του προσώπου, ενώ για να βγουν έξω έπρεπε να συνοδεύονται από άρρεν μέλος της οικογένειάς τους.

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με αναφορές του Στέιτ Ντιπάρτμεντ το 2001, οι οκτώ κανόνες που ίσχυαν για τις γυναίκες, έχοντας επιβληθεί από το καθεστώς των Ταλιμπάν, ήταν οι εξής:

1. Έπρεπε να είναι καλυμμένες με ενδύματα από την κορφή ως τα νύχια.
2. Δεν τους επιτρεπόταν να εργαστούν, παρά μόνο σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις.
3. Δεν τους επιτρεπόταν να πηγαίνουν σχολείο.
4. Είχαν περιορισμένη πρόσβαση στο σύστημα Υγείας.
5. Δεν μπορούσαν να βγουν από το σπίτι τους, χωρίς να συνοδεύονται από άνδρα-μέλος της οικογένειάς τους.
6. Όταν έβγαιναν έξω, έμπαιναν σε ειδικά λεωφορεία, ενώ για να μουν σε ταξί, θα έπρεπε και πάλι να συνοδεύονται από κάποιον άντρα, συγγενή τους.
7. Γενικά, οι γυναίκες δεν μπορούσαν να κυκλοφορούν στον δρόμο, χωρίς να συνοδεύονται από κάποιον άντρα, που να είναι συγγενικό τους πρόσωπο.

8. Τα παράθυρα των σπιτιών τους έπρεπε να είναι βαμμένα, προκειμένου να μην μπορεί κανένας περαστικός απ' έξω να δει στο εσωτερικό τους.

Ανώνυμος (2021β, Αύγουστος 21). Συγκλονίζει Αφγανή δημοσιογράφος: Καλώ τις γυναίκες να βγουν έξω και να υψώσουν τη φωνή τους. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1153907/suglonizei-afgani-dimosiografos-kalo-tis-gunaiques-na-vgoun-exo-kai-na-upsosoun-ti-foni-tous/>

Συγκλονίζει Αφγανή δημοσιογράφος: Καλώ τις γυναίκες να βγουν έξω και να υψώσουν τη φωνή τους

«Οι Ταλιμπάν δεν θέλουν να είναι οι γυναίκες ελεύθερες, δε θέλουν κανένας να είναι ελεύθερος» σημειώνει η Λαϊλούμα Σαντίτ

«Υψώστε τη φωνή σας». Αυτό είναι το μήνυμα προς τις γυναίκες της Λαϊλούμα Σαντίτ, της Αφγανής δημοσιογράφου της «Brussels Morning» και αφγανικών μέσων, που λύγισε και ξέσπασε σε λυγμούς απευθυνόμενη στον Γενικό Γραμματέα του ΝΑΤΟ, Γενς Στολτενμπεργκ κατά τη διάρκεια συνέντευξης Τύπου. Η ίδια ζει στις Βρυξέλλες και μιλά εκ μέρους και όλων εκείνων που δεν έχουν τη δυνατότητα να ακουστούν. «Οι Ταλιμπάν δεν θέλουν να είναι οι γυναίκες ελεύθερες, δε θέλουν κανένας να είναι ελεύθερος», σημειώνει η Λαϊλούμα, μιλώντας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ.

«Είπα στον Στόλτενμπεργκ ότι ήταν πολύ κακή απόφαση (η αποχώρηση από το Αφγανιστάν), λάθος απόφαση. Όταν ήταν η διεθνής κοινότητα στο Αφγανιστάν όλα ήταν διαφορετικά. Για παράδειγμα οι γυναίκες ήταν ελεύθερες, να μεγαλώσουν, να σπουδάσουν, να λάβουν αποφάσεις, να ασχοληθούν με την πολιτική. Οι άντρες επίσης το ίδιο. Τώρα δεν είναι ασφαλείς, δεν είναι ελεύθεροι, δεν έχουν δικαιώματα. Οι γυναίκες δεν μπορούν να βγουν έξω χωρίς κάποιον άντρα από το σπίτι τους. Πώς θέλετε να περιγράψω αυτή τη ζωή με τη ζωή ένα μήνα πριν;» αναφέρει.

Γεννημένη στο Αφγανιστάν, εργάστηκε ως δημοσιογράφος στη χώρα της από το 2003 μέχρι το 2007. Για ένα διάστημα δούλεψε στο υπουργείο Εξωτερικών του Αφγανιστάν. Όπως επισημαίνει, δεχόταν απειλές για τη ζωή της. Το 2012, έκανε αίτηση για άσυλο στο Βέλγιο και από τότε ζει στις Βρυξέλλες με το σύζυγο και τις δύο κόρες της. Οι συγγενείς της όμως έχουν μείνει πίσω.

Η δημοσιογράφος ανησυχεί για την υπόλοιπη οικογένεια και τους συγγενείς της που έχουν μείνει πίσω: «Όλη η οικογένειά μου μένει εκεί. Η κατάσταση είναι πολύ άσχημη. Οι Ταλιμπάν ξεκίνησαν να ψάχνουν σπίτι-σπίτι. Ψάχνουν ανθρώπους που ήταν ακτιβιστές, εργάζονταν, που ήταν σε πολιτικά κόμματα. Ψάχνουν τον αδερφό μου γιατί είμαι δημοσιογράφος, είμαι γυναίκα και φωνάζω και λέω στην ΕΕ και το ΝΑΤΟ: Μην αναγνωρίσετε τους Ταλιμπάν. Προσπαθούν να κάνουν τα πάντα για να τους αναγνωρίσει η διεθνής κοινότητα». Μέχρι την περασμένη Τετάρτη χρησιμοποιούσε το facebook για να περάσει τα μηνύματά της. Πλέον, όπως μας είπε, η πρόσβαση της έχει απαγορευτεί: «Δεν υπάρχει πρόσβαση να περάσω τα μηνύματα. Εάν είχα το facebook μέσω ζωντανής μετάδοσης θα έλεγα μη μένετε στο σπίτι σας. Καλώ τις γυναίκες να μη μείνουν στο σπίτι. Αυτό είναι ισχυρό μήνυμα για τις γυναίκες. Βγείτε έξω. Υψώστε τις φωνές σας. Μην δεχτείτε τη σαρία. Κάντε αυτό που θέλετε».

Υπογραμμίζει ότι «οι Ταλιμπάν δεν είναι μόνο απειλή για τον αφγανικό λαό και τους γείτονές τους. Είμαι σίγουρη ότι στο μέλλον ο κόσμος θα δει την πραγματικότητα των Ταλιμπάν. Δεν θέλουμε να δούμε αιματοβαμμένο εμφύλιο πόλεμο στο Αφγανιστάν». Η ίδια καλεί τη διεθνή κοινότητα να δράσει συλλογικά και να μην αφήσει τους Αφγανούς αβοήθητους. *«Θέλουμε από τη διεθνή κοινότητα να λάβει σωστές αποφάσεις. Να αναζητήσει πολλούς διαφορετικούς τρόπους για να λάβει σωστές αποφάσεις. Όχι μόνο τις αποφάσεις τις οποίες κάποιες μεγάλες χώρες θα λάβουν. Για παράδειγμα οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο ή κάποιες άλλες χώρες. Ελάτε μαζί, πάρτε μαζί αποφάσεις. Όχι μόνο μία χώρα -και οι άλλες να ακολουθήσουν. Χωρίς καμία προϋπόθεση, χωρίς βαθιά έρευνα, δεν πρέπει να αναγνωρίσουν τους Ταλιμπάν. Χρειαζόμαστε ανθρωπιστική βοήθεια για τους Αφγανούς που ζουν σε πολύ κακή και δύσκολη κατάσταση. Καλώ ξανά τη διεθνή κοινότητα να στηρίζει τις γυναίκες και να προσπαθήσει να τους δώσει μια ευκαιρία»* τονίζει η Λαϊλούμα Σαντίντ.

Ανώνυμος (2021α, Αύγουστος 21). Συγκλονίζει νεαρή Αφγανή που ζει στην Ελλάδα: «Δεν θέλω να επιστρέψω ποτέ - Φοβάμαι». *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/greece/article/1153977/suglonizei-neari-afgani-pou-zei-stin-ellada-den-thelo-na-epistrepso-pote-fovamai/>

Συγκλονίζει νεαρή Αφγανή που ζει στην Ελλάδα: «Δεν θέλω να επιστρέψω ποτέ - Φοβάμαι»

Η έφηβη περιγράφει τη φρίκη που βιώνουν οι γυναίκες, που ζουν στο Αφγανιστάν και μιλά για τον τρόπο που βιώνουν συγγενείς αυτές τις ημέρες στην ασιατική χώρα

Την φρίκη που βιώνουν οι γυναίκες στο Αφγανιστάν περιγράφει από πρώτο χέρι στην κάμερα του MEGA μια νεαρή Αφγανή που ζει στην Ελλάδα.

Η έφηβη Μαριάμ ζει με την οικογένειά της στην Αθήνα. Πριν από 2 χρόνια, η μητέρα της, έγκυος στο τέταρτο παιδί, ο πατέρας και τα αδέρφια της ξεκίνησαν από την πόλη Χεράτ του Αφγανιστάν.

Περπατούσαν πέντε μερόνυχτα για να διασχίσουν τη χώρα και χρειάστηκαν μήνες για να φτάσουν ως την Ελλάδα. Η ζωή στο Αφγανιστάν, όπως την περιγράφει, είναι πολύ χειρότερη από τις εικόνες που παρακολουθεί όλος ο πλανήτης με κομμένη την ανάσα: *«Κορίτσια δεν μπορούν να πάνε σχολείο, οι γυναίκες δεν μπορούν να πάνε στη δουλειά, η δασκάλα δεν μπορεί να δουλέψει, ο γιατρός δεν μπορεί να πάει στο νοσοκομείο. Η γιαγιά μου είναι άρρωστη, δεν μπορεί να πάει στο νοσοκομείο να γίνει καλύτερα»* αναφέρει και προσθέτει πως οι συγγενείς τους στο Αφγανιστάν *«δεν έχουν ρεύμα, δεν έχουν φορτιστή για τα κινητά. Δεν μπορούν να βγουν από το σπίτι»*.

«Έχω ξαδέλφια στο Αφγανιστάν, μου λένε δε μπορούμε να βγούμε από το σπίτι, πολύ φοβάμαι» σημειώνει.

Το να είσαι γυναίκα στο Αφγανιστάν υπό την κυριαρχία των Ταλιμπάν, ισοδυναμεί με φόβο, απειλές, απαγορεύσεις. Μικρά κορίτσια αρπάζονται δια της βίας από τους γονείς τους για να γίνουν

νύφες.

«Νύχτα μπαίνουν στα σπίτια, παίρνουν γυναίκες που δεν έχουν άντρες... Αλλά και κορίτσια 10 και 9 χρονών» προσθέτει η Μαριάμ.

Στην ερώτηση αν θέλει να ξαναγυρίσει στη χώρα της, η απάντηση της Μαριάμ είναι άμεση και ξεκάθαρη: *«Ποτέ δε θέλω, γιατί φοβάμαι...»*.

Μπορεί να γλίτωσαν από μια ζοφερή πραγματικότητα, όμως η αγωνία για τους συγγενείς που άφησαν πίσω όπως και ο αγώνας για την καθημερινή επιβίωση είναι δυο πολύ σκληρές συνθήκες για να τις διαχειριστεί.

Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 25). Συγκλονίζει η 29χρονη πρώτη γυναίκα δήμαρχος στο Αφγανιστάν: *«Ήμουν στόχος των Ταλιμπάν, σκότωσαν τον πατέρα μου»*. *Πρώτο Θέμα*,

<https://www.protothema.gr/world/article/1155130/suglonizei-i-29hroni-proti-gunaika-dimarhos-sto-afganistan-imoun-stohos-ton-taliban-skotosan-ton-patera-mou/>

Συγκλονίζει η 29χρονη πρώτη γυναίκα δήμαρχος στο Αφγανιστάν: «Ήμουν στόχος των Ταλιμπάν, σκότωσαν τον πατέρα μου»

Η 29χρονη Ζαρίφα Γκαφάρι πρόλαβε την τελευταία στιγμή να διαφύγει μέσω Πακιστάν στη Γερμανία - «Σκότωσαν τον πατέρα μου. Με απειλούσαν παντού, μου ζητούσαν να σταματήσω την δουλειά μου. Με απειλούσαν, μου επιτέθηκαν τρεις φορές», αποκαλύπτει «Σκότωσαν τον πατέρα μου. Με απειλούσαν παντού, μου ζητούσαν να σταματήσω την δουλειά μου», εξομολογείται η πρώτη γυναίκα δήμαρχος στο Αφγανιστάν, μέσα από μια συγκλονιστική μαρτυρία.

Η 29χρονη Ζαρίφα Γκαφάρι πρόλαβε την τελευταία στιγμή να διαφύγει μέσω Πακιστάν στη Γερμανία. Οι Ταλιμπάν έχουν κάνει τρεις απόπειρες δολοφονίας εις βάρος της.

«Ήμουν στόχος των Ταλιμπαν. Ήμουν στη μαύρη λίστα εκτέλεσης.. Η πατρίδα μου είναι για μένα είναι πιο σημαντική από τη μητέρα μου. Η μητέρα μου, μου έδωσε ζωή, αλλά η χώρα μου, μου έδωσε ιδανικά και αξίες για να προχωρήσω. Αποφάσισα να φύγω για να μπορώ να υψώσω τη φωνή μου, από το να σκοτωθώ», περιγράφει, μιλώντας στο δελτίο ειδήσεων του OPEN.

Η Ζαρίφα Γκαφάρι, γεννημένη το 1992, είναι δικηγόρος, υπέρμαχος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ακτιβίστρια, πολιτικός και επιχειρηματίας.

Τα λόγια της καθηλώνουν: *«Η πατρίδα μου είναι για μένα είναι πιο σημαντική από τη μητέρα μου. Η μητέρα μου, μου έδωσε ζωή, αλλά η χώρα μου έδωσε ιδανικά και αξίες για να προχωρήσω. Αποφάσισα να φύγω για να μπορώ να υψώσω τη φωνή μου, από το να σκοτωθώ»*.

Στο Αφγανιστάν ζουν περίπου 18 εκατομμύρια γυναίκες, κοπέλες και μικρά κορίτσια και βλέπουν τις ζωές τους να γίνονται παιχνίδι στα χέρια των Ταλιμπάν. Η Ζαρίφα δεν φοβήθηκε να τους κοιτάξει στα μάτια.

«Είμαι εδώ για να υψώσω τη φωνή των γυναικών όλης της χώρας που δεν μπορούν να μιλήσουν. Είμαι εδώ για να υψώσω την σημαία των σκέψεων τους και των ονείρων τους. Δεν είμαι εδώ γιατί αφήνω τη ματωμένη πατρίδα μου», λέει η 29χρονη Ζαρίφα Γκαφάρι. «Ποτέ δεν είχα ονειρευτεί ότι θα ήμουν κάπου ως πρόσφυγας»

Η ιστορία της βγαλμένη μέσα από τις στάχτες του πολέμου και των εμφυλίων συρράξεων. «Θα έρθουν να με σκοτώσουν τους περιμένω» επισημαίνει η 29χρονη. Το πρόσωπό της κουρασμένο, ταλαιπωρημένο πάνω της τα σημάδια του κατατρεγμού.

«Σκέφτομαι πόσο εύκολα κατέστρεψαν τη ζωή μου, πόσο εύκολα έκοψαν τα φτερά μου, πόσο εύκολα κατέστρεψαν το σπίτι μου... τα πάντα. Ποτέ δεν είχα ονειρευτεί ότι θα ήμουν κάπου ως πρόσφυγας», σημειώνει η ίδια.

Η Γκαφάρι το 2018 έγινε η νεότερη δήμαρχος στο Αφγανιστάν. Οι Ταλιμπάν είχαν υποσχεθεί ότι θα την σκοτώσουν. Τρεις φορές το προσπάθησαν αλλά απέτυχαν. Τελευταία απόπειρα δολοφονίας της, τον Οκτώβριο του 2020. Είκοσι μέρες όμως μετά πυροβολήθηκε ο πατέρας της στρατηγός Αμπντούλ Γουάσι Γκαφάρι.

«Σκότωσαν τον πατέρα μου. Με απειλούσαν παντού, μου ζητούσαν να σταματήσω την δουλειά μου. Με απειλούσαν, μου επιτέθηκαν τρεις φορές. Τρεις φορές προσπάθησαν να με σκοτώσουν. Μου επιτέθηκαν με αυτοσχέδια όπλα, με μεγάλα όπλα. Προσπάθησαν να σταματήσουν το αυτοκίνητο μου, με πυροβόλησαν, έριξαν πολλές σφαίρες στο αυτοκίνητο μου», περιγράφει η Ζαρίφα Γκαφάρι.

Ανώνυμος (2021, Αύγουστος 27). Κριστάλ Μπαγιάτ: Η γυναίκα-σύμβολο της αντίστασης στους Ταλιμπάν αποκαλύπτει το παρασκήνιο της επίθεσης στην Καμπούλ. *Πρώτο Θέμα*, <https://www.protothema.gr/world/article/1155741/kristal-bagiati-i-gunaika-sumvolo-tis-adistasis-perigrafei-ti-vanausotita-ton-taliban/>

Κριστάλ Μπαγιάτ: Η γυναίκα-σύμβολο της αντίστασης στους Ταλιμπάν αποκαλύπτει το παρασκήνιο της επίθεσης στην Καμπούλ

Η νεαρή Αφγανή μιλάει στο MEGA ανοιχτά για τις απειλές κατά της ζωής της - «Δεν θέλω οι σκοτεινές ημέρες να επαναληφθούν» τονίζει

Η γυναίκα-σύμβολο της αντίστασης κατά των Ταλιμπάν περιγράφει στο MEGA την αγωνία των γυναικών στο Αφγανιστάν και τη βαναυσότητα των ακραίων ισλαμιστών εναντίον τους.

Η Κριστάλ Μπαγιάτ, το 24χρονο κορίτσι, που πρωτοστάτησε στην διαμαρτυρία κατά των φανατικών Ισλαμιστών αφηγείται λεπτομερώς, σε μια κατάθεση ψυχής, τη στιγμή που ήρθε αντιμέτωπη με τους Ταλιμπάν ενώ λίγο πριν είχε αποχαιρετίσει τους δικούς της πιστεύοντας ότι δεν θα τους ξαναδεί ποτέ.

Η νεαρή Αφγανή μιλάει ανοιχτά για τις απειλές κατά της ζωής της και αποκαλύπτει όλο το παρασκήνιο για την τρομοκρατική επίθεση στο αεροδρόμιο της Καμπούλ με θύματα εκατοντάδες Αφγανούς πολίτες και περισσότερους από 12 Αμερικανούς στρατιώτες που σήμερα απασχολεί την επικαιρότητα σε όλο τον πλανήτη.

Όλη

η

συνέντευξη

Κρίσταλ Μπαγιάτ σε ευχαριστούμε που είσαι κοντά μας. θέλω να σε ρωτήσω αρχικά για την κατάσταση που επικρατεί αυτή τη στιγμή μετά τις εκρήξεις στο αεροδρόμιο της Καμπούλ, εκεί όπου υπάρχουν τουλάχιστον 13 νεκροί και πολλοί τραυματίες. Πώς είναι η κατάσταση αυτή τη στιγμή εκεί;

Σας ευχαριστώ... Σας ευχαριστώ πολύ... εκτιμώ το γεγονός ότι με ακολουθείτε και εμένα και την δουλειά μου... δυστυχώς πρέπει να πω ότι σήμερα συνέβησαν δύο ισχυρές εκρήξεις στο αεροδρόμιο Χαμντ Καρζάι... στην πύλη Αμπι Γκέιτ. Σε αυτές τις δύο πύλες κατεγράφησαν πολλές απώλειες καθώς υπήρχαν πολλοί πολίτες στα σημεία αυτά. Αυτοί ήταν άνθρωποι οι οποίοι επρόκειτο να φύγουν από τη χώρα δυστυχώς έγιναν στόχος... αυτό δείχνει όμως ότι αυτές οι ιστορίες για τις ομάδες (τρομοκρατών) συνεχίζουν τις απάνθρωπες επιθέσεις και ενέργειές τους και δεν σταματούν την απάνθρωπη συμπεριφορά στη χώρα μας. Έχουν ήδη καταλάβει την εξουσία στη χώρα μας, ωστόσο συνεχίζουν τις επιθέσεις. Ποιος είναι υπεύθυνος για αυτές τις επιθέσεις, έχει αναλάβει κάποιος την ευθύνη για παράδειγμα, ο ISIS, οι Ταλιμπάν;

Λάβαμε ένα μήνυμα 2 ώρες πριν συμβεί η επίθεση ότι επέκειτο ένα χτύπημα στο αεροδρόμιο της Καμπούλ. Το μήνυμα αυτό ουσιαστικά έλεγε ότι όσο πιο σύντομα γίνεται αν βρίσκεστε κάπου κοντά στο αεροδρόμιο της Καμπούλ θα πρέπει να φύγετε από εκεί... δεν μπορώ βέβαια να πω πως ευτυχώς για μένα που δεν ήμουν εκεί γιατί υπήρχανε πολλοί πολίτες, οι οποίοι δεν το γνώριζαν αυτό, στοχοποιήθηκαν, αλλά το μήνυμα που λάβαμε από τις υπηρεσίες πληροφοριών και άλλες υπηρεσίες ενημέρωνε ότι ο ISIS βρίσκεται εκεί και θα πρέπει να φύγουμε. Ωστόσο καμία οργάνωση δεν έχει επιβεβαιώσει ότι ανέλαβε την ευθύνη για αυτήν την επίθεση. Λες λοιπόν ότι λάβατε μία προειδοποίηση για μία επίθεση που πρόκειται να συμβεί είτε από τους Ταλιμπάν είτε από τον ISIS; Νομίζω από τον ISIS.

Ωστόσο λάβατε προειδοποίηση για αυτό το χτύπημα; Σας ενημέρωσαν ότι επρόκειτο να συμβεί ένα χτύπημα;

Ναι, ναι...

Ποιος λοιπόν σας είπε να φύγετε; Ήταν οι Ταλιμπάν, ήταν οι Αμερικανοί στρατιώτες, ποιος ήταν;

Λάβαμε ένα μήνυμα στην ομάδα μας ότι οι Ταλιμπάν ισχυρίζονται πως ο ISIS βρίσκεται κοντά στο

αεροδρόμιο και πώς θα πρέπει να φύγουμε γιατί πρόκειται να συμβεί ένα χτύπημα. Ωστόσο το ζήτημα παραμένει ασαφές. Λυπάμαι που δεν μπορώ να πω περισσότερα γιατί αποτελεί ζήτημα ασφαλείας και δεν μπορούμε να αποκαλύψουμε περισσότερα στοιχεία. Κατανοώ... Έχετε συγγενείς η οικογένεια που μπορεί να βρίσκονται στην περιοχή και να έχουν τραυματιστεί;

Οι συγγενείς μου δεν βρίσκονται εκεί αλλά οι πολίτες είναι μέρος της ζωής μας και του σώματός μας, δεν μπορούμε να τους αγνοήσουμε. Βεβαίως, Έχεις απόλυτο δίκιο και εκφράζουμε την απόλυτη συμπαράστασή μας στους πολίτες σας. Θα ήθελα να προχωρήσουμε όμως στο γεγονός ότι είσαι μία 24χρονη κοπέλα ωστόσο έχεις γίνει ένα σύμβολο για τον αγώνα των γυναικείων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αξιών στο Αφγανιστάν μετά από την ανάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν... Πώς νιώθεις για αυτό;

Όταν οι Ταλιμπάν έφυγαν από το Αφγανιστάν εγώ ήμουν τεσσάρων ετών... δεν ήξερα λοιπόν τι είδους συμπεριφορά είχαν. Άκουγα μόνο τις επώδυνες ιστορίες από τη μητέρα μου και τα όσα βίωναν οι συγγενείς μου και πως είχαν περάσει μία εποχή σκότους στη ζωή τους. Ωστόσο, όταν οι Ταλιμπάν κατέλαβαν απομακρυσμένες περιοχές του Αφγανιστάν εγώ, τόσο ως ακτιβίστρια κοινωνικών δικαιωμάτων αλλά και ως υπερασπίστρια των γυναικείων δικαιωμάτων, όταν άκουγα τις φωνές των γυναικών από αυτές τις απομακρυσμένες περιοχές... ότι αντιμετώπιζαν την βία από τους Ταλιμπάν και πως δεν τους επιτρέπεται να πάνε στο σχολείο ένιωθα πολύ άσχημα. Ωστόσο δεν ήμουν τόσο ευαισθητοποιημένη έως ότου κατέλαβαν την Καμπούλ και πλέον βιώνουμε τον ίδιο φόβο από τότε που κατέλαβαν την πόλη και κανείς δεν επιτρέπεται πλέον να κυκλοφορήσει έξω. Μία μέρα λοιπόν σκεφτόμουν πώς θα μπορέσω να μάθω πώς συμπεριφέρονται οι Ταλιμπάν, γιατί υποστηρίζουν μπροστά σε άλλους ανθρώπους και στην διεθνή κοινότητα, ότι έχουνε αλλάξει και πως δεν είναι οι Ταλιμπάν του παρελθόντος. Θεωρούσα λοιπόν και εγώ πως οι Ταλιμπάν ίσως τελικά έχουν αλλάξει. Όταν όμως βγήκα από το σπίτι και θέλησα να μάθω την αντίδρασή τους απέναντι στην διαμαρτυρία μου και τις δραστηριότητές μας έμαθα λοιπόν ότι δεν έχουν ακόμη αλλάξει και πως παραμένουν βίαιοι και σκληροί απέναντι στις γυναίκες και πώς σκέφτονται αρνητικά για αυτές. Πήρα το ρίσκο... το αποδέχτηκα. Όταν βγήκα από το σπίτι, είπα στη μητέρα μου ότι ενδεχομένως να μην ξαναγυρίσω ποτέ! Γιατί, τι φοβόσουν;

Ήμουν σχεδόν απόλυτα σίγουρη ότι θα με πυροβολήσουν... ο Θεός με έσωσε... αλλά με

πυροβόλησαν, μαζί και τους φίλους μου. Όταν βγήκα έξω, η συμπεριφορά τους απέναντι στους άνδρες, ήταν τελείως διαφορετική από ότι σε μία γυναίκα. Ένα αγόρι μιλούσε στους Ταλιμπάν προκειμένου να μας επιτρέψουν να υψώσουμε την σημαία μας. Εκείνος του έλεγε κάνε στην άκρη και όταν εγώ μίλησα στους Ταλιμπάν μου μίλησαν με τέτοιο τρόπο που δεν περίμενα ποτέ από τους Ταλιμπάν στη σημερινή εποχή. Μου είπαν ότι είμαι γυναίκα και πώς θα πρέπει να μείνω στο σπίτι και αυτό ήταν που με παρακίνησε να συνεχίσω να κυκλοφορώ στους δρόμους και να υψώνω τη φωνή μου. Δεν σχεδίαζα να συνεχίσω την (διαμαρτυρία) απλά ήθελα να υψώσω τη σημαία της χώρας μας, αλλά δεν πήγαμε με την πρόθεση να προκαλέσουμε μια πορεία διαμαρτυρίας. Όταν όμως είδα τη συμπεριφορά τους, ήθελα εκείνη τη στιγμή να υψώσω τη φωνή μου, κι αν δεν το έκανα εκείνη τη μέρα, ίσως εκατομμύρια όνειρα Αφγανών γυναικών θα πέθαιναν και θα επικρατούσε η σιωπή για πάντα.

Μπορείς να μας περιγράψεις τι συνέβη από την πρώτη στιγμή που έφυγες από το σπίτι και βγήκες στο δρόμο να υψώσεις τη σημαία, όπως λες... Πες μας βήμα προς βήμα τι συνέβη σε εσένα και τις υπόλοιπες γυναίκες.

Όταν έφυγα από το σπίτι αποχαιρέτησα τη μητέρα μου και δεν είχα καμία ελπίδα. Ήθελα παρόλα αυτά η φωνή μου να ακουστεί. Ενθάρρυνα τις γυναίκες να μην σιωπήσουν και να μιλήσουν εκ μέρους του λαού του Αφγανιστάν και τους κινητοποίησα... τους έστειλα μηνύματα και τους τηλεφώνησα. Ωστόσο από τις 100 ίσως γυναίκες, μόνο δύο ή τρεις συμφώνησαν μαζί μου και μου είπαν ότι «ναι, θα έρθουμε μαζί σου». Είπα εντάξει λοιπόν, αν τελικά εσείς βγείτε, θα έρθετε μαζί μου. Όταν βγήκα έξω, ήμουν μόνη μου. Και τότε έκανα ζωντανή μετάδοση μέσα από το facebook και κάλεσα τον κόσμο να έρθει και να συμπαρασταθεί. Ήμασταν μόνο 15 άντρες και εγώ. Όταν όμως κάποιοι είδαν τη ζωντανή μετάδοση ήρθαν μαζί μου. Όταν φτάσαμε στο προεδρικό μέγαρο οι Ταλιμπάν δεν μας επέτρεψαν να υψώσουμε την σημαία μας και μας είπαν ότι εξαιτίας αυτής της σημαίας χάθηκαν πολλοί νεαροί Ταλιμπάν και πως μισούμε αυτή τη σημαία. Τους απάντησα ότι το λάβαρο τους, ανήκει στην ομάδα τους, και δεν είναι η εθνική μας σημαία και πως είναι παράνομη η ενέργειά τους να κατεβάσουν την σημαία μας. Δεν μου μίλησαν σωστά, μου είπανε ότι είμαι γυναίκα και να κάνω στην άκρη.

Σε χτύπησαν, σε έσπρωξαν, σε πυροβόλησαν; Ήθελαν να με χτυπήσουν, αλλά εκείνη τη στιγμή τα αγόρια που ήταν μαζί μου δεν το επέτρεψαν αυτό, αλλά οι Ταλιμπάν τους χτύπησαν με τα όπλα στην πλάτη. Εκείνη τη στιγμή κάποιος από τα αγόρια τραβούσε βίντεο. Ένας Ταλιμπάν του πήρε το κινητό και το έσπασε χωρίς κανέναν λόγο

και του είπε να σταματήσει. Είδαμε τη συμπεριφορά τους, περίμεναν, μας είπαν και εμάς να περιμένουμε και περιμέναμε για περισσότερες από δύο ώρες, και μετά μας είπαν ότι δεν επιτρέπεται να υψώσουμε την σημαία μας. Μπορείτε αν θέλετε να υψώσετε το δικό μας λάβαρο είπαν. Δεν το δεχτήκαμε και συνεχίσαμε την διαμαρτυρία μας στους δρόμους και φωνάζαμε τα συνθήματα «ζήτω το Αφγανιστάν». Φοβήθηκα πάρα πολύ εκείνη τη στιγμή όταν οι Ταλιμπάν με κοιτούσαν γιατί ήμουν μία γυναίκα, η οποία στεκόμουν στην κεφαλή της πορείας και από πίσω μου ακολουθούσαν 200, 300 άνδρες που και αυτοί διαμαρτυρόταν. Ήσουν λοιπόν η μόνη γυναίκα η οποία βρέθηκε μπροστά στην κεφαλή της πορείας και σας ακολουθούσαν 200 Αφγανοί για να σε υποστηρίξουν; Ναι στην αρχή δεν μαζευτήκαμε πολλοί, όταν όμως βγήκαμε στο δρόμο ο κόσμος μας έβλεπε και μας ενθάρρυνε και ήρθε μαζί μας, ωστόσο συνολικά ήμασταν 200 300 άνδρες και έξι ακόμη γυναίκες... νομίζω έξι γυναίκες... αλλά δεν είμαι απόλυτα σίγουρη για τον αριθμό των γυναικών. Ήρθαν και αυτές μαζί μας. Δεν φοβήθηκες ότι αυτή μπορεί να ήταν η τελευταία σου στιγμή που θα περπατούσες σε αυτούς τους δρόμους; Φοβόμουν, φοβόμουν. Μετρούσα τις τελευταίες μου στιγμές όταν άρχισαν να πυροβολούν εναντίον μας. Θα σας πω μία ιστορία... Βρισκόμασταν κοντά στο υπουργείο εξωτερικών. Στο σημείο υπήρχε ένα μπλόκο και μας ρώτησαν ποιος οργάνωσε αυτή την πορεία. Μπήκα μπροστά και μου είπαν που πηγαίνεις; Τους είπα ότι δεν μας επέτρεψαν να υψώσουμε την σημαία εκεί και θέλουμε να υψώσουμε την σημαία στο υπουργείο εξωτερικών. Μας είπαν ότι αυτό δεν επιτρέπεται. Τους είπα πως δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα. Θα πάμε τότε στην Βουλή να υψώσουμε σημαία. Εκείνη τη στιγμή χτύπησαν δύο άνδρες. Αυτούς τους αποκαλούμε Μαλάουι και τους παρακαλέσαμε να μην τους χτυπάνε γιατί είναι δικαίωμά μας και είναι μία από τις πολιτικές μας ελευθερίες και δικαίωμά μας. Οι Ταλιμπάν δεν γνωρίζουν τις λειτουργίες μιας πολιτισμένης κοινωνίας και δεν γνωρίζουν τις πρόσφατες αλλαγές μιας σύγχρονης κοινωνίας. Δεν μου επέτρεψαν λοιπόν να προχωρήσω και συνέχισα το δρόμο μου. Μπήκα στο αυτοκίνητο και συνέχιζα να φωνάζω ζήτω Το Αφγανιστάν. Δύο από τους Ταλιμπάν που βρισκόταν εκεί, με κατέγραφαν με το κινητό τους. Ξαφνικά έβαλαν τα κινητά στην άκρη και άρχισε να μου πυροβολούν...

Σε πυροβόλησαν;

Ναι με πυροβόλησαν. Την πρώτη φορά δεν τα παράτησα, αλλά τη δεύτερη φορά φοβήθηκα τόσο

πολύ για αυτούς τους ανθρώπους που βρίσκονταν μαζί μου στο δρόμο και σκέφτηκα πως δεν θα πρέπει να πάθουν κακό εξαιτίας μου. Τη δεύτερη φορά όταν με πυροβόλησαν ζήτησα από αυτούς που με ακολουθούσαν να σταματήσουν και τους είπα πως δεν μας επιτρέπουν και μετά σταματήσαμε. Δεν πήραμε τελικά το πράσινο φως για να υψώσουμε. Ήσουν μόλις τεσσάρων ετών όταν ουσιαστικά οι Αμερικανοί στρατιώτες πάτησαν το πόδι τους στο Αφγανιστάν. Είπες πως η μητέρα σου και άλλες γυναίκες σου είπαν ιστορίες για πράγματα που συνέβησαν και για δύσκολες στιγμές την εποχή που οι Ταλιμπάν ήταν στην εξουσία. Σου έχει ποτέ εκμυστηρευθεί η μητέρα σου τι έχει βιώσει; Την έχουν κακοποιήσει; Πάντα μου λέει ιστορίες... Εργαζόταν ως γιατρός και την περίοδο της κυριαρχίας των Ταλιμπάν δεν της επιτρεπόταν να πάει στο νοσοκομείο για να δουλέψει. Ο πατέρας μου ήταν μέλος του δημοκρατικού κόμματος, συνεπώς και αυτός δεν μπορούσε να εργαστεί. (APXIZEI NA BOYPKΩNEI) Μου έλεγε λοιπόν ότι υπήρχε περίοδος που δεν μπορούσαμε να βρούμε φαγητό. Στη 1:00 ή στις 2:00 τη νύχτα έρχονταν Αφγανοί πολίτες στο σπίτι, χτυπούσαν την πόρτα μας και μας έλεγαν ότι έχουμε έναν ασθενή σε αυτή τη διεύθυνση και σας παρακαλούμε να έρθετε... και έπαιρναν τη μητέρα μου και την πήγαιναν. Με πληγώνει βαθύτατα (ΚΛΑΙΕΙ) και μου είναι πολύ οδυνηρό. Δεν θέλω αυτή η ιστορία των σκοτεινών ημερών που πέρασε η μητέρα μου να επαναληφθεί...

Κατανοώ απόλυτα ότι είναι πολύ οδυνηρό για σένα και θέλω να εκφράσω τη συμπαράστασή μας στους συμπολίτες σου και ειδικά στις γυναίκες στο Αφγανιστάν ωστόσο επιμένω στο θέμα αυτό. Η μητέρα σου χτυπήθηκε ποτέ από τους Ταλιμπάν; Την έχουν κακοποιήσει ή πειράζει με οποιοδήποτε τρόπο;

Είναι μία γενναία γυναίκα και έχει δυσκολευτεί πάρα πολύ. Δεν την έχουν πειράζει παραμένει ασφαλής, αλλά τον πατέρα μου τον έχουν χτυπήσει πολύ οι Ταλιμπάν.

Τι του συνέβη;

Ανήκουμε σε μία μειονότητα του Αφγανιστάν και εξαιτίας αυτού συνέλαβαν τον πατέρα μου για 14 ή 15 ημέρες. Εκείνη την περίοδο τον χτυπούσαν πολύ άσχημα... Η μητέρα μου εκείνη την εποχή δεν της επιτρεπόταν να βγει έξω και πάντα μου έλεγε ότι αυτές ήταν οι πιο μελανές ημέρες της ζωής της. Καθώς ο πατέρας μου είναι στρατιωτικός σήμερα φοβάμαι πολύ για εκείνον... τους άφησα μόνους ((ΚΛΑΙΕΙ)) στο Αφγανιστάν και έφυγα αλλά ανησυχώ πολύ... Είναι δύσκολες στιγμές αυτές...

Δεν ανησυχώ μόνο για τη δική μου οικογένεια... Υπάρχουν εκατομμύρια οικογένειες οι οποίες

υποφέρουν κατά τον ίδιο τρόπο... (ΚΛΑΙΕΙ) Μία ολόκληρη γενιά νέων που πραγματικά πάλεψε πολύ για να έχει ένα καλύτερο μέλλον και να υπηρετήσει τον λαό και σήμερα όλοι αυτοί έχουν φύγει από το Αφγανιστάν συμπεριλαμβανομένου και του εαυτού μου. Μόνο και μόνο για να μείνω ζωντανή...

Για να επιβιώσετε...

Μόνο για να επιβιώσουμε... (ΚΛΑΙΕΙ)

Πότε ήταν η τελευταία φορά που είδες τους γονείς σας; Τον πατέρα και τη μητέρα σου; Πριν από τρεις ημέρες... δεχόμουν απειλές και έπρεπε οπωσδήποτε να φύγω από το Αφγανιστάν. Για να μπορέσω να υψώσω τη φωνή μου, πρέπει να είμαι ζωντανή. Προκειμένου να προστατέψω τις γυναίκες και τα δικαιώματά τους, προκειμένου να κάνουμε κάτι για αυτές πρέπει να παραμείνουμε ζωντανοί. (ΚΛΑΙΕΙ)

Σε έχουν απειλήσει από τότε;
Όχι...

Έχεις δεχτεί κάποια απειλή κατά της ζωής σου, για παράδειγμα φύγε διαφορετικά θα σε σκοτώσουμε;

Εκείνη την περίοδο δέχτηκα πάρα πολλά τηλεφωνήματα και απειλές. Και όποτε υπήρχε ένα αυτοκίνητο κάτω από το διαμέρισμά μας, σκεφτόμουν ότι είχαν έρθει για μένα, ωστόσο χάρη στην γαλλική και αμερικανική κυβέρνηση, με βοήθησαν και βγήκα έξω από την Καμπούλ. (ΚΛΑΙΕΙ) Είναι πράγματι αλήθεια και θα πρέπει να το πούμε αυτό ότι ήταν πολύ δύσκολο να σε εντοπίσουμε για αυτή τη συνέντευξη, η οποία αποτελεί και μία τιμή για μένα να βρίσκομαι εδώ μαζί σου και να συζητάμε όλες αυτές τις αρνητικές εξελίξεις στην χώρα σου... και θέλω να σας ευχαριστήσω για αυτό.

Τώρα βρίσκεσαι σε ασφαλές μέρος; Κινδυνεύει η ζωή σου; Είσαι ασφαλής;
Ναι, ο χώρος όπου βρίσκομαι τουλάχιστον είμαι ασφαλής.
Θα επέστρεφες ποτέ στο Αφγανιστάν, στην Καμπούλ όπου οι Ταλιμπάν ανέλαβαν την εξουσία;
Αν απόψε κióλας φύγουν οι Ταλιμπάν, αύριο κióλας θα επιστρέψω.
Είχες την ευκαιρία να φύγεις από τη χώρα και να σπουδάσεις στο εξωτερικό Σπούδασες στο Δελχί, σωστά;

Πράγματι.

Ποια είναι τα όνειρά σου, τι θα συμβεί σε εκείνες τις γυναίκες που έχουν μείνει πίσω στο Αφγανιστάν; Τι πιστεύεις ότι θα συμβεί σε αυτές, γιατί οι Ταλιμπάν ισχυρίζονται ότι οι γυναίκες

θα απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους στην μόρφωση, στην εργασία, θα μπορούν να κυκλοφορούν όπου επιθυμούν χωρίς τη συνοδεία άνδρα; Αυτό αποτελεί απλά φήμη... μόνο φήμη. Λένε ψέματα. Θέλουνε απλώς να προσελκύσουν το διεθνές ενδιαφέρον... την προσοχή της διεθνούς κοινότητας κάνοντας αυτές τις ψευδείς δηλώσεις. Αυτό που εγώ βλέπω και άλλα τόσα εκατομμύρια γυναίκες επίσης βλέπουν στο Αφγανιστάν είναι ότι δεν επιτρέπουν στα κορίτσια να πάνε στο σχολείο. να εργαστούν. Συνεπώς έκαναν αυτές τις ανακοινώσεις και μάλιστα ισχυρίζονται ότι εξαιτίας της αστάθειας που υπάρχει με δεδομένο ότι δεν μπορεί να σχηματιστεί κυβέρνηση, μας ζητάνε να μείνουμε στο σπίτι. Ωστόσο είμαι απολύτως πεπεισμένη ότι αυτό είναι μία ξεκάθαρη απόφασή τους. Την πρώτη φορά που διαμαρτυρήθηκα ήταν η τρίτη μέρα που οι Ταλιμπάν ανέλαβαν την εξουσία ανήμερα της ημέρας ανεξαρτησίας του Αφγανιστάν - γιατί υπήρξε και ακόμη μία διαμαρτυρία εκείνη την ημέρα για την σύλληψη μιας Αφγανής και της ομάδας της, καθώς και για την προστασία των γυναικείων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Αφγανιστάν. Εκείνη την ημέρα ρώτησα έναν Ταλιμπάν, εάν υπάρχει πρόβλημα αν βγούμε από το σπίτι χωρίς να φοράμε χιτζάμπ ή μπούργκα... Και απλά απάντησαν ότι μας απομένουν 20 ημέρες ελευθερίας και πώς μπορούμε να τις αξιοποιήσουμε. Και εγώ αναρωτήθηκα, τι είδους Ελευθερία έχουμε για 20 ημέρες... Μου είπαν ότι μόλις αποχωρήσουν οι διεθνείς οργανώσεις, αυτοί θα αναλάβουν την εξουσία και θα κάνουν ότι θέλουν. Αυτό που λες λοιπόν είναι ότι μόλις αποχωρήσουν τα αμερικανικά στρατεύματα από το αεροδρόμιο της Καμπούλ, τότε οι Ταλιμπάν θα αναλάβουν και θα επιβάλουν την χρήση του χιτζάμπ ή της μπούργκας, συνεπώς θα σημάνει και το τέλος της ελευθερίας σας; Αυτό λένε... (ΚΛΑΙΕΙ) Γνωρίζω ότι η κατάσταση θα χειροτερέψει, ωστόσο θέλω να απευθύνω μία ταπεινή έκκληση προς την διεθνή κοινότητα και τις μεγάλες δυνάμεις να μην αφήσουν μόνο του το Αφγανιστάν. Ο κόσμος απλά θέλει την ελευθερία του... Θέλουν να είναι ελεύθεροι από την καταπίεση των Ταλιμπάν. Αν λοιπόν υπήρξαν καλές μέρες και στάθηκαν δίπλα στο Αφγανιστάν τότε θα πρέπει να παραμείνουν στο πλευρό του Αφγανιστάν. Κρίσταλ, πιστεύεις ότι θα πραγματοποιηθούν ποτέ τα όνειρά σου; Είναι πολύ δύσκολο να απαντήσω... Για μένα όμως τίποτα δεν είναι ακατόρθωτο... ακόμη και μέχρι την τελευταία μου ανάσα θα παλεύω και θα προσπαθώ να πετύχω του στόχους μου. Είναι μία υπόσχεση από πλευράς μου προς εκείνες τις γυναίκες που βρίσκονται στο Αφγανιστάν... αυτές που με βλέπουν και πως ποτέ δεν θα αφήσω μόνες τους στις Αφγανές γυναίκες. Θα εργαστώ

σκληρά και δεν έχει σημασία αν δεν βρίσκομαι στο Αφγανιστάν, αλλά θα κάνω το καλύτερο δυνατό που μπορώ για εκείνες.